

ASOCIAȚIA AVOCAȚILOR AMERICANI
INIȚIATIVA JURIDICĂ PENTRU EUROPA CENTRALĂ ȘI EURASIA
(CEELI)

RAPORT CU PRIVIRE LA INSTRUMENTUL DE EVALUARE A
TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

MOLDOVA

iunie 2005

© Asociația Avocaților Americani

Afirmațiile și analizele în textul de față sunt realizate de Inițiativa Juridică pentru Europa Centrală și Eurasia a Asociației Avocaților Americani (ABA/CEELI), care este singura responsabilă pentru conținutul lor. Comitetul Director al Asociației Avocaților Americani nu a examinat și nici nu a autorizat conținutul acestui document. De aceea, opiniile exprimate în prezentul text nu trebuie să fie interpretate precum reprezentând politica ABA. Mai mult, nimic din acest raport nu trebuie să fie considerat asistență juridică pentru cazuri particulare și cei care îl citesc trebuie să solicite astfel de asistență de la propriul jurist. Această publicație a fost posibilă datorită susținerii acordate de Misiunea Regională pentru Ucraina, Moldova și Bielarus a Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, în condițiile Acordului de Cooperare Asociat nr. 121-A-00-00-00821-00 și ale Acordului Principal de Cooperare nr. ENI-A-00-00-0003-00. Opiniile exprimate în prezentul text aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională.

ISBN: 1-59031-571-5

Tipărit în Republica Moldova

Toate drepturile aparțin Asociației Avocaților Americani© 2005
740 15th Street, NW, Washington, DC 20005

CUPRINS

Contribuții	i
Introducere	1
Metodologie	4
Sumar	6
Alinierea de jure: prezentare generală	6
Alinierea de facto: prezentare generală	8
Articolul 1	10
Articolul 2	41
Articolul 3	49
Articolul 4	56
Articolul 5	59
Articolul 6	75
Articolul 7	95
Articolul 8	98
Articolul 9	109
Articolul 10	120
Articolul 11	127
Articolul 12	134
Articolul 13	139
Anexa 1: Surse suplimentare	140
Anexa 2: Lista persoanelor intervievate	142
Anexa 3: Lista completă a recomandărilor	144

CONTRIBUȚII

Multe persoane au dedicat timpul și talentele lor la acest raport, care prezintă o reflectare meticuloasă și corectă a alinierii Moldovei la standardele stabilite de Protocolul antitrafic ONU. Nimeni nu a fost mai indispensabilă-- și nu s-a dovedit a fi mai entuziasmată-- în conducerea cercetărilor și în alcătuirea prezentului raport decât Andreea Vesa, Jurist Principal de la CEELI, care activează în biroul din Washington, DC. O vorbitoare fluentă a limbii române, Andreea Vesa s-a pregătit pe parcursul multor săptămâni pentru vizita sa în Moldova care a durat trei săptămâni, și după aceea a sintetizat în câteva luni rezultatele vizitei (la fel și rezultatele echipei de lucru) înainte de a completa raportul prezent. Cunoștințele sale despre Protocolul antitrafic și a particularităților fenomenului de trafic din Moldova sunt rar întâlnite. La fel merită de menționat faptul că Andreea Vesa este arhitecta principală al Instrumentului CEELI de evaluare a traficului de ființe umane care a condus această evaluare de la început pînă la sfîrșit.

CEELI dorește să-și exprime mulțumirile sale grupului de juriști experți care au completat secțiunea de analiză de jure a acestui raport: Igor Dolea, Radu Foltea, Vasile Rotaru, și Eugen Rusu. Toți activează în Chișinău, Moldova. La fel, CEELI aduce mulțumiri tuturor intervievaților pentru porțiunea de facto a acestei evaluări, care au oferit comentarii și recomandări prețioase, fapt care a contribuit la efectuarea unei analize foarte cuprinzătoare a fenomenului de trafic din Moldova la etapa actuală.

Multe persoane de la CEELI au contribuit semnificativ la acest raport. În oficiul CEELI din Moldova, juriștii Marin Chicu și Catalina Cataraga, și Reprezentanta de drept penal Marti Troy, au oferit consultații de preț și asistență pe durata etapelor preliminare a evaluării. În mod specific, Dl. Chicu a adunat toată legislația anti-trafic pertinentă și a selectat echipa de experți de jure. Aliona Pavalache a coordonat foarte abil interviurile de facto și a dedicat un timp substanțial la editarea versiunii finale a raportului în limba română. La fel, ea a facilitat un atelier de lucru de două zile, la care au fost discutate recomandările în baza raportului. În fine, evaluarea a avut loc sub conducerea Directoarei biroului CEELI din Moldova, Samantha Healy. Fără asistența ei, această evaluare nu a putut fi implementată.

Mulțumiri speciale se acordă membrilor oficiului CEELI de la Washington, DC – Jennifer Denton Jafari, Julie Garuccio, și Simon Conte - pentru suportul lor pe parcursul procesului de evaluare. Revizuirea lor de proiectele raportului și asistența la editare a fost înalt apreciată. Dna Denton Jafari a fost în special indispensabilă la completarea acestei evaluări.

CEELI aduce mulțumiri Alexandrei Iovita și Irinei Verhovetki pentru serviciile de traducere.

În cele din urmă, multe mulțumiri Profesoarei Hadar Harris, a cărui experiență în conducerea evaluării pilot a *Instrumentului de evaluare CEDAW* din Armenia a ajutat esențial Dnei Vesa în crearea unei metodologii adecvate pentru prezenta evaluare.

Michael Maya
Vice Director
Directorul programului egalitatea genurilor
ABA/CEELI
Washington, DC
iunie 2005

INTRODUCERE

Moldova este, în primul rînd, țară de origine a victimelor traficului de ființe umane. Inițial infractorii au traficat femei și fete din Moldova în Balcani și Europa de Vest în scopul exploataării sexuale.¹ Mai recent, bărbați, femei, și copii moldoveni sunt traficați din ce în ce mai mult în Turcia, Rusia și Orientul Mijlociu în scopuri de exploatare sexuală, precum și de muncă forțată, cerșetorie, și, în unele cazuri, prelevare forțată de organe.² Un nou val de victime, care se îndreaptă în principal către Turcia, vine din Găgăuzia, partea de sud a Moldovei, care este populată de o minoritate turcească.³ Statutul hotarelor Moldovei cu regiunea separatistă Transnistria agravează problema traficului transfrontalier. De asemenea, există și trafic intern, dat fiind că traficanții aduc victime din zonele rurale ale Moldovei în Chișinău, adesea avînd intenția de a le transporta ulterior în străinătate.⁴

De cînd Moldova a devenit independentă în 1991, între 600,000 și 1 milion de cetățeni moldoveni (din cifra totală de 4,3 milioane) au plecat în străinătate în căutare de lucru.⁵ Cifre specifice privitoare la cei care au fost traficați în cadrul acestui număr mare de persoane migratoare lipsesc. Cu toate acestea, Organizația Internațională pentru Migrație ("OIM") a adunat date statistice în baza mărturiilor victimelor traficate care s-au întors în țară. OIM aproximează că 60% din victimele-femei care au fost repatriate între 2001 și 2003, aveau o vîrstă între 18 și 24 ani. Șaizeci și cinci de procente din ele erau necăsătorite și 52% din ele proveneau din familii sărace care cîștigau circa 202 lei (17 dolari SUA) pe lună.⁶ Conform OIM: "[f]emei și bărbați adesea sunt motivați de-a merge în străinătate pentru a își întreține familiile. Rezultatul este că un mare procent din persoanele traficate își lasă copiii în urmă, făcîndu-i mai vulnerabili față de consecințele sociale ale sărăciei și, în unele cazuri, față de trafic."⁷

Deoarece problema traficului este de mari proporții în Moldova, autoritățile au creat Comitetul Național pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane („Comitetul Național Antitrafic”), care este compus din reprezentanți de la diferitele ministere și care desfășoară ședințe lunare în diverse regiuni ale Moldovei. Membrii comunității internaționale și ONG-uri au statuat de observatori și monitorizează progresul comitetului în implementarea actualului Plan național de acțiune pentru combaterea traficului de ființe umane („Planul național de acțiune antitrafic.”)⁸ Planul nu este un act legislativ în sine; astfel, el nu trebuie interpretat drept o lege

¹ *Vezi* BARBARA LIMANOWSKA, TRAFICUL DE FIINȚE UMANE ÎN EUROPA DE SUD EST: EVALUARE SITUAȚIEI ÎN 2003 ȘI ACȚIUNILE DE CONTRACARARE A TRAFICUL DE FIINȚE UMANE ÎN ALBANIA, BOSNIA ȘI HERZEGOVINA, BULGARIA, CROAȚIA, FOSTA REPUBLICĂ IUGOSLAVĂ MACEDONIA, MOLDOVA, SERBIA ȘI MONTENEGRO, INCLUSIV PROVINCIA KOSOVO ADMINISTRATĂ DE ONU, ROMÂNIA 72 (2003), disponibil la www.seerights.org [în continuare EVALUARE PRIVIND EUROPA DE SUD-EST DIN 2003]; *de asemenea vezi* DEPARTMENTUL DE STAT SUA, 2004 RAPORTUL CU PRIVIRE LA TRAFICUL DE PERSOANE 158 (2004), disponibil la <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2004/>.

² *Vezi* ORGANIZAȚIA INTERNAȚIONALĂ PENTRU MIGRAȚIE, TRAFICUL AȘA CUM ESTE; UN PROFIL STATISTIC [în continuare Statistici OIM].

³ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁴ *Vezi id.*

⁵ *Vezi* EVALUARE PRIVIND EUROPA DE SUD-EST DIN 2003, *supra* nota 1, la 71.

⁶ Aceste cifre se bazează pe interviurile desfășurate de către Misiunea OIM din Moldova cu 1140 victime care s-au întors între 2001 și 2003. *Vezi* Statistici OIM, *supra* nota 2.

⁷ *Vezi id.*

⁸ *Vezi în general* Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova privind aprobarea componenței nominale a Comitetului Național pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane și Planul național de acțiune pentru combaterea traficului de ființe umane,

obligatorie. Cu toate acestea, în prezentul raport se fac referințe la plan alături de alte legi obligatorii. Planul stabilește măsuri pentru guvernul moldovean în vederea prevenirii traficului, urmării penale a traficantilor, protecției victimelor traficate și cooperării cu alte state pentru a combate tot fenomenul mai bine.⁹ Dar, după cum va demonstra prezentul raport, organizațiile internaționale conduc, la ora actuală, cea mai mare parte a eforturilor de prevenire și protecție din Moldova.

Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special a femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate („Protocolul antitrafic”)¹⁰ are 13 articole substanțiale care stabilesc o definiție clară a traficului,¹¹ încurajează cooperarea internațională și cere statelor parte să criminalizeze traficul, să supună traficantii urmării penale pentru comiterea acestei crime, să protejeze și să ajute persoanele traficate și să adopte măsuri de prevenire a traficului.¹² Protocolul antitrafic este unic pentru că obligă statele parte să urmeze acest model în trei etape (urmărire penală, protecție și prevenire) *drept minim* și le încurajează să acorde atenție altor elemente ale regimului antitrafic care sunt înglobate în Protocol și în Convenția care îl găzduiește, precum și să întreprindă măsuri pe cont propriu.¹³ Astfel, este normal că țări ca Moldova pot depăși Protocolul și pot elabora măsuri care abordează aspectele specifice ale situației traficului care are loc în interiorul și în afara hotarelor lor.

Moldova a semnat Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocolul antitrafic pe data de 14 decembrie 2000.¹⁴ În februarie 2005, autoritățile au aprobat ratificarea celor două instrumente și o delegație trebuie să fie alcătuită pentru a depune în mod oficial instrumentul de ratificare la Oficiul Națiunilor Unite cu Privire la Droguri și Crimă (organ ONU care în prezent administrează Convenția și Protocolul).

Raportul dat va evalua în ce măsură Moldova se aliniază cu Protocolul antitrafic, folosind un instrument de evaluare care a fost elaborat de către Inițiativa Juridică pentru Europa Centrală și Eurasia a Asociației Avocaților Americani (“ABA/CEELI”). Evident din denumirea sa, Protocolul se aplică împreună cu Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate;¹⁵

Nr. 1219, 19 noiembrie 2001 [în continuare Planul național de acțiune antitrafic].

⁹ *Vezi id.*

¹⁰ *Vezi în general* Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, G.A. Res. 55/25, anexa II, ONU GAOR, ședința 55, Supp. Nr. 49, la 60, Doc. ONU A/55/383 (2001), *disponibil la* http://www.unodc.org/unodc/en/crime_cicp_resolutions.html [în continuare Protocolul antitrafic].

¹¹ *Vezi id.* art. 3(a).

¹² *Vezi id.* art. 2.

¹³ După cum a indicat un expert, Protocolul antitrafic “stipulează pragul, nu și tavanul la ceea ce țările pot face împotriva . . . traficului de ființe umane.” *Vezi* James Puleo, Consultant Principal privind Politicile Migraționale și Administrarea Migrației, Adresare în cadrul atelierului de lucru MIDSA privind migrația extra-regională nereglementată și contrabanda de migranți către, prin și din regiunea SADC din Johannesburg, Africa de Sud (iunie 25-27 2003), în Raportul preliminar și recomandările cu privire la atelierul de lucru MIDSA privind migrația extra-regională nereglementată și contrabanda de migranți către, prin și din regiunea SADC, *disponibil la* <http://www.sarpn.org.za/documents/d0000735/index.php>.

¹⁴ *Vezi* Țările semnatare la Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocelele sale, *disponibil la* http://www.unodc.org/unodc/en/crime_cicp_signatures.html.

¹⁵ *Vezi în generale* Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, G.A. Res. 55/25, anexa I, U.N. GAOR, ședința 55., Sup. Nr. 49, la 44, Doc. ONU A/55/383 (2001), *disponibil la* http://www.unodc.org/unodc/en/crime_cicp_resolutions.html [în continuare Convenția împotriva criminalității

astfel, prevederi relevante din ambele instrumente vor fi analizate. Fiecare parte a raportului cuprinde o analiză de jure evaluând măsura în care legile Moldovei se află în concordanță cu Protocolul și o analiză de facto evaluând măsura în care practica de zi cu zi este în concordanță cu legile naționale și cu Protocolul. Majoritatea secțiilor conțin recomandări pentru acțiuni în viitor care reflectă îngrijorări exprimate de persoanele care au fost intervievate pe parcursul porțiunii de facto a evaluării în decurs de trei săptămâni. O listă completă a participanților este anexată.

Trebuie să menționăm că raportul prezent nu este un studiu științific. El constituie o evaluare realizată uzînd un instrument standard care va fi implementat în multe țări ale lumii. Evaluatorul a folosit analiza de jure, evaluarea de facto și diverse surse secundare pentru a ajunge la anumite concluzii. Unde a fost pertinent, evaluatorul a inclus date statistice care provin din surse credibile.¹⁶

transnaționale organizate].

¹⁶ Acestea includ date statistice oferite oral pe parcursul procesului de intervievare de facto, precum și date statistice compilate de OIM, La Strada și alte organizații din Moldova care activează în domeniul problemei traficului.

METODOLOGIE

Prezentul studiu a fost realizat uzînd Instrumentul de evaluare a traficului de ființe umane care a fost elaborat de către ABA/CEELI din Washington, DC. Studiul reprezintă o implementare pilot a instrumentului care va fi folosit în țările lumii.

Instrumentul de evaluare măsoară gradul de aliniere a unui stat cu Protocolul antitrafic adițional la Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate. Instrumentul este împărțit în două secții: o evaluare de jure și o evaluare de facto. Secția de jure analizează faptul dacă legile naționale ale unei țări se aliniează cu obligațiile prevăzute de Protocolul antitrafic și de Convenție. Secția de facto identifică eforturile reale pe care le face o țară în combaterea traficului de persoane (eforturi programatice) și măsoară gradul în care ele se aliniează cu Protocolul antitrafic și Convenția. Un evaluator principal a coordonat toate informațiile adunate din evaluările de jure și de facto și le-a încorporat în acest raport final.

O echipă de juriști din Chișinău, Moldova, a desfășurat evaluarea de jure. Echipa a fost compusă de un procuror care are experiență vastă cu cazuri de trafic, doi profesori de drept penal și un expert în legislație cu privire la migrație. Echipa a analizat toate prevederile normative obligatorii și neobligatorii, inclusiv prevederile respective din Codul penal și Codul de procedură penală ale Moldovei, Planul național de acțiune antitrafic și noul proiect de lege antitrafic. Trebuie să menționăm că proiectul de lege antitrafic a fost elaborat și înaintat Parlamentului pentru votare pe parcursul perioadei de evaluare și în scurt timp ar trebui să intre în vigoare. Dat fiind că legea caută să fortifice măsurile de prevenire și protecție a victimelor, pe lângă alte lucruri, credem că este cazul să o includem în acest raport, chiar dacă acum este disponibilă sub formă de proiect. Proiectul de lege va ajuta Moldova în a se alinia mai bine cu Protocolul antitrafic și cu Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, deși unele din prevederile sale ar putea să se modifice cînd Parlamentul o votează.

Echipa de jure a răspuns la 104 întrebări legate de concordanța legislativă cu Protocolul și Convenția. Întrebările de jure reproduc limbajul prevederilor substanțiale ale Protocolului (13 în total) și prevederilor relevante ale Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate. Întrebările au fost organizate în grupuri conform diferitelor subiecte care derivă din obligațiile internaționale stabilite, precum și subiecte care nu au fost abordate direct în instrumente, dar sunt necesare unei analize de ansamblu a legislației antitrafic din toată lumea. Membrii echipei de jure au împărțit întrebările între ei conform cu domeniile lor de expertiză. Odată ce fiecare din membrii echipei a completat porțiunea sa de întrebări, ei s-au întîlnit cu evaluatorul pentru a discuta răspunsurile.

Evaluarea de facto s-a bazat pe interviuri desfășurate de către evaluator cu 38 de persoane care sunt recunoscute, în general, de către comunitatea moldovenească drept experți în problema traficului de persoane. Evaluatorul s-a întîlnit cu angajați din organele de drept, procurori, autorități guvernamentale, reprezentanți de la organizațiile internaționale din Moldova și membri ai comunității neguvernamentale. În total, evaluatorul a pus 155 întrebări de facto care, de asemenea, au fost organizate în grupuri conform diferitelor subiecte care derivă din prevederile Protocolului și Convenției, precum și subiecte care nu au fost abordate în aceste instrumente în mod direct. Nu a fost cazul ca toți intervievații să răspundă la toate întrebările. Evaluatorul a potrivit grupurile de întrebări cu expertiza specifică a fiecărui interviuat. De

exemplu, unui reprezentant de la Departamentul de Grăniceri i s-au pus întrebări legate de măsurile de securitate a granițelor, subiect care este adresat în articolul 11 al Protocolului antitrafic. Un grup țintă de ONG-uri locale a răspuns la întrebări despre măsuri de prevenire și măsuri de protecție a victimelor. În plus, evaluatorul s-a întâlnit cu elevi din clasa a 9-a din Sipoteni (raionul Călărași) pentru a verifica impactul campaniilor informaționale de antitrafic. De-a lungul procesului de interviuare de facto, evaluatorul a primit recomandări de la persoanele abordate. Aceste recomandări sunt incluse în analiza de mai jos.

În cele din urmă, evaluatorul a primit diverse materiale privind eforturile antitrafic din Moldova (surse secundare), precum și date statistice de la ONG-uri, membrii guvernului și organizațiile internaționale. Informațiile relevante sunt incluse mai jos.

Raportul final a fost compus de către evaluatorul principal și a fost revizuit de către persoanele care au participat la secțiunile de jure și de facto ale acestei evaluări.

SUMAR

Economia slabă a Moldovei continuă să aibă un impact major asupra abilității autorităților de a aborda fenomenul traficului în mod convenit. Sărăcia și rata înaltă de șomaj continua să mîneze cetățenii moldoveni în a căuta locuri de muncă în străinătate.¹⁷ Cu toate că guvernul a elaborat un plan împotriva sărăciei,¹⁸ efectele sale sunt limitate în comparație cu magnitudinea problemei luate în ansamblu. În pofida faptului că există un cadru legislativ antitrafic, autoritățile dispun de resurse limitate; astfel, guvernul nu reușește să susțină complet programe și inițiative necesare pentru a combate traficul.

În general, alinierea de jure a Moldovei cu Protocolul antitrafic și prevederile relevante din Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate este satisfăcătoare în mare măsură. Legile actuale împreună cu Planul național de acțiune antitrafic formează un cadru de bază pentru urmărirea penală a persoanelor suspectate de a fi traficanți, protecția victimelor care sunt de acord să coopereze cu organele de drept, întreprinderea acțiunilor preventive și cooperarea cu alte state pentru a aborda traficul într-un mod transnațional.

Alinierea de facto a Moldovei cu Protocolul antitrafic și prevederile aplicabile ale Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate este mai problematică. Bugetul național al Moldovei nu alocă resurse financiare eforturilor antitrafic în mod specific; astfel, programele și inițiativele necesare nu pot fi susținute nici pe termen scurt, nici pe termen lung. Cu toate că statul trage traficanții la răspundere penală, majoritatea eforturilor legate de prevenire și de protecție a victimelor sunt inițiate de către organizațiile internaționale din Moldova. Dar, după cum a remarcat unul din reprezentanții OIM, aceste eforturi au termen scurt și dacă organizații precum OIM s-ar retrage din Moldova cîndva în viitorul apropiat, autoritățile nu ar putea să continue campaniile de prevenire, programul de azil pentru victime, precum și alte măsuri instituite de către comunitatea internațională.¹⁹

ALINIAREA DE JURE: PREZENTARE GENERALĂ

Actualul Plan național de acțiune antitrafic al Moldovei stabilește anumite măsuri de prevenire, tragere la răspundere penală a traficanților, protecție a victimelor și cooperare internațională pentru combaterea traficului de persoane.²⁰ După cum s-a menționat mai sus, planul nu reprezintă un act legislativ obligatoriu. În consecința, s-a elaborat un nou proiect de lege antitrafic pentru a impune obligații juridice diverselor autorități guvernamentale și a le cere să implementeze măsuri efective de prevenire, tragere la răspundere penală, protecție a victimelor și cooperare internațională.²¹ Legea cea nouă este deocamdată sub formă de proiect, dar trebuie să intre în vigoare în viitorul apropiat, dat fiind că a fost înaintată Parlamentului pentru votare

¹⁷ Vezi EVALUARE PRIVIND EUROPA DE SUD-EST DIN 2003, *supra* nota 1, la 71; *vezi* BARBARA LIMANOWSKA, TRAFICUL DE FIINȚE UMANE ÎN EUROPA DE SUD EST: FOCUS 2004 PE PREVENIRE ÎN ALBANIA, BOSNIA ȘI HERZEGOVINA, BULGARIA, CROAȚIA, FOSTA REPUBLICĂ IUGOSLAVĂ MACEDONIA, MOLDOVA, ROMÂNIA, SERBIA ȘI MONTENEGRO, ȘI PROVINCIA KOSOVO ADMINISTRATĂ DE ONU 112-13 (2004).

¹⁸ *Vezi în general* Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la instituirea Comitetului Interministerial pentru Dezvoltarea Durabilă și Reducerea Sărăciei, Nr. 1688, 25 decembrie 2002 [în continuare Planul împotriva sărăciei].

¹⁹ *Vezi* Interviu cu Allan Freedman, Vice-Șef de Misiune, OIM (23 septembrie, 2004).

²⁰ *Vezi* Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

²¹ *Vezi în general* Legea Republicii Moldova privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane (nu încă în vigoare) [în continuare Proiectul de lege antitrafic].

la începutul anului 2005. Evaluatorul a făcut referințe la proiectul de lege concomitent cu alte legi obligatorii pe parcursul secțiunii de jure a prezentului raport, pentru că proiectul stabilește măsuri detaliate de prevenire și de protecție a victimelor, pe lângă alte lucruri. Proiectul de lege este mai cuprinzător decât Planul național de acțiune antitrafic neobligatoriu și, odată ce noua lege va intra în vigoare, ea îi va permite Moldovei să îndeplinească cerințele Protocolului antitrafic și Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate într-un mod mai complet.

Măsurile preventive, precum campaniile informaționale, și alte eforturi, precum inițiativele menite să adreseze cauzele de bază ale traficului de persoane (sărăcia, inegalitatea în drepturi a femeilor etc.) sunt prezentate pe larg în Planul național de acțiune antitrafic.²² Proiectul de lege antitrafic, care va intra în vigoare în curând, fortifică obligația autorităților de a elabora și administra inițiative de prevenire, precum și de a aborda probleme socio-economice care perpetuează ciclul de trafic de persoane.²³ Drept rezultat, Moldova va putea să se alinieze mai bine cu Protocolul antitrafic și cu Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate.

Prevederile actuale din Codul penal al Moldovei includ două tipuri de infracțiuni legate de trafic. Articolul 165 denumește traficul de adulți²⁴ și articolul 206 denumește traficul de copii.²⁵ Cu toate că definiția moldovenească a traficului prevăzută de articolele 165 și 206 stabilește sancțiuni suficient de severe care, în mod teoretic, ar trebui să urmeze traficul, ea nu conține toate stipulările din articolul 3(a) al Protocolului antitrafic.²⁶ Mai mult, definițiile Codului penal nu se potrivesc cu definiția inclusă în proiectul de lege antitrafic. Definiția traficului în proiectul de lege este mai expansivă. Cu toate acestea, proiectul de lege antitrafic nu este menit să aibă un efect punitiv penal; astfel, chiar după ce intră în vigoare, definiția sa extinsă de trafic nu va înlocui sau modifica în mod automat definițiile actuale din articolele 165 și 206.²⁷ Ca atare, infracțiunile prevăzute de Codul penal pentru trafic vor trebui să fie modificate separat.

Victimele traficului pot fi protejate în conformitate cu legea existentă privind protecția martorilor.²⁸ Acest act legislativ prevede numai măsuri de protecție fizică a persoanelor.²⁹ Mai mult, legea se pune în aplicare numai dacă victimele sunt de acord să colaboreze cu organele de drept în depistarea, prevenirea, curmarea, cercetarea și descoperirea unei crime, cum este traficul, sau cad de acord să depună mărturie în instanța de judecată.³⁰ Proiectul legii antitrafic oferă victimelor protecție fără a le cere să se implice în proceduri penale.³¹ Proiectul legii nu numai că stipulează protecția fizică a victimelor, dar și le oferă asistență multilaterală.³² Mai în specific, legea impune oficialilor guvernamentali respectivi obligația de a crea și menține aziluri

²² *Vezi* Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

²³ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 6.

²⁴ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165 (Mold.).

²⁵ *Vezi id.* art. 206.

²⁶ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 3(a).

²⁷ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165, 206 (Mold.).

²⁸ *Vezi în general* Legea Republicii Moldova privind protecția de stat a părții vătămate, a martorilor și a altor persoane care acordă ajutor în procesul penal, Nr. 1458-XIII, 28 ianuarie 1998 [în continuare Legea protecției martorilor din 1998].

²⁹ *Vezi id.* art. 8.

³⁰ *Vezi id.* art. 18(2)(a).

³¹ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 20(4).

³² *Vezi id.* art. 1(b).

pentru persoane traficate unde acestea pot primi îngrijirea medicală corespunzătoare precum și alte tipuri de asistență.³³ Astfel, atunci când proiectul de lege va intra în vigoare, îi va permite Moldovei să se alinieze mai bine cu Protocolul antitrafic și cu Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate.

În prezent, Moldova dispune de o bază juridică disponibilă pentru a coopera cu alte state în vederea abordării fenomenului de trafic de persoane. Planul național de acțiune antitrafic cheamă la cooperare internațională pentru a combate traficul³⁴, iar proiectul de lege va cere legal ca o astfel de cooperare să aibă loc.³⁵ Mai mult, Moldova a ratificat câteva tratate multilaterale privind asistența juridică reciprocă și a încheiat câteva acorduri bilaterale privind statutul cetățenilor moldoveni care lucrează ilegal pe teritoriul anumitor state.³⁶ Cu toate acestea, experții indică faptul că Moldova trebuie să semneze și să ratifice acorduri internaționale adiționale pentru a combate traficul într-un mod mai cuprinzător³⁷ și să stabilească statutul juridic și domiciliul victimelor traficului.³⁸

ALINIAREA DE FACTO: PREZENTARE GENERALĂ

Porțiunea de facto a acestei evaluări a scos în evidență anumite probleme pe care autoritățile moldovenești trebuie să le abordeze ca să fie în concordanță cu obligațiile Protocolului antitrafic și a anumitor prevederi din Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate.

Eforturile de prevenire a fenomenului de trafic într-o țară ca Moldova includ campanii de sensibilizare a opiniei publice, distribuirea materialelor antitrafic și elaborarea unor strategii pe termen lung pentru îmbunătățirea condițiilor economice și sociale ale grupurilor care sunt vulnerabile în fața traficantilor (familiile sărace etc.). Un exemplu de strategie pe termen lung este crearea locurilor de muncă în regiuni sărace. Cu toate că guvernul Moldovei a elaborat o strategie anti-sărăcie care caută să abordeze situația economică și socială a tuturor cetățenilor vulnerabili, planul există doar pe hârtie. Persoanele intervievate pentru această evaluare au indicat că, deși o astfel de strategie există, în realitate statul depune eforturi minime pentru a o implementa, și astfel de eforturi nu prea au un mare impact. O problemă adițională este că organizațiile internaționale și ONG-urile locale au preluat înfietatea în administrarea campaniilor antitrafic și în distribuirea materialelor. Oficialii guvernamentali participă la acest proces, acordându-și suportul general și prezentând cuvântări, dar partea cea mai mare a finanțării unor astfel de eforturi este acoperită de către prezența internațională din Moldova. Unii intervievați au indicat că măsurile preventive care au fost implementate pînă acum s-au dovedit efective dar numai din cauza implicării internaționale.³⁹

³³ *Vezi id.* art. 17.

³⁴ *Vezi* Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

³⁵ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 33.

³⁶ *Vezi* discuția *infra* pp. 45-46.

³⁷ *Vezi* Interviu cu Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală (06 octombrie 2004).

³⁸ *Vezi* Interviu cu Olga Poalelungi, Director General, și Ion Moraru, Vice Director General, Departamentul Migrațiune (02 octombrie 2004).

³⁹ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

Unități guvernamentale specializate desfășoară cercetări și urmăriri penale legate de trafic. Există o unitate alcătuită din 5-6 persoane în cadrul Ministerului Afacerilor Interne care este responsabilă de cercetarea cazurilor de trafic de persoane. De asemenea, există câțiva procurori în cadrul Procuraturii Generale care sunt specializați în cazuri de trafic. Acest număr de oficiali dedicați combaterii traficului nu este adecvat și, în plus, persoanele respective se află în Chișinău avînd foarte puțini ofițeri de drept și procurori în alte regiuni ale Moldovei care sunt familiari cu problemele legate de trafic.⁴⁰

La ora actuală, victimele traficului pot primi protecție sub diferite forme cînd se întorc în Moldova. Autoritățile de stat acordă protecție victimelor numai dacă ele sunt de acord să depună mărturii împotriva traficantilor sau să coopereze cu oficialii organelor de drept. O unitate specială de protecție a martorilor în cadrul Ministerului Afacerilor Interne oferă diverse mijloace de protecție fizică dar are un buget limitat. Tuturor victimelor, inclusiv celor care nu doresc să depună mărturii sau să coopereze, li se acordă cazare într-un azil din Chișinău administrat de OIM. Cu toate că unele victime pot fi găsite în diferite aziluri administrate de stat sau de entități private pentru orfani sau persoane fără domiciliu, persoanele traficate primesc cea mai bună îngrijire și asistență pentru necesitățile lor la azilul OIM. În cursul șederii temporare la azilul OIM, victimele primesc asistență medicală, psihologică, socială și juridică, precum și ajutor în găsirea unui loc de muncă după ce pleacă. Ministerul Muncii și Protecției Sociale împreună cu organizații precum Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii "La Strada" ("La Strada") desfășoară programe de instruire în domeniul anumitor profesii pentru persoanele care au fost traficate. În scurt, comunitatea internațională suportă majoritatea cheltuielilor legate de protecția, asistarea și reabilitarea victimelor în Moldova. Persoanele intervievate pentru această evaluare au indicat că nu există nici un articol aparte în bugetul de stat dedicat victimelor traficului. Astfel, dacă organizații ca OIM și La Strada și-ar încheia programele de activități (care sunt menite să ofere doar soluții pe termen scurt), autoritățile nu vor comite resurse adecvate pentru a continua asistarea și protejarea victimelor.⁴¹

Oficialii moldoveni au făcut cîteva eforturi de cooperare la nivel internațional pentru a combate traficul. Personalul pertinent a participat în schimburi de informație și cursuri de instruire cu reprezentanți din alte țări. Ofițeri din organele de drept au luat parte în eforturi regionale pentru detectarea și acapararea traficantilor, precum operațiunea „Miraj” sub auspiciile Inițiativei Cooperare din Europa de Sud-est („SECI”). De asemenea, oficialii s-au alăturat unor eforturi regionale similare pentru a combate crima organizată. În final, persoanele suspectate de trafic au fost extrădate Moldovei și din Moldova în scopuri de urmărire penală. Cu toate acestea, unii intervievați au cerut eforturi suplimentare de cooperare.⁴²

⁴⁰ *Vezi id.*

⁴¹ *Vezi id.*

⁴² *Vezi id.*

Articolul 1: Relația cu Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate

1. Prezentul Protocol completează Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității organizate transnaționale. Acesta este interpretat împreună cu Convenția.
2. Dispozițiile Convenției se aplică *mutatis mutandis* prezentului Protocol, excepție făcând dispozițiile contrare ale Protocolului menționat.
3. Infracțiunile stabilite în conformitate cu articolul 5 din prezentul Protocol sunt considerate infracțiuni stabilite în conformitate cu Convenția.

Articolul 1 indică faptul că Protocolul antitrafic urmează a fi interpretat împreună cu Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate și face referință la prevederi din Convenție care sunt aplicate *mutatis mutandis* alături de prevederile Protocolului. Acest lucru înseamnă literalmente „cu acele modificări pe care le cer împrejurările” sau „cu modificările necesare.” Astfel, prevederile Convenției care se aplică împreună cu Protocolul vor fi modificate sau interpretate în așa fel ca să aibă același înțeles sau să obțină același rezultat într-o situație care este reglementată de Convenție precum și într-o situație care este reglementată de Protocol.⁴³ Anumite prevederi relevante ale Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate sunt cele care abordează:

- jurisdicția⁴⁴
- extrădarea⁴⁵
- protecția martorului⁴⁶
- participarea la un grup criminal organizat⁴⁷
- spălarea banilor⁴⁸
- corupție⁴⁹
- obstrucționarea justiției.⁵⁰

Recomandări:

- Autoritățile moldovenești trebuie să suporte toate cheltuielile legate de protecția martorilor.
- Sporirea capacităților financiare și tehnologice ale Secției pentru Protecția Martorilor din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, care în prezent acordă protecție

⁴³ Vezi Raportul comitetului ad hoc pentru elaborarea Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate cu privire la activitatea ale primelor sale 11 ședințe; Anexă: Note interpretative pentru însemnările oficiale (*travaux préparatoires*) ale negocierii Convenției Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate, Comitetul Ad Hoc pentru elaborarea Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate, ședința 55, Agenda nr. 105, la 12, U.N. Doc. A/55/383/Add.1 (2000), disponibil la http://www.unodc.org/pdf/crime/final_instruments/383a1e.pdf [în continuare Travaux ale Convenției și Protocolului].

⁴⁴ Vezi Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 15.

⁴⁵ Vezi *id.* art. 16.

⁴⁶ Vezi *id.* art. 24.

⁴⁷ Vezi *id.* art. 5.

⁴⁸ Vezi *id.* art. 6.

⁴⁹ Vezi *id.* art. 8-9.

⁵⁰ Vezi *id.* art. 23.

victimelor în toate cazurile penale, prin stabilizarea bugetului său și prin furnizarea unor aparate video pentru monitorizare, telefoane și alt echipament.

- Crearea unei unități guvernamentale speciale care să se axeze în mod specific asupra protecției victimelor traficate și a familiilor lor și stabilizarea unei proceduri concrete pe termen lung pentru o astfel de unitate.
- Desfășurarea unor cursuri de instruire privind ultimele măsuri pentru protecția martorilor.
- Luarea unor măsuri economice drastice pentru a descuraja oficialitățile publice de a se implica în acte de corupție (de exemplu, mărirea salariilor lor), pentru că simpla tragere la răspundere penală pentru asemenea acte nu este suficientă.
- Implementarea măsurilor de preîntâmpinare a corupției și, doar când aceste măsuri au eșec, *atunci* trebuie supuse persoanele suspectate de corupție urmării penale. Măsurile preventive includ desfășurarea campaniilor de educație publică, impunerea obligației de a declara periodic veniturile și bunurile asupra oficialităților publice, și executare legilor și regulamentelor cu privire la conflictul de interes.
- Asigurarea faptului că persoanele care se ocupă de combatere corupției (ofițeri de drept, procurori și judecători) sunt independenți. Asigurarea faptului că personalul Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (organ guvernamental) este independent.
- Modificarea infracțiunilor de trafic de persoane, care sunt definite în legea Moldovei, astfel încât să includă corupția drept o circumstanță agravantă.

Alinierea de jure:

Jurisdicție

Cu toate că prevederi privind jurisdicție nu au fost elaborate în mod specific pentru infracțiunea de trafic de persoane, Codul penal al Moldovei stabilește prevederi generale privind jurisdicția tuturor infracțiunilor prevăzute de cod. Aceste prevederi naționale sunt în concordanță cu majoritatea mijloacelor de stabilire a jurisdicției, dacă nu chiar toate mijlocele, care sunt descrise drept obligații sau sunt sugerate în articolul 15 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate.⁵¹

Articolul 11 (1) al Codului penal al Moldovei stipulează că „[t]oate persoanele care au săvârșit infracțiuni pe teritoriul Republicii Moldova urmează a fi trase la răspundere penală,”⁵² astfel stabilind jurisdicție teritorială asupra infracțiunilor precum traficul de persoane, indiferent de naționalitate infractorul. Codul explică faptul că „[i]nfracțiunile comise în apele

⁵¹ Vezi *id.* art. 15.

⁵² CODUL PENAL [C. PENAL] art. 11(1) (Mold.).

teritoriale și în spațiul aerian al Republicii Moldova se consideră săvârșite pe teritoriul Republicii Moldova.”⁵³ Mai mult, „[p]ersoana care a săvârșit o infracțiune pe o navă maritimă sau aeriana, înregistrată într-un port sau aeroport al Republicii Moldova și aflată în afara spațiului acvatic sau aerian al Republicii Moldova, poate fi supusă răspunderii penale . . . dacă în tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte nu se dispune altfel.”⁵⁴ În cele din urmă, „[s]unt supuse răspunderii penale și persoanele care au săvârșit infracțiuni la bordul unei nave militare maritime sau aeriene aparținând Republicii Moldova, indiferent de locul ei de aflare.”⁵⁵

Codul Penal stabilește jurisdicție extrateritorială în baza principiului activ al cetățeniei asupra „[c]etățeni[lor] Republicii Moldova și apatrizii[lor] cu domiciliu permanent pe teritoriul Republicii Moldova” care au săvârșit infracțiuni cum ar fi traficul de persoane, „în afara teritoriului țării.”⁵⁶ Un comentator a indicat că acest tip de jurisdicție poate fi aplicat indiferent de faptul dacă victima infracțiunii este (sau a fost) cetățean al Moldovei.⁵⁷ Mai mult, o astfel de jurisdicție este relevantă indiferent de *unde* o infracțiune de genul traficului de persoane a fost comisă, sau dacă a fost comisă pe teritoriul cîtorva state.⁵⁸

Jurisdicția extrateritorială se mai poate aplica împotriva „[c]etățeni[lor] străini și apatrizi[lor] care nu domiciliază permanent pe teritoriul Republicii Moldova”⁵⁹ și care au comis următoarele infracțiuni *în afara* teritoriului Moldovei:

- crime îndreptate împotriva intereselor Republicii Moldova
- crime prevăzute de tratatele internaționale la care Moldova este parte
- crime împotriva păcii și securității omenirii
- crime de război.⁶⁰

Judecătorii moldovenești pot aplica prevederile de jurisdicție în cazul oricăreia dintre infracțiunile de mai sus dacă infractorii nu au fost deja trași la răspundere sau condamnați de judecătorii din alte state.⁶¹

Trebuie de remarcat că infracțiunea în cauză, fie trafic sau nu, *nu* trebuie să implice un grup criminal organizat pentru ca autoritățile moldovenești să exercite jurisdicție extrateritorială. După cum menține un expert, faptul că o infracțiune, cum ar fi traficul de persoane, a fost săvârșită de către un grup criminal⁶² sau de o organizație/asociație criminală⁶³ este numai un element care califică sentința care urmează să fi impusă.⁶⁴ Astfel, aceasta nu este o cerință atunci cînd autoritățile moldovenești afirmă jurisdicția inițial.

⁵³ *Id.* art. 11(5).

⁵⁴ *Id.*

⁵⁵ *Id.* art. 11(6).

⁵⁶ *Id.* art. 11(2).

⁵⁷ *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁵⁸ *Vezi id.*

⁵⁹ CODUL PENAL [C. PENAL] art. 11(3) (Mold.).

⁶⁰ *Id.*

⁶¹ *Id.*

⁶² *Vezi id.* art. 46 (“Grupul criminal organizat este o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracțiuni.”).

⁶³ *Vezi id.* art. 47 (descriind în detaliu definiția unei organizații/asociații criminală).

⁶⁴ *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure

Mai mult, autoritățile moldovenești pot afirma jurisdicție extrateritorială asupra operațiunilor de spălarea banilor care au loc în afara teritoriului Moldovei și care sunt legate de infracțiuni transnaționale precum traficul. Un comentator a indicat că articolul 243 al Codului penal moldovenesc stipulează drept infracțiune spălarea banilor⁶⁵ și astfel aceasta este o crimă asupra căreia pot fi aplicate prevederile generale de jurisdicție menționate mai sus.⁶⁶ În consecință, dacă o persoană participă la, sau încearcă să participe⁶⁷ la, spălarea banilor care provin din activități de trafic în afara teritoriului Moldovei, atunci autoritățile moldovenești pot afirma jurisdicția extrateritorială asupra lui/ei.

După cum s-a menționat mai sus, clauzele din Codul penal moldovenesc legate de jurisdicție sunt aplicabile și persoanelor fără cetățenie, sau apatrizilor;⁶⁸ fapt subliniat în *travaux préparatoires* ale Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate.⁶⁹ Adicional, articolul 5(1) al Codului de procedură penală stabilește că: „[p]e teritoriul Republicii Moldova, procesul în cauzele penale privitoare la cetățenii străini și apatrizi se efectuează în conformitate cu prevederile prezentului cod.”⁷⁰

Extrădare

Articolul 13 al Codului penal al Moldovei stabilește că:

- (1) Cetățenii Republicii Moldova și persoanele cărora li s-a acordat azil politic în Republica Moldova, în caz de săvârșire a unei infracțiuni în străinătate, nu pot fi extrădați și sunt supuși răspunderii penale conform prezentului cod.
- (2) Cetățenii străini și apatrizii care au săvârșit infracțiuni în afara teritoriului Republicii Moldova, dar se află pe teritoriul țării pot fi extrădați numai în baza unui tratat internațional la care Republica Moldova este parte sau în condiții de reciprocitate în temeiul hotărârii instanței de judecată.⁷¹

Astfel, când cetățenii moldoveni și persoanele care au primit azil politic în Moldova comit o infracțiune în afara Moldovei, ei nu pot fi extrădați altor state în scopuri de judecată.⁷² Răspunderea lor penală este determinată de către instanțele judecătorești din Moldova.⁷³ Prin contrast, cetățenii străini și apatrizii care comit infracțiuni în afara Moldovei pot fi extrădați din Moldova altor state în scopuri de judecată.⁷⁴ Extrădarea lor are loc fie în baza unei convenții internaționale la care Moldova este stat parte sau în baza reciprocității stabilite de la caz la

(septembrie 2004).

⁶⁵ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 243 (Mold.).

⁶⁶ *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁶⁷ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 27 (Mold.) (definind tentative drept un concept general care se aplică tuturor infracțiunilor prevăzute de Codul penal al Moldovei).

⁶⁸ *Vezi*, CODUL PENAL [C. PENAL] art. 11(2), 11(3) (Mold.).

⁶⁹ *Vezi* Travaux ale Convenției și Protocolului, *supra* nota 43, la 5.

⁷⁰ CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C. P. PENALĂ] art. 5(1) (Mold.).

⁷¹ CODUL PENAL [C. PENAL] art. 13 (Mold.).

⁷² *Vezi id.* art. 13(1); CONST. MOLD. art. 17(3) (“Nici un cetățean al Republicii Moldova nu poate fi extrădat sau expulzat din țară.”).

⁷³ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 13(1) (Mold.).

⁷⁴ *Vezi id.* art. 13(2).

caz.⁷⁵ Dacă aceiași cetățeni străini și apatrizi comit infracțiuni pe teritoriul Moldovei, autoritățile pot afirma jurisdicția teritorială (după cum s-a menționat mai sus) și îi pot judeca în instanțele de judecată moldovenești.⁷⁶ De asemenea, autoritățile moldovenești pot căuta extrădarea persoanelor din alte state în baza tratatelor internaționale sau a reciprocității.⁷⁷

Dat fiind că Moldova nu este deocamdată stat parte în mod oficial la Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate sau la Protocolul antitrafic,⁷⁸ autoritățile nu utilizează Convenția drept bază juridică directă pentru cooperare în chestiuni de extrădare. Când instrumentul de ratificare este depus, acesta va fi un tratat internațional care poate să fie folosit în scopuri de extrădare, după cum se recomandă în articolul 16 al Convenției.⁷⁹ În prezent, autoritățile folosesc Convenția Europeană de extrădare din 1957 care a intrat în vigoare în Moldova în 1997,⁸⁰ precum și Convenția cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală pentru Comunitatea Statelor Independente din 1993 („Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă”) care a intrat în vigoare în Moldova în 1995.⁸¹ Amîndouă sunt baze juridice potrivite pentru extrădare, după cum este confirmat în articolul 16 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate.⁸²

Atunci cînd se caută extrădarea persoanelor către Moldova din alte state sau cînd se onorează cererea de extrădare a cetățenilor străini sau apatrizilor din Moldova către alte state, Convenția Europeană de extrădare, Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă și Codul de procedură penală moldovenesc impun anumite obligații *inter alia*:

- infracțiunea sau infracțiunile pentru care persoana este extrădată trebuie să presupună pedepse în condițiile legilor statului care cere extrădarea și în condițiile legilor statului care este rugat să extrădeze⁸³
- cererile de extrădare trebuie să se refere la infracțiuni care se pedepsesc cu cel puțin un an în închisoare⁸⁴
- dacă cererea de extrădare este pentru cîteva infracțiuni care variază în grad de pedeapsă (unele infracțiuni au o pedeapsă de o perioadă mai mică decît minimum

⁷⁵ *Vezi id.*

⁷⁶ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 11(1) (Mold.).

⁷⁷ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C. P. PENALĂ] art. 541(2) (Mold.).

⁷⁸ După cum s-a menționat anterior, Republica Moldova a semnat Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate și Protocolul antitrafic pe data de 14 decembrie 2000, dar deocamdată nu a depus instrumentul de ratificare. *Vezi* discuția *supra* p. 2.

⁷⁹ *Vezi* Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 16(4) (“Dacă statul parte care condiționează extrădare în baza existenței unui tratat primește cererea de extrădare de la un alt stat parte cu care nu a semnat un tratat de extrădare, *el poate considera* prezenta Convenția drept bază juridică pentru extrădare. . .”).

⁸⁰ *Vezi în general* Convenția Europeană de extrădare, 13 decembrie, 1957, ETS Nr. 24, *disponibil la* <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/CadreListeTraites.htm>; Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova pentru ratificarea Convenției Europene de extrădare, Nr. 1183-XIII, 14 mai 1997 (ratificînd oficial Convenția Europeană de extrădare și enumerînd anumite rezerve și declarații).

⁸¹ *Vezi în general* Convenția cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală pentru Comunitatea Statelor Independente, 22 ianuarie 1993, art. 56-71 [în continuare Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă].

⁸² *Vezi* Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 16(5)(b).

⁸³ *Vezi* Convenția Europeană de extrădare, *supra* nota 80, art. 2(1); *vezi* Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă, *supra* nota 81, art. 56 (2).

⁸⁴ *Vezi* Convenția Europeană de extrădare, *supra* nota 80, art. 2(1); *vezi* Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă, *supra* nota 81, art. 56(2).

un an), statul căruia i se cere extrădarea are autoritatea să includă toate infracțiunile de acest fel în extrădarea respectivă⁸⁵

- proceduri simplificate de extrădare se utilizează dacă învinuitul care urmează să fie extrădat este de acord cu aceste proceduri⁸⁶
- autoritățile trebuie să extrădeze persoana sau să o tragă la răspundere penală⁸⁷
- trebuie să se asigure tratamentul echitabil al învinuitului la toate etapele procedurilor de extrădare.⁸⁸

Cerințele de mai sus care reglementează cererile de extrădare în Moldova reflectă majoritatea obligațiilor stipulate în articolul 16 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate.⁸⁹

Potrivit Convenției Europene de Extrădare, Hotărârii Parlamentului Republicii Moldova pentru ratificarea Convenției Europene de extrădare din 1997 și Convenției CSI privind asistența juridică reciprocă, autoritățile moldovenești au dreptul să refuze extrădarea în următoarele situații:

- dacă sunt rugate să extrădeze cetățeni moldoveni către alte state⁹⁰
- dacă infracțiunea pentru care persoana este extrădată a avut loc integral sau parțial pe teritoriul Moldovei⁹¹
- dacă infracțiunea pentru care persoană care este extrădată a avut loc în afara teritoriului Moldovei, dar legile Moldovei nu permit judecarea pentru o astfel de infracțiune în alte instanțe de judecată sau extrădarea unei persoane pentru comiterea unei astfel de infracțiuni⁹²
- dacă instanțele moldovenești de judecată au început procesul împotriva persoanei pentru infracțiunea pe care el/ea a săvârșit-o și care formează baza cererii de extrădare⁹³
- dacă instanțele de judecată ale statului care cere extrădarea au hotărât să nu îl judece pe inculpat sau să înceteze procesul împotriva lui pentru infracțiunea care formează baza cererii de extrădare⁹⁴
- dacă a trecut prea mult timp de la judecată pînă la pedepsirea infracțiunii care formează baza cererii de extrădare⁹⁵
- dacă legile statului care cere extrădarea prevăd pedeapsa cu moartea pentru infracțiunea care formează baza cererii de extrădare (excepție făcînd cazurile unde

⁸⁵ *Vezi* Convenția Europeană de extrădare, *supra* nota 80, art. 2(2); *vezi* Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă, *supra* nota 81, art. 56(3).

⁸⁶ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C. P. PENALĂ] art. 545(1) (Mold.).

⁸⁷ *Vezi* Convenția Europeană de extrădare, *supra* nota 80, art. 6(2).

⁸⁸ *Vezi id.* art. 8-11; *vezi* Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă, *supra* nota 81, art. 62.

⁸⁹ *Vezi* Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 16.

⁹⁰ *Vezi* Convenția Europeană de extrădare, *supra* nota 80, art. 6(1)(a) ("Partea contractantă va avea dreptul să refuze extrădarea cetățenilor săi."); *vezi* Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă, *supra* nota 81, art. 57(1)(a).

⁹¹ *Vezi* Convenția Europeană de extrădare, *supra* nota 80, art. 7(1); *vezi* Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă, *supra* nota 81, art. 57(2).

⁹² *Vezi* Convenția Europeană de extrădare, *supra* nota 80, art. 7(2).

⁹³ *Vezi id.* art. 8; *vezi* Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă, *supra* nota 81, art. 57(1)(c).

⁹⁴ *Vezi* Convenția Europeană de extrădare, *supra* nota 80, art. 9.

⁹⁵ *Vezi id.* art. 10; *vezi* Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă, *supra* nota 81, art. 57(1)(b).

- statul care cere extrădarea garantează în mod suficient că pedeapsa cu moartea nu va fi dată persoanei care urmează să fie extrădată)⁹⁶
- dacă inculpatul urmează a fi judecat într-o ședință specială (ședință extraordinară) care a fost stabilită în mod special pentru cazul respectiv de către instanțele de judecată a statului care cere extrădarea (ședință de judecată axată în exclusivitate asupra inculpatului care urmează să fie extrădat)⁹⁷
 - dacă inculpatul urmează să primească o sentință sau o măsură de securitate în cadrul ședinței de judecată speciale/extraordinare în instanțele de judecată a statului care cere extrădarea⁹⁸
 - dacă cazul penal este adus asupra inculpatului în mod exclusiv în baza plîngerii unei victime.⁹⁹

Articolul 546 al Codului de procedură penală a Moldovei reproduce în număr mare motivele de mai sus pentru a refuza cererile de extrădare și adaugă listei;¹⁰⁰ astfel, îndeplinind obligația stabilită de articolul 16(7) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate care cere statelor să identifice „temeiurile” în baza cărora ele pot refuza extrădarea.¹⁰¹

Protecția martorilor

Articolul 215 al Codului de procedură penală a Moldovei impune o obligație oficialilor din cadrul organelor de drept și instanțelor de judecată să asigure securitatea celor care participă la procesul penal, precum și securitatea altor persoane. Articolul 215(1) indică în mod specific:

Dacă există temeieri suficiente de a considera că partea vătămată, martorul sau alte persoane participante la proces, precum și membrii familiei acestora ori rudele apropiate pot fi sau sunt amenințate cu moartea, cu aplicarea violenței, cu deteriorarea sau distrugerea bunurilor ori cu alte acte ilegale, organul de urmărire penală și instanța de judecată sunt obligate să ia măsurile prevăzute de legislație pentru ocrotirea vieții, sănătății, onoarei, demnității și bunurilor acestor persoane, precum și pentru identificarea vinovaților și tragerea lor la răspundere.¹⁰²

Actul legislativ cheie care descrie în detaliu măsurile de protecție menționate în articolul 215(1) este Legea Republicii Moldova privind protecția de stat a părții vătămate, a martorilor și a altor persoane care acordă ajutor în procesul penal din 1998 („Legea protecției martorilor din 1998”).¹⁰³ Această lege este în concordanță cu toate obligațiile, precum și cu măsurile de protecție cerute și sugerate în articolul 24 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate.¹⁰⁴ Trebuie să remarcăm că acest act legislativ se aplică doar dacă persoanele care urmează a fi protejate sunt de acord să colaboreze cu organele de drept la depistarea,

⁹⁶ Vezi Convenția Europeană de extrădare, *supra* nota 80, art. 11; *vezi de asemenea* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C. P. PENALĂ] art. 546(3) (Mold.).

⁹⁷ Vezi Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova pentru ratificarea Convenției Europene de extrădare, *supra* nota 80, art. 1.

⁹⁸ Vezi *id.*

⁹⁹ Vezi Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă, *supra* nota 81, art. 57(1)(d).

¹⁰⁰ Vezi CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C. P. PENALĂ] art. 546 (Mold.).

¹⁰¹ Vezi Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 16(7).

¹⁰² Vezi CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C. P. PENALĂ] art. 215(1) (Mold.).

¹⁰³ Vezi în general Legea protecției martorilor din 1998, *supra* nota 28.

¹⁰⁴ Vezi Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 24.

prevenirea, curmarea, cercetarea și descoperirea crimei, sau sunt de acord să depună mărturii în instanța de judecată.¹⁰⁵ Protecții adiționale vor deveni disponibile chiar pentru acele persoane care nu sunt de acord să coopereze cu organele de drept și care sunt considerate victime de crime precum traficul, atunci când proiectul de lege antitrafic din Moldova va intra în vigoare.¹⁰⁶

În prezent, Legea protecției martorilor din 1998 se aplică victimelor tuturor infracțiunilor inclusiv victimelor traficului de persoane. Legea prevede explicit protejarea următoarelor persoane:

- persoane care au informat autoritățile organelor de drept despre infracțiuni care au fost comise și au participat la depistarea, prevenirea, curmarea, cercetarea și descoperirea unor astfel de infracțiuni¹⁰⁷
- martorii¹⁰⁸
- victime și reprezentanții lor legali în cazurile penale¹⁰⁹
- persoane bănuite, învinuite, inculpații și reprezentanții lor legali, precum și persoane condamnate¹¹⁰
- rude apropiate ale tuturor categoriilor de persoane menționate mai sus (soți, soții, părinți, copii, părinți adoptivi, copii adoptați, frați și surori drepte, bunici și nepoți)¹¹¹
- alte persoane care au influență asupra persoanelor enumerate mai sus (dar numai în cazuri excepționale).¹¹²

Această listă îndeplinește și chiar depășește obligația din articolul 24(1) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate legată de protecția „martorilor,” precum și a „rudelor și a altor persoane apropiate.”¹¹³

Articolul 8 al Legii protecției martorilor din 1998 stabilește două tipuri de măsuri de protecție care pot fi întreprinse: ordinare¹¹⁴ și extraordinare.¹¹⁵ Măsurile ordinare includ următoarele:

- protecția fizică¹¹⁶
- protecția domiciliului și a bunurilor¹¹⁷
- măsuri speciale pentru apărare individuală¹¹⁸
- măsuri speciale de comunicare și informare pentru a detecta pericolul¹¹⁹

¹⁰⁵ *Vezi* Legea protecției martorilor din 1998, *supra* nota 28, art. 18(2)(a).

¹⁰⁶ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 21 (descriind amănunțit obligația de a păstra în condiții de confidențialitate informația despre viețile victimelor traficului); *vezi de asemenea* art. 23 (garantînd măsuri de siguranță fizică pentru victimele traficului).

¹⁰⁷ *Vezi* Legea protecției martorilor din 1998, *supra* nota 28, art. 2(1)(a).

¹⁰⁸ *Vezi id.* art. 2(1)(b).

¹⁰⁹ *Vezi id.* art. 2(1)(c).

¹¹⁰ *Vezi id.* art. 2(1)(d).

¹¹¹ *Vezi id.* art. 2(1)(e).

¹¹² *Vezi id.*

¹¹³ *Vezi* Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 24(1).

¹¹⁴ *Vezi* Legea protecției martorilor din 1998, *supra* nota 28, art. 8(1)(1).

¹¹⁵ *Vezi id.* art. 8(1)(2).

¹¹⁶ *Vezi id.* art. 8(1)(1)(a); *vezi de asemenea id.* art. 9.

¹¹⁷ *Vezi id.* art. 8(1)(1)(a);. *vezi de asemenea id.* art. 9.

¹¹⁸ *Vezi id.* art. 8(1)(1)(b); *vezi de asemenea id.* art. 10.

- plasarea temporară într-un loc sigur¹²⁰
- nedezvăluirea datelor personale prin introducerea unui nume fals a persoanei protejate în documentația instanței de judecată, acordarea persoanei protejate permisiunea să identifice infractorul fără a fi pusă în situația de a se vedea cu el/ea la față, interviuarea victimei/martorului într-o ambianță confidențială și acordarea persoanei protejate permisiunea de a depune mărturie sub formă scrisă, prin legătură video, sau legătură audio (fără a apărea personal în instanța de judecată).¹²¹

Măsurile extraordinare includ următoarele:

- schimbarea locului de muncă sau a studiilor¹²²
- schimbarea locului de trai (însoțită de obligația de a oferi un loc nou de reședință, casă sau apartament)¹²³
- schimbarea documentelor de identitate (prin schimbarea numelor și a altor informații personale)¹²⁴
- schimbarea înfățișării¹²⁵
- examinarea unei cauze în ședință judiciară închisă la ordinul judecătorului.¹²⁶

Măsurile ordinare și extraordinare enumerate pentru protecția victimelor, martorilor și a altor persoane care ajută la desfășurarea procesului penal, sunt în deplină concordanță cu, și chiar depășesc în amănunte, unele din măsurile sugerate în articolul 24(2) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate,¹²⁷ precum și cele cerute de articolul 6(1) al Protocolului antitrafic.¹²⁸

Articolul 110 al Codului de procedură penală moldovenesc descrie mai departe modalitățile de protecție a identității unui martor și îi permite acestuia să depună mărturia într-un loc nedivulgat în fața judecătorului de instrucție sau prin legătură video ori audio în timp ce imaginea și vocea pot fi distorsionate.¹²⁹ Această prevedere, spre deosebire de Legea protecției martorilor din 1998, scoate în evidență importanța de a se permite inculpatului și avocatului său să interogheze martorul aflat sub protecție.¹³⁰ Faptul că inculpatului și avocatului său i se acordă această oportunitate este în concordanță cu articolul 24(2) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate care le cere autorităților să echilibreze măsurile de protecție a martorului cu drepturile inculpatului, inclusiv dreptul său la un proces echitabil.¹³¹

Articolul 8(2) al Legii Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigații din 1994 („Legea investigațiilor din 1994”) adăugă la lista de măsuri de protecție și permite autorităților să intercepteze apeluri telefonice și alte mijloace de comunicare, dacă viața, sănătatea sau

¹¹⁹ *Vezi id. art. 8(1)(1)(b); vezi de asemenea id.art. 10.*

¹²⁰ *Vezi id. art. 8(1)(1)(c); vezi de asemenea id.art. 11.*

¹²¹ *Vezi id. art. 8(1)(1)(d); vezi de asemenea id. art. 12.*

¹²² *Vezi id. art. 8(1)(2)(a); vezi de asemenea id.art. 11.*

¹²³ *Vezi id. art. 8(1)(2)(b); vezi de asemenea id. art. 11.*

¹²⁴ *Vezi id. art. 8(1)(2)(c); vezi de asemenea id.art. 13.*

¹²⁵ *Vezi id. art. 8(1)(2)(c); vezi de asemenea id.art. 13.*

¹²⁶ *Vezi id. art. 8(1)(2)(d); vezi de asemenea id.art. 14.*

¹²⁷ *Vezi Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, supra nota 15, art. 24(2).*

¹²⁸ *Vezi Protocolul antitrafic, supra nota 10, art. 6(1).*

¹²⁹ *Vezi în general CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 110 (Mold.).*

¹³⁰ *Vezi id. art. 110(6).*

¹³¹ *Vezi Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, supra nota 15, art. 24(2).*

proprietatea persoanei protejate este în pericol.¹³² Autoritățile pot întreprinde asemenea măsuri doar la cererea persoanei protejate sau prin acordul său în scris.¹³³

După analizarea tuturor prevederilor legislative naționale privind măsurile de protecție a martorilor, aria de aplicare rămîne neclară. Adică, nici Legea protecției martorilor din 1998, nici Legea investigațiilor din 1994, nici prevederile relevante ale Codului de procedură penală, nu stipulează în mod clar dacă măsurile stabilite de protecție a martorilor urmează a fi aplicate înainte, în cursul, și/sau după încheierea procesului penal în cauză, după cum presupune articolul 24 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate.¹³⁴ Hotărîrea privind aria de aplicare pare să fi fost lăsată pe seama autorităților moldovenești care ordonează și desfășoară asemenea măsuri de protecție.¹³⁵

În sfîrșit, prevederile privind protecția martorilor în Moldova nu apără membrii comunității ONG care ajută victimele și martorii pe parcursul procesului penal sau sub alte forme. Cu toate că aceasta nu este o obligație stipulată în mod explicit de către Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate sau Protocolul antitrafic, această obligație este totuși importantă. Articolul 2 din Legea protecției martorilor din 1998 a Moldovei enumără „reprezentanții legali” ai victimelor și inculpaților drept persoane care pot beneficia de protecție statului.¹³⁶ Astfel de persoane pot fi orice fel de avocați; nu în specific persoane din cadrul ONG-urilor care se axează pe asistența și reabilitarea victimelor.

Participarea la un grup criminal organizat

Articolul 46 al Codului penal al Moldovei definește un „grup criminal organizat” drept „o reuniune stabilă de persoane care s-au organizat în prealabil pentru a comite una sau mai multe infracțiuni.”¹³⁷ Articolul 47(1) definește o „organizație criminală” sau o „asociație criminală” drept:

[O] reuniune de grupuri criminale organizate într-o comunitate stabilă, a cărei activitate se întemeiază pe diviziune, între membrii organizației și structurile ei, a funcțiilor de administrare, asigurare și executare a intențiilor criminale ale organizației în scopul de a influența activitatea economică și de altă natură a persoanelor fizice și juridice sau de a controla, în alte forme, în vederea obținerii de avantaje și realizării de interese economice, financiare sau politice.¹³⁸

Articolul 47(2) explică faptul că dacă un membru al unei astfel de organizații criminale sau o persoană însărcinată de o astfel de organizație comite un act pentru a realiza scopul și interesele ei, atunci acest lucru este considerat drept infracțiune comisă de organizația criminală.¹³⁹

¹³² *Vezi* Legea Republicii Moldova privind activitatea operativă de investigații, Nr. 45-XIII, 12 aprilie, 1994, art. 8(2) [în continuare Legea investigațiilor din 1994].

¹³³ *Vezi id.*; *vezi de asemenea* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 135 (Mold.) (explicînd detalii legate de comunicările interceptate).

¹³⁴ *Vezi* Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 24.

¹³⁵ *Vezi* Legea protecției martorilor din 1998, *supra* nota 28, art. 3(1).

¹³⁶ *Vezi id.* art. 2(1)(c), 2(1)(d).

¹³⁷ CODUL PENAL [C. PENAL] art. 46 (Mold.).

¹³⁸ *Id.* art. 47(1).

¹³⁹ *Vezi id.* art. 47(2).

Definițiile din articolul 46 și 47(1) împreună cu definirea actului ilicit drept act penal în articolul 47(2), sunt în concordanță cu cerințele articolului 5 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate care definește „participarea la un grup criminal organizat” drept un grup de infracțiuni *separat* de traficul de persoane.¹⁴⁰ În specific, prevederile Codului penal moldovenesc menționate mai sus reproduc elementele activității criminale descrise în articolul 5(1)(a)(i) al Convenției:

Acordul cu una sau mai multe alte persoane pentru a comite o crimă serioasă în vederea unui scop legat direct sau indirect de obținerea unui beneficiu financiar sau un alt beneficiu material și, unde prevăzut de legislația națională, implicând un act întreprins de unul din participanți pentru promovarea acordului sau implicând un grup criminal organizat.¹⁴¹

Articolul 47(5) al Codului penal al Moldovei indică faptul că „[m]embrul organizației criminale poartă răspundere penală *numai* pentru infracțiunile la a căror pregătire sau săvârșire a participat.”¹⁴² Această prevedere este în paralelă cu limbajul articolului 5(1)(a)(ii) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate care definește drept act penal:

Comportamentul unei persoane care, cunoscând scopul și activitatea criminală generală a grupului criminal organizat sau intenția sa de a comite crimele în cauză, i-a parte activă la: a. [a]ctivitățile criminale ale grupului criminal organizat; b. [a]lte activități ale grupului criminal organizat, fiind conștient că participarea sa va contribui la realizarea scopului criminal descris mai sus.¹⁴³

Articolul 47(3) al Codului penal al Moldovei explică faptul că „[o]rganizator sau conducător al organizației criminale se consideră persoana care a creat organizația criminală sau o dirijează.”¹⁴⁴ Articolul 42(3) definește „organizatorul” drept „persoana care a organizat săvârșirea unei infracțiuni sau a dirijat realizarea ei, precum și persoana care a creat un grup criminal organizat sau o organizație criminală ori a dirijat activitatea acestora.”¹⁴⁵ Articolul 47(4) indică mai departe că „[o]rganizatorul și conducătorul organizației criminale poartă răspundere pentru toate infracțiunile săvârșite de această organizație.”¹⁴⁶ Aceste prevederi sunt în concordanță cu articolul 5(1)(b) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate care definește drept act penal „organizarea, dirijarea, ajutorarea, încurajarea, facilitarea sau sfătuirea comiterii unei crime serioase care implica un grup criminal organizat.”¹⁴⁷

Anumite apărări pot fi invocate atunci când o persoană este acuzată de comiterea crimelor menționate mai sus. Potrivit articolului 39(1) al Codului penal al Moldovei, dacă persoana s-a aflat sub constrângere fizică sau mentală și nu a fost capabilă să își controleze acțiunile din cauza constrângerii, el/ea nu va fi tras(ă) la răspundere penală.¹⁴⁸ De asemenea, trebuie să menționăm că un membru al unei organizații criminale poate evita răspunderea penală dacă el/ea dă

¹⁴⁰ *Vezi în general* Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 5.

¹⁴¹ *Id.* art. 5(1)(a)(i).

¹⁴² CODUL PENAL [C. PENAL] art. 47(5) (Mold.).

¹⁴³ Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 5(1)(a)(ii).

¹⁴⁴ CODUL PENAL [C. PENAL] art. 47(3) (Mold.).

¹⁴⁵ *Id.* art. 42(3).

¹⁴⁶ *Id.* art. 47(4).

¹⁴⁷ Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 5(1)(b).

¹⁴⁸ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 39(1) (Mold.).

informații de bună voie privind existența organizației criminale în cauză, ajută la descoperirea infracțiunilor comise de o astfel de organizație, sau expune conducătorii sau membrii unei astfel de organizații.¹⁴⁹

Pedepsele pentru infracțiunile menționate mai sus diferă. Potrivit articolului 284(1) din Codul penal al Moldovei, o persoană poate primi o sentință de 16 la 25 ani în închisoare pentru înființarea sau conducerea unei organizații criminale.¹⁵⁰ Potrivit articolului 284(2), calitatea de membru al unei asociații criminale sau participarea la activitățile criminale unei astfel de asociații pot fi pedepsite cu o perioadă de închisoare între 3 și 10 ani.¹⁵¹ Articolul 283 stipulează că „[o]rganizarea unor bande armate în scopul atacării persoanelor juridice sau fizice, precum și participarea la asemenea bande sau la atacurile savârșite de ele, se pedepsesc cu închisoare de la 16 la 25 de ani sau cu detențiune pe viață.”¹⁵² Comentatorii spun că prevederile generale de sancțiuni ale Codului penal care stabilesc pedepse pentru persoanele fizice,¹⁵³ precum și amenzi,¹⁵⁴ pot fi aplicate în cazul infracțiunilor care implică un grup sau asociație criminală organizată.

Spălarea banilor

Articolul 243(1) al Codului penal al Moldovei pedepsește persoana pentru atribuirea unui aspect legal sursei și provenienței mijloacelor bănești, bunurilor, sau veniturilor obținute ilicit în urma savârșirii infracțiunilor.¹⁵⁵ Această prevedere este comparabilă cu articolul 6(1)(a)(i) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate care definește drept act penal „conversiunea sau transferul proprietății, cunoscând că o astfel de proprietate provine dintr-o activitate criminală, în scopul tănuirii sau deghizării originii ilicite a proprietății”¹⁵⁶

Mai mult, articolul 243(1) al Codului penal moldovenesc pedepsește persoana pentru tănuirea, deghizarea sau schimbarea informației privind natura, originea, mișcarea, plasarea, sau apartenența mijloacelor bănești, bunurilor, sau veniturilor, știind că ele provin din activitate criminală.¹⁵⁷ Acest limbaj reproduce articolul 6(1)(a)(ii) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate care definește drept act penal „tănuirea sau deghizarea adevăratei naturi, sursei, locului, plasării, mișcării sau apartenenței sau drepturilor asupra proprietății, cunoscând că o astfel de proprietate provine din savârșirea unei infracțiuni.”¹⁵⁸

De asemenea, articolul 243(1) al Codului penal al Moldovei pedepsește persoana pentru dobândirea, posesia și utilizarea bunurilor cunoscând ca aceste bunuri provin din savârșirea unei crime.¹⁵⁹ Aceasta este comparabil cu „achiziționarea, posesia sau folosirea proprietății,

¹⁴⁹ *Vezi id.* art. 47(6).

¹⁵⁰ *Vezi id.* art. 284(1).

¹⁵¹ *Vezi id.* art. 284(2).

¹⁵² *Id.* art. 283.

¹⁵³ *Vezi id.* art. 62.

¹⁵⁴ *Vezi id.* 64.

¹⁵⁵ *Vezi id.* art. 243(1).

¹⁵⁶ Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 6(1)(a)(i).

¹⁵⁷ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 243(1) (Mold.).

¹⁵⁸ Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 6(1)(a)(ii).

¹⁵⁹ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 243(1) (Mold.).

cunoscând, la momentul primirii, faptul că o astfel de proprietate provine din săvârșirea unei infracțiuni,” după cum este descris în articolul 6(1)(b)(i) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate.¹⁶⁰

În cele din urmă, articolul 243(1) al Codului penal al Moldovei pedepsește persoana pentru participare la orice asociere, înțelegere sau complicitate prin oferirea de asistență sau sfat la comiterea infracțiunilor prevăzute în articolul 243 (infracțiunile descrise în mod detaliat mai sus).¹⁶¹ Acest limbaj urmează îndeaproape articolul 6(1)(b)(ii) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate care definește drept act penal „participarea la, asocierea cu sau complicitate la comiterea, atentarea, ajutarea, încurajarea, facilitarea și sfătuirea comiterii oricăreia din infracțiunile prevăzute” de articolul 6 (infracțiunile legate de spălarea banilor).¹⁶²

Comentatorii indică faptul că toate infracțiunile legate de spălarea banilor incluse în Codul penal al Moldovei conțin elementul necesar al intenției.¹⁶³ Mai mult, ei indică faptul că asemenea infracțiuni se bazează pe infracțiuni predicate. Adică, mai întâi trebuie să aibă loc o infracțiune pentru ca persoana să spele banii, bunurile sau veniturile care derivă dintr-o astfel de infracțiune.¹⁶⁴

Anumite apărări pot fi invocate atunci când o persoană este acuzată de spălare banilor. De exemplu, potrivit articolului 39(1) al Codului penal al Moldovei, dacă persoana s-a aflat sub constrângere fizică sau mentală și nu a fost capabilă să își controleze acțiunile din cauza constrângerii, el/ea nu va fi tras(ă) la răspundere penală.¹⁶⁵

Pedepsele pentru infracțiunile de spălarea banilor prevăzute de articolul 243(1) al Codului penal al Moldovei diferă depinde de faptul dacă exista circumstanțe agravante. Pedepsa de bază pentru toate infracțiunile de spălarea banilor este o amendă în valoare de le 500 la 1000 unități convenționale (în prezent o unitate echivalează cu 20 lei) sau închisoare pînă la 5 ani, ambele fiind sau nu însoțite de privarea dreptului de a ocupa anumite funcții sau de a exercita anumite activități pe o perioadă de 2 la 5 ani.¹⁶⁶ Pedepsele pot ajunge la o amendă în valoare de la 1000 la 5000 unități convenționale (în prezent o unitate echivalează cu 20 lei) sau închisoare de la 4 la 7 ani, dacă o persoană comite infracțiunile de spălarea banilor prevăzute în mod repetat, dacă două sau mai multe persoane comit infracțiunile de spălarea banilor prevăzute, sau dacă infracțiunile de spălarea banilor prevăzute au fost comise prin folosirea unei funcții publice.¹⁶⁷ Pedepsele penale ajungînd la închisoare de la 5 la 10 ani pot fi date dacă un grup criminal organizat sau o organizație (asociație) criminală organizată comite infracțiuni de spălarea banilor, sau dacă infracțiunile de spălarea banilor sunt comise pe scară largă.¹⁶⁸

¹⁶⁰ Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 6(1)(b)(i).

¹⁶¹ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 243(1) (Mold.).

¹⁶² Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 6(1)(b)(ii).

¹⁶³ Igor Dolea și Vasile Rotaru, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

¹⁶⁴ *Id.*

¹⁶⁵ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 39(1) (Mold.).

¹⁶⁶ *Vezi id.* art. 243(1).

¹⁶⁷ *Vezi id.* art. 243(2).

¹⁶⁸ *Vezi id.* art. 243(3).

În 2002, Banca Națională a Moldovei a publicat anumite recomandări care vor permite tuturor băncilor moldovenești să prevină și să combată activitățile de spălare a banilor.¹⁶⁹ Aceste recomandări reflectă majoritatea măsurilor (dacă nu chiar toate măsurile) cerute și sugerate de către articolul 7 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate.¹⁷⁰ Pe lângă alte lucruri, băncile moldovenești urmează să furnizeze:

- stabilirea unor reguli pentru promovarea eticii și profesionalismului și pentru identificare într-un mod mai bun al clientelei băncilor¹⁷¹
- stabilirea unor politici și proceduri care asigură funcționarea cuvenită și sigură a băncilor¹⁷²
- crearea unor proceduri pentru raportarea activităților suspecte, inclusiv raportarea către Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției¹⁷³
- elaborarea unor proceduri corespunzătoare pentru selectarea personalului băncilor¹⁷⁴
- organizarea unor cursuri de instruire privind măsurile de prevenire și combatere a spălării banilor pentru personalul băncilor.¹⁷⁵

Corupția

Codul penal al Moldovei califică drept infracțiuni penale actele pasive și actele active de corupție. Articolul 324(1) definește “corupția pasivă” drept “[f]apta persoanei cu funcție de răspundere care pretinde ori primește oferte, bani, titluri de valoare, alte bunuri sau avantaje patrimoniale fie acceptă servicii, privilegii sau avantaje, ce nu i se cuvin, pentru a îndeplini sau nu ori pentru a întârzia sau grăbi îndeplinirea unei acțiuni ce ține de obligațiile ei de serviciu, ori pentru a îndeplini o acțiune contrar acestor obligații, precum și pentru a obține de la autorități distincții, funcții, piețe de desfacere sau o oarecare decizie favorabilă.”¹⁷⁶ Acest limbaj este similar limbajului articolului 8(1)(b) din Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate care definește drept act penal “solicitarea sau acceptarea de către un oficial public, direct sau indirect, a unui avantaj necuvenit, pentru el/ea însuși (însăși) sau pentru o altă persoană sau entitate, ca oficialul public să acționeze sau să se abțină de la întreprinderea unei acțiuni în exercitarea îndatoririlor sale oficiale.”¹⁷⁷

Articolul 325(1) al Codului penal al Moldovei definește „corupția activă” drept „[p]romisiunea, oferirea sau darea unei persoane cu funcție de răspundere, personal sau prin mijlocitor, de bunuri sau servicii, enumerate la art. 324, în scopurile indicate la același articol [vezi mai sus]. . . .”¹⁷⁸ Această prevedere reproduce limbajul articolului 8(1)(a) al Convenției împotriva

¹⁶⁹ Vezi în general Banca Națională, Recomandările referitor la elaborarea de către băncile din Republica Moldova a programelor privind prevenirea și combaterea spălării banilor, 25 aprilie 2002 [în continuare Recomandările privind spălarea banilor].

¹⁷⁰ Vezi în general Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 7.

¹⁷¹ Vezi Recomandările privind spălarea banilor, *supra* nota 169, art. 4(1), 5(3), 6.

¹⁷² Vezi *id.* art. 4(1), 7.

¹⁷³ Vezi *id.* art. 5(5), 7, 8.

¹⁷⁴ Vezi *id.* art. 7(4).

¹⁷⁵ Vezi *id.* art. 7(5).

¹⁷⁶ CODUL PENAL [C. PENAL] art. 324(1) (Mold.).

¹⁷⁷ Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 8(1)(b).

¹⁷⁸ CODUL PENAL [C. PENAL] art. 325(1) (Mold.).

criminalității transnaționale organizate care definește drept act penal „promisiunea, oferirea sau acordarea unui oficial public, direct sau indirect, a unui avantaj necuvenit, pentru oficialul însuși (însăși) sau altă persoană sau entitate, ca oficialul să acționeze ori să se abțină de la întreprinderea unei acțiuni în exercitarea îndatoririlor sale oficiale.”¹⁷⁹

Articolul 326(1) al Codului penal al Moldovei definește un alt tip de corupție care nu este enumerat în articolul 8 din Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate: corupție comisă de către „o persoană care are influență asupra unui funcționar” (traficul de influență).¹⁸⁰ Adică, dacă o persoană care are influență asupra unui funcționar public, primește sau extorchează bani, titluri de valoare, alte bunuri sau avantaje patrimoniale sau acceptă servicii sau promisiuni legate de bunuri și avantaje pentru a îl determina pe funcționar să acționeze într-un anumit mod sau să nu acționeze în exercitarea obligațiilor sale de serviciu, el/ea va fi tras(ă) la răspundere penală în conformitatea cu legislația moldovenească.¹⁸¹

Comentarii explică faptul că toate infracțiunile de corupție conțin elementul necesar al intenției.¹⁸² Răspunderea complicei pentru toate infracțiunile de corupție enumerate mai sus este la fel o posibilitate, dat fiind că un procuror poate să aplice articolele generale 41-49 al Codului penal într-un caz relevant.¹⁸³

Experții observă în continuare că prevederile privind corupția pasivă pot fi aplicate numai funcționarilor publici care reprezintă Republica Moldova, în conformitate cu articolul 123 al Codului penal.¹⁸⁴ Răspunderea penală pentru corupția pasivă comisă de alte persoane, cum ar fi oficialitățile străine sau funcționari publici internaționali, poate fi dedusă din articolul 333 care definește actul de luare de mită de către persoane aparținând organizațiilor comerciale, publice și neguvernamentale (adică, dacă actul de corupție se încadrează în definiția din articolul 333).¹⁸⁵ Codul penal al Moldovei poate trage la răspundere penală oficialitățile publice străine și funcționari publici internaționali pentru toate celelalte acte de corupție.¹⁸⁶

Anumite apărări pot fi invocate când o persoană este acuzată de unul din actele de corupție enumerate mai sus. De exemplu, potrivit articolului 39(1) al Codului penal moldovenesc, dacă persoana s-a aflat sub constrângere fizică sau mentală și nu a fost capabilă să își controleze acțiunile din cauza constrângerii, el/ea nu va fi tras(ă) la răspundere penală.¹⁸⁷

Pedepsele pentru toate actele de corupție de mai sus diferă depinde de faptul dacă există circumstanțe agravante. Pedepsa de bază pentru corupția pasivă în conformitate cu articolul 324(1) al Codului penal moldovenesc este o amendă în valoare de 1000 la 3000 unități

¹⁷⁹ Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 8(1)(a).

¹⁸⁰ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 326(1) (Mold.).

¹⁸¹ *Vezi id.*

¹⁸² *Vezi* Igor Dolea și Vasile Rotaru, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

¹⁸³ *Vezi în general* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 41-9 (Mold.).

¹⁸⁴ *Vezi id.* art. 123.

¹⁸⁵ *Vezi id.* art. 333.

¹⁸⁶ *Vezi* Igor Dolea și Vasile Rotaru, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

¹⁸⁷ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 39(1) (Mold.).

convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu 20 lei) și închisoare de la 3 la 7 ani însoțite de privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a se antrena în anumite activități pe o perioadă de 2 la 5 ani.¹⁸⁸ Sancțiunile ajung la o pedeapsă în valoare de 3000 la 5000 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu 20 lei) și închisoare de la 5 la 10 ani, însoțite de privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a se antrena în anumite activități pe o perioadă de 2 la 5 ani, dacă persoana a comis actele de corupție pasivă prevăzute în mod repetat, dacă două sau mai multe persoane comit acte de corupție pasivă, dacă actele de corupție pasivă implică extorcarea bunurilor și serviciilor enumerate în articolul 324(1), sau dacă actele de corupție pasivă prevăzute au fost comise pe scară mare.¹⁸⁹ În cele din urmă, sancțiunile pentru corupția pasivă se schimbă, ajungând la o amendă în valoare de 1000 la 3000 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu 20 lei) și închisoare de la 7 la 15 ani, însoțite de privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a se antrena în anumite activități pe o perioadă de 3 la 5 ani, dacă o persoană cu funcție de răspundere comite acte de corupție pasivă, dacă actele de corupție pasivă prevăzute au fost comise pe o scară excepțional de mare, sau dacă actele de corupție prevăzute au fost comise ca să beneficieze un grup criminal organizat sau o organizație/asociație criminală.¹⁹⁰

Pedeapsa de bază pentru corupția activă prevăzută de articolul 325(1) al Codului penal moldovenesc este o amendă în valoare de 2000 la 4000 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu 20 lei) și închisoare de la 2 la 5 ani.¹⁹¹ Sancțiunile ajung la o amendă în valoare de 2000 la 4000 unități convenționale (în prezent o unitate echivalează cu 20 lei) și închisoare de la 3 la 7 ani dacă o persoană comite acte de corupție activă în mod repetat, dacă două sau mai multe persoane comit acte de corupție activă, sau dacă actele de corupție activă prevăzute au fost comise pe scară mare.¹⁹² În cele din urmă, sancțiunile se schimbă la închisoare de la 6 la 12 ani, dacă actele de corupție activă prevăzute au fost comise pe o scară excepțional de mare, sau dacă actele de corupție activă prevăzute au fost comise ca să beneficieze un grup criminal organizat sau o organizație/asociație criminală.¹⁹³

Pedeapsa de bază pentru corupție comisă de către o persoană care poate exercita influență asupra unui funcționar public (traficul de influență) în conformitate cu articolul 326(1) al Codului penal moldovenesc este o amendă în valoare de 500 la 1500 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu 20 lei) sau închisoare de la 2 la 5 ani.¹⁹⁴ Sancțiunile ajung la o amendă în valoare de 1000 la 3000 unități convenționale (în prezent o unitate convențională echivalează cu 20 lei) sau închisoare de la 3 la 7 ani dacă infracțiunea de mai sus a fost comisă în mod repetat, dacă două sau mai multe persoane au comis infracțiunea de mai sus, sau dacă infracțiunea de mai sus a implicat primirea bunurilor sau avantajelor pe scară mare.¹⁹⁵ În cele din urmă, sancțiunile se schimbă la închisoare de la 5 la 10 ani și o amendă în valoare de 500 la 1500 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională

¹⁸⁸ *Vezi id.* art. 324(1).

¹⁸⁹ *Vezi id.* art. 324(2).

¹⁹⁰ *Vezi id.* art. 324(3).

¹⁹¹ *Vezi id.* art. 325(1).

¹⁹² *Vezi id.* art. 325(2).

¹⁹³ *Vezi id.* art. 325(3).

¹⁹⁴ *Vezi id.* art. 326(1).

¹⁹⁵ *Vezi id.* art. 326(2).

echivalează cu 20 lei) dacă infracțiunea de mai sus implică primirea bunurilor sau avantajelor pe o scară excepțional de mare, sau dacă infracțiunea de mai sus a fost comisă ca să beneficieze un grup criminal organizat sau o organizație/asociație criminală.¹⁹⁶

În 1996, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea privind combaterea corupției și protecționismului („Legea anticorupției din 1996”)¹⁹⁷ care enumeră măsuri legislative și administrative precum și alte măsuri în conformitate cu articolul 9 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate pentru a combate corupția în mod efectiv.¹⁹⁸ Articolul 6 al Legii anticorupție din 1996 stabilește următoarele măsuri:

- stabilirea controlului judiciar și de stat asupra activităților funcționarilor publici și asigurarea faptului că astfel de activități sunt făcute publice¹⁹⁹
- perfectarea structurii funcției publice și a procedurilor respective²⁰⁰
- asigurarea faptului că funcționarii publici primesc salarii și beneficii de la stat care corespund capacităților și responsabilităților lor de serviciu, astfel asigurând un standard adecvat de viață pentru ei și familiile lor (și, în cele din urmă, asigurând independența în profesia lor)²⁰¹
- protecția drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor care îndeplinesc funcții administrative²⁰²
- restrângerea anumitor drepturi și libertăți ale funcționarilor publici, în limite legale, dacă este necesar să se protejeze sistemul constituțional, drepturile și interesele legitime ale persoanelor fizice și persoanelor juridice, precum și drepturile și interesele legitime ale organizațiilor neguvernamentale și membrilor societății civile care sunt beneficiarii serviciilor autorităților publice²⁰³
- implementarea unor măsuri speciale de control fiscal și financiar pentru a preîntâmpina activitățile de spălarea banilor care se axează pe mituirea funcționarilor publici²⁰⁴
- reabilitarea drepturilor persoanelor fizice și ale persoanelor juridice față de care s-a comis o injustiție și eliminarea altor consecințe periculoase ale corupției și protecționismului.²⁰⁵

Articolul 7 al Legii anticorupției din 1996 descrie îndatoririle funcționarilor publici în mod detaliat, precum și activitățile care sunt interzise.²⁰⁶ În cele din urmă, articolul 8 explică într-un mod mai explicit că se interzice funcționarilor publici, și membrilor familiilor lor, să primească mită și enumără toate tipurile posibile de mită.²⁰⁷

¹⁹⁶ *Vezi id.* art. 326(3).

¹⁹⁷ *Vezi* Legea Republicii Moldova privind combaterea corupției și protecționismului, Nr. 900, 27 iunie 1996 [în continuare Legea anticorupției din 1996].

¹⁹⁸ *Vezi* Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 9.

¹⁹⁹ *Vezi* Legea anticorupției din 1996, *supra* nota 197, art. 6(a).

²⁰⁰ *Vezi id.* art. 6(b).

²⁰¹ *Vezi id.* art. 6(c).

²⁰² *Vezi id.* art. 6(d).

²⁰³ *Vezi id.* art. 6(e).

²⁰⁴ *Vezi id.* art. 6(f).

²⁰⁵ *Vezi id.* art. 6(g).

²⁰⁶ *Vezi id.* art. 7.

²⁰⁷ *Vezi id.* art. 8.

Obstrucția justiției

Articolul 309(1) al Codului penal al Moldovei definește următoarele acte ilicite care pot avea loc la toate etapele cazului penal:

- constrângerea unei persoane, fie prin amenințări sau alte mijloace ilegale, de a face anumite declarații în cursul interogării
- constrângerea unui expert, fie prin amenințări sau alte mijloace ilegale, de a trage anumite concluzii
- constrângerea unui translator sau interpret, fie prin amenințări sau alte mijloace ilegale, de a traduce sau interpreta incorect.²⁰⁸

Articolul 310(1) al Codului penal al Moldovei trage la răspundere penală o parte sau reprezentantul său legal dacă unul din ei a falsificat probele pe parcursul unui proces civil sau penal.²⁰⁹

Articolul 314(1) al Codului penal al Moldovei definește drept act penal următoarele conduite:

- constrângerea unui martor sau victime să depună mărturii false
- constrângerea unui expert să tragă concluzii false sau să facă declarații false
- constrângerea unui interpret sau translator să traducă sau să interpreteze incorect
- constrângerea tuturor celor menționați mai sus să evite îndeplinirea obligațiilor lor.²¹⁰

Articolele 309(1), 310(1), și 314(1) sunt în concordanță cu limbajul din articolul 23(a) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate care definește drept act penal „folosirea forței fizice, amenințărilor, sau intimidării, sau promisiunea, oferirea, sau acordarea unui avantaj necuvenit pentru a obține mărturii false sau pentru a interveni în depunerea mărturiilor, sau expunerea probelor în cadrul procesului în legătură cu săvârșirea infracțiunilor . . .”²¹¹

Articolul 303 al Codului penal al Moldovei definește drept act penal următoarele conduite:

- amestecul, sub orice formă, în judecarea cauzelor de către instanțele de judecată cu scopul de a împiedica examinarea multilaterală, deplină și obiectivă a cauzei concrete sau de a obține pronunțarea unei hotărâri judecătorești ilegale²¹²
- amestecul, sub orice formă, în activitățile organelor de urmărire penală cu scopul de a împiedica cercetarea rapidă, completă și obiectivă a cauzei penale.²¹³

Articolul 304 al Codului penal al Moldovei trage la răspundere penală persoana pentru calomnierea judecătorului, persoanei care efectuează urmărirea penală, sau persoanei care contribuie la înfăptuirea justiției, și învinuiește această persoană cu comiterea unei infracțiuni

²⁰⁸ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 309(1) (Mold.).

²⁰⁹ *Vezi id.* art. 310(1).

²¹⁰ *Vezi id.* art. 314(1).

²¹¹ Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 23(a).

²¹² *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 303(1) (Mold.).

²¹³ *Vezi id.* art. 303(2).

grave, unei infracțiuni deosebit de grave, sau unei infracțiuni excepțional de grave în legătură cu examinarea cauzelor sau probelor într-un caz.²¹⁴

Articolul 305 al Codului penal al Moldovei definește drept act penal atentatul la viața judecătorului, persoanei care efectuează urmărirea penală, sau persoanei care contribuie la înfăptuirea justiției, precum și atentatul la viața rudelor lor apropiate, în legătură cu examinarea cauzelor sau probelor într-un caz, săvârșit cu scopul de a împiedica activitatea legitimă a persoanelor date sau pentru a se răzbuna pe ele pentru aceleași activități.²¹⁵

Articolele 303, 304 și 305 îndeplinesc condițiile Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate care indică faptul că următoarele acte obstrucționează justiția: “folosirea forței fizice, amenințărilor, sau intimidării pentru a se amesteca în exercitarea obligațiilor de serviciu de către persoane care efectuează urmărirea penală în legătură cu săvârșirea infracțiunilor”²¹⁶

Codul penal al Moldovei conține alte infracțiuni de obstrucție a justiției care nu sunt prevăzute în mod necesar în articolul 23 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate. De exemplu, articolul 311(1) al Codului penal trage o persoană la răspundere penală pentru denunțarea calomnioasă cu bună știință a altei persoane în fața organelor de drept, acuzînd-o de comiterea unei infracțiuni.²¹⁷ Articolului 312(1) pedepsește:

- un martor sau o parte vătămată pentru prezentarea, cu bună-știință, a unei declarații mincinoase în timpul urmăririi penale sau judecării cauzei
- un expert pentru tragerea, cu bună-știință, a unei concluzii false în timpul urmăririi penale sau judecării cauzei
- un traducător sau interpret pentru traducerea sau interpretarea, cu bună-știință, incorecte în timpul urmăririi penale sau judecării cauzei.²¹⁸

În fine, articolul 313 criminalizează refuzul sau eschivarea martorului sau a părții vătămate de a face declarații în cadrul urmăririi penale sau a judecării cauzei.²¹⁹

Anumite apărări pot fi invocate când o persoană este învinuită de obstrucția justiției. De exemplu, potrivit articolului 39(1) al Codului penal moldovenesc, dacă persoana s-a aflat sub constrângere fizică sau mentală și nu a fost capabilă să își controleze acțiunile din cauza constrîngerii, el/ea nu va fi tras(ă) la răspundere penală.²²⁰

Sancțiunile pentru infracțiunile de obstrucție a justiției de mai sus diferă depinde de faptul dacă exista circumstanțe agravante. Infracțiunile prevăzute de articolul 309 se pedepsesc cu închisoare pe o perioadă de pînă la 3 ani cu privarea dreptului de a ocupa anumite funcții sau de a se antrena în anumite activități pe o perioadă pînă la 5 ani.²²¹ Pedepsele penale ajung la închisoare de la 3 la 8 ani cu privarea dreptului de a ocupa anumite funcții sau de a se antrena

²¹⁴ *Vezi id.* art. 304.

²¹⁵ *Vezi id.* art. 305.

²¹⁶ Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 23(b).

²¹⁷ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 311(1) (Mold.).

²¹⁸ *Vezi id.* art. 312(1).

²¹⁹ *Vezi id.* art. 313.

²²⁰ *Vezi id.* art. 39(1).

²²¹ *Vezi id.* art. 309(1).

în anumite activități pe o perioadă de pînă la 5 ani, dacă actele ilicite au fost însoțite de violență sau încheierea unui acord legat de recunoașterea vinovăției.²²²

Infracțiunile prevăzute de articolul 310 se pedepsesc cu o amendă de 500 la 800 unități convenționale (în prezent, o unitate echivalează cu circa 20 lei) sau arest de pînă la 6 luni.²²³ Sancțiunile cresc la o amendă de 500 la 1000 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu circa 20 lei) sau închisoare pe o perioadă de pînă la 3 ani, amîndouă sancțiunile fiind însoțite de privarea dreptului de a ocupa anumite funcții sau de a se antrena în anumite activități pe o perioadă de 2 la 5 ani, dacă o persoană cu funcție de răspundere comite infracțiunea prevăzută de articolul 310.²²⁴ Dacă un avocat, în procesul de încheiere a unui acord privind recunoașterea vinovăției, comite o infracțiune prevăzute de articolul 310, el/ea poate fi pedepsit(ă) cu închisoare de la 3 la 8 ani și cu privarea dreptului de a ocupa anumite funcții sau de a se antrena în anumite activități pe o perioadă de pînă la 5 ani.²²⁵

Infracțiunile prevăzute de articolul 314 se pedepsesc cu amenzi de 200 la 500 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu circa 20 lei) sau închisoare pe o perioadă de pînă la 3 ani.²²⁶ Sancțiunile ajung la amendă de 300 la 800 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu circa 20 lei) sau închisoare de 2 la 5 ani, dacă un grup criminal organizat sau o organizație/asociație criminală comite infracțiunile prevăzute de articolul 314, sau dacă infracțiunile sunt însoțite de șantaj.²²⁷

Prima infracțiune prevăzută de articolul 303, adică amestecul, sub orice formă, în judecarea cauzelor, se pedepsește cu amendă de 200 la 500 unități convenționale (în prezent, o unitate echivalează cu circa 20 lei), sau muncă neremunerată în folosul comunității de 180 la 240 de ore, sau închisoare de pînă la 3 ani.²²⁸ A doua infracțiune prevăzută de articolul 303, adică amestecul, sub orice formă, în activitatea persoanei care efectuează urmărirea penală, se pedepsește cu amendă de pînă la 350 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu circa 20 lei), sau muncă neremunerată în folosul comunității de 180 la 240 ore, sau arest de pînă la 6 luni.²²⁹ Sancțiunile pentru ambele infracțiuni ajung la amendă de 200 la 600 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu circa 20 lei) sau închisoare de la 2 la 5 ani cu sau fără privarea dreptului de a ocupa anumite funcții sau de a se antrena în anumite activități pe o perioadă de 2 la 5 ani, dacă un funcționar public săvîrșește astfel de infracțiuni.²³⁰

Infracțiunile prevăzute de articolul 304 se pedepsesc cu amendă de 200 la 500 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu circa 20 lei), sau arest de pînă la 6 luni, sau închisoare pe o perioadă de pînă la 2 ani.²³¹

²²² *Vezi id.* art. 309(2).

²²³ *Vezi id.* art. 310(1).

²²⁴ *Vezi id.* art. 310(2).

²²⁵ *Vezi id.* art. 310(3).

²²⁶ *Vezi id.* art. 314(1).

²²⁷ *Vezi id.* art. 314(2).

²²⁸ *Vezi id.* art. 303(1).

²²⁹ *Vezi id.* art. 303(2).

²³⁰ *Vezi id.* art. 303(3).

²³¹ *Vezi id.* art. 304.

Infracțiunile articolul 305 se pedepsesc cu închisoare de la 16 la 25 ani, sau cu detenție pe viață.²³²

Infracțiunile prevăzute de articolul 311 se pedepsesc cu amendă de pînă la 300 unități convenționale (o unitate convențională echivalează cu 20 lei), sau muncă neremunerată în folosul comunității de 180 la 240 de ore, sau închisoare pe o perioadă de pînă la 2 ani.²³³ Sancțiunile cresc la amendă de 200 la 800 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu 20 lei), sau închisoare de la 2 la 7 ani, dacă infracțiunile prevăzute de articolul 311 sunt legate de comiterea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, dacă asemenea infracțiuni au fost comise în vederea obținerii profitului, sau dacă asemenea infracțiuni au fost comise pentru a falsifica probele acuzatoare. ²³⁴

Infracțiunile prevăzute de articolul 312 se pedepsesc cu amendă de pînă la 300 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu 20 lei) sau închisoare pe o perioadă de pînă la 2 ani.²³⁵ Sancțiunile ajung la amendă de 200 la 800 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu 20 lei) sau închisoare de la 2 la 7 ani, dacă infracțiunile prevăzute de articolul 312 implică învinuirea de savîrșire a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave, sau dacă asemenea infracțiuni au fost comise în vederea obținerii profitului, sau dacă asemenea infracțiuni au fost comise pentru a falsifica probele acuzatoare.²³⁶

În sfîrșit, infracțiunile prevăzute de articolul 313 se pedepsesc cu amendă de pînă la 300 unități convenționale (în prezent, o unitate convențională echivalează cu 20 lei).²³⁷

Alinierea de facto:

Jurisdicție

Potrivit articolului 266 al Codului de procedură penală al Moldovei: „[o]rganul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne efectuează urmărirea penală pentru orice infracțiune care nu este dată prin lege în competența altor organe de urmărire penală sau este dată în competența lui prin ordonanța procurorului.”²³⁸ Astfel, vorbind la general, cînd s-a comis o infracțiune, diferitele unități din cadrul Ministerului Afacerilor Interne sunt cele care afirmă mai întîi jurisdicția dacă au fost desemnate să procedeze astfel prin lege sau dacă un procuror le-a dat ordonanța.

În cazurile care implică traficul de persoane, unitatea specială care afirmă jurisdicția la ora actuală este Direcția pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane din cadrul Direcției

²³² *Vezi id.* art. 305.

²³³ *Vezi id.* art. 311(1).

²³⁴ *Vezi id.* art. 311(2).

²³⁵ *Vezi id.* art. 312(1).

²³⁶ *Vezi id.* art. 312(2).

²³⁷ *Vezi id.* art. 313.

²³⁸ CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 266 (Mold.).

Generale de Combatere a Crimei Organizate care face parte din Ministerul Afacerilor Interne (Direcția Antitrafic MAI).²³⁹ Pe lângă această direcție specializată, orice alt ofițer care efectuează urmărirea penală, fie din Chișinău, fie din alte părți ale Moldovei, poate iniția cercetarea unui caz de trafic de persoane.²⁴⁰ Persoanele care au fost intervievate pentru această evaluare au indicat că vameșii pot reține persoanele bănuite de trafic la punctele de trecere a frontierei. Cu toate acestea, vameșii au numai autoritatea de a reține persoanele bănuite de trafic pînă cînd Direcția Antitrafic MAI sau alți ofițeri de drept afirmă jurisdicția asupra lor și încep investigarea.²⁴¹ Cîțiva intervievați au indicat că vameșii nu rețin toate persoanele suspectate de trafic; doar pe acelea care sunt suspectate de savîrșirea unei infracțiuni care nu implică victime vii, cum ar fi falsificarea documentelor sau contrabandă.²⁴²

În scopurile jurisdicției teritoriale, investigația începe unde a fost descoperit cazul de trafic pe teritoriul Moldovei. Dar, un interviuat a evidențiat faptul că dacă o victimă a traficului este din Chișinău, atunci poliția din Chișinău și Direcția Antitrafic MAI au jurisdicție asupra cazului.²⁴³

Dat fiind că traficul de persoane este o crimă transfrontalieră, Moldova a semnat tratate de asistență reciprocă cu 6 țări, așa țări precum România, Ucraina și Rusia, pentru a coopera cu organele de drept din acele țări în procesul de urmărire penală a cazurilor de trafic de persoane. În afară de aceste tratate, în prezent se negociază tratate bilaterale cu Israel, China și Italia.²⁴⁴ Ofițerii de drept moldoveni pot să înainteze comisii rogatorii către alte state pentru a exercita jurisdicția într-un caz de trafic unde bănuții sau victimele se găsesc pe teritoriul acelor state (jurisdicția extrateritorială).²⁴⁵ În așa cazuri, arestarea, transportarea și transferarea persoanelor au loc în străinătate, iar de la granița Moldovei Direcția Antitrafic MAI deține jurisdicție deplină.²⁴⁶ Reprezentantele de la Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa („OSCE”) care au fost intervievate au remarcat, totuși, că aceste proceduri de colectare a probelor și urmărire a bănuțiilor în străinătate constituie ceva nou pentru ofițerii de drept moldoveni și, pînă în prezent, ele nu pot să menționeze nici un caz concret de cooperare strînsă cu alte state.²⁴⁷

Odată ce a început urmărirea penală, fie pe teritoriul Moldovei sau în altă parte, persoanele care o efectuează trebuie să informeze organele relevante ale procuraturii. Procurorii sunt responsabili de conducerea activităților de cercetare ale poliției. De exemplu, dacă ancheta

²³⁹ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004); *vezi de asemenea* Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, la <http://www.mai.md/>.

²⁴⁰ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

²⁴¹ *Vezi id.*

²⁴² *Vezi* Interviu cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004); *vezi de asemenea* Interviu cu Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, & Tatiana Cojocaru, Asistent Juridic, Misiunea din Moldova a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (07 octombrie 2004).

²⁴³ *Vezi* Interviu cu Sergiu Purciță, Șeful Secției Analitice, Direcția pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, Direcția Generală de Combatere a Criminalității Organizate, Ministerul Afacerilor Interne (25 septembrie 2004).

²⁴⁴ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

²⁴⁵ *Vezi id.*

²⁴⁶ *Vezi id.*

²⁴⁷ *Vezi* Interviu cu Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, & Tatiana Cojocaru, Asistent Juridic, Misiunea din Moldova a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (07 octombrie 2004).

începe cu o victimă a traficului, el/ea este reținut(ă) doar în scopul interogării și nu este tratată drept bănuțit(ă) (numai strict drept victimă). Dacă în baza mărturiilor sale, se stabilește că infracțiunea de trafic a fost comisă, informația este trimisă procurorului care, în schimb, intentează un dosar în mod oficial.²⁴⁸ Dosarele sunt trimise judecătorilor de la instanțele raionale și municipale și pot fi apelate la judecătorii de apel și, în cele din urmă, la Curtea Supremă de Justiție.²⁴⁹

Potrivit celor mai recente date statistice existente, autoritățile moldovenești au exercitat jurisdicția asupra 244 cazuri de trafic și cazuri legate de trafic în total în primul trimestru al anului 2004. Din acestea:

- 156 cazuri au fost bazate pe învinuiri de trafic de persoane
- 62 cazuri au fost bazate pe învinuiri de proxenetism
- 22 cazuri au fost bazate pe învinuiri de trafic de copii
- 4 cazuri au fost bazate pe învinuiri de scoaterea ilegală a minorilor din țară.²⁵⁰

Aceste date constituie o creștere în comparație cu primul trimestru al anului 2003, când numai 53 de astfel de cazuri au fost înregistrate în total.²⁵¹ Persoanele intervievate au indicat că aceste date statistice sunt disponibile la Ministerul Afacerilor Interne și că sunt publicate în cadrul Procuraturii Generale²⁵² și Buletinului Curții Supreme de Justiție.²⁵³ Reprezentanții OSCE din Moldova au indicat că ele au primit date statistice privind traficul numai atunci când le-au cerut în mod oficial de la autoritățile guvernamentale respective.²⁵⁴

Când intervievații au fost întrebați dacă, în prezent, există cauze de trafic în instanțe de judecată unde se deliberează probleme de jurisdicție, ei au răspuns în mod vag. În general, evaluatorului i s-a spus că inculpatul poate invoca exercitarea necorespunzătoare a jurisdicției la orice etapă a dezbaterilor judiciare.²⁵⁵ Un interviuat a dat un exemplu în care era implicat un cetățean israelian suspectat inițial de trafic de persoane. Dosarul a ajuns la Curtea de Apel pe baza întrebării dacă oficialitățile moldovenești au fost autorizate să exercite jurisdicția asupra acuzatului. Instanța inferioară de judecată a hotărât că oficialitățile moldovenești nu erau autorizate să exercite jurisdicția și procurorul a căzut de-acord; astfel, renunțând la acuzațiile de trafic de persoane, înlocuindu-le cu acuzații de proxenetism, și amendând acuzatul cu circa 1000 dolari SUA. La momentul prezentei evaluări, cazul era încă pe rol la Curtea de Apel în legătură cu problema de jurisdicție.²⁵⁶

²⁴⁸ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

²⁴⁹ *Vezi* Interviul cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii (05 octombrie– 06 octombrie 2004).

²⁵⁰ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004). NOTĂ: acestea sunt cazurile care au fost detectate și înregistrate în primul trimestru al anului 2004.

²⁵¹ *Vezi id.*

²⁵² *Vezi* Interviul cu Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală (06 octombrie 2004).

²⁵³ *Vezi* Interviul cu Raisa Botezatu, Judecător, Colegiul Penal, Curtea Supremă de Justiție (08 octombrie 2004).

²⁵⁴ *Vezi* Interviul cu Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, & Tatiana Cojocar, Asistent Juridic, Misiunea din Moldova a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (07 octombrie 2004).

²⁵⁵ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

²⁵⁶ *Vezi* Interviul cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

Extrădare

Principalele organe guvernamentale din Moldova care au autoritatea de a decide în privința cererilor de extrădare sunt Procuratura Generală și Ministerul Justiției. În mod specific, secția relații internaționale din cadrul Procuraturii Generale primește și înaintează cereri de extrădare.²⁵⁷ Trebuie să menționăm că această secție specială este responsabilă de extrădarea persoanelor care au fost învinuite de savârșirea unei infracțiuni, precum și persoanelor care au fost condamnate pentru comiterea unei infracțiuni.²⁵⁸ De asemenea, Ministerul Justiției se ocupă de anumite extrădări care urmează pronunțării sentinței.²⁵⁹

De regulă, extrădarea are loc în situații extraordinare, în baza Convenției Europene de extrădare²⁶⁰ și Convenției CSI privind asistență juridică reciprocă,²⁶¹ care au fost menționate anterior, precum și prin folosirea comisiilor rogatorii. În prezent, astfel de comisii sunt folosite în principal pentru a aduce înapoi în țară cetățenii Moldovei găsiți pe teritoriul altor state.²⁶² Procedura de bază pentru extrădarea unei persoane bănuite către Moldova din altă țară este următoarea:

- organele de drept moldovenești (inclusiv poliția națională și Interpol-ul) care anchetează un caz solicită extrădarea persoanei
- după verificarea situației, secția relații internaționale din cadrul Procuraturii Generale eliberează și trimite documentele necesare pentru o comisie rogatorie (NOTĂ: documentele sunt traduse în limba statului cărui i se solicită extrădarea)
- organele de drept moldovenești sunt informate că persoana este pregătită pentru a fi extrădată
- persoana este escortată pînă la hotarele Moldovei unde este preluată de către organele de drept moldovenești în arest.²⁶³

De asemenea există și o procedură de extrădare a persoanelor din Moldova către alte state. Procedura este următoarea:

- o cerere de extrădare este trimisă Procuraturii Generale sau Ministerului Justiției prin ambasadele Moldovei (sau direct)
- secția relații internaționale din cadrul Procuraturii Generale sau alte secții din Ministerul Justiției aprobă extrădarea și eliberează documentele de rigoare
- punctele de trecere a frontierei și vameșii sunt informați de extrădarea respectivă
- organele de drept (poliția națională și Interpol-ul) escortă persoana care urmează să fie extrădată.²⁶⁴

²⁵⁷ *Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).*

²⁵⁸ *Vezi Interviul cu Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, & Tatiana Cojocaru, Asistent Juridic, Misiunea din Moldova a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (07 octombrie 2004).*

²⁵⁹ *Vezi id.; vezi de asemenea Interviul cu Raisa Botezatu, Judecător, Colegiul Penal, Curtea Supremă de Justiție (08 octombrie 2004).*

²⁶⁰ *Vezi în general Convenția Europeană de extrădare, supra nota 80.*

²⁶¹ *Vezi în general Convenția CSI privind asistență juridică reciprocă, supra nota 81.*

²⁶² *Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).*

²⁶³ *Vezi id.*

²⁶⁴ *Vezi id.*

Pînă la ora actuală, oficialii moldoveni au cerut extrădarea a 300 de persoane (în total) din alte state în vederea judecării infracțiunilor de trafic în Moldova.²⁶⁵ Aceasta fiind o cifră totală, numărul include cererile de extrădare atît a cetățenilor moldoveni, cît și a cetățenilor străini. De asemenea autoritățile moldovenești au mai primit cîteva cereri de extrădare a persoanelor bănuite către alte state. De la 30 septembrie 2004, 6 de astfel de cereri erau în curs de examinare.²⁶⁶ Trebuie să menționăm că această cifră *nu* include extrădarea cetățenilor moldoveni și persoanelor care au primit azil politic în Moldova, pentru că extrădarea lor către alte state este interzisă de Codul penal și de Constituție.²⁶⁷

Durata extrădării variază de la caz la caz. Atunci cînd se cere unui stat să extrădeze o persoană Moldovei, durata depinde de procedurile și legile acelui stat. După cum a indicat un interviuat, au fost cazuri cînd examinarea unor astfel de cereri de extrădare a durat pînă la 6 luni.²⁶⁸ Cînd autoritățile moldovenești primesc cereri de extrădare a persoanelor din Moldova către alte state, procedura respectivă nu durează mai mult de 40 de zile.²⁶⁹

Cînd au fost întrebați de măsurile specifice care autoritățile relevante utilizează pentru a asigura tratarea echitabilă a persoanelor care urmează să fi extrădate, intervievații au răspuns în mod vag. În general, persoanele sunt tratate în mod egal conform legii, indiferent dacă ele sunt extrădate din Moldova sau către Moldova din alte state.²⁷⁰ Autoritățile îndeplinesc cerințele stipulate de Convenția Europeană de extrădare²⁷¹ și Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă.²⁷² O persoană interviuată a remarcat că atunci cînd o persoană este extrădată, organele de drept îi oferă oportunitatea să se consulte cu un avocat. Dacă el/ea optează să fie reprezentat(ă) legal, atunci declarațiile lui/ei pot fi înregistrate numai în prezența avocatului.²⁷³

Protecția martorilor

Există o unitate aparte în cadrul Ministerului Afacerilor Interne care are sarcina de a proteja martorii și victimele: Secția pentru Protecția Martorilor. Această secție face parte din Direcția Misiuni Speciale din cadrul Departamentul Serviciilor Operative de la Ministerul Afacerilor Interne.²⁷⁴ În prezent, sediul din Chișinău al Departamentului pentru Protecția Martorilor are

²⁶⁵ *Vezi id.*

²⁶⁶ *Vezi id.*

²⁶⁷ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 13(1) (Mold.); *vezi de asemenea* CONST. MOLD. art. 17(3) (“Nici un cetățean al Republicii Moldova nu poate fi extrădat sau expulzat din țară.”).

²⁶⁸ *Vezi* Interviul cu Valentina Litvinov, Director, Interpol, Ministerul Afacerilor Interne (01 octombrie 2004).

²⁶⁹ *Vezi id.*

²⁷⁰ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

²⁷¹ *Vezi în general* Convenția Europeană de extrădare, *supra* nota 80.

²⁷² *Vezi în general* Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă, *supra* nota 81.

²⁷³ *Vezi* Interviul cu Valentina Litvinov, Director, Interpol, Ministerul Afacerilor Interne (01 octombrie 2004).

²⁷⁴ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

un personal de două persoane.²⁷⁵ Direcția Misiuni Speciale este responsabilă de următoarele regiuni din Moldova: Chișinău, Bălți și Cahul.²⁷⁶

În general, procedura de protecție a martorilor începe cu un ordin eliberat de procuror prin care se cere ca organele de drept să asigure protecția unei persoane care cooperează în procesul de cercetare a unui caz și/sau urmează să depună mărturie. Ordinul ajunge la Direcția Misiuni Speciale, apoi la Secția Investigații Operative, apoi la ALFA, care este o unitate specială secretă care infiltrază în grupurile criminale organizate, și, în cele din urmă, la Secția pentru Protecția Martorilor care pune ordinul în executare. Dacă cauza se află deja la etapa judecării în instanță și judecătorul ordonează protecția unei persoane, ordinul este trimis la Direcția Misiuni Speciale care studiază măsurile cerute de protecție. Dacă astfel de măsuri nu sunt plauzibile, Direcția Misiuni Speciale prezintă judecătorului alte opțiuni și el/ea ia hotărârea definitivă. În toate cazurile, persoana care urmează să fie protejată și partea care urmează să asigure protecția semnează un contract.²⁷⁷

În primele 8 luni ale anului 2004, un număr total de 54-56 de persoane au primit protecție din partea Secției pentru Protecția Martorilor. Acestea erau persoane care au cooperat cu autoritățile și/sau au depus mărturie într-o serie de cazuri legate de retragerea ilegală de bani, migrația ilegală, extorcarea etc. Opt persoane din numărul total menționat mai sus au primit protecție drept martori în legătură cu cazuri de trafic de persoane.²⁷⁸ Cititorii trebuie să ia seama că evaluatorul a obținut aceste cifre în cadrul unui interviu și că ele nu au fost extrase dintr-o compilație de numere dată în scris de către Ministerul Afacerilor Interne.

Potrivit reprezentanților Direcției Misiuni Speciale și Secției pentru Protecția Martorilor, în Moldova se aplică următoarele măsuri de protecție:

- acordarea protecției fizice (la domiciliu, în afara domiciliului și în cursul deplasării de la un loc la altul)
- protecția domiciliului
- tăinuirea identității și a locului de aflare a martorului (prin introducerea unui nume fals în documentația instanței de judecată și înregistrarea identității adevărate a martorului într-un dosar aparte la care au acces numai judecătorul, procurorul și persoana care efectuează ancheta în cauză)
- dezvăluirea parțială a identității martorului și a locului aflării sale
- desfășurarea dezbaterilor judiciare în care este implicat martorul într-un mod confidențial (proceduri *in camera* dar numai în instanțele de judecată din Chișinău)
- implementarea anumitor limite asupra probelor pentru a apăra martorul.²⁷⁹

Mai departe ei au indicat că re-localizarea martorilor există, dar adesea nu are loc, din cauza constrângerilor bugetare²⁸⁰ și a faptului că teritoriul Moldovei este mic.²⁸¹ Depunerea

²⁷⁵ Vezi Interviul cu Nicolae Doboș, Șeful Direcției Misiuni Speciale, & Ion Nedelcov, Șeful Secției pentru Protecția Martorilor (27 septembrie 2004).

²⁷⁶ Vezi *id.*

²⁷⁷ Vezi *id.*

²⁷⁸ Vezi *id.*

²⁷⁹ Vezi *id.*

²⁸⁰ Vezi *id.*

²⁸¹ Vezi Interviul cu Valentina Litvinov, Director, Interpol, Ministerul Afacerilor Interne (01 octombrie 2004).

mărturiilor prin legătură video sau alte tehnologii este la fel de infrecventă.²⁸² Legătura video este disponibilă numai la Curtea Supremă de Justiție, dar nu este încă folosită.²⁸³

Reprezentanții Direcției Misiuni Speciale și Secției pentru Protecția Martorilor precum și alți intervievați, au adăugat că măsurile de mai sus echilibrează necesitățile persoanelor protejate cu drepturile inculpatului, în conformitate cu legea. De exemplu, avocatul (nu acuzatul) poate avea acces la martorul protejat dacă astfel de acces este considerat să fie potrivit de către un ordin al instanței de judecată sau prin intervenția Direcției Misiuni Speciale acționând conform ordinelor.²⁸⁴ Cu toate acestea, trebuie să menționăm că inculpatul este complet exclus din sala de judecată în cazurile când minorii depun mărturii și în cazurile când infracțiunea este excepțional de gravă. De curînd, Curtea Supremă de Justiție elaborează măsuri pentru a exclude inculpatul și în alte cazuri pentru a nu traumatiza victimele adulte.²⁸⁵

Cînd au fost întrebați de eficiența generală a măsurilor de protecție a martorilor în Moldova, unii intervievați au indicat că deși astfel de măsuri sunt disponibile și prevăzute de lege, ele sunt aplicate în mod rar.²⁸⁶ Reprezentantele OSCE au declarat că, în baza unui chestionar recent, majoritatea judecătorilor și procurorilor moldoveni nu au încercat să folosească măsurile de protecție a martorilor.²⁸⁷ Alți intervievați au declarat că eficiența unor astfel de măsuri depinde de resursele financiare și tehnologice, care la ora actuală, sunt modeste.²⁸⁸ Există un capitol de buget pentru investigații, dar acesta este limitat. Nu s-a alocat nici un ban pentru protecția martorilor din acest buget.²⁸⁹ OSCE a donat 20 telefoane mobile care pot fi folosite de către martorii protejați, dacă se găsesc în pericol, și două calculatoare Secției pentru Protecția Martorilor.²⁹⁰ De asemenea, un interviuat a indicat faptul că OSCE este în procesul de creare a unei săli de judecată separate unde martorii pot fi interogați fără să fie de față cu acuzatul pe parcursul dezbaterilor judiciare. Această sală va fi disponibilă și pentru anchetatori în vederea desfășurării interogărilor lor înainte de proces.²⁹¹ În pofida acestor eforturi, unii intervievați au accentuat faptul că martorii au nevoie de supraveghere și protecție continuă și, pentru a le acorda acest fel de asistență, Secția pentru Protecția Martorilor trebuie să își mărească capacitățile financiare și să își îmbunătățească echipamentul tehnic (camerele video/foto în scopuri de securitate, telefoanele, și alt echipament).²⁹²

²⁸² *Vezi* Interviul cu Nicolae Doboș, Șeful Direcției Misiuni Speciale, & Ion Nedelcov, Șeful Secției pentru Protecția Martorilor (27 septembrie 2004).

²⁸³ *Vezi* Interviul cu Ion Vîzdoaga, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004); *vezi* Interviul cu Raisa Botezatu, Judecător, Colegiul Penal, Curtea Supremă de Justiție (08 octombrie 2004).

²⁸⁴ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

²⁸⁵ *Vezi* Interviul cu Raisa Botezatu, Judecător, Colegiul Penal, Curtea Supremă de Justiție (08 octombrie 2004).

²⁸⁶ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

²⁸⁷ *Vezi* Interviul cu Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, & Tatiana Cojocar, Asistent Juridic, Misiunea din Moldova a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (07 octombrie 2004).

²⁸⁸ *Vezi* Interviul cu Nicolae Doboș, Șeful Direcției Misiuni Speciale, & Ion Nedelcov, Șeful Secției pentru Protecția Martorilor (27 septembrie 2004).

²⁸⁹ *Vezi id.*

²⁹⁰ *Vezi id.*

²⁹¹ *Vezi* Interviul cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii (05 octombrie– 06 octombrie 2004).

²⁹² *Vezi* Interviul cu Nicolae Doboș, Șeful Direcției Misiuni Speciale, & Ion Nedelcov, Șeful Secției pentru Protecția Martorilor (27 septembrie 2004).

Cînd persoanele intervievate au fost întrebate despre faptul dacă statul acordă protecție membrilor comunității ONG care ajută victimele/martorii în instanță și sub alte forme, ei au indicat că, de regulă, asemenea protecție nu este acordată, deși pericolul prin care trec reprezentanți ONG este tot așa de mare ca și cel pe care îl înfruntă victimele și martorii.²⁹³ Cu toate acestea, dacă o instanță de judecată sau un procuror ordonează ca un reprezentant ONG să fie protejat împreună cu victima/martorul, organele de drept trebuie să îndeplinească acest ordin.²⁹⁴

Participarea la un grup criminal organizat

Consensul general între persoanele intervievate în scopurile prezentei evaluări a fost că, deși legislația moldovenească prevede calificarea drept penală a actelor ilicite de participare la un grup criminal organizat sau la o organizație/asociație criminală organizată, un număr neînsemnat de cazuri ajung în instanță pe baza unor astfel de învinuiri, fie independent sau în legătură cu învinuiri de trafic de persoane. Nimeni dintre persoanele intervievate nu putut să ofere o cifră concretă evidențiind cîte persoane au fost acuzate și/sau condamnate pentru participarea lor la un grup criminal organizat.²⁹⁵

Spălarea banilor

De asemenea, persoanele intervievate au căzut de-acord, în general, că deși legislația moldovenească definește infracțiunile de spălare a banilor, nici un caz bazat pe astfel de învinuiri a ajuns în instanță.²⁹⁶ Reprezentantele OSCE au indicat faptul că infracțiunile de spălare a banilor sunt destul de noi și că procurorii moldoveni nu au experiență necesară pentru a aduce astfel de acuzații.²⁹⁷

Corupția

Potrivit persoanelor intervievate în scopurile prezentei evaluări, corupția există în rîndurile funcționarilor publici moldoveni. Intervievații au transmis evaluatorului acest fapt fie în mod explicit sau implicit. IMAS-INC, o instituție independentă de cercetare moldovenească, a desfășurat un sondaj de opinie în 2004 ale cărui rezultate confirmă existența corupției în Moldova.²⁹⁸ Sondajul a fost efectuat pe un eșantion de 1446 persoane din Moldova (cu excepția teritoriului Transnistriei) care au identificat corupția drept o problemă care îi preocupă în general:

²⁹³ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

²⁹⁴ Vezi Interviul cu Nicolae Doboș, Șeful Direcției Misiuni Speciale, & Ion Nedelcov, Șeful Secției pentru Protecția Martorilor (27 septembrie 2004); *vezi de asemenea* Interviul cu Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală (06 octombrie 2004).

²⁹⁵ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

²⁹⁶ Vezi *id.*

²⁹⁷ Vezi Interviul cu Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, & Tatiana Cojocaru, Asistent Juridic, Misiunea din Moldova a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (07 octombrie 2004).

²⁹⁸ Vezi în general IMAS-INC, BAROMETRUL OPINIEI PUBLICE DIN MOLDOVA (2004), disponibil la <http://www.ipp.md> [în continuare Sondajul IMAS-INC].

- 4,6% au identificat corupția drept cea mai importantă problemă care îi preocupă
- 8,6% au identificat corupția drept a doua cea mai importantă problemă care îi preocupă
- 9,3% au identificat corupția drept a treia cea mai importantă problemă care îi preocupă.²⁹⁹

De asemenea, participanții sondajului de opinie IMAS-INC au fost întrebați care din profesiile din Moldova sunt considerate de a fi cele mai corupte. Eu au răspuns astfel:

- 26,6% au identificat ofițerii de drept ca cel mai corupt grup
- 18,3% au identificat medicii drept cel mai corupt grup
- 10,8% au identificat vameșii drept cel mai corupt grup.³⁰⁰

În scopuri de comparație, cititorul ar trebui să ia cunoștință cu sondajul efectuat de către Transparency International, Moldova din 2002 (notă: un sondaj mai vechi decât cel făcut IMAS-INC). În acest sondaj, membrii gospodăriilor, reprezentanții comunității ONG și oameni particulari de afaceri au fost rugați să identifice cel mai corupt domeniu din cadrul sectorului guvernamental.³⁰¹ Rezultatele s-au desfășurat astfel:

- membrii gospodăriilor au identificat furnizorii de îngrijire medicală drept cei mai corupți (82%), urmați de vameși (74%), învățători (70,8%), și ofițeri de drept (65,8%)
- reprezentanții ONG au identificat furnizorii de îngrijire medicală drept cei mai corupți (81%), urmați de învățători (76%), vameși (68%), și autoritățile fiscale (61%)
- oamenii de afaceri au identificat furnizorii de îngrijire medicală drept cei mai corupți (68,3%), urmați de vameși (64,1%), autoritățile fiscale (57,7%) și ofițerii de drept (56,9%).³⁰²

Sondajul Transparency International a fost efectuat pe un eșantion de 1009 persoane care au inclus 401 membri de gospodărie, 204 reprezentanți ai ONG-urilor naționale și locale, și 404 oameni de afaceri din toate regiunile Moldovei.³⁰³

Unele persoane intervievate în scopurile prezentei evaluări au indicat că corupția este un factor care contribuie la traficul de persoane. Ele s-au referit la unele cazuri care implica oficialități publice care au organizat scheme de migrație ilegale, au primit mită pentru a acoperi scoaterea ilegală a copiilor din Moldova și au participat direct la activități de trafic forțând femeii să se prostitueze în Rusia. Ultimul caz menționat a implicat un ofițer de poliție corupt din Rîșcani care a fost condamnat. Trebuie să remarcăm că alți intervievați au declarat că nu există probe suficiente pentru a susține un model continuu care leagă corupția de traficul de persoane în Moldova.³⁰⁴

Majoritatea persoanelor intervievate au confirmat faptul că Moldova are un plan național de acțiune pentru combaterea corupției care a fost adoptat de guvern pentru perioada 2003-

²⁹⁹ *Vezi id.* la 15.

³⁰⁰ *Vezi id.* la 24.

³⁰¹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL, MOLDOVA, CORUPȚIA ȘI ACCESUL LA JUSTIȚIE 16-17 (2002), disponibil la <http://www.transparency.md/documents.htm>.

³⁰² *Vezi id.*

³⁰³ *Vezi id.* la 6, 9.

³⁰⁴ *Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).*

2005,³⁰⁵ dar nu există nici un fel de plan de acțiune pentru combaterea corupției legată în mod direct de traficul de persoane.³⁰⁶ Transparency International a participat la elaborarea planului național de acțiune pentru combaterea corupției pentru perioada 2003-2005.³⁰⁷ Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, un organ guvernamental independent, a fost creat în 2002 și este în principal responsabil de implementarea măsurilor anticorupție aprobate de un comitet prezidențial în conformitate cu planul național de acțiune 2003-2005.³⁰⁸

În primele 8 luni ale anului 2004, Ministerul Afacerilor Interne al Moldovei a înregistrat 56 de cazuri de corupție activă și 126 de cazuri de corupție pasivă. Aceste cifre erau considerabil de superioare cifrelor din primele 8 luni ale anului 2003, când Ministerul Afacerilor Interne a înregistrat 8 cazuri de corupție activă și 24 de cazuri de corupție pasivă. În mod separat, în primele 8 luni ale anului 2004, Ministerul Afacerilor Interne a înregistrat 69 de cazuri de abuz în serviciu și 64 de cazuri de exces al obligațiilor de serviciu. Aceste cifre erau superioare cifrelor din primele 8 luni ale anului 2003, când Ministerul Afacerilor Interne a înregistrat 54 de cazuri de abuz în serviciu și 53 de cazuri de exces al obligațiilor de serviciu. Nu a fost clar câte din aceste cazuri au fost legate de traficul de persoane.³⁰⁹ Evaluatorul a obținut aceste cifre în cadrul unui interviu. Cititorul trebuie să țină seama de faptul că evaluatorul, la momentul scrierii prezentei evaluări, nu a avut la dispoziție o compilație cu aceste cifre dată în scris de către Ministerul Afacerilor Interne.

Când persoanele intervievate au fost întrebate dacă eforturile Moldovei pentru a combate corupția constituie un răspuns adecvat la problemă, majoritatea lor au răspuns că nu. Unii intervievați au indicat că, deși prevederile care definesc actele de corupție drept acte penale sunt scrise în mod eficient, implementarea lor este ineficientă, dat fiind că Moldova are probleme economice și sociale (sărăcia, etc.) și că lipsește educația publicului privind corupția.³¹⁰ Sărăcia și veniturile joase predomină. Treisprezece procente din participanții la sondajul de opinie IMAS-INC (cel mai mare număr din totalul de 1446 care au răspuns) au declarat că salariul lor mediu pentru luna septembrie 2004 a fost între 201 lei și 300 lei (între 17 și 25 dolari SUA).³¹¹ Salariul curent al ofițerilor de drept și grănicerilor variază de la 700 la 1200 lei pe lună (între 58 și 100 dolari SUA pe lună).³¹²

³⁰⁵ *Vezi* Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la Programul de stat de combatere a criminalității și corupției pentru anii 2003-2005, Nr. 1693, 27 decembrie 2002 (adoptând oficial Programul național de combatere a criminalității și corupției pentru perioada 2003-2005).

³⁰⁶ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

³⁰⁷ *Vezi* TRANSPARENCY INTERNATIONAL, MOLDOVA, CORUPȚIA ÎN MOLDOVA: FAPTE, ANALIZĂ, PROPUNERI 87-99 (2002) (enumerând recomandările detaliate ale lui Transparency International care au fost luate în considerație pe parcursul elaborării unui plan național de acțiune pentru combatere a corupției în Moldova).

³⁰⁸ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004); *vezi de asemenea* Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, la www.cceec.md.

³⁰⁹ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

³¹⁰ *Vezi id.*

³¹¹ *Vezi* Sondajul IMAS-INC, *supra* nota 298, la 82.

³¹² *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

Obstrucția justiției

În general, persoanele intervievate în scopurile prezentei evaluări au declarat că ele fie că nu au auzit de persoane comițând acte de obstrucție a justiției în legătură cu cazuri de trafic, sau că asemenea acte ilicite nu au avut loc.³¹³ Prin contrast, un interviuat a indicat că au existat situații unde victimele și martorii au fost amenințați în legătură cu judecarea persoanelor suspectate de trafic, dar nu există analize concrete sau compilații de cifre privitoare la câte cazuri de acest fel au avut loc și care a fost motivația în spatele unor asemenea acte.³¹⁴

³¹³ *Vezi id.*

³¹⁴ *Vezi* Interviul cu Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală (06 octombrie 2004).

Articolul 2: Obiect

Prezentul Protocol are ca obiect:

- (a) Prevenirea și combaterea traficului de persoane, acordînd o atenție specială femeilor și copiilor;
- (b) Protecția și ajutorarea victimelor unui astfel de trafic, respectînd pe deplin drepturile lor fundamentale; și
- (c) Promovarea cooperării între statele parte în vederea atingerii acestor obiective.

Recomandări:

- Combinarea tuturor eforturilor ad hoc de prevenire, urmărire penală, protecție și cooperare care se întreprind la ora actuală de către autoritățile moldovenești, organizațiile internaționale și ONG-urile locale pentru ca aceste entități să fie mai efective și să combată traficul de persoane împreună.
- Continuarea tuturor programelor inițiate de către organizațiile internaționale în Moldova (cînd organizațiile internaționale vor părăsi Moldova, activitățile lor trebuie continuate).
- Guvernul moldovenesc trebuie să contribuie financiar la măsurile de prevenire, urmărire penală, protecție și cooperare. Bugetul național trebuie să includă un capitol aparte legat direct de combaterea traficului de persoane.
- Combinarea fondurilor care se donează ONG-urilor locale (nu autorităților) din Moldova pentru a administra măsurile antitrafic și elaborarea unui plan general conform căruia anumite ONG-uri vor fi însărcinate cu administrarea măsurilor de prevenire și alte măsuri de protecție etc. (astfel eforturile guvernamentale vor fi complimentate mai bine).
- Finanțarea unor studii care să măsoare impactul campaniilor preventive, eforturilor de urmărire penală, protecției și măsurilor de asistență, precum și al eforturilor de cooperare generală din Moldova.
- Prezentarea tuturor rapoartele scrise despre problemele legate de trafic autorităților moldovenești, nu numai donatorilor internaționali (acest lucru se referă atît la organizațiile internaționale care desfășoară evaluări, cît și la ONG-urile locale).
- Încheierea mai multor tratate bilaterale și multilaterale pentru a preveni mai eficient fenomenul transnațional de trafic, a trage mai eficient la răspundere penală persoanele bănuite de a fi traficanți, de-a lungul granițelor, și a proteja mai bine victimele traficului. Țările de origine (cum este Moldova) *împreună* cu țările de destinație trebuie să întreprindă măsuri cuprinzătoare de combatere a traficului prin semnarea unor tratate bilaterale și stabilirea unor resurse financiare comune.

- Crearea unei inițiative regionale în vederea combaterii traficului de persoane prin stabilirea unor centre informaționale pentru victime actuale și potențiale în Moldova și în țările vecine, și instituirea unor canale clare de comunicare între aceste centre.

Alinierea de jure:

Prevenirea și urmărirea penală

Măsurile de prevenire a traficului de persoane și de urmărire penală a persoanelor care se angrenează în activități de trafic sunt înglobate în Planul național de acțiune antitrafic al Moldovei, care este în vigoare,³¹⁵ precum și în Codul penal.³¹⁶ Măsuri mai detaliate de prevenire și combatere a traficului au fost introduse în proiectul de lege antitrafic care va intra în vigoare în curînd.³¹⁷

Planul național de acțiune antitrafic prevede următoarele măsuri preventive:

- elaborarea unei baze de date informaționale standard
- studii și sondaje sociologice privind traficul de persoane
- campanii informaționale și reflectarea problemei traficului de ființe umane în mass media
- elaborarea și diseminarea materialelor antitrafic inclusiv statistici, broșuri, pliante, casete video, afișe informative etc.
- diseminarea informației privind riscurile de sănătate cauzate de exploatarea sexuală
- includerea informației privind pericolele legate de trafic în programele școlare
- programe speciale care au drept țintă tinerii marginalizați, în special cei din afara sistemului de învățămînt
- acordarea consultațiilor privind pericolele legate de trafic și informarea de locuri unde se poate solicita ajutor etc. persoanelor care caută de lucru
- programe care au scopul să îmbunătățească condițiile sociale și economice ale femeilor
- programe pentru combaterea sărăciei și șomajului
- programe de protecție socială pentru persoanele și familiile sărace
- programe care sunt adresate persoanelor analfabete și care abordează instruirea continuă
- interzicerea expresiilor sexiste atât în presă, cît și la canalurile radio/TV
- interzicerea publicațiilor violente, degradante, și pornografice care denigrează demnitatea umană.³¹⁸

Aceste măsuri se adresează femeilor de toate vîrstele, tinerilor în general și bărbaților.³¹⁹

Proiectul de lege antitrafic caută să clarifice, între alte lucruri, obligațiile legale ale diferitelor entități guvernamentale și neguvernamentale în scopul implementării măsurilor preventive.³²⁰

³¹⁵ *Vezi în general* Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

³¹⁶ *Vezi în general* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 11, 13, 165, 206 (Mold.).

³¹⁷ *Vezi în general* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21.

³¹⁸ *Vezi în general* Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

³¹⁹ *Vezi id.*

Proiectul de lege dedică un întreg capitol prevenirii traficului de persoane, enumerând amănunțit toate măsurile care urmează să fie întreprinse de către fiecare structură guvernamentală.³²¹ Odată ce acest proiect de lege va intra în vigoare, autorități precum Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe, Serviciul de Informații și Securitate, Procuratura Generală, Departamentul Migrațiune, Departamentul Tehnologii Informaționale, Departamentul Trupelor de Grăniceri, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Finanțelor, Ministerul Educației și Ministerul Sănătății vor fi responsabili în mod legal de implementarea măsurilor preventive în paralel cu ONG-urile naționale și organizațiile internaționale prezente în Moldova.³²² Trebuie să remarcăm că actualul Comitet Național Antitrafic este recunoscut drept organul care coordonează și supraveghează în principal implementarea măsurilor de prevenire împreună cu alte eforturi.³²³ Mai mult, proiectul de lege prevede crearea unor comisii teritoriale pentru combaterea traficului care urmează să complementeze Comitetul Național.³²⁴

Deși măsurile preventive prevăzute de Planul național de acțiune și proiectul de lege antitrafic vor fi discutate în detaliu mai jos, aceste eforturi naționale de jure ajută Moldovei să se alinieze mai bine cu articolul 2(a) al Protocolului antitrafic care impune o cerință generală statelor parte conform căreia ele trebuie să elaboreze și implementeze mijloace de prevenire a traficului de persoane.³²⁵

Mai mult, oficialii moldoveni sunt echipați cu elementele necesare de bază pentru a-i trage la răspundere penală pe traficanți și, din perspectiva de jure, Moldova îndeplinește cerința generală a articolului 2(a) al Protocolului antitrafic de a „combate” traficul de persoane.³²⁶ Codul Penal permite autorităților să exercite jurisdicția teritorială și extrateritorială,³²⁷ precum și să inițieze și să răspundă la cereri de extrădare³²⁸ pentru a trage la răspundere penală persoane pentru infracțiunea de trafic de ființe umane definită în articolul 165³²⁹ și infracțiunea de trafic de copii definită de articolul 206.³³⁰ O discuție mai profundă privind complexitățile acestor definiții, calificarea drept infracțiuni penale a tuturor activităților legate de aceste infracțiuni și sancțiunile impuse este prezentată mai jos. Pe lângă traficul de adulți și copii, procurorii moldoveni pot aduce învinuiri legate de alte infracțiuni, cum ar fi constrângerea unei persoane la prelevarea organelor sau țesuturilor pentru transplantare,³³¹ privațiunea ilegală de libertate,³³² sclavia și condițiile similare sclaviei,³³³ munca forțată,³³⁴ scoaterea ilegală a copiilor

³²⁰ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 1(a).

³²¹ *Vezi id.* art. 6-14.

³²² *Vezi id.* art. 10.

³²³ *Vezi id.* art. 8.

³²⁴ *Vezi id.* art. 9.

³²⁵ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 2(a).

³²⁶ *Vezi id.*

³²⁷ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 11 (Mold.).

³²⁸ *Vezi id.* art. 13.

³²⁹ *Vezi id.* art. 165.

³³⁰ *Vezi id.* art. 206.

³³¹ *Vezi id.* art. 158.

³³² *Vezi id.* art. 166.

³³³ *Vezi id.* art. 167.

³³⁴ *Vezi id.* art. 168.

din Moldova,³³⁵ etc. Pentru o listă completă a învinuirilor adiționale cititorul trebuie să consulte discuția de mai jos, expusă sub articolul 5 al Protocolului.

Proiectul de lege antitrafic prevede responsabilitatea persoanelor juridice atunci când un act de trafic a fost comis.³³⁶ Deși această evoluție legislativă va fi discutată mai detaliat în cadrul analizei articolului 5 al Protocolului mai jos, merită să o menționăm aici pentru că actualele legi moldovenești nu prevăd tragerea la răspundere a persoanelor juridice pentru faptul că sunt implicate în activitățile ilicite ale traficantilor.³³⁷ Odată ce proiectul legii va fi adoptat și această responsabilitate va fi stipulată în mod clar în legislație, Moldova se va alinia mai bine cu articolul 2(a) precum și cu alte prevederi ale Protocolului antitrafic.³³⁸

Protecția

Măsuri de protecție și asistența a victimelor traficului sunt stabilite în Codul Penal³³⁹ și în Planul național de acțiune antitrafic care este, în prezent, în vigoare.³⁴⁰ Pe lângă aceste stipulări, proiectul de lege antitrafic dedică un întreg capitol protecției și asistenței victimelor traficului.³⁴¹

Articolele 165(4) și 206(4) ale Codului penal al Moldovei absolvă victimele adulte și minore de orice responsabilitate penală legată de faptul că ele au fost traficate, *dacă ele sunt de-acord să coopereze cu ofițerii de drept*.³⁴² Proiectul de lege antitrafic elimină cerința potrivit căreia victimele trebuie să coopereze în cadrul anchetei sau să fie de-acord să depună mărturii pentru a beneficia de protecție și asistență.³⁴³ Astfel, când proiectul de lege va fi adoptat, victimele nu vor mai fi nevoite să coopereze și ele vor fi îndreptățite, în mod automat, să beneficieze de cazarea corespunzătoare, îngrijirea medicală care se cuvine etc. Până atunci, cerința dată este în vigoare astfel încât persoana traficată trebuie să o îndeplinească pentru a putea fi identificată și definită drept victimă și a nu fi trasă la răspundere penală (proceduri prevăzute de legislația moldovenească).³⁴⁴

Planul național de acțiune antitrafic actual prevede următoarele măsuri pentru protecția și asistența victimelor traficului:

- stabilirea unor centre specializate de recepție în cadrul sistemului de asigurare a Moldovei care va ajuta victimelor să se reintegreze în societate
- dezvoltarea unor mijloacelor necesare pentru a întâmpina victimele, a le asigura cu azil, însoți la locul de reședință, a le consulta, a monitoriza cazurile etc.

³³⁵ *Vezi id.* art. 207.

³³⁶ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 31.

³³⁷ *Vezi* Igor Dolea și Vasile Rotaru, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

³³⁸ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 2(a).

³³⁹ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165(4), 206(4) (Mold.).

³⁴⁰ *Vezi în general* Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

³⁴¹ *Vezi în general* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21.

³⁴² *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165(4), 206(4) (Mold.).

³⁴³ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 20(4).

³⁴⁴ *Vezi* Igor Dolea și Vasile Rotaru, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

- crearea unei proceduri, în baza acordurilor bilaterale cu alte state, pentru a acoperi cheltuielile de repatriere și integrare a victimelor
- eliberarea unor documente de călătorie și identitate pe gratis astfel încât victimele pot să se întoarcă acasă
- acordarea a unor servicii de protecție socială la reîntoarcerea victimelor (consultații, asistență socială și îngrijire medicală)
- instruirea funcționarilor publici care au contact inițial cu victimele traficate (poliția, autoritățile de migrație, grănicerii, autoritățile de protecție socială etc.)
- stabilirea unei linii fierbinți pentru victime
- oferirea asistenței în identificarea locurilor de muncă și cursuri de instruire pentru victime, precum și sprijin financiar pentru victimele care încep propriile afaceri.³⁴⁵

După cum se va discuta mai jos, unele din aceste măsuri sunt scrise într-un mod vag. Proiectul de lege antitrafic îmbunătățește și complimentează măsurile menționate mai sus și stabilește, în mod clar, responsabilitatea fiecărei branșe guvernamentale astfel încât victimele să fie întradevăr protejate și asistate la reîntoarcerea lor în Moldova.³⁴⁶ În pofida neajunsurilor măsurilor existente de protecție, ele îndeplinesc, din perspectiva de jure, prevederile articolului 2(a) al Protocolului antitrafic care cere statelor parte numai să protejeze și să ajute victimele traficate respectându-le drepturile (o cerință generală).³⁴⁷

Cooperarea internațională

Planul național de acțiune antitrafic actual cheamă la cooperare pentru a realiza diverse scopuri. Planul cere următoarele:

- programe de instruire pentru agenții programelor de protecție socială, servicii de muncă, furnizori de îngrijire medicală și învățători astfel încât ei să învețe cum să coopereze cu sistemul judiciar în combaterea traficului
- cursuri de instruire menite să îmbunătățească cooperarea între guvern și ONG-uri în lupta împotriva traficului
- cooperarea cu alte state în vederea primirii asistenței de expertiză pentru a elabora și a pune în executare legislația antitrafic, precum și asistență financiară pentru implementarea programelor antitrafic
- acorduri bilaterale și multilaterale cu țările de destinație pentru victimele traficului pentru a preveni traficul și a asigura reîntoarcerea victimelor în Moldova.³⁴⁸

Moldova a încheiat câteva acorduri bilaterale cu țări precum Italia, Portugalia și Israel pentru a legaliza statutul cetățenilor moldoveni care lucrează ilegal în aceste țări.³⁴⁹ Mai mult, Moldova este parte la Convenția Europeană de asistență juridică reciprocă în materie penală din 1959³⁵⁰

³⁴⁵ Vezi Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

³⁴⁶ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 15-24.

³⁴⁷ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 2(b).

³⁴⁸ Vezi Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

³⁴⁹ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

³⁵⁰ Vezi în general Convenția Europeană de asistență juridică reciprocă în materie penală, 20 aprilie 1959, Nr. 030, disponibil la <http://conventions.coe.int/Treaty/EN/cadreprincipal.htm>.

și Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă³⁵¹ și a încheiat acorduri privind asistența juridică cu așa țări precum România, Letonia, Lituania, Rusia, Ucraina și Turcia.³⁵²

Proiectul de lege antitrafic caută să fortifice eforturile de cooperare internațională ale Moldovei:

- reconfirmând faptul că cooperarea legată de prevenirea și combaterea traficului de persoane urmează să fie efectuată în baza tratatelor internaționale la care Moldova este stat parte³⁵³
- stabilind ofițeri de legătură în Ministerul Afacerilor Interne și Procuratura Generală care o să coordoneze cu alte state eforturile de anchetare și de urmărire penală în cazuri de trafic (oferire accesului reciproc la probe, extrădare etc.).³⁵⁴

Odată ce proiectul de lege va fi adoptat, eforturile Moldovei de cooperare pe scară internațională o să se intensifice.

Până în prezent, eforturile de cooperare internațională prevăzute de Planul național de acțiune antitrafic și tratatele existente satisfac, în scris, prevederea generală a articolului 2(c) al Protocolului antitrafic care cere, în mod simplu, cooperarea cu alte state în vederea prevenirii și combaterii traficului, precum și a protecției victimelor.³⁵⁵

Alinierea de facto:

Prevenirea, urmărirea penală, protecția și cooperarea internațională

Comitetul Național Antitrafic a fost creat în noiembrie 2001 drept organul principal menit să coordoneze eforturile Moldovei pentru combaterea traficului de persoane. În conformitate cu Planul național de acțiune antitrafic, diverse agenții statale au fost desemnate, sub supravegherea comitetului național, să abordeze probleme legate de prevenire, urmărire penală, protecție și cooperare internațională. Reprezentanții organizațiilor internaționale din Moldova și ONG-urile locale participă la ședințele comitetului, grupurilor de lucru și la activitățile generale.³⁵⁶

În prezent, autoritățile de stat care sunt responsabile pentru implementarea măsurilor de prevenire a fenomenului de trafic de persoane sunt următoarele:

- Ministerul Educației
- Ministerul Muncii și Protecției Sociale
- Ministerul Afacerilor Interne
- Ministerul Justiției
- Ministerul Sănătății
- Ministerul Economiei

³⁵¹ Vezi Convenția CSI privind asistența juridică reciprocă, *supra* nota 81.

³⁵² Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

³⁵³ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 33.

³⁵⁴ Vezi *id.* art. 34.

³⁵⁵ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 2(c).

³⁵⁶ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

- Procuratura Generală
- Departamentul Migrațiune
- Departamentul Trupelor de Grăniceri
- Departamentul Vamal
- Departamentul Tehnologii Informaționale
- Serviciul de Informații și Securitate.³⁵⁷

După cum a remarcat un interviuat, deși ofițerii de drept urmează să se antreneze în măsuri preventive, pe lângă efectuarea urmăririi penale, asemenea capacitate nu există pe teren (în regiunile din afara Chișinăului). Mai mult, nu există un buget guvernamental separat pentru măsurile de prevenire a traficului de persoane. Tehnic vorbind, finanțarea derivă din bugetele diverselor branșe de guvern menționate mai sus. Cu toate acestea, interviuații au remarcat că partea cea mai mare a finanțării (dacă nu chiar toată finanțarea) pentru prevenire este acordată de către organizațiile internaționale cum ar fi OSCE, OIM și La Strada. Organizațiile internaționale și ONG-urile locale conduc campanii de informație și de sensibilizare a opiniei publice precum și distribuirea materialelor despre trafic. Vom discuta în detaliu mai jos măsurile întreprinse și impactul lor asupra diferitelor grupuri țintă (femei și copii în principal). Trebuie să remarcăm că reprezentanții guvernului au participat la anumite eforturi preventive întreprinse de către comunitatea internațională și ONG-urile locale (prin cuvântări, sprijin general etc.) Unii interviuați au calificat măsurile preventive din Moldova drept eficiente, dar numai datorită implicării internaționale. Alții s-au exprimat că mai multe măsuri preventive sunt necesare, dat fiind că numărul de persoane vulnerabile traficului este mare și că Moldova are problemele sociale și economice.³⁵⁸

Direcția Antitrafic MAI este o unitate specializată în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, care este însărcinată cu anchetarea infracțiunilor de trafic de persoane.³⁵⁹ Direcția Antitrafic MAI din Chișinău este alcătuită din 5 sau 6 ofițeri și mai sunt câțiva ofițeri în alte regiuni ale Moldovei care se specializează în probleme de trafic. Interpolul se implică atunci când sunt desfășurate operațiuni transfrontaliere. Există procurori în Procuratura Generală din Chișinău care se specializează în cazuri de trafic, dar nu există prea mulți procurori specializați în alte regiuni din Moldova, în special în acele regiuni vulnerabile traficului precum Găgăuzia. După cum s-a menționat anterior, Direcția Antitrafic MAI a înregistrat, în primul trimestru al anului 2004, un număr total de 244 de cazuri de trafic propriu-zise și cazuri legate de trafic. Unitatea antitrafic din cadrul Procuraturii Generale a preluat un număr total de 115 de cazuri în primul trimestru al anului 2004. Au fost pronunțate un număr total de 32 de condamnări pentru trafic de persoane și proxenetism în cursul primului trimestru al anului 2004. O clasificare mai detaliată a acestor cifre este inclusă în discuția articolului 5 al Protocolului antitrafic mai jos.³⁶⁰

Măsurile de protecție sunt implementate de către diferite organe depinde de situația victimei traficate. Dacă victima este de-acord să coopereze cu ofițerii de drept și/sau să depună mărturii împotriva traficantului, Secția pentru Protecția Martorilor din cadrul Ministerului Afacerilor

³⁵⁷ *Vezi id.*

³⁵⁸ *Vezi id.*

³⁵⁹ *Vezi id.; vezi de asemenea* Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, la <http://www.mai.md/>.

³⁶⁰ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

Interne are sarcina să o protejeze (după cum s-a discutat în detaliu mai înainte). Cu toate acestea, secția dată dispune de resurse limitate și Centrul de Prevenire a Traficului de Femei („CPTF”), un ONG local, închiriază apartamente martorilor, cumpără mâncare și haine pentru ei etc. Alte victime traficate, chiar acelea care nu sunt de-acord să coopereze sau să depună mărturie, primesc asistență în principal de la OIM, La Strada și CPTF (nu de la autoritățile moldovenești). Deși câteva victime pot fi găsite în diverse aziluri administrate de guvern sau în aziluri private pentru orfani și persoane fără domiciliu din Chișinău, OIM a stabilit singurul azil din Moldova menit, în specific, să cazeze temporar victimele adulte și minore ale traficului care se reîntorc. Victimele primesc îngrijire medicală și asistență necesară în acest azil. La Strada, pe lângă altele, repatriază victimele traficului și le îndreaptă către azilul OIM. CPTF oferă consultații juridice victimelor care s-au reîntors în legătură cu cazurile lor specifice sau cu alte probleme (drepturile lor în general etc.). De partea guvernului, Ministerul Muncii și Protecției Sociale are sarcina de a reintegra victimele în societate în mod social și profesional; responsabilitate pe care Ministerul o integrează în strategia generală pentru asistență socială și dezvoltare a locurilor de muncă în Moldova. La Strada desfășoară cursuri de instruire împreună cu Ministerul Muncii în această privință. Trebuie să remarcăm că nu există un buget de stat separat dedicat în mod special protecției, reabilitării și asistării victimelor de trafic. Amănunte privitoare la toate măsurile de protecție care au fost enumerate sunt introduse în discuția de mai jos care analizează modul în care Moldova se aliniează cu articolul 6 al Protocolului antitrafic.³⁶¹

Anumite eforturi de cooperare internațională pentru combaterea traficului de persoane se depun de către Ministerul Afacerilor Interne și Afacerilor Externe din Moldova. Există schimburi de informație cu alte state precum Albania, Kosovo, România și Ucraina. S-a încercat să se încheie un acord cu Macedonia, dar a avut eșec. Există programe de cooperare pentru combaterea crimei organizate în cadrul CSI care includ prevederi pentru traficul de adulți și copii. Există cursuri comune de instruire a ofițerilor de drept privind traficul, dar numai în cadrul organizațiilor europene (nu și în cadrul țărilor CSI). OSCE și Consiliul Europei au organizat seminare la care au participat ofițeri de poliție și procurori din Albania, Kosovo, Macedonia, Moldova, România și Ucraina. Ofițerii de la organele de drept moldovenești efectuează urmăriri penale împreună cu colegii lor din alte țări prin comisii rogatorii, dar foarte rar. De asemenea, ofițerii de poliție participă la eforturile regionale pentru combaterea traficului cum este Inițiativa Europeană de Cooperare Sud-est („SECI”) și, în special, în cadrul operațiunii „Miraj.” În sfârșit, persoane bănuite de trafic au fost extrădate către și din Moldova. Aceste eforturi de cooperare vor fi discutate în detaliu mai jos.³⁶²

³⁶¹ *Vezi id.*

³⁶² *Vezi id.*

Articolul 3: Terminologie

In termenii prezentului Protocol:

- (a) Expresia „trafic de persoane” indică recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare de recurgere sau prin recurgere la forță ori la alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate ori prin oferta sau acceptarea de plăți ori avantaje pentru a obține consimțământul unei persoane având autoritate asupra alteia în scopul exploatării. Exploatarea conține, cel puțin, exploatarea prin prostituarea unei alte persoane sau alte forme de exploatare sexuală, muncă sau serviciile forțate, sclavia sau practicile analoage sclaviei, folosirea sau prelevarea de organe;
- (b) Consimțământul unei victime a traficului de persoane pentru exploatarea amintită, astfel cum este enunțată la lit. a) din prezentul articol, este indiferent atunci când unul din oricare dintre mijloacele enunțate la lit. a) a fost folosit;
- (c) Recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil în scopul exploatării este considerată trafic de persoane, chiar dacă aceștia nu fac apel la nici unul dintre mijloacele menționate la lit. a) din prezentul articol;
- (d) Termenul „copil” indica orice persoana cu vârsta mai mică de 18 ani.

Recomandări:

- Modificarea prevederilor Codului penal moldovenesc care califică drept infracțiune penală traficul de ființe umane (articolul 165) și traficul de copii (articolul 206) astfel încât ele să corespundă definiției cuprinzătoare a traficului care este inclusă în proiectul de lege antitrafic și să se alinieze mai bine cu Protocolul antitrafic.

Alinierea de jure:

Definiția traficului

Codul penal al Moldovei definește infracțiunea de „trafic de persoane” (sau trafic de ființe umane) în articolul 165.³⁶³ Acest articol prevede răspundere doar pentru actul de trafic de adulți. „Traficul de copii” este definit într-un articol separat, după cum este menționat mai jos.

Definiția traficului din articolul 165 include aceleași activități suspecte precum cele prevăzute de articolul 3(a) al Protocolului antitrafic: recrutarea, transportarea, adăpostirea sau primirea persoanei.³⁶⁴

Articolul 165 reflectă majoritatea mijloacelor ilegale folosite pentru a trafica persoane, după cum este enumerat în articolul 3(a) al Protocolului:

- amenințări fizice sau psihologice (care nu afectează în mod direct viața și sănătatea persoanei)
- folosirea forței
- folosirea violenței psihologice
- răpire

³⁶³ Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165 (Mold.).

³⁶⁴ Vezi *id.* art. 165(1); vezi de asemenea Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 3(a).

- confiscarea documentelor în schimbul întoarcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil
- servitute în schimbul întoarcerii unei datorii a cărei mărime nu este stabilită în mod rezonabil
- înșelăciune
- abuz de poziție de vulnerabilitate
- abuz de poziție de putere
- dare sau primire a unor plăți sau beneficii pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra unei alte persoane.³⁶⁵

Lista de mai sus nu include „fraudă” ca un posibil mijloc ilegal, separat de „înșelăciune,” după cum prevede, drept minim, articolul 3(a) al Protocolului.³⁶⁶ Un expert a menționat în continuare că atunci când articolul 165 enumără mijloacele ilicite folosite pentru comiterea traficului, el nu conține o categorie atotcuprinzătoare de „alte forme de constrângere,” după cum prevede Protocolul la minimum.³⁶⁷ Cu toate că autorii articolului 165 au făcut un efort de bună credință enumerând și explicând diversele mijloace de constrângere, care în opinia lor pot fi folosite pentru a trafica o persoană, ei totuși nu au lăsat spațiu pentru extinderea acestei liste.³⁶⁸ Cu alte cuvinte, lista mijloacelor ilicite prevăzută de articolul 165 este finită, pe când lista mijloacelor ilicite prevăzută de articolul 3(a) nu este finită.³⁶⁹ Aceste limitări în actuala definiție moldovenească a traficului de persoane face ca ea să nu se alinieze cu cerințele minime ale articolului 3(a) al Protocolului antitrafic.

Trebuie să menționăm că proiectul de lege antitrafic, care încă nu a intrat în vigoare, definește „traficul de persoane” într-un mod diferit precum articolul 165 al Codului penal. Proiectul legii include în definiția sa termenul „fraudă” și expresia „alte mijloace de constrângere” în calitate de metode ilicite pe care le pot folosi traficanții.³⁷⁰ Dar, după cum au indicat unii experți, proiectul legii nu are efect punitiv și *nu* va modifica în mod automat articolul 165 al Codului penal când va intra în vigoare. Definiția sa nu poate fi folosită în locul definiției articolului 165 în cazurile de tragere la răspundere penală. Articolul 165 va trebui să fie modificat separat ca să includă elemente precum „fraudă” și „alte mijloace de constrângere” astfel îndeplinind condițiile Protocolului în mod complet.³⁷¹

În prezent, articolul 165 include toate tipurile de exploatare care sunt înglobate în definiția traficului din Protocol și chiar mai adaugă la listă:

- exploatare sexuală (comercială și necomercială)
- muncă forțată sau servicii forțate
- sclavie
- practici analoage sclavii

³⁶⁵ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165(1) (Mold.); *vezi de asemenea* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 3(a).

³⁶⁶ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 3(a).

³⁶⁷ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 3(a); *vezi de asemenea* Interviu cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

³⁶⁸ *Vezi* Interviu cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

³⁶⁹ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165(1) (Mold.); *vezi de asemenea* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 3(a).

³⁷⁰ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 2(1).

³⁷¹ *Vezi* Interviu cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004); *vezi* Interviu cu Lilia Ioniță, Director, Direcția Drept Public, Departamentul Legislativ, Ministerul Justiției (29 septembrie 2004).

- folosirea unei persoane în conflicte armate
- folosirea unei persoane în activități criminale
- prelevarea organelor și țesuturilor pentru transplant.³⁷²

Lista de mai sus a scopurilor de exploatare la care un traficant își poate supune victima pare să fie în concordanță deplină, și chiar depășește, cerințele articolului 3(a) al Protocolului.³⁷³ Articolul 3(a) al Protocolului menționează *minimumul* de tipuri de exploatare,³⁷⁴ așteptând astfel ca statele să extindă lista respectivă. Din această perspectivă, articolul 165 al Codului penal al Moldovei este în concordanță cu articolul 3(a) al Protocolului antitrafic.

Dar un expert a remarcat faptul că deși articolul 165 prezintă o compilație cuprinzătoare a scopurilor de exploatare, ea este o listă finită.³⁷⁵ El a sugerat că legislatorii moldoveni ar fi trebuit să adauge o categorie atotcuprinzătoare de „alte tipuri de exploatare care încalcă drepturile cetățenilor apărute de stat” astfel încât procurorii să poată să demonstreze că o persoană a fost traficată chiar dacă ea/el a fost supus(ă) la un alt tip de exploatare în afara celor prevăzute de legislația curentă. De exemplu, dacă o persoană a fost traficată în scopul prelevării organelor sau țesuturilor sale și astfel de organe sau țesuturi nu au fost folosite pentru transplant, după cum prevede articolul 165, dar în vederea realizării unor obiective științifice noi, atunci procurorul nu va reuși să demonstreze că infracțiunea a avut loc. Dat fiind că știința evoluează, articolul 165 al Codului penal moldovenesc nu va fi destul de flexibil și nu se va adapta la forme noi de exploatare. Expertul a menționat alte scopuri posibile de exploatare care riscă să nu fie acoperite, dacă articolul 165 nu este modificat în sensul includerii unei categorii de „alte tipuri de exploatare.” Astfel de „alte” tipuri de exploatare ar putea să includă:

- forțarea femeilor să devină mame-surogat
- prelevarea din ființele umane a unor substanțe diferite de organe și țesuturi
- folosirea ființelor umane pentru experimente medicale
- implicarea persoanelor în activități care nu sunt considerate criminale de către legislația moldovenească, dar care sunt criminale în conformitate cu legile altor state.³⁷⁶

Proiectul legii antitrafic lărgeste definiția de trafic pentru a include scopurile de exploatare sugerate mai sus,³⁷⁷ precum și o categorie generală, atotcuprinzătoare de „obligarea la efectuarea unor alte activități, prin care se încalcă drepturi și libertăți fundamentale ale omului.”³⁷⁸ Cu toate acestea, după cum s-a explicat mai sus, chiar atunci când proiectul legii antitrafic va intra în vigoare, definiția sa expansivă de trafic de persoane nu va înlocui sau modifica în mod automat definiția curentă prevăzută de articolul 165 al Codului penal. Judecătorii și procurorii vor trebui să respecte definiția actuală a traficului până când articolul 165 va fi modificat în mod separat.³⁷⁹

³⁷² Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165(1) (Mold.).

³⁷³ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 3(a).

³⁷⁴ Vezi *id.*

³⁷⁵ Vezi Interviu cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

³⁷⁶ Vezi *id.*

³⁷⁷ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 2(3).

³⁷⁸ Vezi *id.* art. 2(3)(k).

³⁷⁹ Vezi Interviu cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

Consimțământ

Definiția actuală a infracțiunii de trafic sau oricare alte prevederi relevante nu indică în mod explicit faptul că consimțământul victimei la diferitele tipuri de exploatare menționate în articolul 165 este irelevant, când traficanții au folosit mijloace ilicite prevăzute de articolul dat.³⁸⁰ Cu alte cuvinte, legea nu stipulează în mod clar faptul că acuzatul *nu poate* să invoce apărarea de consimțământ atunci când este tras la răspundere penală pentru comiterea infracțiunii de trafic. Din această perspectivă, articolul 165 și alte prevederi relevante nu îndeplinesc condițiile articolului 3(b) al Protocolului antitrafic.³⁸¹ Pentru că există o lipsă de explicații privind consimțământul victimelor în legea moldovenească, judecătorii și procurorii au avut dificultăți cu interpretarea și aplicarea prevederilor articolului 165 (vezi mai jos secțiunea de facto).

Proiectul de lege antitrafic menționează în mod clar că consimțământul victimei la diferite feluri de exploatare este irelevant atunci când traficanții folosesc oricare dintre mijloacele ilicite identificate.³⁸² Odată ce proiectul legii este adoptat, practicienii vor putea să folosească această prevedere drept instrucțiune în interpretarea articolelor prezente din Codul penal cu privire la trafic. Cu toate acestea, prevederile Codului penal trebuie de asemenea modificate pentru a aborda în mod clar problema consimțământului.

Copii

„Traficul de copii” este o infracțiune penală prevăzută de articolul 206 al Codului penal moldovenesc.³⁸³ Articolul 206 prevede aproape în întregime aceleași activități suspecte ca și articolul 165 al Codului penal: recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea și primirea unui copil.³⁸⁴ Articolul 206 adaugă o activitate: „darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului.”³⁸⁵ Potrivit articolului 3(a) al Protocolului antitrafic, aceasta nu este o activitate suspectă, dar mai degrabă un mijloc ilicit pe care traficanții îl folosesc ca să constrângă victimele.³⁸⁶ În cazurile în care copiii au fost traficați, astfel de mijloace ilicite nu trebuie demonstrate. Articolul 3(c) al Protocolului antitrafic indică faptul că „recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unui copil în scopul exploatării este considerată trafic de persoane, chiar dacă aceștia nu fac apel la nici unul dintre mijloacele” asociate cu traficul de adulți.³⁸⁷ Cerându-le procurorilor să dovedească elementul „dării sau primirii unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului” drept activitate suspectă,³⁸⁸ articolul 206 al Codului penal moldovenesc nu îndeplinește prevederile articolului 3(c) al Protocolului antitrafic.

³⁸⁰ Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165 (Mold.).

³⁸¹ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 3(b).

³⁸² Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 2(4), 30(3).

³⁸³ Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 206 (Mold.).

³⁸⁴ Vezi *id.* art. 206(1); vezi *id.* art. 165(1); vezi de asemenea Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 3(a).

³⁸⁵ Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 206(1) (Mold.).

³⁸⁶ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 3(a).

³⁸⁷ Vezi *id.* art. 3(c).

³⁸⁸ Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 206(1) (Mold.).

Prin contrast, proiectul de lege antitrafic al Moldovei stipulează clar că mijloacele ilicite folosite de traficanți, inclusiv „darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului” nu trebuie dovedite în cazul în care este traficat un copil.³⁸⁹ Trebuie să accentuăm faptul că proiectul legii identifică „darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului” drept mijloc ilicit și *nu* activitate suspectă ca articolul 206 al Codului penal moldovenesc.³⁹⁰ Aceste schimbări din proiectul de lege antitrafic nu vor înlocui sau modifica în mod automat definiția curentă a traficului de copii din articolul 206. Articolul 206 va trebui să fie modificat în mod separat, iar pînă atunci, practicienii trebuie să îl aplice „așa cum este.”

Articolul 206 al Codului penal enumără următoarele tipuri de exploatare a copiilor:

- exploatare sexuală (comercială și necomercială)
- forțare în vederea practicării prostituției
- forțare în industria pornografică
- muncă forțată și servicii forțate
- sclavie
- practici analoage sclaviei
- adopție ilegală
- folosirea în conflicte armate
- folosirea în activități criminale
- prelevarea organelor și țesuturilor pentru transplantare
- abandonarea în străinătate.³⁹¹

Deși lista scopurilor de exploatare îndeplinește și chiar depășește numărul minim de cerințe al definiției traficului din articolul 3(a) al Protocolului antitrafic,³⁹² ea este totuși o listă finită. Încă o dată, putem invoca faptul că această listă nu lasă spațiu pentru alte tipuri de exploatare, astfel limitîndu-i pe practicieni. Un copil poate fi exploatat și sub alte forme decît acelea enumerate mai sus și procurorul nu va putea să dovedească faptul că copilul a fost traficat, pentru ca acel scenariu particular nu se încadrează exact în unul din tipurile de exploatare prevăzute de articolul 206. Articolul 206 trebuie să fie modificat pentru a include o categorie de „alte tipuri de exploatare,” după cum a sugerat un expert.³⁹³ Proiectul de lege antitrafic adaugă la listă o categorie generală și atotcuprinzătoare de exploatare definită drept „obligarea la efectuarea unor alte activități, prin care se încalcă drepturi și libertăți fundamentale ale omului.”³⁹⁴ Cu toate acestea, chiar atunci cînd se va adopta proiectul legii, această prevedere nu va modifica în mod automat definiția curentă prevăzută de articolul 206.³⁹⁵

Articolul 206 al Codului penal nu indică în mod explicit cine este „copilul” (care este vîrsta majoratului).³⁹⁶ Prin contrast, proiectul legii antitrafic definește „copilul” drept „o persoană

³⁸⁹ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 2 (2).

³⁹⁰ *Vezi id.* art. 2(1)-(2); *vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 206(1) (Mold.).

³⁹¹ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 206(1) (Mold.).

³⁹² *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 3(a).

³⁹³ *Vezi* Interviu cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

³⁹⁴ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 2(3)(k).

³⁹⁵ *Vezi* Interviu cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

³⁹⁶ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 206 (Mold.).

care încă nu a atins vârsta de 18 ani.”³⁹⁷ Odată ce proiectul legii va fi adoptat, practicienii vor putea să folosească această prevedere drept instrucțiune împreună cu prevederile existente ale Codului penal, în cadrul contextului fenomenului de trafic.

Alinierea de facto:

Definiția traficului

Cînd au fost întrebați dacă eforturile de prevenire, urmărire penală și protecție a victimelor întreprinse în prezent în Moldova pentru a combate traficul sunt în concordanță cu definițiile traficului prevăzute de articolele 165 și 206, majoritatea intervievaților au indicat că ele întradevăr se aliniează cu legislația națională în mare parte.³⁹⁸

Un interviuat a enumerat cîteva necorespunderi în prevederile antitrafic din legislația moldovenească și, în special, în definiția traficului (vezi comentariile detaliate din secțiunea de jure de mai sus). El a remarcat că, în general, fiindcă aceste diferențe legislative există, practicienii adesea sunt limitați în ceea ce pot să demonstreze în cazurile de trafic și, astfel, se renunță la învinuiri pe baza de trafic și ele sunt înlocuite cu acuzații de proxenetism. Sancțiunile pentru proxenetism sunt mai mici decît cele pentru trafic de persoane, astfel, depinde de caz, persoanele suspectate de a fi traficanți petrec mai puțin timp în închisoare sau adesea reușesc să evite închisoarea prin simpla achitare a unei amenzi.³⁹⁹

Consimțămînt

După cum s-a menționat mai sus, definiția moldovenească curentă a infracțiunii de trafic sau alte prevederi relevante nu indică în mod explicit faptul că consimțămîntul victimei la diferite tipuri de exploatare prevăzute de articolul 165 este irelevant atunci cînd un traficant a folosit mijloace ilicite prevăzute de același articol.⁴⁰⁰ Acest lucru a provocat confuzie în rîndurile practicienilor. Un expert a declarat că avocații care reprezintă acuzatul în cazurile de trafic invocă consimțămîntul drept apărare, și, cu toate că nu îl interpretează drept un motiv de apărare în sine, judecătorii încă iau în considerație faptul că victima și-a dat consimțămîntul la prostituție, diminuînd învinuirile de la trafic la proxenetism. Există și cazuri cînd judecătorii asumă o abordare mai corectă, recunoscînd faptul că victima a dat acordul, dar în pofida acestui lucru, judecătorii mențin învinuirile de trafic pentru că ei consideră că există suficiente probe potrivit cărora victima a fost *forțată* să se prostitueze și astfel, a fost supusă exploatării. Doi intervievați au remarcat că este dificil să se dovedească faptul că victima a fost exploatăată pentru că, în mare parte, această exploatare a avut loc în străinătate și oficialii moldoveni adesea nu dispun de mijloace pentru colectarea probelor în mod rapid de la alte state.⁴⁰¹ Un expert și-a exprimat opinia sa aparte că procurorii la fel iau în considerație consimțămîntul victimei atunci

³⁹⁷ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 2(5).

³⁹⁸ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

³⁹⁹ Vezi Interviul cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

⁴⁰⁰ Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165 (Mold.).

⁴⁰¹ Vezi Interviul cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004); *vezi de asemenea* Interviul cu Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală (06 octombrie 2004).

cînd hotărăsc ce învinuiri să aducă (trafic vs. proxenetism).⁴⁰² Se speră că această practică va înceta atunci cînd proiectul de lege antitrafic va fi adoptat, iar indicația sa, potrivit căreia consimțămîntul victimei este *irrelevant* în cazul în care traficanțul folosește mijloace ilicite pentru a o exploata, va deveni mai clară.⁴⁰³

Copii

În general, persoanele intervievate au indicat că judecătorii, procurorii și avocații nu au experiență cu procesele în care sunt implicați minorii (indiferent de faptul dacă aceștia sunt victime sau infractori).⁴⁰⁴ Majoritatea intervievaților au explicat că, în prezent, procurorii nu sunt obligați să (și nu) invocă probe care să demonstreze mijloacele ilicite în cazurile în care persoanele au traficat copii.

Drept o remarcă din afară, un interviuat a sugerat că situațiile de trafic în care sunt implicate victimele minore sunt oarecum mai ușor de demonstrat, pentru că infractorul trebuia să fi știut vârsta victimei de la bun început. Adică, în anumite cazuri, pentru a trafica un minor, infractorul îi falsifică pașaportul. Atunci cînd falsifică pașaportul, traficanțul face cunoștință cu vârsta victimei în mod inevitabil și este la curent cu faptul că ea/el este un minor. Astfel, procurorul poate cu ușurință să demonstreze că infractorul avea intenția de a trafica un minor și nu un adult, de la bun început.⁴⁰⁵

⁴⁰² *Vezi* Interviul cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

⁴⁰³ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 2(4).

⁴⁰⁴ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁴⁰⁵ *Vezi* Interviul cu Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală (06 octombrie 2004).

Articolul 4: Domeniu de aplicare

Prezentul Protocol se aplică, exceptând cu dispozițiile contrare, pentru prevenirea, anchetele și urmărirea privind infracțiunile stabilite conform art. 5 al acestuia, atunci când aceste infracțiuni sunt de natură transnațională și dacă este implicat un grup criminal organizat, ca și pentru protecția victimelor acestor infracțiuni.

Recomandări:

- Studierea, mai departe, a problemei traficului intern. Programe trebuie stabilite pentru a aborda traficul de persoane în cadrul hotarelor Moldovei.

Alinierea de jure:

Traficul internațional/traficul intern

Nici una din prevederile Codului penal moldovenesc care prevăd infracțiuni de trafic nu indică dacă o asemenea activitate criminală are natură internațională sau internă. Adică, nici articolul 165, care prevede răspundere penală pentru traficul de adulți,⁴⁰⁶ nici articolul 206, care prevede răspundere penală pentru traficul de copii,⁴⁰⁷ nu cer ca infractorii să își fi desfășurat activitățile în afara hotarelor Moldovei și/sau strict în cadrul hotarelor Moldovei. Astfel, experții indică faptul că, în general, se înțelege că legile actuale acoperă amândouă tipuri de trafic, transnațional și intern.⁴⁰⁸ Proiectul de lege antitrafic reafirmă acest fapt prin enunțarea că infracțiunile de trafic pot avea caracter național și internațional.⁴⁰⁹ Odată ce proiectul legii va intra în vigoare, această prevedere va putea ajuta practicienilor să identifice mai bine diferite modele de trafic. Această interpretare a infracțiunilor de trafic este în concordanță cu articolul 4 al Protocolului antitrafic care, în pofida includerii explicite a noțiunii potrivit căreia traficul de persoane este de natură transnațional, nu limitează autoritatea statelor parte de a elabora acte legislative care acoperă și traficul intern.⁴¹⁰

Implicarea unui grup criminal organizat

Implicarea unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale organizate constituie o circumstanță agravantă pentru infracțiunea de trafic de ființe umane, după cum prevede articolul 165,⁴¹¹ și pentru infracțiunea de trafic de copii, după cum prevede articolul 206 al Codului penal moldovenesc.⁴¹² Experții indică faptul că prin includerea acestui element în calitate de circumstanță agravantă pentru ambele infracțiuni, Codul nu exclude posibilitatea că

⁴⁰⁶ Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165 (Mold.).

⁴⁰⁷ Vezi *id.* art. 206 (Mold.).

⁴⁰⁸ Vezi Igor Dolea și Vasile Rotaru, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁴⁰⁹ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 30(2).

⁴¹⁰ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 4.

⁴¹¹ Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165(3)(a) (Mold.).

⁴¹² Vezi *id.* art. 206(3)(c) (Mold.).

alte persoane sunt capabile să comită infracțiuni de trafic.⁴¹³ De fapt, articolul 21 al Codului penal prevede că orice persoana care a trecut de vârsta de 14 ani poate fi trasă la răspundere penală pentru diferite infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave.⁴¹⁴ Acest lucru este în concordanță cu articolul 4 al Protocolului antitrafic care, în pofida menționării explicite a implicării unui grup organizat, nu limitează autoritatea Statelor Parte de a trage la răspundere penală alte persoane pentru comiterea infracțiunilor de trafic de persoane.⁴¹⁵

Alinierea de facto:

Traficul internațional /traficul intern

Intervievații au explicat că activitățile de trafic din Moldova sunt în principal de natură transnațională. Cu toate că traficul intern există, asemenea activități au loc pe o scară mai mică. Au fost cazuri când victimele au fost traficate fie din zonele rurale ale Moldovei în Chișinău, sau, în anumite cazuri, în cadrul propriilor lor sate. În mare parte, persoanele sunt traficate din Moldova în alte state datorită problemelor economice existente și lipsei oportunităților de angajare împreună cu cererea sporită pentru victime în străinătate.⁴¹⁶

Cu toate acestea, doi intervievați au remarcat că problema traficului intern trebuie să fie studiată în continuare. Trebuie stabilite programe care abordează în mod specific problema traficului intern din Moldova.⁴¹⁷

Implicarea unui grup criminal organizat

Intervievații au indicat că, de regulă, membrii grupurilor criminale și organizațiilor criminale organizate participă la activitățile de trafic, transferind victimele din Moldova. Fiecare membru din rețeaua de trafic are un rol desemnat cum ar fi recrutarea victimelor, adunarea lor într-un loc, sau transportarea lor în străinătate. De asemenea, există cazuri când rudele, prietenii și fostele victime se ocupă de trafizarea persoanelor.⁴¹⁸ Datele statistice de la OIM, bazate pe interviuri cu 1140 de victime traficate care s-au întors în Moldova între 2001 și 2003, indică următoarele:

- 54% din victime au fost traficate de străini
- 20% din victime au fost traficate de prieteni
- 2% din victime au fost traficate de partenerii lor
- 2% din victime au fost traficate de rudele lor.⁴¹⁹

⁴¹³ *Vezi* Igor Dolea și Vasile Rotaru, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁴¹⁴ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 21 (Mold.).

⁴¹⁵ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 4.

⁴¹⁶ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁴¹⁷ *Vezi* Interviul cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii (05 octombrie-06 octombrie 2004); *vezi de asemenea* Interviul cu Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală (06 octombrie 2004).

⁴¹⁸ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁴¹⁹ *Vezi* Statistici OIM, *supra* nota 2.

Drept o remarcă din afară, un interviuat a indicat că, în general, 20% din infractori sunt femei și 80% sunt bărbați. Dar în cazul traficului, peste 50% din infractori sunt femei care, în mare parte, ele însuși au fost traficate.⁴²⁰ Acest fapt este confirmat de către datele statistice de la OIM pentru anii 2001-2003 potrivit cărora femeile alcătuiesc 51% din traficanți.⁴²¹ OIM califică aceste date statistice cu următorul enunț:

Femeile alcătuiesc majoritatea persoanelor care recrutează, reflectând o tendință consistentă pe parcursul ultimilor trei ani [2001-2003]. Multe din ele sunt femei care au fost traficate și acum lucrează pentru șef pe bani buni sau pentru că ele, sau persoanele care le sunt apropiate, sunt amenințate cu violență dacă nu cooperează. Femeile care recrutează sunt crezute într-o măsură mai mare de către grupul țintă de femei tinere.⁴²²

⁴²⁰ *Vezi* Interviul cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

⁴²¹ *Vezi* Statistici OIM, *supra* note 2.

⁴²² *Vezi id.*

Articolul 5: Incriminare

1. Fiecare stat parte adoptă măsurile legislative și altele necesare pentru a conferi caracterul de infracțiune actelor menționate la art. 3 din prezentul Protocol, atunci când au fost comise intenționat.
2. Fiecare stat parte adoptă, de asemenea, măsurile legislative și altele necesare pentru a conferi caracterul de infracțiune:
 - (a) Sub rezerva conceptelor fundamentale ale sistemului său juridic, faptului de a încerca comiterea unei infracțiuni stabilite conform paragrafului 1 din prezentul articol;
 - (b) Faptului de a fi complice la o infracțiune stabilită conform paragrafului 1 al prezentului articol; și
 - (c) Faptului de a organiza comiterea unei infracțiuni stabilite conform paragrafului 1 din prezentul articol sau de a da instrucțiuni altor persoane pentru ca acestea să o comită.

Recomandări:

- Modificarea prevederilor Codului penal și Codului de procedură penală ale Moldovei astfel încât bunurile care sunt confiscate de la traficanți și nu sunt folosite primordial pentru a compensa victimele, pot fi colectate într-un fond creat pentru ajutarea organelor interguvernamentale în eforturile lor de combatere a traficului de persoane. Crearea și menținerea unui astfel de fond.
- Modificarea Codului penal al Moldovei în vederea includerii unei prevederi care să stabilească responsabilitatea penală a persoanelor juridice. Proiectul de lege antitrafic impune numai responsabilitate administrativă și civilă asupra acestor entități.
- Stabilirea unor proceduri care permit autorităților să confiște bunurile afacerilor care acționează drept „paravan” pentru activitățile de trafic.

Alinierea de jure:

Obligațiile statelor parte

Articolul 5(1) al Protocolului antitrafic stabilește obligația de definire a traficului drept o infracțiune aparte în legislația națională.⁴²³ După cum s-a discutat mai sus, Moldova definește drept act penal traficul de ființe umane efectuat cu premeditare în articolul 165⁴²⁴ și traficul de copii efectuat cu premeditare în articolul 206⁴²⁵ ale Codului penal. În pofida unor probleme legate de definițiile fiecărei infracțiuni, faptul că ele există în mod separat în legislația moldovenească, este în concordanță cu cerințele generale ale articolului 5(1) al Protocolului antitrafic.⁴²⁶

⁴²³ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 5(1).

⁴²⁴ Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165 (Mold.).

⁴²⁵ Vezi *id.* art. 206.

⁴²⁶ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 5(1).

Trebuie să mai remarcăm în mod aparte că legea moldovenească nu prevede proceduri speciale pentru identificarea victimelor traficate și traficantilor lor. Există prevederi generale în Codul de procedură penală care definesc „victima unei infracțiuni”⁴²⁷ precum și „partea vătămată.”⁴²⁸ Proiectul de lege antitrafic indică cine este „victima”⁴²⁹ și pe scurt descrie procesul pentru identificarea victimelor traficate.⁴³⁰ Odată ce proiectul legii va intra în vigoare, practicienii vor putea să folosească aceste prevederi drept instrucțiune. Cu toate acestea, prevederi mai detaliate sunt necesare pentru a identifica, în modul corespunzător, persoanele care au fost traficate și pentru a le ajuta. Acest lucru va fi discutat mai jos în detaliu în analiza articolului 6 al Protocolului antitrafic.

Răspundere penală pentru infracțiuni mai puțin grave incluse și pentru alte activități legate de trafic

Codul penal al Moldovei definește infracțiunea de „tentativă,” inclusă într-un grad mai mic, în două prevederi generale care se aplică tuturor infracțiunilor prevăzute de cod, inclusiv traficul. Articolul 26 definește „tentativa” drept acțiuni de pregătire a unei infracțiuni penale cum ar fi:

- înțelegerea prealabilă de a săvârși o infracțiune
- procurarea, fabricarea, sau adaptarea mijloacelor sau instrumentelor pentru a săvârși o infracțiune
- crearea intenționată, pe altă cale, de condiții pentru săvârșirea unei infracțiuni dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, infracțiunea nu și-a produs efectul.⁴³¹

Articolul 27 al Codului penal definește „tentativa” drept acțiunea sau inacțiunea intenționată îndreptată nemijlocit spre săvârșirea unei infracțiuni dacă, din cauze independente de voința făptuitorului, infracțiunea nu și-a produs efectul.⁴³² Aceste definiții variate ale tentativei de infracțiune sunt în concordanță cu articolul 5(2)(a) al Protocolului antitrafic care cere statelor parte să tragă la răspundere penală actul de tentativă în legătură cu infracțiunile de trafic.⁴³³

De asemenea, Codul penal al Moldovei definește „răspunderea de complice” pentru toate infracțiunile, inclusiv pentru trafic. Potrivit articolului 42(5), o persoană este considerată „complice,” dacă el/ea a contribuit la comiterea infracțiunii prin următoarele:

- sfaturi
- indicații
- prestare de informații
- acordare de mijloace sau instrumente, ori
- înlăturare de obstacole.⁴³⁴

De asemenea, „complicele” este persoana care:

- promite dinainte că îl va favoriza pe infractorul principal

⁴²⁷ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 58 (Mold.).

⁴²⁸ *Vezi id.* art. 59.

⁴²⁹ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 2(12).

⁴³⁰ *Vezi id.* art. 15.

⁴³¹ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 26(1) (Mold.).

⁴³² *Vezi id.* art. 27.

⁴³³ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 5(2)(a).

⁴³⁴ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 42(5) (Mold.).

- tăinuiește mijloacele sau instrumentele de săvârșire a infracțiunii, urmele acesteia sau obiectele dobândite pe cale criminală
- promite, din timp, că va procura sau va vinde bunurile obținute în urma comiterii infracțiunii.⁴³⁵

Aceste diferite definiții ale răspunderii de complice sunt în concordanță cu articolul 5(2)(b) al Protocolului antitrafic care cere statelor parte să tragă la răspundere penală participarea persoanelor în calitate de complice la comiterea infracțiunilor de trafic.⁴³⁶

Codul penal al Moldovei trage la răspundere penală persoanele care au organizat ori au indicat altor persoane să comite o infracțiune, sau au instigat alte persoane să comită o infracțiune. Potrivit articolului 42(3) „organizatorul” este persoana care organizează săvârșirea unei infracțiuni, dirijează persoane în comiterea infracțiunii, sau organizează ori dirijează activitățile unei organizații criminale.⁴³⁷ O persoană este definită drept „instigator” când el/ea determină, prin orice metode, o altă persoană să comită o infracțiune.⁴³⁸ Acestea sunt prevederi generale care se aplică tuturor infracțiunilor din Codul penal inclusiv infracțiunile de trafic. Aceste prevederi sunt în concordanță cu articolul 5(2)(c) al Protocolului antitrafic care cere statelor parte să tragă la răspundere penală actul de organizare și dirijare a altor persoane în comiterea infracțiunilor de trafic.⁴³⁹

Deși actul de omitere sau nepreîntâmpinare a unei infracțiuni ca traficul de persoane nu este prevăzut în mod special de Protocolul antitrafic, Moldova are prevederi aplicabile în această privință. Articolul 331 al Codului penal trage la răspundere penală funcționarii publici care refuză să pună legea în executare, fapt care cauzează, pe scară mare, daune interesului public precum și drepturilor și intereselor ale persoanelor fizice și juridice.⁴⁴⁰ Astfel, în cazuri în care un ofițer de poliție nu arestează o persoană suspectată de trafic sau nu anchetează activități de trafic și acest lucru încalcă drepturile persoanelor care au fost traficate, el/ea poate fi trasă la răspundere penală în conformitate cu articolul 331.

Stabilirea unor infracțiuni suplimentare în contextul traficului

Ambele prevederi, articolul 165, traficul de ființe umane, și articolul 206, traficul de copii, ale Codului penal moldovenesc, includ circumstanțe agravante care sporesc penalitățile pentru fiecare din infracțiuni. Pedeapsa pentru infracțiunile de trafic prevăzute de articolul 165 crește atunci când acestea sunt comise:

- în mod repetat
- asupra a două sau mai multe persoane
- asupra unei femei gravide
- de către două sau mai multe persoane
- în timp ce se periclitează viața ori sănătatea fizică sau mentală a unei persoane
- prin folosirea torturii ori tratamentul inuman sau degradant

⁴³⁵ *Vezi id.*

⁴³⁶ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 5(2)(b).

⁴³⁷ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 42(3) (Mold.).

⁴³⁸ *Vezi id.* art. 42(4).

⁴³⁹ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 5(2)(c).

⁴⁴⁰ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 331 (Mold.).

- prin folosirea violului
- prin dependența fizică a victimei
- de către un infractor armat
- prin amenințarea cu divulgarea informațiilor confidențiale privind familia victimei sau a altor persoane.⁴⁴¹

Pedepsele cresc în continuare dacă infracțiunile prevăzute de articolul 165:

- sunt comise de către un grup criminal organizat sau o asociație criminală organizată
- cauzează vătămarea corporală gravă, boală fizică, sau decesul unei persoane.⁴⁴²

Pedeapsa pentru traficul de copii, după cum este prevăzut de articolul 206 al Codului penal, crește atunci când:

- victima minoră a fost supusă violenței fizice sau psihice
- victima minoră a fost supusă abuzului sexual sau exploatării în scopuri sexuale comerciale sau necomerciale
- victima minoră a fost supusă torturii ori tratamentului inuman sau degradant
- victima minoră a fost violată
- infractorul a profitat de dependența fizică a copilului
- infractorul a fost înarmat
- infractorul a amenințat că va divulga informații confidențiale privind familia victimei minore sau a altor persoane
- victima minoră a fost exploatată în scopuri de sclavie sau practici analoage sclaviei
- victima minoră a fost forțată să participe la conflict armat
- victima minoră a fost exploatată în scopuri de prelevare de organe și țesuturi pentru transplantare.⁴⁴³

Pedepsele cresc și mai mult când infracțiunile prevăzute de articolul 206 sunt comise:

- în mod repetat
- asupra a doi sau mai mulți copii
- de către un grup criminal organizat sau o organizație criminală
- cauzând vătămarea fizică grave, boala fizică sau decesul victimei minor.⁴⁴⁴

Pe lângă invocarea învinuirilor prevăzute de articolele 165 și 206 și căutarea creșterii pedepselor penale bazate pe existența circumstanțelor agravante de mai sus, procurorii moldoveni ar putea pune sub acuzație infractori pentru comiterea altor infracțiuni prevăzute de Codul penal. Infracțiunile care se pot adăuga la infracțiunile de trafic sunt următoarele:

- violul⁴⁴⁵
- acțiunile violente cu caracter sexual⁴⁴⁶
- vătămarea fizică⁴⁴⁷
- omorul⁴⁴⁸

⁴⁴¹ *Vezi id.* art. 165(2).

⁴⁴² *Vezi id.* art. 165(3).

⁴⁴³ *Vezi id.* art. 206(2).

⁴⁴⁴ *Vezi id.* art. 206(3).

⁴⁴⁵ *Vezi id.* art. 171.

⁴⁴⁶ *Vezi id.* art. 172.

⁴⁴⁷ *Vezi id.* art. 151.

⁴⁴⁸ *Vezi id.* art. 145-149.

- răpirea⁴⁴⁹
- escrocheria⁴⁵⁰
- escrocheria comisă de un grup criminal organizat sau o organizație criminală⁴⁵¹
- spălarea banilor⁴⁵²
- corupția pasivă⁴⁵³
- corupția activă⁴⁵⁴
- corupția comisă de către o persoană care are influență asupra unui funcționar public (traficul de influență)⁴⁵⁵
- falsificarea de documente⁴⁵⁶
- proxenetismul⁴⁵⁷
- traficul de droguri⁴⁵⁸
- șantajul⁴⁵⁹
- sclavia⁴⁶⁰
- practicile analoage sclaviei⁴⁶¹
- munca forțată⁴⁶²
- tortura și tratamentul inuman⁴⁶³
- constrângerea persoanei la prelevarea organelor sau țesuturilor pentru transplantare⁴⁶⁴
- privațiunea ilegală de libertate⁴⁶⁵
- scoaterea ilegală a copiilor din Moldova⁴⁶⁶
- implicarea copiilor în activități criminale sau imorale⁴⁶⁷
- antrenarea copiilor în acțiuni militare.⁴⁶⁸

⁴⁴⁹ *Vezi id.* art. 164.

⁴⁵⁰ *Vezi id.* art. 190.

⁴⁵¹ *Vezi id.* art. 190(3). NOTĂ: implicarea unui grup criminal organizat sau a unei organizații criminale este o circumstanță agravantă pentru infracțiunea de escrocherie potrivit legislației moldovenești. *See id.*

⁴⁵² *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 243 (Mold.).

⁴⁵³ *Vezi id.* art. 324.

⁴⁵⁴ *Vezi id.* art. 325.

⁴⁵⁵ *Vezi id.* art. 326.

⁴⁵⁶ *Vezi id.* art. 332.

⁴⁵⁷ *Vezi id.* art. 220.

⁴⁵⁸ *Vezi id.* art. 217.

⁴⁵⁹ *Vezi id.* art. 189.

⁴⁶⁰ *Vezi id.* art. 167.

⁴⁶¹ *Vezi id.*

⁴⁶² *Vezi id.* art. 168.

⁴⁶³ *Vezi id.* art. 137.

⁴⁶⁴ *Vezi id.* art. 158.

⁴⁶⁵ *Vezi id.* art. 166.

⁴⁶⁶ *Vezi id.* art. 207.

⁴⁶⁷ *Vezi id.* art. 208.

⁴⁶⁸ *Vezi id.* art. 210.

Sanctiuni

Pedeapsa de bază pentru infracțiunea de trafic de ființe umane, în conformitate cu articolul 165(1) al Codului penal moldovenesc, este închisoarea pe o perioadă de la 7 la 15 ani.⁴⁶⁹ Pedepsele penale ajung la închisoarea pe o perioadă de la 10 la 20 ani când infracțiunile de trafic sunt comise:

- în mod repetat
- asupra a două sau mai multe persoane
- asupra unei femei gravide
- de către două sau mai multe persoane
- în timp ce se periclitează viața ori sănătatea fizică sau mentală a unei persoane
- prin folosirea torturii ori tratamentului inuman sau degradant
- prin folosirea violului
- prin dependența fizică a victimei
- de către un infractor înarmat
- prin amenințarea cu divulgarea informațiilor confidențiale privind familia victimei sau a altor persoane.⁴⁷⁰

Pedepsele ajung în continuare la pedeapsa cu închisoare pe o perioadă de la 15 la 25 ani sau închisoare pe viață, dacă infracțiunile de trafic prevăzute de articolul 165:

- sunt comise de către un grup criminal organizat sau de o organizație criminală
- cauzează vătămare corporală gravă, boală fizică sau decesul unei persoane.⁴⁷¹

Pedeapsă de bază pentru traficul de copii în conformitate cu articolul 206(1) al Codului penal este închisoarea pe o perioadă de la 10 la 15 ani.⁴⁷² Pedepsele penale ajung la închisoare pe o perioadă de la 15 la 20 ani când:

- victima minoră a fost supusă violenței fizice sau psihice
- victima minoră a fost supusă abuzului sexual sau exploatării în scopuri sexuale comerciale sau necomerciale
- victima minoră a fost supusă torturii ori tratamentului inuman sau degradant
- victima minoră a fost violată
- infractorul a profitat de dependența fizică a copilului
- infractorul a fost înarmat
- infractorul a amenințat că va divulga informații confidențiale privind familia victimei minore sau a altor persoane
- victima minoră a fost exploatăată în scopuri de sclavie sau practici analoage sclaviei
- victima minoră a fost forțată să participe la conflict armat
- victima minoră a fost exploatăată în scopuri de prelevare de organe și țesuturi pentru transplantare.⁴⁷³

Pedepsele cresc în continuare la pedeapsa cu închisoare pe o perioadă de la 20 la 25 ani sau închisoare pe viață când infracțiunile prevăzute de articolul 206 sunt comise:

- în mod repetat

⁴⁶⁹ *Vezi id.* art. 165(1).

⁴⁷⁰ *Vezi id.* art. 165(2).

⁴⁷¹ *Vezi id.* art. 165(3).

⁴⁷² *Vezi id.* art. 206(1).

⁴⁷³ *Vezi id.* art. 206(2).

- asupra a doi sau mai mulți copii
- de către un grup criminal organizat sau organizație criminală
- cauzând vătămarea corporală gravă, boala fizică sau decesul victimei minore.⁴⁷⁴

Experții susțin că pedepsele penale pentru traficul de adulți și copii, în conformitate cu legea moldovenească, sunt suficient de severe pentru a descuraja activități de trafic pe viitor. De asemenea, astfel de pedepse sunt proporționale infracțiunilor și sunt similare pedepselor pentru infracțiuni de trafic în vigoare în statele vecine.⁴⁷⁵

De asemenea sancțiuni civile există conform Codului de procedură penală moldovenesc. Victimele traficului pot participa în procesul penal contra traficantului și concomitent să înainteze cererea de compensare a prejudiciului.⁴⁷⁶

Trebuie să remarcăm faptul că Codul de procedură penală moldovenesc prevede acordul de recunoaștere a vinovăției. Articolul 504(1) deliniează noțiunea generală drept căruia o persoană acuzată sau inculpată poate să cadă de-acord cu procurorul și să își recunoască vina în schimbul unei pedepse reduse.⁴⁷⁷

Confiscarea bunurilor

Articolul 106 al Codului penal al Moldovei permite proceduri de confiscare specială prin care statul preia titlul la bunurile care au fost folosite în comiterea unei infracțiuni sau constituie venituri de pe urma unei infracțiuni.⁴⁷⁸ Dacă asemenea bunuri nu mai există, atunci statul confiscă alte bunuri de aceeași valoare.⁴⁷⁹ Următoarele pot fi confiscate de către stat:

- venituri provenite în urma unei infracțiuni
- bunuri folosite sau desemnate pentru comiterea unei infracțiuni, dacă ele aparțin infractorului care a comis acea infracțiune
- bunuri acordate în vederea comiterii infracțiunii sau pentru a plăti pe un infractor pentru comiterea infracțiunii
- bunuri care au fost achiziționate în mod evident prin comiterea unei infracțiuni în cazul în care ele nu sunt întoarse părților vătămăte sau folosite pentru a acorda compensații unor astfel de părți vătămăte
- bunuri deținute contrar dispozițiilor legale.⁴⁸⁰

Proceduri de confiscare specială se aplică bunurilor care aparțin infractorilor care au comis infracțiuni, precum și altor persoane care acceptă astfel de bunuri, cunoscând legătura lor cu infracțiunile comise.⁴⁸¹ Bunurile pot fi confiscate chiar dacă infractorul nu a primit sentința de a ispăși o pedeapsă penală.⁴⁸² Un expert a indicat că există o prezumție generală că toate

⁴⁷⁴ *Vezi id.* art. 206(3).

⁴⁷⁵ *Vezi* Igor Dolea și Vasile Rotaru, Raportul ABA/CEELI cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁴⁷⁶ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 58(3)(5), 59 (Mold.).

⁴⁷⁷ *Vezi id.* art. 504(1).

⁴⁷⁸ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 106(1) (Mold.).

⁴⁷⁹ *Vezi id.*

⁴⁸⁰ *Vezi id.* art. 106(2).

⁴⁸¹ *Vezi id.* art. 106(3).

⁴⁸² *Vezi id.* art. 106(4).

bunurile sunt legitime. Este datoria procurorului să demonstreze că astfel de bunuri au fost obținute în urma comiterii unei infracțiuni, sau că ele au fost folosite pentru a comite o infracțiune, după cum stipulează articolul 106. Numai atunci statul poate confisca bunurile și să le vîndă, întoarcă porțiuni legitime ale bunurilor (dacă e cazul) infractorului sau a altor părți implicate, să întoarcă bunurile părții vătămate, sau să le folosească pentru a acorda compensație părții vătămate.⁴⁸³

Codul de procedură penală stabilește proceduri generale pentru confiscarea bunurilor în legătură cu comiterea unei infracțiuni. Detaliile procedurilor sunt prevăzute în articolele 203-210 și includ următoarele:

- tipul de bunuri care pot fi confiscate⁴⁸⁴
- temeiurile necesare pentru confiscarea bunurilor⁴⁸⁵
- stabilirea valorii bunurilor confiscate⁴⁸⁶
- executarea ordinelor de confiscare⁴⁸⁷
- păstrarea bunurilor confiscate⁴⁸⁸
- dreptul de contestare a confiscării bunurilor⁴⁸⁹
- anularea ordinelor de confiscare.⁴⁹⁰

Prevederile de mai sus care stabilesc procedurile confiscării speciale și alte proceduri sunt în concordanță cu cerințele și cu majoritatea recomandărilor articolului 12 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate.⁴⁹¹

Moldova nu a stabilit mijloace de cooperare pe plan internațional în scopuri de confiscare a bunurilor sau reîntoarcerea bunurilor confiscate către alte state, în conformitate cu articolul 13 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate.⁴⁹² Un expert a explicat că Moldova solicită returnarea bunurilor obținute în urma comiterii unei infracțiuni sau a bunurilor folosite în comiterea unei infracțiuni, care au fost găsite pe teritoriul unui alt stat, în mod ad hoc. Oficialii moldoveni formează comisii rogatorii pentru a stabili dacă astfel de bunuri ilicite există în alte state și pentru a le cere în bază de reciprocitate.⁴⁹³

⁴⁸³ *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiză de jure (septembrie 2004).

⁴⁸⁴ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 204 (Mold.).

⁴⁸⁵ *Vezi id.* art. 205.

⁴⁸⁶ *Vezi id.* art. 206.

⁴⁸⁷ *Vezi id.* art. 207.

⁴⁸⁸ *Vezi id.* art. 208.

⁴⁸⁹ *Vezi id.* art. 209.

⁴⁹⁰ *Vezi id.* art. 210.

⁴⁹¹ *Vezi* Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 12.

⁴⁹² *Vezi id.* art. 13.

⁴⁹³ *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiză de jure (septembrie 2004).

Dispunerea de bunuri confiscate

Un expert a indicat că Moldova are proceduri prin care victimele unei infracțiuni pot primi compensație din bunuri confiscate.⁴⁹⁴ După cum s-a menționat mai sus, Codul de procedură penală moldovenesc permite persoanelor să se alătore anchetei penale și să dea în judecată pentru a recupera daune, dacă ele au fost prejudiciate material sau moral în urma infracțiunii în cauză.⁴⁹⁵ Orice bunuri care au fost confiscate de la infractor sau de la orice altă persoană legată de infracțiune pot acoperi aceste daune.⁴⁹⁶ De asemenea, statul poate intenta un dosar civil împotriva inculpatului în cazurile penale și să primească daune din bunurile confiscate (dacă asemenea bunuri există).⁴⁹⁷ Potrivit articolului 51(2) al Codului de procedură penală moldovenesc procurorul poate intenta un dosar civil în paralel cu dosarul penal împotriva infractorului, fie în interesul victimei, care nu poate să dea în judecată ea/el însuși(ă) într-un caz civil, fie în interesul statului.⁴⁹⁸ Astfel de măsuri corespund articolului 14(1) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate care cere Statelor Parte să dispună de veniturile obținute în urma infracțiunii sau de proprietatea confiscată în concordanță cu legile și procedurile administrative naționale.⁴⁹⁹

Autoritățile moldovenești nu cooperează pe plan internațional pentru a dispune de bunuri confiscate. Adică, legislația moldovenească nu prevede proceduri speciale care să indice cum să se reacționeze când alte state solicită bunurile confiscate pentru a acorda compensație victimelor sau a înapoia astfel de bunuri proprietarilor lor adevărați, în conformitate cu articolul 14(2) al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate.⁵⁰⁰ Mai mult, astfel de bunuri nu se depozitează într-un fond comun menit pentru eforturi de asistență tehnică sau eforturi de combatere a crimei organizate, cum este recomandat de articolului 14(3) al Convenției.⁵⁰¹

Răspunderea persoanelor juridice

Codul penal al Moldovei prevede răspunderea penală a persoanelor fizice, începând cu vârsta cuprinsă între 14 și 16 ani, depinde de tipul de infracțiune comisă.⁵⁰² Persoanele fizice pot fi trase la răspundere penală pentru infracțiunile de trafic de ființe umane⁵⁰³ și pentru traficul de copii.⁵⁰⁴

⁴⁹⁴ *Vezi id.*

⁴⁹⁵ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 58(3)(5), 59 (Mold.).

⁴⁹⁶ *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁴⁹⁷ *Vezi id.*

⁴⁹⁸ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 51(2) (Mold.).

⁴⁹⁹ *Vezi* Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 14(1).

⁵⁰⁰ *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004); *vezi de asemenea* Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 14(2).

⁵⁰¹ *Vezi* Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 14(3); *vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁵⁰² *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 21(1), 21(2) (Mold.).

⁵⁰³ *Vezi id.* art. 165.

⁵⁰⁴ *Vezi id.* art. 206.

De asemenea, Codul penal stabilește răspunderea persoanelor juridice dacă ele:

- nu îndeplinesc sau îndeplinesc necorespunzător obligația legală de serviciu legată de anumite activități
- se antrenează într-o activitate care nu corespunde scopurilor lor declarate
- cauzează sau creează pericolul cauzării de daune în proporții considerabile persoanei, societății sau statului în interesul lor sau aceleași acte au fost admise, sancționate, aprobate, sau utilizate de organul sau persoana împuternicite cu funcții de conducere a persoanei juridice respective.⁵⁰⁵

Persoanele juridice pot fi trase la răspundere penală pentru anumite infracțiuni care sunt prevăzute în mod clar de Cod, dar nu și pentru infracțiunile de trafic.⁵⁰⁶

Proiectul de lege antitrafic prevede răspundere administrativă și civilă pentru persoanele juridice care s-au implicat în activități de trafic. Potrivit articolului 31(1) al proiectului de lege antitrafic, dacă activitățile de trafic au fost desfășurate cu ajutorul persoanei juridice, atunci i se retrage licența (autorizația de lucru).⁵⁰⁷ Adică, dacă persoana juridică acționează drept „paravan” în scopul acoperirii activității de trafic, licența este revocată. În continuare, articolul 31(2) indică faptul că o persoană juridică poate fi trasă la răspundere în acțiunile judiciare civile care au fost inițiate de către victimele traficate.⁵⁰⁸ O astfel de răspundere nu afectează răspunderea penală la care pot fi trase persoanele fizice pentru comiterea actuală a infracțiunilor de trafic.⁵⁰⁹ Astfel, atunci când proiectul de lege antitrafic va fi adoptat, persoanele juridice vor avea responsabilități definite în mod clar care sunt legate de traficul de adulți și copii.

Stabilirea unor unități specializate

Legea Republicii Moldova cu privire la poliție din 1990 prevede că Ministerul Afacerilor Interne conduce unele subunități care combat criminalitatea organizată.⁵¹⁰ Legea nu indică clar dacă această categorie include unități care se specializeze, în specific, în cazuri de trafic, dar acest tip de unitate există în cadrul Ministerului Afacerilor Interne.⁵¹¹ De asemenea există câțiva procurori specializați în cadrul Procuraturii Generale din Chișinău.⁵¹²

Proiectul de lege antitrafic afirmă existența practicienilor specializați și le clarifică în continuare obligațiile. Articolul 11(2) al proiectului de lege formează baza juridică pentru o unitate specializată în cadrul Ministerului Afacerilor Interne ceea ce va conține subdirecții care, în schimb, vor desfășura anchetări, urmări pe traficanți, coopera pe plan internațional în scopuri

⁵⁰⁵ *Vezi id.* art. 21(3).

⁵⁰⁶ *Vezi id.* art. 21(4); *vezi de asemenea* Igor Dolea și Vasile Rotaru, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004); *vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁵⁰⁷ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 31(1).

⁵⁰⁸ *Vezi id.* art. 31(2).

⁵⁰⁹ *Vezi id.* art. 31(3).

⁵¹⁰ *Vezi* Legea Republicii Moldova cu Privire la Poliție, Nr. 416-XII, 18 decembrie 1990, art. 9(5).

⁵¹¹ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004); *vezi de asemenea* Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, la <http://www.mai.md/>.

⁵¹² *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

de identificare și protecție a victimelor traficate, analiza date și colecta probe.⁵¹³ Adicional, proiectul de lege prevede stabilirea unor centre regionale de prevenire și combatere a traficului sub auspiciile unității centrale specializate din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.⁵¹⁴

Proiectul de lege mai prevede crearea unei subdirecții de procurorii în Procuratura Generală care se va axa în exclusivitate pe cazuri de trafic. Îndatoririle lor vor include prevenirea și combaterea traficului în conformitate cu legea, coordonarea și conducerea anchetelor legate de cazuri de trafic, punerea sub acuzație a persoanelor bănuite de a fi comis infracțiunea de trafic, apărarea drepturilor omului (inclusiv drepturile victimei) și adoptarea oricăror altor măsuri necesare.⁵¹⁵

Alinierea de facto:

Obligațiile statelor parte

Cînd au fost întrebați dacă eforturile statului de a trage la răspundere penală pentru trafic de adulți și copii sunt adecvate în abordarea acestei problemei în ansamblu în Moldova, intervievații au atras atenția asupra numărului de cazuri care sunt actualmente anchetate de către Ministerul Afacerilor Interne și care sunt în curs de pregătire pentru a fi trimise spre judecare de către Procuratura Generală.

După cum s-a menționat mai înainte, Direcția Antitrafic MAI a înregistrat un număr total de 244 de cazuri de trafic propriu-zise, precum și cazuri legate de trafic, în primul trimestru al anului 2004. Din acestea:

- 156 de cazuri au fost se bazate pe învinuiri de trafic de persoane
- 62 de cazuri au fost bazate pe învinuiri de proxenetism
- 22 de cazuri au fost bazate pe învinuiri de trafic de copii
- 4 cazuri au fost bazate pe învinuiri de scoatere ilegală în afara țării a unui minor.

Unitatea antitrafic din cadrul Procuraturii Generale a înregistrat 115 cazuri și pe parcursul primelor 6 luni ale anului 2004, a inițiat acțiuni judiciare în legătură cu:

- 24 de cazuri bazate pe învinuiri de trafic de persoane
- 38 de cazuri bazate pe învinuiri de proxenetism și trafic de copii.

Procurorii au retras învinuirile în 4 cazuri. În primul trimestru al anului 2004, un număr total de 32 persoane au fost condamnate pentru trafic de persoane și proxenetism.⁵¹⁶ Un interviuat a remarcat că pînă acum nu au existat așa de multe condamnări pentru trafic astfel încît experții să fi putut stabili o rată a condamnărilor și să o compare cu cea a altor infracțiuni majore.⁵¹⁷ Un alt interviuat a menționat că deși instanțele de judecată au pronunțat sentințe de condamnare a traficantilor, aproximativ între 10 și 15 persoane de fapt și-au ispășit sentința în închisoare între

⁵¹³ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 11(2).

⁵¹⁴ *Vezi id.*

⁵¹⁵ *Vezi id.* art. 11(5).

⁵¹⁶ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁵¹⁷ *Vezi* Interviul cu Lilia Ioniță, Director, Direcția Drept Public, Departamentul Legislație, Ministerul Justiției (29 septembrie 2004).

2002 și 2004, pentru că legislația Moldovei prevede pedepse condiționale.⁵¹⁸ Alții au indicat că deși condamnările legate de trafic există, ele nu au un efect de descurajare asupra infractorilor, pentru că, în general traficul, este o afacere foarte profitabilă și nu va înceta în mod complet în viitorul apropiat.⁵¹⁹

Cînd a fost întrebat despre ce măsuri au fost și sunt în curs de implementare pentru a se asigura că infracțiunile de trafic sunt anchetate în mod eficient și persoanele vinovate trase la răspundere penală, un interviuat a remarcat că aproximativ 4 ani în urmă, nu existau unități specializate de combatere a traficului, iar rata condamnărilor era extrem de joasă în Moldova. Astăzi, situația s-a îmbunătățit odată cu creșterea numerică a personalului organelor de drept specializat în trafic, stabilirea unor unități antitrafic separate la Ministerul Afacerilor Interne și la Procuratura Generală, precum și prin sporirea asistenței tehnice pe termen scurt din partea organizațiilor internaționale și a altor state.⁵²⁰ Alți intervieuați au menționat că în pofida acestor progrese și a faptului că s-a elaborat legislație corespunzătoare, nu există finanțare suficientă pentru a susține inițiative pe termen lung.⁵²¹

Răspundere penală pentru infracțiuni mai puțin grave incluse și pentru alte activități legate de trafic

Deși actele de tentativă, organizare, dirijare și instigare a infracțiunii, nepreîntîmpinare a infracțiunii, și răspunderea de complice sunt prevăzute de prevederile generale ale Codului penal moldovenesc și se aplică tuturor infracțiunilor inclusiv traficului de persoane, persoanele interviuate pentru prezenta evaluare nu au reușit să ofere cifre concrete legate de punerii sub acuzație și condamnări bazate pe astfel de acte.⁵²²

Drept o remarcă din afară, un interviuat a descris o problemă specifică legată de aplicarea prevederilor privind tentativa în cazuri de trafic. Expertul a indicat că, adesea, procurorii nu pot să demonstreze că persoana a săvîrșit *tentativa* de trafic propriu-zisă. Cînd un infractor este reținut pe parcursul etapelor inițiale ale comportamentului său ilicit (probabil cînd recrutează o victimă), nu există mijloace de a demonstra că el/ea a intenționat, în acel moment, să exploateze victima în cauză la sfîrșitul ciclului potențial de trafic (cînd victima sosește în țara de destinație). De fapt, în acel moment, nu există probe că victima a fost exploatată, pentru că ciclul de trafic nu sa încheiat. Într-un scenariu potrivit tentativei, acțiunile infractorului sunt întrerupte, deci intenția de a întradevăr trafica o persoană poate să nu fie prezentă în mod necesar. Judecătorii moldoveni pot ajunge la o concluzie diferită: că infractorul a intenționat ca victima să devină proxenet. Altfel, ei pot învinui un traficant potențial cu tentativă de proxenetism.⁵²³

⁵¹⁸ *Vezi* Interviul cu Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală (06 octombrie 2004).

⁵¹⁹ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁵²⁰ *Vezi* Interviul cu Ghenadie Astrahan, Șef, Punct Focal Antitrafic SECI, Ministerul Afacerilor Interne (23 septembrie 2004).

⁵²¹ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁵²² *Vezi id.*

⁵²³ *Vezi* Interviul cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

Stabilirea unor infracțiuni suplimentare în contextul traficului

Persoanele intervievate în scopurile prezentei evaluări au declarat că au existat cazuri când infractorii au fost învinuiți cu trafic agravat, precum și cu alte infracțiuni pe lângă trafic. Cu toate acestea, intervievații nu au reușit să prezinte informații privind cifra exactă a punerilor sub acuzație sau a condamnărilor în astfel de cazuri.⁵²⁴ Cea mai frecventă combinație de învinuire din Moldova este traficul împreună cu proxenetismul.⁵²⁵

Un expert a delimitat cazurile când o victimă este traficată în scopuri de exploatare sexuală și este totodată violată. În acest ordin de evenimente, aplicarea învinuirilor este puțin mai diferită. De regulă, procurorii pun persoana care a forțat victima să se supună exploatarea sexuală sub învinuire de trafic de persoane, iar pe client, în mod separat, îl pun sub învinuire de viol.⁵²⁶

Sanțiuni

După cum s-a menționat mai sus, în primul trimestru al anului 2004, un număr total de 32 persoane au fost condamnate pentru trafic de persoane și proxenetism în Moldova.⁵²⁷ Un procuror intervievat pentru prezenta evaluare a indicat că sentința cu închisoarea pentru infracțiunile de trafic este în medie de la 10 la 15 ani. Cu toate acestea, circa 90 % din sentințele pronunțate în cazurile de infracțiuni de trafic au rezultat într-o amendă și suspendare a pedepselor penale. El a apreciat că între 2002 și 2004 aproximativ 10 sau 15 traficanți au ispășit pedeapsa în închisoare, pentru că legislația Moldovei prevede pedepse condiționale.⁵²⁸ Când a fost întrebat dacă sancțiunile impuse au avut până în prezent un efect de descurajare, un intervievat a menționat că rezultatele unor recente supravegheri a persoanelor bănuite de trafic arată că ei au început să ia seama de ele și le este frică de a fi reținuți. Cu toate acestea, nu există date sau studii disponibile privind efectele generale de descurajare ale sancțiunilor pentru trafic de persoane. Dat fiind că profitul este foarte mare de pe urma activităților de trafic, intervievații au prezis că infractorii își vor continua activitatea. Un ofițer de poliție a apreciat că aproximativ jumătate din numărul de traficanți care și-au ispășit pedeapsa în închisoare și au fost eliberați își reiau activitățile ilicite.⁵²⁹

⁵²⁴ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁵²⁵ *Vezi* Interviul cu Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, & Tatiana Cojocaru, Asistent Juridic, Misiunea din Moldova a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (07 octombrie 2004).

⁵²⁶ *Vezi* Interviul cu Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală (06 octombrie 2004).

⁵²⁷ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁵²⁸ *Vezi* Interviul cu Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală (06 octombrie 2004).

⁵²⁹ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

Confiscarea bunurilor

Autoritățile de stat responsabile pentru confiscarea bunurilor în Moldova sunt judecătorii, procurorii și organele de drept. Instanțele de judecată sau procurorii eliberează ordinul de confiscare și ofițerii de drept îl execută.⁵³⁰

În practică, singurele bunuri care sunt confiscate în legătură cu activitățile de trafic sunt cele ale traficantilor și mijloacele de transport folosite pentru a comite infracțiunea. Interviewații au remarcat faptul că este dificil să se localizeze bunurile traficantilor, pentru că ei nu înregistrează nici una din proprietățile lor, sau le înregistrează sub numele altcuiva. Mai mult, autoritățile moldovenești confiscă rar bunurile persoanelor care au ajutat principalii infractori ai traficului, pentru că este dificil să se stabilească intenția lor. Interviewații au indicat că nu există date disponibile privind câte bunuri au fost confiscate în legătură cu cazurile de trafic, exact ce fel de bunuri au fost confiscate, și valoarea lor.⁵³¹

După cum s-a menționat mai sus, Moldova nu a stabilit mijloace pentru cooperare pe plan internațional în scopuri de confiscare a bunurilor sau înapoiere a bunurilor confiscate către alte state.⁵³² Drept rezultat, nici o astfel de cooperare nu are loc.

Disponerea de bunuri confiscate

Un interviuat a explicat modul în care autoritățile moldovenești dispun, de regulă, de bunurile confiscate. Procedura generală este următoarea:

- ofițerii de drept confiscă bunurile conform ordinului unei instanțe de judecată sau a unui procuror
- instanța de judecată confiscă bunurile în mod formal
- bunurile se adaugă la bugetul național.

Dacă victima unei infracțiuni, cum ar fi traficul de persoane, se alătură anchetei penale și caută despăgubiri de la infractor, ale cărui bunuri au fost confiscate la acel moment, atunci bunurile confiscate sunt folosite pentru a acoperi daunele morale și materiale ale victimei. Cu toate acestea, interviuatul a accentuat faptul că, de regulă, victimele primesc sume mici de bani, pentru că nu există vreun mecanism general care să permită recuperarea reală a bunurilor traficantilor și ei, de obicei, nu își înregistrează proprietatea.⁵³³

După cum s-a menționat mai sus, oficialitățile moldovenești de regulă nu cooperează cu oficialități din alte state pentru a dispune de bunuri confiscate, pentru că legislația moldovenească nu prevede asemenea proceduri speciale.⁵³⁴

⁵³⁰ *Vezi id.*

⁵³¹ *Vezi id.*

⁵³² *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁵³³ *Vezi* Interviul cu Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală (06 octombrie 2004).

⁵³⁴ *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

Răspunderea persoanelor juridice

După cum s-a menționat în secția de jure de mai sus, persoanele juridice pot fi trase la răspundere penală pentru unele infracțiuni, dar nu pentru trafic de ființe umane și copii.⁵³⁵ Cu toate că proiectul de lege antitrafic prevede răspundere administrativă și civilă pentru persoanele juridice,⁵³⁶ el actualmente nu este în vigoare. În consecință, nu s-au aplicat sancțiuni penale, administrative sau civile persoanelor juridice din Moldova.⁵³⁷ Un interviuat a remarcat că dacă o companie sau o organizație este folosită drept paravan pentru activități de trafic, persoanele responsabile pentru acea entitate sunt pedepsite sub formă de amenzi sau, uneori, cu închisoare.⁵³⁸ Dar, un alt interviuat a atras atenția asupra faptului că amenziile și taxele pentru reînnoirea licenței de afaceri sunt relativ joase astfel încât proprietarii preferă să plătească penalitățile, să se reîncorporeze, și să continue ciclul de trafic.⁵³⁹

Stabilirea unor unități specializate

Unitatea centrală din cadrul Ministerului Afacerilor Interne care anchetează cazurile de trafic este Direcția Antitrafic MAI.⁵⁴⁰ Există o anumită confuzie privitoare la cifra exactă a membrilor personalului acestei direcții. Un interviuat a indicat că există de la 15 la 20 de colaboratori în cadrul Direcției Antitrafic MAI. Alt interviuat a declarat că direcția are 5 sau 6 membri. Pe lângă această direcție specializată, oricare alt organ de drept, fie în Chișinău, sau în alte părți ale Moldovei, poate iniția anchetarea unui caz de trafic. Mai mult, biroul Interpol-ului din Chișinău participă la anchetarea cazurilor de trafic. Interpolul are un număr total de 22 de angajați în Moldova, iar 2 sau 3 din ei au sarcina să se ocupe de cazuri de trafic. Mai există câțiva procurori la Procuratura Generală care sunt specializați în cazuri de trafic.⁵⁴¹

Intervievații au declarat că Direcția Antitrafic MAI lipsește finanțarea necesară și numărul necesar de membri de personal pentru a funcționa la capacitate deplină. Un interviuat a indicat că mașinile, computerele și echipamentul disponibile pentru scopurile anchetei nu sunt suficiente. Marea parte a finanțării, dacă nu chiar în întregime, provine din asistența internațională pe termen scurt.⁵⁴²

Cu toate că Direcția Antitrafic MAI și procurorii specializați cooperează cu alte organe guvernamentale moldovenești, un interviuat a remarcat că există situații când nu toată lumea este de-acord cu respect la numărul dosarelor aflate în curs de anchetare și a dosarelor trimise spre judecare. Direcția Antitrafic MAI s-a alăturat angajaților organelor de drept din alte state în combaterea traficului pe plan regional. Asemenea eforturi transfrontaliere includ

⁵³⁵ Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 21(4) (Mold.).

⁵³⁶ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 31.

⁵³⁷ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁵³⁸ Vezi Interviul cu Valentina Litvinov, Director, Interpol, Ministerul Afacerilor Interne (01 octombrie 2004).

⁵³⁹ Vezi interviul cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii (05 octombrie – 06 octombrie 2004).

⁵⁴⁰ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004); *vezi de asemenea* Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova, la <http://www.mai.md/>.

⁵⁴¹ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁵⁴² Vezi *id.*

participarea la "SECI" și, în mod special, la cele trei operațiuni denumite „Miraj,” care, în opinia unor intervievați, au fost de succes. În cele din urmă, există cooperare între unitățile guvernamentale antitrafic, organizații internaționale și ONG-urile locale. Dar organizațiile internaționale și ONG-urile sunt acelea care oferă propria lor finanțare și programe de activități.⁵⁴³

⁵⁴³ *Vezi id.*

Articolul 6: Asistența și protecția acordate victimelor traficului de persoane

1. Atunci când are loc și în măsura în care dreptul său intern o permite, fiecare stat parte protejează viața privată și identitatea victimelor traficului de persoane, nefăcînd publice procedurile juridice referitoare la acestea.
2. Fiecare stat parte se asigură că sistemul său juridic sau administrativ prevede măsuri care permit furnizarea către victimele traficului de persoane, atunci când este cazul:
 - a) A informațiilor asupra procedurilor juridice și administrative aplicabile;
 - b) A unei asistențe pentru a face astfel încît părerile și preocupările lor să fie prezentate și luate în considerare în stadiile corespunzătoare ale procedurii penale angajate împotriva autorilor infracțiunilor, astfel încît să nu aducă prejudicii drepturilor apărării.
3. Fiecare stat parte va implementa măsuri în vederea asigurării restabilirii psihice, psihologice și sociale a victimelor traficului de persoane, inclusiv, dacă este cazul, în cooperare cu organizații neguvernamentale, cu alte organizații competente și alte elemente ale societății civile și, în special, să le furnizeze:
 - a) Un adăpost convenabil;
 - b) Sfaturi și informații privind drepturile pe care legea le recunoaște, într-o limba pe care o pot înțelege;
 - c) Asistență medicală, psihologică și materială; și
 - d) Posibilități de angajare, educație și formare.
4. Fiecare stat parte ține cont, atunci când aplică dispozițiile prezentului articol, de vîrsta, sexul și nevoile specifice ale victimelor traficului de persoane, în special de nevoile specifice ale copiilor, și anume un adăpost, educație și îngrijire convenabilă.
5. Fiecare stat parte depune eforturi pentru a asigura siguranța fizică a victimelor traficului de persoane cînd acestea se găsesc pe teritoriul său.
6. Fiecare stat parte se asigură că sistemul său juridic prevede măsuri care să ofere victimelor traficului de persoane posibilitatea de a obține repararea prejudiciului suportat.

Recomandări:

- Elaborarea unor prevederi mai detaliate stabilind un proces pentru identificarea victimelor. Aceste prevederi trebuie să asigure modalități mai cuprinzătoare de identificare a victimelor traficate decît cele propuse în proiectul de lege antitrafic.
- Crearea în cadrul Ministerului de Interne a unei unități responsabile în mod direct de identificarea persoanelor traficate și distingerea între martorii care sunt victime și cei care nu sunt victime într-un caz de trafic.
- Modificarea articolelor 165(4) și 206(4) al Codului penal moldovenesc, astfel încît acestea să nu fi ușor de contestat în practică, iar victimele să nu fie expuse la riscul de a fi trase la răspundere penală.
- Stabilirea unor proceduri pentru apărarea confidențialității din momentul în care o persoană este definită drept victimă a traficului și menținerea acestei confidențialități pe parcursul procesului judiciar asupra traficantului acesteia, precum și după încheierea procesului. Proiectul de lege antitrafic asumă că toate persoanele sunt victime ale traficului, indiferent dacă depun sau nu mărturie, astfel încît ele nu sunt definite drept victime numai atunci cînd este inițiată o anchetă oficială. Dar,

proiectul de lege menține confidențialitatea datelor de identificare și personale doar pe durata procesului asupra traficantului.

- Elaborarea unor prevederi mai cuprinzătoare care să asigure siguranța fizică a victimelor traficate, indiferent dacă doresc sau nu să depună mărturii sau să coopereze în alt mod cu organele de drept. Deși proiectul de lege antitrafic asigură paza de către poliție a centrelor propuse pentru cazarea victimelor care vor să coopereze și a celor care nu vor să coopereze, o asemenea protecție este temporară și nu cuprinde membrii familiei victimelor sau apropiații acestora.
- Crearea unei unități guvernamentale speciale pentru asigurarea protecției fizice a victimelor traficului și a familiilor lor, și stabilirea unor proceduri concrete și durabile pentru această unitate.
- Sporirea asistenței gratuite pentru victimele traficului care participă sau nu în procesele judiciare.
- Guvernul Moldovei trebuie să își asume, în viitorul apropiat, responsabilitatea administrării azilului OIM pentru victimele traficului din Chișinău și trebuie să creeze aziluri similare în teritoriu, acordând o atenție specială necesităților copiilor traficați.
- Guvernul Moldovei trebuie să aloce mijloace financiare ONG-urilor locale privind eforturile de reabilitare și reintegrare.
- Elaborarea unui manual privind reabilitarea psiho-socială a copiilor anterior traficați, care să fie folosit de toate autoritățile implicate din Moldova.
- Crearea unui fond interstatal între Moldova, care este o țară de origine pentru victimele traficului, și țările de destinație, și folosirea fondului numai pentru compensarea victimelor.

Alinierea de jure:

Identificarea persoanelor ca victime ale traficului

Deși nemenționat în Articolul 6 al Protocolului antitrafic, primul pas în protejarea persoanelor care au fost traficate este identificarea lor drept victime. În prezent, nu există măsuri speciale de identificare a victimelor în legislația moldovenească. Codul de procedură penală definește „victima” la general⁵⁴⁴, precum și „partea vătămată.”⁵⁴⁵ Aceste definiții vor fi puse în discuție în secția care urmează.

⁵⁴⁴ Vezi CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 58 (Mold.).

⁵⁴⁵ Vezi *id.* art. 59.

Proiectul de lege anti-trafic conturează pe scurt procesul de identificare a victimelor traficului.⁵⁴⁶ Articolul 15(1) prevede că identificarea cuprinde verificarea persoanelor prezumate de a fi traficate.⁵⁴⁷ Articolul 15(2), în continuare, stipulează că autoritățile publice și membrii comunității ONG care au suficiente temeiuri de a presupune că o persoană a fost trafică, trebuie să inițieze procesul de identificare.⁵⁴⁸ Mai departe de aceste două scurte explicații, proiectul de lege nu detaliază ce înseamnă de fapt “verificarea” și care sunt măsurile speciale care urmează să fie luate. Odată ce proiectul de lege va intra în vigoare, practicienii vor putea să folosească prevederile sale, deși rezumate, drept ghid. Cu toate acestea, pentru a identifica în mod adecvat persoanele care au fost traficate și pentru a acorda asistență, este nevoie de prevederi mai detaliate.

Definirea persoanelor ca victime ale traficului

Următorul pas în protejarea persoanelor traficate este definirea lor în calitate de victime, deși acest lucru nu este în mod expres menționat în articolul 6 al Protocolului antitrafic. Codul de procedură penală moldovenesc definește, în general, “victima” unei infracțiuni drept orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracțiune, iau fost aduse daune morale, fizice sau materiale.⁵⁴⁹ Sub aspect procedural, persoana depune o cerere în care solicită să fie recunoscută drept victimă și organele de drept au obligația legală să înregistreze acea persoană ca victimă a crimei.⁵⁵⁰ Victima are anumite drepturi, inclusiv dreptul de a fi informată despre chestiunile referitoare la statutul ei de victimă,⁵⁵¹ dreptul să se adreseze cu cereri suplimentare,⁵⁵² dreptul de a fi recunoscută ca parte vătămată în cauza penală (numai dacă este persoană fizică),⁵⁵³ dreptul de a fi recunoscută ca parte într-o cauză civilă adusă alături de procesul penal contra același infractor,⁵⁵⁴ și dreptul de a fi reprezentată de un reprezentant legal în cazul în care este minoră.⁵⁵⁵

Suplimentar, Codul de procedură penală moldovenesc definește “partea vătămată” ca persoana fizică căreia i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu moral, fizic sau material.⁵⁵⁶ Victima devine parte vătămată, dacă își exprimă acordul de a fi calificată ca atare.⁵⁵⁷

Proiectul de lege antitrafic introduce elementul prezumției și definește „victima traficului,” simplu prin stipularea faptului că aceasta este persoana fizică, care a fost sau se prezumă de a fi fost supusă infracțiunii de trafic de ființe umane sau a infracțiunii de trafic de copii, precum definite în proiectul de lege.⁵⁵⁸ Drept urmare, o persoană poate fi definită în calitate de victimă

⁵⁴⁶ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 15.

⁵⁴⁷ Vezi *id.* art. 15(1).

⁵⁴⁸ Vezi *id.* art. 15(2).

⁵⁴⁹ Vezi CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [COD.PRO.P.] art. 58(1) (Mold.).

⁵⁵⁰ Vezi *id.* art. 58(2).

⁵⁵¹ Vezi *id.* art. 58(2), 58(3)(4).

⁵⁵² Vezi *id.* art. 58(3)(3).

⁵⁵³ Vezi *id.* art. 58(3)(5).

⁵⁵⁴ Vezi *id.* art. 58(3)(6).

⁵⁵⁵ Vezi *id.* art. 58(9).

⁵⁵⁶ Vezi *id.* art. 59(1).

⁵⁵⁷ Vezi *id.*

⁵⁵⁸ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 2(12).

a traficului, indiferent de faptul dacă autorul infracțiunii a fost identificat, reținut, supus urmăririi penale sau condamnat. Unul dintre intervievați a concluzionat că această nouă definiție permite unei persoane să obțină statut de victimă chiar înainte de a consimți să depună mărturii sau să coopereze cu organele de drept.⁵⁵⁹

Nici una din prevederile de mai sus nu clarifică dacă persoanele sunt identificate și definite ca victime indiferent de faptul dacă sunt rude cu autorul infracțiunii. Mai mult, prevederile de mai sus nu explică, dacă persoanele care sunt rude cu persoana calificată drept victimă (a infracțiunii, în general, și a traficului, în particular) de asemenea se califică drept victime.

Necriminalizarea

În prezent, articolul 165(4) al Codului penal moldovenesc prevede că victima adultă a traficului de ființe umane este absolvită de răspundere penală pentru infracțiuni săvârșite de el/ea în legătură cu faptul ca el/ea a fost traficat(ă), dacă acceptă să colaboreze cu organele de drept.⁵⁶⁰ Articolul 206(4) prevede că victima minoră a traficului de copii este absolvită de răspundere penală pentru infracțiuni săvârșite de el/ea în legătură cu faptul ca el/ea a fost traficat(ă), dacă acceptă să colaboreze cu organele de drept.⁵⁶¹ Unul dintre experți a remarcat că aceste prevederi pot fi contestate cu ușurință, prin afirmarea că victima traficată, care a consimțit să coopereze, a depus mărturii false, și conform el/ea poate fi pusă sub urmărire penală.⁵⁶² În fine, articolul 362(4) al Codului penal moldovenesc prevede că victimele traficului nu poartă răspundere penală pentru trecerea ilegală a frontierei de stat a Republicii Moldova.⁵⁶³ Astfel, dacă o persoană a fost identificată și definită ca victimă a traficului, el/ea nu poate fi găsit(ă) vinovat(ă) de comiterea infracțiunii de „trecere ilegală a frontierei,” precum definită în articolul 362.⁵⁶⁴

Aceste exonerări de la răspunderea penală au fost calificate drept prea înguste, astfel încât proiectul de lege antitrafic absolvește victimele de răspundere penală, administrativă și civilă pentru *toate* acțiunile comise de ele în legătură cu statutul lor de victime traficate.⁵⁶⁵ Asemenea acțiuni, în cazuri în care nu sunt comise de victimele traficate, ar încălca prevederile Codului penal al Moldovei, cele ale Codului administrativ sau ale Codului civil.⁵⁶⁶ Prin urmare, proiectul de lege antitrafic este mai larg în definirea necriminalizării decât prevederile actualului Cod penal moldovenesc. Odată ce proiectul legii antitrafic va intra în vigoare, practicienii se vor putea ghida de niște principii mai flexibile pentru exonerarea victimelor de responsabilitate. Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că prevederile noii legi anti-traffic nu vor modifica în mod automat articolele 165 și 206 ale Codului penal. Aceste articole vor trebui modificate separat pentru a asigura că prevederilor lor de necriminalizare nu pot fi ușor de contestat.⁵⁶⁷

⁵⁵⁹ Vezi Interviul cu Raisa Botezatu, Judecător, Colegiul Penal, Curtea Supremă de Justiție (08 octombrie 2004).

⁵⁶⁰ Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 165(4) (Mold.).

⁵⁶¹ Vezi *id.* art. 206(4).

⁵⁶² Vezi Interviul cu Raisa Botezatu, Judecător, Colegiul Penal, Curtea Supremă de Justiție (08 octombrie 2004).

⁵⁶³ Vezi CODUL PENAL [C. PENAL] art. 362(4) (Mold.).

⁵⁶⁴ Vezi *id.* art. 362.

⁵⁶⁵ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 32.

⁵⁶⁶ Vezi *id.*

⁵⁶⁷ Vezi Interviul cu Raisa Botezatu, Judecător, Colegiul Penal, Curtea Supremă de Justiție (08 octombrie 2004).

Confidențialitatea

Cînd victimele traficului cad de acord să coopereze cu organele de drept și/sau să depună mărturii, ei/ele beneficiază de protecție drept martori în baza articolelor 110 și 215 ale Codului de procedură penală⁵⁶⁸ la fel ca și în baza Legii protecției martorilor din 1998,⁵⁶⁹ după cum este descris în detaliu în secția „Protecția martorilor” a prezentului raport. Aceste prevederi sunt conform cu toate obligațiile și măsurile de protecție a martorilor, cerute, sugerate și descrise în articolul 24 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate.⁵⁷⁰

Măsurile de protecție acordate se vor spori cînd proiectul de lege antitrafic va intra în vigoare.⁵⁷¹ Articolul 20(4) al proiectului de lege stipulează că asemenea măsuri de protecție și asistență nu sunt condiționate de dorința victimei de a depune mărturii sau de a participa în procedurile de urmărire penală în orice fel.⁵⁷²

Articolul 21, în particular, pune în discuție importanța de a menține confidențialitatea informației privind viața privată a victimelor.⁵⁷³ Toate persoanele, inclusiv oficialii guvernamentali care implementează măsuri de prevenire și combatere a traficului, precum și măsuri de protecție și asistență a victimelor, membrii corpului judecătoresc, persoanele care vor administra centrele propuse de asistență și protecție a victimelor, și lucrătorii din sectorul social,⁵⁷⁴ vor trebui să asigure respectarea următoarelor obligații:

- înregistrarea, păstrarea și folosirea informației personale despre victime în conformitate cu regulile existente de confidențialitate din Moldova pe durata proceselor penale contra traficanților⁵⁷⁵
- abținerea de la distribuirea informației despre identitatea și viața privată a victimelor și despre condițiile în care au fost traficate, dacă răspîndirea unei asemenea informație pune în pericol viața și sănătatea lor, precum și viața și sănătatea rudelor sau apropiaților lor⁵⁷⁶
- abținerea de la distribuirea informației despre măsurile care sunt luate pentru a proteja victimele, persoanele care oferă asemenea protecție, și persoanele care asistă întregul proces de combatere a traficului.⁵⁷⁷

Dacă vreuna dintre autoritățile menționate încalcă aceste obligații, el/ea va fi supusă la sancțiuni penale și administrative.⁵⁷⁸

Articolul 21(5) al proiectului de lege antitrafic permite, de asemenea, schimbarea identității victimelor traficate, în cazul în care viața și sănătatea lor este în pericol. La cererea ofițerului de

⁵⁶⁸ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 110, 215 (Mold.).

⁵⁶⁹ *Vezi în general* Legea protecției martorilor din 1998, *supra* nota 28.

⁵⁷⁰ *Vezi* Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 24.

⁵⁷¹ *Vezi în general* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21.

⁵⁷² *Vezi id.* art. 20(4).

⁵⁷³ *Vezi id.* art. 21.

⁵⁷⁴ *Vezi id.* art. 21(4).

⁵⁷⁵ *Vezi id.* art. 21(1).

⁵⁷⁶ *Vezi id.* art. 21(2).

⁵⁷⁷ *Vezi id.* art. 21(3).

⁵⁷⁸ *Vezi id.* art. 21(6).

urmărire penală, a procurorului sau însăși a victimei, judecătorul va fi îndreptățit să ordoneze schimbarea numelui și prenumelui victimei, la fel ca și a datei și locului de naștere a ei.⁵⁷⁹

Toate aceste măsuri propuse pentru păstrarea confidențialității victimelor traficate, împreună cu măsurile existente de protecție a martorilor, vor ajuta Moldova în a se alinia mai bine cu articolul 6(1) al Protocolului antitrafic. O dată ce proiectul de lege antitrafic va intra în vigoare, Moldova va putea să respecte, într-o manieră mai cuprinzătoare, obligația stipulată în Protocol de “[a proteja] viața privată și identitatea victimelor traficului de persoane.”⁵⁸⁰

Asistența în instanță juridică

Articolul 58 al Codului de procedură penală din Moldova prevede anumite drepturi în instanța de judecată ale victimelor care consimt să depună mărturii. Articolul 58(3) prevede *inter alia* că victimele tuturor infracțiunilor au dreptul să primească informație privind statutul lor propriu și procesul în care participă.⁵⁸¹ De asemenea, victimele au dreptul să fie asistate de un apărător ales de către ele.⁵⁸² Victimele infracțiunilor deosebit de grave și excepțional de grave au dreptul să fie reprezentate de un avocat pe tot parcursul procesului penal și a audierilor legate de acesta.⁵⁸³ O asemenea reprezentare trebuie să fie asigurată gratuit când victimele nu dispun de mijloace financiare pentru a plăti avocatul.⁵⁸⁴ Victimele infracțiunilor deosebit de grave și excepțional de grave au dreptul să fie însoțite de o persoană de încredere, alături de avocat, la ședințele în instanță.⁵⁸⁵ Membrii comunității ONG ar putea acționa pe post de asemenea persoane de încredere.⁵⁸⁶ În fine, articolul 16(2) al Codului de procedură penală prevede că persoanele care nu vorbesc limba de stat (cum ar fi victimele străine ale traficului) au dreptul la asistența unui interpret în instanța de judecată.⁵⁸⁷

Un expert a remarcat că asistența menționată mai sus este oferită numai victimelor care consimt să depună mărturii contra infractorilor.⁵⁸⁸ Prin urmare, proiectul de lege antitrafic prevede drepturi similare fără a înainta cerința ca victima să depună mărturii sau să participe în procesul penal.⁵⁸⁹ Proiectul de lege prevede că toate victimele traficate trebuie să fie informate fără întârziere despre drepturile lor, la fel ca și despre autoritățile publice, instituțiile și organizațiile relevante, care întreprind măsuri de prevenire, urmărire și protecție a victimelor.⁵⁹⁰ De asemenea, proiectul de lege garantează oferirea a protecției și asistenței tuturor victimelor traficului, din partea autorităților publice și membrii comunității ONG care pot

⁵⁷⁹ *Vezi id.* art. 21(5).

⁵⁸⁰ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 6(1).

⁵⁸¹ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 58(3) (Mold.).

⁵⁸² *Vezi id.* art. 58(3)(11).

⁵⁸³ *Vezi id.* art. 58(4)(1).

⁵⁸⁴ *Vezi id.* art. 58(4)(2).

⁵⁸⁵ *Vezi id.* art. 58(4)(3).

⁵⁸⁶ *Vezi* Igor Dolea și Vasile Rotaru, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁵⁸⁷ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 16(2) (Mold.).

⁵⁸⁸ *Vezi* Interviu cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii (05 octombrie-06 octombrie 2004).

⁵⁸⁹ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 20(4).

⁵⁹⁰ *Vezi id.* art. 20(5).

reprezenta victimele în mod oficial în cadrul proceselor penale și civile.⁵⁹¹ Odată intrate în vigoare aceste prevederi referitoare la asistență vor complementa prevederile existente ale Codului de procedură penală și Moldova va putea să se alinieze într-o mai mare măsură cu obligațiile înaintate de articolul 6(2) al Protocolului antitrafic.⁵⁹²

Se poate susține că Moldova are un echivalent al “regulii dublei mărturii” care interzice admiterea de probe oferite de un singur martor, dacă mărturia acestuia nu este coroborată de cea a unui alt martor sau de alte probe materiale administrate împotriva acuzatului. Articolul 100(4) al Codului de procedură penală moldovenesc prevede că toate tipurile de probe (verbale și scrise) administrate în cadrul procesului penal trebuie verificate sub toate aspectele, complet și obiectiv.⁵⁹³ O asemenea verificare presupune, între altele, analiza probelor și coroborarea cu alte probe administrate.⁵⁹⁴ Nu se pot servi ca mijloace de probă datele comunicate de persoană dacă aceasta nu poate arăta sursa informațiilor sale.⁵⁹⁵

Reabilitarea și reintegrarea în societate

Actualul Plan național de acțiune antitrafic al Moldovei stipulează mijloacele de bază pentru reabilitarea victimelor traficului și reintegrarea lor în societate, inclusiv:

- cazare
- consiliere
- servicii de asigurare socială
- servicii medicale
- accesul la liniile telefonice de urgență
- susținere pentru găsirea unui loc de muncă
- implicarea victimelor în proiecte comunitare plătite
- instruire profesională
- susținere financiară pentru lansarea propriilor afaceri.⁵⁹⁶

Planul doar enumără aceste măsuri de asistență și nu intră în detalii. De exemplu, planul nu abordează problema oferirii unei locuințe *signature*, și nici nu descrie măsurile de securitate ce urmează să fie luate la aziluri. De asemenea, planul accentuează importanța protecției vieții private a victimelor în procesul oferirii serviciilor indicate mai sus. Articolul 90(3)(7) al Codului de procedură penală moldovenesc interzice medicului să depună mărturii referitor la viața privată a pacienților,⁵⁹⁷ dar această protecție este limitată, dat fiind necesitățile covârșitoare ale persoanelor care au fost supuse traficului.

Planul național de acțiune antitrafic caută să implice membri ai comunității ONG în oferirea unora din serviciile menționate mai sus, dar nu stabilește o obligație clară a guvernului moldovenesc să ofere fonduri unor asemenea ONG-uri.⁵⁹⁸ De fapt, planul nu stabilește o

⁵⁹¹ *Vezi id.* art. 20(6), 20(7).

⁵⁹² *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* note 10, art. 6(2).

⁵⁹³ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 100(4) (Mold.).

⁵⁹⁴ *Vezi id.*

⁵⁹⁵ *Vezi id.* art. 102(2).

⁵⁹⁶ *Vezi* Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

⁵⁹⁷ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 90(3)(7) (Mold.).

⁵⁹⁸ *Vezi* Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

corelație certă între obiectivele sale și un buget stabilit la nivel național, destinat în exclusivitate problemei traficului de ființe umane.

Planul cere autorităților publice și personalului, în privința căruia este probabil că vor lua contact cu victimele traficului, să participe la cursuri de instruire și să se specializeze în materie de trafic de ființe umane.⁵⁹⁹ Planul nu specifică nivelul de experiență care este cerut de la asemenea persoane.

Dat fiind caracterul vag al Planului național de acțiune antitrafic, proiectul de lege antitrafic prevede crearea unor centre de asistență și protecție,⁶⁰⁰ la care victimele traficului vor avea acces indiferent de dorința lor de a depune mărturii sau de a coopera în alt mod cu ofițerii de urmărire penală.⁶⁰¹ Asemenea centre pot fi create sub auspiciile guvernului moldovenesc, a organizațiilor internaționale sau a ONG-urilor locale în cooperare cu autoritățile publice.⁶⁰² Scopul acestor centre este de a asigura victimele traficate cu:

- cazare adecvată
- mijloace de igienă personală
- mîncare
- reprezentare legală
- asistență socială, psihologică și medicală imediată
- protecție fizică
- asistență la contactarea membrilor familiei.⁶⁰³

Proiectul de lege concepe aceste centre drept “instituții specializate,” ceea ce implică împrejurarea lor cu personal calificat.⁶⁰⁴

Victimele vor fi cazate în asemenea centre pentru o perioadă de 30 de zile sau mai puțin.⁶⁰⁵ Perioada poate fi prelungită dacă

- medicii recomandă ca victima să rămînă în azil pe o perioadă mai îndelungată de timp (care nu poate depăși 6 luni)
- ofițerii de urmărire penală, procurorii sau judecătorii cer ca victima să rămînă în azil pentru durata urmăririi penale a traficantilor sau pe o perioadă mai lungă (și după terminarea procesului) dacă viața și sănătatea victimei este în pericol
- victimele oferă motive valabile pentru a rămîne pe o perioadă mai îndelungată (dar nu mai mult de 30 de zile suplimentare)
- victimele sunt însărcinate, astfel încît pot rămîne în azil pe o perioadă de pînă la un an. ⁶⁰⁶

Proiectul de lege conturează cîteva scenarii de finanțare a centrelor de asistență propuse. Articolul 17(7) al proiectului de lege prevede că toate costurile referitoare la activitățile centrelor

⁵⁹⁹ *Vezi id.*

⁶⁰⁰ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 17.

⁶⁰¹ *Vezi id.* art. 20(4).

⁶⁰² *Vezi id.* art. 17(2).

⁶⁰³ *Vezi id.* art. 17(1).

⁶⁰⁴ *Vezi id.*

⁶⁰⁵ *Vezi id.* art. 17(3).

⁶⁰⁶ *Vezi id.* art. 17(4), 17(5).

vor fi acoperite din bugetul național, bugetele locale, sau bugete comune, stabilite de entitățile care înființează aceste centre.⁶⁰⁷ De asemenea, articolul 17(8) sugerează că donatorii privați și antreprenorii pot oferi suport financiar.⁶⁰⁸

Proiectul de lege de asemenea asigură ca victimele traficate, care au atins vârsta de 16 ani, să aibă acces la piața forței de muncă.⁶⁰⁹ Agențiile care deja funcționează sub auspiciu Ministerului Muncii și Protecției Sociale vor asigura victimele traficului cu servicii gratuite de informare, consiliere și ghidare în alegerea unei profesii sau înființarea unei afaceri proprii.⁶¹⁰ Victimele traficate de asemenea vor avea acces la un curs de instruire profesională, al cărui cost va fi acoperit de fondurile statale pentru șomaj.⁶¹¹

Astfel, odată ce proiectul de lege antitrafic va intra în vigoare în Moldova, oficialii guvernamentali vor putea să atingă majoritatea, dacă nu toate obiectivele inițial descrise în Planul național de acțiune antitrafic, și să se alinieze într-o mai mare măsură cu cerințele articolului 6(3) al Protocolului antitrafic.⁶¹²

Copii

Nici planul național de acțiune antitrafic, nici orice altă lege existentă nu ajustează vreun serviciu de asistență disponibil la necesitățile minorilor. La enumerarea măsurilor de reabilitare a victimelor și de reintegrare a acestora în societate, planul nu ia în considerație necesitățile speciale ale copiilor care au fost traficați.⁶¹³ Mai mult, nu există alte legi aplicabile la acest subiect. Din această perspectivă, Moldova în prezent nu se aliniează cu cerințele articolului 6(4) al Protocolului antitrafic.⁶¹⁴

Proiectul de lege antitrafic dedică un întreg capitol asistenței și protecției victimelor minore ale traficului.⁶¹⁵ În timp ce măsurile propuse sunt prea voluminoase pentru a fi descrise în detaliu în prezentul raport, unele din ele trebuie menționate. Articolul 26 al noii legi se referă la Convenția Națiunilor Unite privind drepturile copilului și stabilește câteva principii care se aplică în mod special copiilor, inclusiv respectarea opiniei copiilor de la 10 ani, informarea copiilor de drepturile lor când se acordă asistența și păstrarea identității lor în mod confidențial.⁶¹⁶ Proiectul de lege desemnează reprezentanți legali pentru victimele minore, în cazul în care părinții lor sunt dispăruți.⁶¹⁷ Proiectul de lege prevede că minorii traficați urmează să fie cazați separat de adulți în centrele/azilurile descrise mai sus.⁶¹⁸ Victimele minore au dreptul să fie cazate în aceste centre pentru o perioadă mai lungă decât adulții: pînă

⁶⁰⁷ *Vezi id.* art. 17(7).

⁶⁰⁸ *Vezi id.* art. 17(8).

⁶⁰⁹ *Vezi id.* art. 18.

⁶¹⁰ *Vezi id.* art. 18(2).

⁶¹¹ *Vezi id.* art. 18(3).

⁶¹² *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 6(3).

⁶¹³ *Vezi* Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

⁶¹⁴ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 6(4).

⁶¹⁵ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, c. 4.

⁶¹⁶ *Vezi id.* art. 26.

⁶¹⁷ *Vezi id.* art. 29(4).

⁶¹⁸ *Vezi id.* art. 29(6).

la 6 luni sau pentru perioada procesului traficantilor.⁶¹⁹ Victimele minore ale traficului trebuie să dispună de un termen de 30 de zile pentru reflecție, timp în care ei, sau reprezentanții legali ai lor, pot decide dacă vor depune mărturie contra traficantilor lor.⁶²⁰ În sfârșit, proiectul de lege asigură dreptul copiilor anterior traficați să frecventeze școlile publice.⁶²¹ Trebuie remarcat faptul că nici unul din serviciile menționate nu este condiționat de dorința copilului de a coopera cu organele de drept penal.⁶²²

Prin urmare, când proiectul de lege antitrafic va intra în vigoare, drepturile copiilor traficați vor fi protejate mai bine, ei vor beneficia de o îngrijire specială, iar Moldova se va alinia într-o mai mare măsură cerințelor articolului 6(4) al Protocolului antitrafic.⁶²³

Securitatea corporală

În prezent, nici Planul național de acțiune antitrafic, nici orice altă lege în vigoare nu prevede expres protecția corporală a *tuturor* victimelor traficate.⁶²⁴ Dacă acestea consimt să depună mărturii, diverse măsuri de protecție a martorilor se aplică persoanelor traficate, după cum este descris în secțiunea „Protecția martorilor” a prezentului raport. Cu toate acestea, nu există garanții ale securității corporale a victimelor care nu doresc să depună mărturii sau să coopereze cu organele de drept.

Drept urmare, proiectul de lege antitrafic asigură ca *toate* persoanele care au fost traficate să obțină protecție corporală, indiferent de intențiile lor.⁶²⁵ Legea confirmă măsurile de protecție existente la care este îndreptățită victima, dacă este de acord să depună mărturii,⁶²⁶ dar, de asemenea, garantează securitatea *oricărei* persoane care este adăpostită la centrele propuse de asistență și protecție a victimelor traficate.⁶²⁷ Articolul 17(9) al legii prevede că centrele pot apela la poliție pentru a asigura securitatea.⁶²⁸ Cu toate acestea, acest tip de protecție corporală este disponibil numai pentru durata aflării victimei la centru și nu se extinde la membrii familiei ei sau la persoanele apropiate. Deși aceste două aspecte cheie trebuie avute în vedere în legătură cu securitatea corporală a victimelor traficate, proiectul de lege antitrafic va putea asigura mijloace de protecție mai bune și mai extinse odată ce intra în vigoare. Mai mult, proiectul de lege, împreună cu prevederile actuale de protecție a martorilor, vor contribui la alinierea Moldovei într-o mai mare măsură cu cerințele minime ale articolului 6(5) al Protocolului antitrafic “de a asigura siguranța fizică a victimelor traficului de persoane.”⁶²⁹

⁶¹⁹ *Vezi id.* art. 29(7).

⁶²⁰ *Vezi id.* art. 29(5).

⁶²¹ *Vezi id.* art. 29(9).

⁶²² *Vezi id.* art. 29(1).

⁶²³ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 6(4).

⁶²⁴ *Vezi* Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

⁶²⁵ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 20(4).

⁶²⁶ *Vezi id.* art. 23.

⁶²⁷ *Vezi id.* art. 17.

⁶²⁸ *Vezi id.* art. 17(9).

⁶²⁹ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 6(5).

Compensarea

În conformitate cu Codul de procedură penală moldovenesc, victima unei infracțiuni, cum este traficul de persoane, are dreptul de a fi recunoscută drept parte vătămată într-o cauză penală.⁶³⁰ Victima poate participa în procesul penal contra traficantului și, concomitent, să înainteze cererea de compensare a prejudiciului.⁶³¹ Victima poate pretinde compensarea din partea statului pentru prejudiciul cauzat ei ca rezultat al infracțiunii care a fost comisă.⁶³² Dacă acțiunile întreprinse de ofițerii de urmărire penală nu au fost legitime, victima poate cere compensarea costurilor de participare în procesul penal și a prejudiciului cauzat.⁶³³ În fine, dacă bunurile sale au fost confiscate de ofițerii de urmărire penală sau apropiate de către infractor, victima poate cere restituirea acestora.⁶³⁴

Victima unei infracțiuni, cum este traficul de ființe umane, are de asemenea dreptul de a aduce un caz civil în paralelă cu procesul penal și referitor la același infractor.⁶³⁵ Dacă victima a suferit prejudicii morale sau materiale ca rezultat al infracțiunii comise, ea poate înainta acțiune împotriva infractorului pentru daune civile.⁶³⁶ În cadrul unei asemenea proceduri, victima are dreptul să fie compensate pentru cheltuielile suportate în cauza *penală* și să i se repare prejudiciul cauzat de acțiunile nelegitime ale organului de urmărire penală sau ale instanței.⁶³⁷ De asemenea, victima are dreptul să i se restituie bunurile ridicate de autorități în calitate de mijloace de probă sau prezentate de ea însăși drept probe, precum și bunurile care îi aparțin și au fost ridicate de la infractorul în cauză.⁶³⁸

Proiectul de lege antitrafic recunoaște dreptul victimelor traficate de a pretinde compensare în conformitate cu prevederile existente ale Codului de procedură penală al Moldovei.⁶³⁹

Nici legile în vigoare și nici proiectul de lege antitrafic nu prevăd un fond pentru compensarea victimelor. Totuși, dat fiind prevederile actuale referitor la compensare din Codul de procedură penală, dintr-o perspectivă de jure, Moldova se aliniează cu obligația minimă din articolul 6(6) al Protocolului antitrafic de a "asigura că sistemul său juridic prevede măsuri care să ofere victimelor traficului de persoane posibilitatea de a obține repararea prejudiciului suportat."⁶⁴⁰

⁶³⁰ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 58(3)(5) (Mold.).

⁶³¹ *Vezi id.* art. 59, 60.

⁶³² *Vezi id.* art. 60(1)(16).

⁶³³ *Vezi id.* art. 60(1)(17).

⁶³⁴ *Vezi id.* art. 60(1)(18).

⁶³⁵ *Vezi id.* art. 58(3)(6).

⁶³⁶ *Vezi id.* art. 61.

⁶³⁷ *Vezi id.* art. 62(1)(19).

⁶³⁸ *Vezi id.* art. 62(1)(20).

⁶³⁹ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 23(2).

⁶⁴⁰ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 6(6).

Alinierea de facto:

Identificarea persoanelor ca victime ale traficului

Majoritatea persoanelor intervievate pentru prezenta evaluare susțin că, în practică, autoritățile moldovenești nu implementează proceduri speciale pentru identificarea victimelor infracțiunilor, în general, sau pentru identificarea victimelor traficului, în particular. Dacă victimele consimt să depună mărturii împotriva traficantilor, atunci, și numai atunci, ele sunt calificate drept victime. Reprezentanții ONG au indicat că multe dintre persoanele traficate nu sunt identificate și calificate ca victime deoarece majorității lor le este teamă de a depune mărturii sau de a participa în alt mod la acțiunile de urmărire penală. Astfel, o persoană nu poate fi automat prezumată de a fi victima unei asemenea infracțiuni precum traficul de ființe umane. Aceasta trebuie să înainteze o cerere de recunoaștere în calitate de victimă la momentul începerii unei anchete oficiale și să consimtă să coopereze și/sau să depună mărturii.⁶⁴¹ După cum s-a explicat mai sus, proiectul de lege antitrafic a introdus elementul prezumției, dar acesta încă nu este în vigoare.

În prezent, identificarea victimelor traficului are loc ad hoc, prin intermediul ambasadelor moldovenești și cu ajutorul ONG-urilor. De exemplu, dacă victima ia legătura cu un ONG peste hotare (OIM, La Strada sau Salvați Copiii), un reprezentant al ONG-ului contactează cea mai apropiată ambasadă moldovenească. Funcționarii ambasadei moldovenești verifică cetățenia victimei într-o bază de date națională și controlează valabilitatea documentelor de călătorie ale persoanei. În cazurile în care documentația este falsă sau victima nu are asupra ei vreun document, funcționarii ambasadei îi eliberează un nou pașaport și buletin de identitate, fără plată. Un reprezentant de ONG sau, în unele cazuri, un ofițer de urmărire penală moldovean, însoțește victima la întoarcerea ei pentru a-i asigura securitatea.⁶⁴² Una dintre intervievate a afirmat că Interpol-ul este de asemenea implicat în identificarea victimelor. Ea a menționat că deși Interpol nu are proceduri stabilite pentru identificarea victimelor, sunt luate anumite măsuri pentru a transmite informația (data nașterii, datele pașaportului dacă există etc.) oficialilor moldoveni, care, la rândul lor, confirmă că victima este cetățean moldovean, iar Interpol returnează victima în cauză.⁶⁴³

Intervievații au specificat că, în prezent, există anumite probleme în ceea ce privește modul în care sunt identificate victimele. Mai întâi, nu există proceduri uniforme de identificare. Victimele sunt identificate și calificate diferit, depinde de entitatea care le preia cazul. Adică, ofițerii de urmărire penală moldoveni identifică și definesc victimele într-un anumit fel, Interpol în alt fel, iar ONG-urile în conformitate cu standardele internaționale. Suplimentar, unul din intervievați a specificat, că, în practică, grănicerii nu disting între persoanele traficate și migranții ilegali (i.e. ei nu recunosc elementul de constrângere care este prezent în scenariul de trafic). Unii dintre intervievați au arătat că recent, La Strada și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare ("PNUD") au instruit ofițeri de urmărire penală în privința procedurilor de identificare. De asemenea se discută posibilitatea includerii unui asemenea instructaj în

⁶⁴¹ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁶⁴² Vezi *id.*

⁶⁴³ Vezi Interviul cu Valentina Litvinov, Director, Interpol, Ministerul Afacerilor Interne (01 octombrie 2004).

programul Academiei de Poliție din Moldova.⁶⁴⁴ Cu toate acestea, problemele persistă. Statul nu are un sistem uniform pentru a ține cont de persoanele identificate și categorizate drept victime ale traficului. OIM menține o bază de date a victimelor traficate la azilul său din Chișinău. Între anii 2001 și 2004, poliția moldovenească a trimis 50 de victime la acest azil. Poliția din alte țări a trimis un total de 264 de victime la acest azil.⁶⁴⁵ Trebuie să remarcăm, însă, faptul, că aceste cifre reprezintă victime care au fost înregistrate doar de OIM și că victimele care au fost identificate separat de către poliție sau de către alte entități nu sunt în mod necesar incluse printre aceste numere.

Definirea persoanelor ca victime ale traficului

Deși Codul de procedură penală moldovenesc definește la general victima infracțiunii⁶⁴⁶ și partea vătămată,⁶⁴⁷ și descrie procedurile de recunoaștere a unui asemenea statut, aceste prevederi sunt rar aplicate fără dificultate în cazurile de trafic. Problemele identificării și definirii victimelor de trafic au un caracter circular, după cum a explicat unul din intervievați. Dacă o persoană dorește să coopereze cu organele de drept și/sau să depună mărturii, el/ea este identificat(ă) ca victimă în legătură cu un caz de trafic și beneficiază de protecție. Totodată, dacă persoana este deportată, atunci nu pot fi înaintate acuzații împotriva traficantului și, chiar mai mult, victima potențială este supusă răspunderii penale. Dacă un caz nu este stabilit împotriva traficantului, atunci persoana nu poate fi definită drept victimă.⁶⁴⁸

Necriminalizarea

A existat un consens între intervievați cu privire la faptul că o dată ce o persoană consimte să depună mărturii sau să coopereze cu organele de drept și este identificată și definită drept victimă a traficului, el/ea nu mai este supus(ă) sancțiunilor penale sau altor sancțiuni pentru fapte altfel ilicite legate de trafic. Unii intervievați au indicat că au existat cazuri în care autoritățile moldovene au deținut persoane inițial pentru fapte ca posesia documentelor false și trecerea ilegală a frontierei. Asemenea persoane au fost eliberate în momentul în care au oferit informații despre traficanți și/sau au consimțit să depună mărturii la proces.⁶⁴⁹ Cu toate acestea, după cum a remarcat un interviuat, dacă persoanele nu cooperează cu organele de drept sau autoritățile nu pot să înainteze acuzații împotriva traficanților din alte motive (lipsa probelor care să coroboreze relatările victimei, etc.), atunci acestea nu vor fi considerate victime și vor fi trase la răspundere pentru posesia documentelor false sau pentru trecerea ilegală a

⁶⁴⁴ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁶⁴⁵ Vezi Interviul cu Olga Colomeeț, Coordonator Antitrafic, Organizația Internațională pentru Migrație (07 octombrie 2004).

⁶⁴⁶ Vezi CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P.PENALĂ] art. 58 (Mold.).

⁶⁴⁷ Vezi *id.* art. 59.

⁶⁴⁸ Vezi Interviul cu Liliana Sorrentino, Coordonator Probleme Antitrafic, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (27 septembrie 2004).

⁶⁴⁹ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

frontierei Moldovei.⁶⁵⁰ Un alt interviuat a afirmat că au existat câteva cazuri în care asemenea persoane au fost condamnate și sancționate condiționat.⁶⁵¹

Trebuie să remarcăm faptul că din interviuri nu a decurs cu claritate unde au fost condamnate victimele traficului: în Moldova sau în alte țări. În majoritatea cazurilor, interviuații au menționat că oficialii moldoveni nu trag la răspundere penală persoanele definite drept victime ale traficului pentru fapte legate de traficarea lor. Dar pentru că Moldova este în primul rând țară de origine pentru victime, câțiva interviuați s-au referit la situații în care cetățenii moldoveni au fost traficați în alte state și au fost supuși sancțiunilor penale și a altor sancțiuni, dat fiind că acele jurisdicții nu au clauze de necriminalizare. De exemplu, unul dintre interviuați a specificat că copiii moldoveni traficați în Rusia în scopuri de exploatare, cum ar fi cerșitul sau comerțul de aur fals, sunt deținuți și judecați de către autoritățile rusești.⁶⁵²

Confidențialitatea

Cînd victimele traficului consimt să depună mărturii sau să coopereze în alt mod cu organele de drept din Moldova, anumite măsuri de protecție a victimei și a identității sale sunt luate. Asemenea măsuri și eficiența lor sunt discutate în secțiunea „Protecția martorilor” a analizei de facto incluse mai sus. Odată ce va intra în vigoare proiectul de lege antitrafic, măsuri de protecție adiționale vor deveni disponibile, inclusiv mijloace de menținere a secretului identității și datelor personale ale victimei traficate.⁶⁵³ Articolul 20(4) al proiectului de lege stipulează că asemenea măsuri de protecție și asistență nu sunt condiționate de dorința victimei de a depune mărturii sau de a coopera cu organele de drept în alt mod.⁶⁵⁴ Dar pînă la intrarea în vigoare a proiectului de lege, oficialii moldoveni nu au o obligație legală de a păstra confidențialitatea identității și a altor date personale ale victimelor care nu participă în procesul penal.

De fapt, unul dintre interviuați a afirmat că, în prezent, guvernul moldovean face ce poate pentru a oferi susținere persoanelor traficate, dar nu protejează în deplină măsură viața privată a victimelor sau a familiilor lor. Un alt interviuat a mers chiar mai departe, susținînd că oficialii guvernamentali forțează victimele să depună mărturii, prin amenințarea lor cu amendare în baza Articolului 313 al Codului penal moldovenesc, oferind în schimb o protecție minimă sau neoferind-o în genere.⁶⁵⁵ Articolul 313 penalizează refuzul martorului de a face declarații.⁶⁵⁶

⁶⁵⁰ *Vezi* Interviul cu Liliana Sorrentino, Coordonator Probleme Antitrafic, Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa (27 septembrie 2004).

⁶⁵¹ *Vezi* Interviul cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii (05 octombrie-06 octombrie 2004).

⁶⁵² *Vezi* Interviul cu Oxana Lipcanu, Asistent de Program, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii, Programul Internațional de Eliminare a Muncii Copiilor (06 octombrie 2004).

⁶⁵³ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 21.

⁶⁵⁴ *Vezi id.* art. 20(4).

⁶⁵⁵ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁶⁵⁶ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 313 (Mold.).

Asistența în instanță juridică

În timp ce Codul de procedură penală oferă victimelor unor infracțiuni ca traficul de ființe umane dreptul de a fi reprezentate de un avocat fără cost,⁶⁵⁷ guvernul moldovean furnizează rar asemenea reprezentare. CPTF, un ONG local, și OIM preiau această funcție în majoritatea cazurilor. O reprezentantă de la organizația La Strada a specificat că procurorii, în special cei care activează în afara Chișinăului, rareori informează victimele despre dreptul la avocat, forțându-le ca urmare să coopereze fără o reprezentare adecvată. Din acest motiv, La Strada împreună cu CPTF, au organizat instructaje privind reprezentarea gratuită și sensibilizarea sub aspect de „gender” a procurorilor și a judecătorilor la Centrul pentru Perfecționare a Cadrelor Judiciare al Curții Supreme de Justiție. Scopul acestor seminare este de a accentua obligația procurorilor de a oferi victimelor unor infracțiuni, cum este traficul, reprezentare gratuită și de a sensibiliza auditoriul cu privire la anumite aspecte legate în special de vulnerabilitatea victimelor-femei.⁶⁵⁸

CPTF⁶⁵⁹ se specializează în reprezentarea victimelor în cazurile de trafic. Centrul publică și distribuie buletine lunare,⁶⁶⁰ materiale preventive referitor la pericolul traficării și tipul de informație pe care trebuie să știe o persoană înainte de a consimți să plece la muncă peste hotare,⁶⁶¹ informație de contact de urgență în cazul în care persoana este traficată,⁶⁶² precum și broșuri care descriu drepturile legale ale victimelor. Fiecare victimă care este trimisă la CPTF primește această informație, iar avocații specializați în cazuri de trafic îi oferă asistență de câteva feluri. CPTF oferă reprezentare generală pentru scopurile identificării statutului de victimă, asistență în obținerea documentelor de care ar putea avea nevoie victima pentru a se reintegra în societate, și reprezentare în instanță în cazul în care victima face declarații contra traficantului ei, cere compensarea prejudiciului sau are calitatea de inculpat.⁶⁶³ De asemenea CPTF are o linie telefonică, „Linia de încredere,” care victimele sau potențialele victime pot telefona pentru a obține reprezentare gratuită sau pentru a primi răspunsuri la întrebările legate de situația lor. Reprezentanții CPTF au contacte frecvente cu ofițerii de poliție de la Direcția Antitrafic MAI, precum și cu procurorii care lucrează asupra cazurilor de trafic.⁶⁶⁴ Cu toate acestea, CPTF nu beneficiază de finanțare din partea guvernului moldovenesc. Mai mult, CPTF nu este exonerat de impozite, cum sunt ONG-urile în alte state (un asemenea statut nu este prevăzut în Moldova). Astfel, CPTF este impus la aceeași cotă de impozitare ca și afacerile private (40%), ceea ce reduce drastic mărimea de sume primite pentru finanțare și, ca urmare, limitează substanțial numărul de victime care pot fi asistate în cursul unui an.⁶⁶⁵

⁶⁵⁷ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C.P. PENALĂ] art. 58(4)(2) (Mold.).

⁶⁵⁸ *Vezi* Interviu cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004).

⁶⁵⁹ *Vezi în general* Centrul de Prevenire a Traficului de Femei, la www.antitraffice.md.

⁶⁶⁰ *Vezi* Buletin informativ al Centrului de Prevenire a Traficului de Femei, la http://www.antitraffice.md/materials/bulletins/information_bulletin_cptf/.

⁶⁶¹ *Vezi* Broșura traficul de femei: ce trebuie să știi, la http://www.antitraffice.md/materials/booklets/ce_trebuie_sa_stii/.

⁶⁶² *Vezi id.*

⁶⁶³ *Vezi* Interviu cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004); *vezi de asemenea* Interviu cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii (05 octombrie-06 octombrie 2004).

⁶⁶⁴ *Vezi* Interviu cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

⁶⁶⁵ *Vezi* Interviu cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii (05 octombrie-06 octombrie 2004).

De asemenea, unii dintre intervievați au menționat că există servicii de interpretare prin intermediul Ministerului Afacerilor Externe sau prin Interpol în cazurile în care victimele traficate nu înțeleg limba în care se desfășoară procedurile judiciare.⁶⁶⁶ Însă majoritatea victimelor returnate sunt cetățeni moldoveni, astfel încât problemele lingvistice sunt minime.⁶⁶⁷

După cum s-a menționat în secțiunea de jure, se poate susține că Moldova are un echivalent al "regulii dublelor mărturii" care interzice admiterea de probe oferite de un singur martor, dacă mărturia acestuia nu este coroborată de cea a unui alt martor sau de alte probe materiale administrate împotriva acuzatului. În unele țări, această regulă de probe este folosită într-un mod discriminatoriu pentru a exclude declarațiile victimelor-femei sau, cel puțin, pentru a reduce din greutatea unor asemenea declarații. Când au fost întrebați dacă regulile moldovenești privind coroborarea probelor au un efect discriminatoriu în privința femeilor care au fost traficate și au consimțit să depună declarații, majoritatea intervievaților au răspuns în mod negativ.⁶⁶⁸

Reabilitarea și reintegrarea în societate

În prezent, guvernul moldovenesc nu administrează aziluri pentru victimele traficului de ființe umane. Unele dintre victimele returnate sunt cazate în orfelinate sau în azilurile pentru persoane fără domiciliu din Chișinău. Șeful Direcției Sociale, Umanitare și Interetnice a Primăriei Municipiului Chișinău a explicat că pînă în prezent 24 de victime ale traficului au beneficiat de instruire profesională administrată de „Insula Speranțelor” pentru femei tinere. De asemenea, acest program oferă îngrijire zilnică pentru copiii participantelor. Cincisprezece copii traficați au fost cazați la centrele pentru reabilitarea copiilor orfani, cum este „Casa Gavroche.” Primăria municipală din Chișinău sponsorizează de asemenea programe de plasament, la un centru de zi, pentru reintegrarea adolescenților în societate după ce pleacă din orfelinate. Acest centru a obținut \$75,000 SUA de la Fondul pentru Investiții Sociale și de la Primărie, și a ajutat un total de 30 de adolescenți pe parcursul unei perioade de 6 luni. În Chișinău există un centru de reabilitare a copiilor cu handicap, precum și un centru de zi pentru copiii aflați la risc. În sfîrșit, azilul pentru persoane fără domiciliu din Chișinău primește persoane din toate regiunile Moldovei, dar nu poate caza decît 80 de persoane, are un personal de circa 14 oameni, iar în prezent nu oferă alimentare. A fost stabilit un program de servicii medicale și un program de alimentare este planificat pentru azilul de persoane fără domiciliu, dar aceste eforturi au fost recent inițiate.⁶⁶⁹ La momentul acestei evaluări, UNICEF planifica să doneze fonduri pentru unele din orfelinatele menționate și centrele locale de reintegrare.⁶⁷⁰

⁶⁶⁶ *Vezi* Interviu cu Nicolae Doboș, Șeful Direcției Misiuni Speciale, & Ion Nedelcov, Șeful Secției pentru Protecția Martorilor, Ministerul Afacerilor Interne (27 septembrie 2004).

⁶⁶⁷ *Vezi* Interviu cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii (05 octombrie-06 octombrie 2004).

⁶⁶⁸ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁶⁶⁹ *Vezi* Interviu cu Nina Stratulat, Șefa Direcției Sociale, Umanitare și Interetnice, Primăria Chișinău (29 septembrie 2004).

⁶⁷⁰ *Vezi* Interviu cu Angelina Zaporozjan, Coordonator- Proiecte Antitrafic, UNICEF (07 octombrie 2004).

În timp ce toate facilitățile menționate mai sus au un rol preventiv, oferind ajutor persoanelor care se află în pericol de a fi abordate de traficanți, nici una din ele nu se specializează în satisfacerea necesităților victimelor traficate care se întorc. OIM a înființat unicul azil din Moldova destinat în exclusivitate victimelor traficului de ființe umane. Azilul este amplasat în Chișinău. Alte servicii de reabilitare și reintegrare nu sunt disponibile în restul Moldovei.⁶⁷¹ Azilul OIM s-a deschis în septembrie 2001 și adăpostește numai femei. Alte organizații, precum La Strada și CPTF, și oficialii guvernamentali trimit victimele returnate de peste hotare către acest azil. Admiterea în azil nu este bazată pe acordul victimei de a face declarații. Victimele femei, minore și adulte, sunt cazate în acest azil pentru o perioadă limitată. Victimele minore sunt cazate într-o aripă separată. În timpul șederii la azil victimele beneficiază de asistență medicală, psiho-socială și juridică. CPTF este implicat în acordarea asistenței juridice. În timpul primelor 3 zile de aflare la azil, victima este supusă unui examen medical (analiza sîngelui etc.) și a unei evaluări psihologice, și dacă se determină că are nevoie de tratament ulterior, victima rămîne la azil pentru o perioadă adițională de la 2 la 3 săptămîni. Aflarea ei la azil poate fi prelungită la o lună sau o lună și jumătate conform recomandarea personalului medical. Cea mai lungă perioadă de ședere a fost de 6 luni. Coordonatorul azilului OIM a specificat că se tinde să se evite șederile prelungite, astfel încît victimele să nu devină instituționalizate.⁶⁷²

De asemenea OIM oferă asistență victimelor traficate în ceea ce privește angajarea și instruirea profesională în timpul șederii lor la azil. OIM cooperează cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă din Moldova, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, precum și cu școlile profesionale, în vederea înmatriculării victimelor în programele de instruire profesională. OIM de asemenea ghidează victimele în procesul de găsire a unui loc de muncă și asigură victimelor minore accesul la studii.⁶⁷³ Cel puțin 50% din victimele care au fost asistate de OIM au participat la instruire profesională și au încercat să se angajeze la lucru. De asemenea coordonatorul azilului a specificat că sa oferit victimelor 80 de granturi mici pentru a-și înființa propria afacere.⁶⁷⁴ CPTF s-a alăturat acestui efort și caută locuri de lucru în sectorul privat pentru persoanele anterior traficate. Directorul CPTF a specificat că organizația lui tinde să plaseze victimele în sectorul privat deoarece aici lucrul este mai bine plătit decît în funcțiile din sectorul public.⁶⁷⁵

Trebuie să remarcăm că dreptul la viață privată a victimelor este respectat în tot cursul aflării la azilul OIM. Privilegiul relației medic-pacient este aplicabil, iar medicii primesc dosare care nu conțin numele pacientului, ci doar un număr.⁶⁷⁶ Cu toate acestea, în cazul în care victimele au fost violate, personalul medical este obligat să informeze poliția.⁶⁷⁷

⁶⁷¹ *Vezi* Interviul cu Ludmila Timofte, Specialist Principal, Direcția Educație, Tineret și Sport din Sipoteni, Moldova (04 octombrie 2004).

⁶⁷² *Vezi* Interviul cu Olga Colomeeț, Coordonator Antitrafic, Organizația Internațională pentru Migrație (07 octombrie 2004).

⁶⁷³ *Vezi id.*

⁶⁷⁴ *Vezi id.*

⁶⁷⁵ *Vezi* Interviul cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

⁶⁷⁶ *Vezi* Interviul cu Olga Colomeeț, Coordonator Antitrafic, Organizația Internațională pentru Migrație (07 octombrie 2004).

⁶⁷⁷ *Vezi* Interviul cu Ion Vîzdoagă, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (30 septembrie 2004).

Un serviciu de pază privat păzește azilul OIM 24 de ore pe zi, 7 zile pe săptămână. În vederea evitării traumatizării victimelor, paznicii nu sunt vizibili, însă monitorizează sediul. În caz de urgență, personalul azilului poate folosi un buton de declanșare a alarmei și forțele de securitate vor sosi în decursul unui minut. Timpul de reacție al acestora a fost testat, dar de la deschiderea azilului, nu a fost nevoie să se folosească acest buton. Intrarea în azil este păzită în permanență și infirmierele țin coridoarele sub observație pe timp de noapte. Victimele trebuie să semneze un registru la intrarea și ieșirea din azil și sunt supuse unui regim de restricție a circulației. La 9:00 PM aripa minorilor se închide și ce de adulți se închide la 10:00 PM.⁶⁷⁸

Personalul azilului are cunoștințe medicale și psihologice, precum și experiență cu asistența socială. Experiența lor în problemele traficului vine din lucrul cu victimele la azil. Personalul curent angajează persoane noi, iar OIM elaborează un manual de asistență directă pentru lucrători în vederea îndeplinirii funcțiilor lor.⁶⁷⁹

Cheltuielile administrative ale azilului și a tuturor programelor conexe sunt acoperite de fondurile OIM și din alte surse private. OIM planifică o strategie de înstrăinare, prin care guvernul moldovean își va asuma responsabilitatea administrării azilului, însă coordonatorul azilului a fost de opinie că oficialii guvernamentali încă nu sunt pregătiți pentru această schimbare. Uniunea Europeană a promis fonduri pentru menținerea azilului, după ce OIM va renunța la administrarea lui, iar guvernul Statelor Unite a garantat acordarea a \$110,000 SUA pentru menținerea serviciilor psihologice pentru victime.⁶⁸⁰

Problema generală a situației curente a serviciilor de reabilitare și reintegrare în Moldova este că ele sunt provizorii. Unul dintre intervievați a remarcat că organizațiile internaționale, ca OIM, implementează programe și înființează aziluri pe baze temporare. El și-a exprimat neliniștea privitor la faptul că dacă OIM s-ar retrage astăzi din Moldova, guvernul nu ar prelua eforturile OIM.⁶⁸¹ O altă intervievată a accentuat că aflarea în azilul OIM este temporară și că victimele au nevoie de mai mult timp pentru a se readapta. Mai mult, ea a menționat că azil în mod corespunzător și alte servicii sunt disponibile numai în Chișinău (la azilul OIM), dar nu și în alte regiuni ale Moldovei. În sfârșit, ea a remarcat că serviciile existente de reabilitare nu oferă suficient contact cu familiile victimelor, astfel încât ele să se poată întoarce acasă și să se reintegreze în mod mai ușor.⁶⁸²

Copii

După cum s-a menționat mai sus, guvernul moldovean nu administrează aziluri destinate corespunzător cu necesitățile victimelor traficate. Azilul OIM din Chișinău este unica instituție care cazează femeile traficate și, de fapt, acordă o atenție specială victimelor minore. Copiii anterior traficați sunt cazați într-o aripă separată a azilului. Există mai multe persoane menite

⁶⁷⁸ *Vezi* Interviul cu Olga Colomeeș, Coordonator Antitrafic, Organizația Internațională pentru Migrație (07 octombrie 2004).

⁶⁷⁹ *Vezi id.*

⁶⁸⁰ *Vezi id.*

⁶⁸¹ *Vezi* Interviul cu Allan Freedman, Vice-Șef de Misiune, Organizația Internațională pentru Migrației (23 septembrie 2004).

⁶⁸² *Vezi* Interviul cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii (05 octombrie-06 octombrie 2004).

să ofere asistență copiilor (cel puțin 4 într-un schimb: un administrator, un psiholog, un lucrător social și o supraveghetore de copii). În secția pentru adulți a azilului sunt doar infirmiere care țin victimele sub observație pe timp de noapte. În secția copiilor, se află de asemenea foști profesori sau lucrători sociali, care organizează activități seara, cu orientare socială și privind problemele minorilor. De asemenea, OIM asigură accesul copiilor la educație. Victimele minore ale traficului beneficiază de asistență în azilul OIM indiferent dacă consimt să depună declarații sau să coopereze cu ofițerii de drept.⁶⁸³ Dacă această asistență ar fi acordată de către stat la ora actuală, copiii ar fi obligați să coopereze.⁶⁸⁴ Unul dintre intervievați a remarcat, însă, că aflarea copiilor la azilul OIM este numai pentru o perioadă de un an.⁶⁸⁵

Salvați Copiii administrează un orfelinat în Chișinău, care se implică, între altele, și în cazurile de trafic de copii. În prezent, acest orfelinat cazează între 60 și 70 de minori care au fost traficați.⁶⁸⁶ De asemenea, Salvați Copiii are un program de instruire axat pe îngrijirea și creșterea copiilor pentru victimele traficate, care s-au întors cu copii sau sunt gravide. Suplimentar, Salvați Copiii are un acord de cooperare cu o școală de instruire profesională locală, prin care sponsorizează frecventarea de către victimele traficate la cursuri de contabilitate, frizerie, meserie de chelner și alte asemenea servicii. O reprezentantă de la Salvați Copiii a specificat că victimele frecventează aceste cursuri și că au fost cazuri de reușită, dar că unele persoane se întorc la situația prezentă și sunt retrafficate.⁶⁸⁷ Conform datelor înregistrate de La Strada, 15-20% al numărului total de victime care au primit asistență, au fost retrafficate.⁶⁸⁸

După cum s-a menționat, azilul OIM este susținut de fondurile OIM și din alte surse private. Salvați Copiii este de asemenea finanțat din surse private. Guvernul moldovenesc nu contribuie financiar la azilurile administrate de organizațiile internaționale sau la orice alte programe centrate în mod special asupra copiilor anterior traficați. Există orfelinate de stat și centre de plasament, unde pot fi găsiți copii traficați,⁶⁸⁹ dar nu există un efort guvernamental îndreptat în mod special către minorii traficați.

Securitatea corporală

Cînd victimele traficate consimt să depună declarații, există anumite măsuri de protecție de siguranță fizice, pe care oficialii guvernamentali moldoveni sunt obligați să implementeze. Aceste măsuri și frecvența cu care sunt, de fapt, aplicate sunt discutate mai sus, în secțiunea „Protecția martorilor” a analizei de facto.

⁶⁸³ *Vezi* Interviul cu Olga Colomeeț, Coordonator Antitrafic, Organizația Internațională pentru Migrație (07 octombrie 2004).

⁶⁸⁴ *Vezi* Interviul cu Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, & Tatiana Cojocar, Asistent Juridic, Misiunea din Moldova a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (07 octombrie 2004).

⁶⁸⁵ *Vezi* Interviul cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004).

⁶⁸⁶ *Vezi id.*

⁶⁸⁷ *Vezi* Interviul cu Mariana Prodan, Manager, Misiunea Salvați Copiii în Moldova (30 septembrie 2004).

⁶⁸⁸ *Vezi* Interviul cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004). NOTĂ: aceste cifre includ doar victimele cărora La Strada le-a oferit asistență la primul caz de traficare. Cifrele nu includ victimele care au fost re-trafficate de câteva ori.

⁶⁸⁹ *Vezi* Interviul cu Lidia Pogrebnaia, Șefa Direcției Problemele Copilului și Egalitatea Femeii, Ministerul Muncii și Protecției Sociale (21 septembrie 2004).

În Moldova, măsurile de asigurare a siguranței fizice a tuturor celorlalte victime ale traficului nu sunt uniform aplicate. După cum a fost descris mai sus, victimele cazate la azilul OIM beneficiază de protecția oferită de serviciile de pază private în decursul aflării lor la azil.⁶⁹⁰ Victimele cazate de Salvați Copiii depind de protecția oferită de ofițerii poliției locale.⁶⁹¹ Aceste tipuri de protecție sunt, însă, temporare pentru că sunt disponibile numai pe durata aflării victimei în azil, și nu se extind membrilor familiei sau persoanelor apropiate victimelor, care sunt de asemenea susceptibili la amenințări din partea traficanților. De asemenea, persoanele intervievate pentru această evaluare au specificat că statul nu asigură, în toate cazurile, siguranța fizică a victimelor în procesul de repatriere sau în alte cazuri de deplasare a acestora (i.e. la returnarea în orașele/satele natale etc.). În mare parte, repatrierea victimelor și asigurarea protecției lor este realizată de OIM și alte ONG-uri.⁶⁹²

Compensarea

În timp ce există prevederi legale care îndreptățesc victimele traficate să pretindă compensații, intervievații au afirmat că compensațiile acordate de fapt sunt limitate și victimele obțin sume foarte mici. După cum s-a remarcat în secția de jure, nici legislația în vigoare și nici proiectul de lege antitrafic nu stabilește un fond de compensare a victimelor traficului. De asemenea, intervievații au menționat că accesul la bunurile traficanților și folosirea lor pentru compensarea victimelor este dificil, deoarece aceste bunuri nu sunt de regulă înregistrate pe numele adevăraților proprietari. Au existat câteva cazuri când victimele au înaintat acțiuni de compensare, dar nu există date disponibile referitor la numărul de acțiuni, mărimea compensațiilor sau dacă asemenea hotărâri judecătorești au fost executate cu succes.⁶⁹³

⁶⁹⁰ *Vezi* Interviul cu Olga Colomeț, Coordonator Antitrafic, Organizația Internațională pentru Migrație (07 octombrie 2004).

⁶⁹¹ *Vezi* Interviul cu Mariana Prodan, Manager, Misiunea Salvați Copiii în Moldova (30 septembrie 2004).

⁶⁹² *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁶⁹³ *Vezi id.*

Articolul 7: Statutul victimelor traficului de persoane în statele destinate

1. Adicional la măsurile care trebuie luate în conformitate cu art. 6 al acestui Protocol, fiecare stat parte trebuie să ia în considerație adoptarea măsurilor legislative sau a altor măsuri corespunzătoare care să permită victimelor traficului de persoane să rămână pe teritoriul său, cu titlu temporar sau permanent, atunci când este cazul.
2. Pentru implementarea prevederii conținute în paragraful 1 al acestui articol, fiecare stat parte trebuie să acorde o atenție corespunzătoare factorilor umanitari și de compasiune.

Recomandări:

- Concluderea acordurilor regionale și internaționale privind statutul legal și domiciliul victimelor traficului, în așa fel încât Moldova și alte țări să adere la standarde uniforme.

Alinierea de jure:

Statutul de imigrare

Înainte de a discuta legile Moldovei privind imigrare și aplicarea lor în contextul traficului, trebuie să fie menționat că Moldova este o țară de origine pentru victime. Cetățenii moldoveni sunt traficați în alte țări la scară mare, și, de aceea, prezența victimelor străine pe teritoriul Moldovei este rară.

Cu toate acestea, rămîne întrebarea dacă legile Moldovei conferă un statut legal distinct persoanelor traficate care sunt cetățeni ai altor țări, și care, din diverse motive, ajung pe teritoriul Moldovei. Prevederile curente cu privire la imigrare nu prevăd un astfel de statut specific delimitat. Proiectul de lege antitrafic tinde să protejeze cetățenii străini și apatrizii și le permite să rămână pe teritoriul Moldovei pentru o perioadă de 30 de zile pentru a reflecta asupra propriei situații.⁶⁹⁴ Pe durata acestei perioade de timp, victimele străine vor fi cazate în centrele de reabilitare propuse unde pot primi asistență medicală, psihologică, socială și juridică.⁶⁹⁵ De asemenea, ele au dreptul la informație în limba maternă despre procedurile administrative și legale din Moldova.⁶⁹⁶ Victimelor străine trebuie să le fie acordat statutul de rezident temporar, când sunt cazate în centre de reabilitare sau sunt de acord să participe la urmărirea penală împotriva propriilor traficanți, statut ce poate fi prelungit în caz de necesitate.⁶⁹⁷ Este important de remarcat că, în conformitate cu proiectul de lege, victimele străine nu vor fi forțate să colaboreze cu organele de drept și/sau să depună mărturii pentru a beneficia de acest statut temporar.⁶⁹⁸ Proiectul de lege antitrafic nu menționează dacă statutul se extinde și asupra membrilor familiilor sau persoanelor apropiate victimelor străine, dacă există o cotă, sau dacă există alte cerințe. Cu toate acestea, la nivel general, aceste noi prevederi,

⁶⁹⁴ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 24(4).

⁶⁹⁵ Vezi *id.* art. 24(2).

⁶⁹⁶ Vezi *id.* art. 24(3).

⁶⁹⁷ Vezi *id.* art. 24(6).

⁶⁹⁸ Vezi *id.* art. 20(4).

care vor intra în vigoare în curînd, vor ajuta Moldova să se alinieze mai bine cu recomandările articolului 7(1) al Protocolului antitrafic.⁶⁹⁹

Legislația Moldovei permite posibilitatea azilului. Legea cu privire la statutul refugiaților („Legea refugiaților din 2002”) dedică 2 capitole modalității prin care persoanele din alte țări pot să solicite azil în Moldova.⁷⁰⁰ Legea specifică că persoanele pot solicita azil din motive politice⁷⁰¹ dar nu menționează alte motive (adică alte tipuri de persecutări, greutăți economice, etc.). Principalul Directorat pentru Refugiați din Moldova decide asupra duratei perioadei de azil și pînă ce această decizie este luată, solicitanților li se emite o carte de identitate pe o perioadă de 30 zile cu posibilitatea de prelungire.⁷⁰² În cazul confruntării cu un aflax de persoane, guvernul Moldovei are autoritatea să decidă acordarea azilului grupurilor de persoane și nu a indivizilor în dependență de caz.⁷⁰³

Problemele imigrării în contextul factorilor umanitari și de compasiune

Nici legile Moldovei cu privire la imigrare, nici proiectul de lege antitrafic nu menționează în mod explicit că procesul de acordare a statutului legal temporar persoanelor traficate trebuie să ia în considerare factorii umanitari și de compasiune. Mai mult, legile nu indică care ar trebuie să fie acești factori. Cu toate acestea, un expert stipulează că efectul final pe care aceste legi îl au (sau îl vor avea) este umanitar și de compasiune.⁷⁰⁴ De aceea, cu toate că legislația națională nu specifică factorii umanitari și de compasiune, totuși Moldova se aliniează cerințelor articolului 7(2) al Protocolului antitrafic.⁷⁰⁵

Alinierea de facto:

Statutul de imigrare

Cu toate că Parlamentul Moldovei încă nu a adoptat proiectul de lege antitrafic și prevederile acesteia privind designarea unui statut temporar victimelor de trafic străine nu sunt intrate în vigoare, intervievații au indicat că aceste persoane pot, la momentul actual, să aplice folosind proceduri generale și să obțină statut legal. Oficiali de la Departamentul Migrațiune au menționat că există probleme certe cu aceste proceduri dar nu au intrat în detalii.⁷⁰⁶ Victimele străine pot solicita ajutor de la membrii comunității ONG sau de la Departamentul Migrațiune direct. Durează de la 30 pînă la 90 de zile pentru a primi un statut legal desemnat.⁷⁰⁷

⁶⁹⁹ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art.7(1)

⁷⁰⁰ *Vezi* Legea Republicii Moldova cu privire la statutul refugiaților, Nr. 1286-XV, 25 iulie 2002, c. 4, 5, *disponibil la* <http://www.unhcr.md/article/initilegis1.htm> [în continuare Legea refugiaților din 2002].

⁷⁰¹ *Vezi id.* art. 18.

⁷⁰² *Vezi id.* art. 16(2).

⁷⁰³ *Vezi id.* art. 19.

⁷⁰⁴ *Vezi* Radu Foltea, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁷⁰⁵ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art.7(2)

⁷⁰⁶ *Vezi* Interviul cu Olga Poalelungi, Director General, & Ion Moraru, Vice-Director General, Departamentul Migrațiune (02 octombrie 2004).

⁷⁰⁷ *Vezi id.*

Cînd au fost întrebați cîți cetățeni străini care au fost traficați au aplicat fie pentru statut legal permanent fie temporar în Moldova, persoanele intervievate au indicat că așa cifre nu au fost compilate. Fiind întrebați în continuare despre numărul persoanelor înrudite cetățenilor străini traficați care au aplicat fie pentru statut legal temporar fie permanent în Moldova, persoanele intervievate au declarat că nu au auzit de așa cazuri. În mod similar, nu există cifre disponibile care arată cîte victime străine traficate au aplicat pentru azil în Moldova. O explicație pentru lipsa acestor cifre ar putea fi faptul că nu așa de multe victime sunt traficate din alte țări în Moldova. De obicei victimele sunt de origine din Moldova și sunt traficate în alte țări.⁷⁰⁸

Problemele imigrării în contextul factorilor umanitari și de compasiune

Persoanele intervievate au menționat că procedurile generale de primire a statutului legal temporar în Moldova sunt, prin natură, umanitare și de compasiune. Cetățenii străini nu sunt deportați în mod sumar și li se acordă posibilitatea să aplice pentru un astfel de statut. Ei pot rămîne pe teritoriul Moldovei pentru o perioadă de pînă la 6 luni pînă cînd se ajunge la o decizie finală.⁷⁰⁹

Spre deosebire, există raporturi cu privire la victime Moldovene care sunt deportate din țările de tranzit sau de destinație. Turcia și Emiratele Arabe Unite practică deportarea victimelor înapoi în Moldova fără a le acorda o perioadă în timp ce ele pot să aplice pentru reședință temporară.⁷¹⁰ Alte țări de destinație, precum Italia și Portugalia, au încheiat tratate cu Moldova prin care acordă statut legal cetățenilor Moldoveni care lucrează ilegal pe teritoriul lor. Deși nu este direcționat în mod specific victimelor traficului, mai degrabă imigranților ilegali, astfel de acorduri sunt benefice pentru limitarea oportunităților de exploatare a oamenilor de către traficanți. Încadrarea indivizilor în limitele scopului legislației țării de destinație contribuie la o mai bună protecție a lor. Mai mult, astfel de acorduri sunt benefice pentru țări ca Italia și Portugalia pentru că ele pot să taxeze salariile foștilor muncitori ilegali.⁷¹¹

⁷⁰⁸ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁷⁰⁹ *Vezi* Interviul cu Olga Poalelungi, Director General, & Ion Moraru, Vice-Director General, Departamentul Migrațiune (02 octombrie 2004).

⁷¹⁰ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁷¹¹ *Vezi* Interviul cu Gheorghe Cucuș, Prim Secretar, Departamentul Consular General, Ministerul Afacerilor Externe (01 octombrie 2004).

Articolul 8: Repatrierea victimelor traficului de persoane

1. Statul parte de care aparține o victimă a traficului de persoane sau în care aceasta avea dreptul de a locui cu titlu permanent în momentul intrării sale pe teritoriul statului parte de primire facilitează și acceptă, ținând neapărat seama de siguranța acestei persoane, întoarcerea acesteia fără întârziere nejustificată sau nechibzuită.
2. Atunci când un stat parte trimite o victimă a traficului de persoane într-un stat parte de care această persoană aparține sau în care avea dreptul de a locui cu titlu permanent în momentul intrării sale pe teritoriul statului parte de primire, această întoarcere este asigurată ținând neapărat cont de siguranța persoanei, precum și de starea oricărei proceduri judiciare legate de faptul că aceasta este o victima a traficului, și de preferat se face voluntar.
3. La cererea unui stat parte de primire, un stat parte solicitat verifică, fără întârziere nejustificată, dacă victima unui trafic de persoane îi aparține sau avea dreptul de a locui cu titlu permanent pe teritoriul său în momentul intrării sale pe teritoriul statului parte de primire.
4. În scopul facilitării întoarcerii unei victime a traficului de persoane care nu posedă documentele necesare, statul parte de care aparține această persoană ori în care avea dreptul de a locui cu titlu permanent în momentul intrării sale pe teritoriul statului parte de primire acceptă să elibereze, la cererea statului parte de primire, documentele de călătorie sau orice altă autorizație necesară pentru a permite acelei persoane a se îndrepta și a fi readmisă pe teritoriul său.
5. Dispozițiile prezentului articol sunt înțelese fără prejudicierea oricărui drept acordat victimei prin orice lege internă a statului parte de primire.
6. Dispozițiile prezentului articol sunt înțelese fără prejudicierea oricărui acord sau aranjament bilateral ori multilateral aplicabil susținând, în totalitate sau în parte, întoarcerea victimelor traficului de persoane.

Recomandări:

- Modificarea articolul 19 al proiectului de lege antitrafic pentru a include o referință la acorduri internaționale existente care ar putea să fie aplicabile, total sau parțial, la întoarcerea victimelor traficate. La momentul actual, articolul 24 al proiectului de lege antitrafic ține cont de astfel de acorduri internaționale, dar articolul 19 nu ține cont. Articolul 24 descrie măsurile pentru repatrierea în siguranță și voluntară a victimelor străine sau apatride a traficului găsite pe teritoriul Moldovei pe când articolul 19 asigură repatrierea în siguranță a cetățenilor Moldoveni traficați și a persoanelor apatride care au dreptul legal de reședință în Moldova.
- Modificarea proiectului de lege antitrafic astfel încât să se adreseze problema costurilor repatrierii, atât pentru adulți cât și pentru minori. Crearea unui buget pentru repatrieri.
- Colectarea și verificarea a tuturor datelor referitoare la numărul victimelor repatriate în Moldova și centralizarea acestor date sub auspiciile unui departament guvernamental.
- Guvernul Moldovei ar trebui să organizeze seminare de instruire anuale pentru oficialii ambasadelor și consulatelor moldovene axate pe identificarea victimelor traficate, procedurile de verificare, și emiterea rapidă de documente.

- Încheierea acordurilor bilaterale și multilaterale cu alte țări, precum Turcia, care în mod specific controlează repatrierea victimelor adulte și minore traficate înapoi în Moldova.
- Încheierea acordurilor bilaterale și multilaterale cu țări de origine, precum Pakistan, India, China etc., pentru a repatria victimele adulte și minore care sunt transportate prin Moldova către alte state.
- Oficialii guvernului moldovean ar trebui să implementeze măsuri speciale în timpul repatrierii pentru protecția copiilor care sunt victime de trafic.

Alinierea de jure:

Dreptul de a se reîntoarce

Articolul 8(1) al Protocolului antitrafic enumeră dreptul victimelor traficate de a se reîntoarce în țara de care aparțin după naționalitate sau unde au reședința permanentă.⁷¹² În cazul Moldovei, acesta este un drept important deoarece un număr semnificativ de cetățeni Moldoveni sunt traficați în alte țări.

Legea Republicii Moldova cu privire la ieșire și intrare pe teritoriul din 1994 („Legea cu privire la ieșire și intrare din 1994”)⁷¹³ asigură dreptul la reîntoarcere a tuturor cetățenilor moldoveni și a apatrizilor. Articolul 1(1) al legii indică că „[c]etățenii Republicii Moldova și apatrizii, care sunt rezidenți permanenți pe teritoriul său, au dreptul de ieșire din Republica Moldova și dreptul de intrare în Republica Moldova pe baza pașaportului emis de organele competente.”⁷¹⁴ Prevederea aceasta nu face referință în mod specific la victimele traficului dar cuprinde faptul că victimele, împreună cu alții, pot să se reîntoarcă în Moldova în orice împrejurare. De asemenea Legea migrațiunii din 2002 asigură dreptul la repatriere pentru toți cetățenii moldoveni și descendenții acestora, precum și pentru rezidenții permanenți în unele împrejurări.⁷¹⁵ Totuși, aceste prevederi existente nu sunt suficient de detaliate pentru a corespunde articolului 8(1) al Protocolului antitrafic, care impune condiții concrete simultan cu respectarea dreptului de a se reîntoarce, precum asigurarea că întoarcerea este binevenită și că persoanele repatriate sunt în siguranță.⁷¹⁶

În mod consecvent, proiectul de lege antitrafic se adresează în mod specific dreptului pe care îl au persoanele traficate de a se reîntoarce în Moldova. Articolul 19(1) al proiectului de lege stipulează că autoritățile moldovene sunt obligate să accepte, fără careva rețineri nejustificate, și să faciliteze reîntoarcere cetățenilor moldoveni și a persoanelor apatride care au dreptul la

⁷¹² *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art 8(1).

⁷¹³ *Vezi în general* Legea cu privire la Ieșire din Republica Moldova și Intrarea în Republica Moldova, Nr. 269-XIII, 10 noiembrie 1994 [în continuare Legea cu privire la ieșire și intrarea din 1994].

⁷¹⁴ *Vezi id.* art. 1(1).

⁷¹⁵ *Vezi* Legea migrațiunii a Republicii Moldova, Nr. 1518–XV, 06 decembrie 2002, art. 20(1) [în continuare Legea migrațiunii din 2002].

⁷¹⁶ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art 8(1).

reședință permanentă în Moldova.⁷¹⁷ Mai mult, oficialitățile moldovenești sunt obligate să asigure siguranța persoanelor în timpul repatrierii.⁷¹⁸ De aceea, odată ce prevederile proiectului de lege antitrafic vor intra în vigoare, Moldova se va alinia mai bine cu cerințele detaliate ale articolului 8(1) al Protocolului antitrafic.⁷¹⁹

În cazurile când sunt găsite victime străine pe teritoriul Moldovei, legile migraționale curente prevăd principiul protector de *non-refoulement*. Adică, li se interzice autorităților moldovene să expulzeze sau să deporteze cetățeni străini și persoane apatride spre țări unde probele arată că ele pot să fie persecutate pe baza rasei, naționalității, religiei, opiniilor politice, sau ele pot fi supuse la tratamente inumane și degradante, tortură sau pedeapsă cu moartea.⁷²⁰ Recunoscut indirect în articolul 14(1) al Protocolului antitrafic, principiul *non-refoulement* este un instrument important pentru protejarea victimelor traficului.⁷²¹

Siguranța, procedurile legale, și natura voluntară a repatrierii

Articolul 24(1) al proiectului de lege antitrafic impune obligația autorităților moldovene de a proteja și a ajuta cetățenii străini și persoanele apatride în timpul reîntoarcerii în țara lor de origine.⁷²² O astfel de reîntoarcere trebuie să fie voluntară din partea victimei și petrecută cu sens de urgență (adică fără întârzieri nefondate).⁷²³ Autoritățile moldovene trebuie să asigure siguranța victimelor până când ele ajung la frontierele Moldovei.⁷²⁴ Articolul 24(4) al proiectului de lege indică faptul că victimele străine nu trebuie să fie întoarse în țara de origine dacă ele sunt implicate în vre-un proces civil sau penal nesoluționat.⁷²⁵ Toate aceste prevederi sunt conform cerințelor articolului 8(2) al Protocolului antitrafic⁷²⁶ și, când vor intra în vigoare, Moldova va putea să corespundă în tot drept stat parte.

Verificarea

Moldova, ca țară de origine pentru victimele traficului, va fi obligată să verifice naționalitatea sau statutul de rezident al acestor victime conform proiectului nou de lege. Articolul 19(2) al proiectului de lege antitrafic indică faptul că, la cererea altor state, oficialii moldoveni trebuie să verifice și să confirme, fără întârzieri nefondate, că naționalitatea victimei traficate este a Republicii Moldova sau că aceste persoane au dreptul la reședință permanentă în Moldova.⁷²⁷

⁷¹⁷ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art.19(1).

⁷¹⁸ Vezi *id.*

⁷¹⁹ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art 8(1).

⁷²⁰ Vezi Legea migrațiunii din 2002, *supra* nota 715, art. 32(7); *vezi de asemenea* Legea cu privire la statutul legal al cetățenilor străini și a apatrizilor în Republica Moldova, Nr. 275 – XIII, 10 noiembrie 1994, art. 29 [în continuare Legea cu privire la statutul legal din 1994].

⁷²¹ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 14(1).

⁷²² Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 24(1).

⁷²³ Vezi *id.*

⁷²⁴ Vezi *id.*

⁷²⁵ Vezi *id.* art. 24(4).

⁷²⁶ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art 8(2).

⁷²⁷ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 19(2).

Cînd oficialii Moldoveni descoperă victime străine ale traficului pe teritoriul Moldovei, sunt proceduri fixe existente pentru verificarea statutului legal al acestora cu țara de origine (naționalitatea, reședință permanentă etc.). Acestea sunt proceduri generale care se aplică nu numai față de victimele traficate dar și față de alți străini, de aceea sunt prea numeroase pentru a le menționa în întregime aici. Cu toate acestea, ele sunt enumerate în următoarele legi și regulamente existente:

- Legea cu privire la ieșire și intrare din 1994⁷²⁸
- Legea cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor în Republica Moldova („Legea cu privire la statutul juridic din 1994”)⁷²⁹
- Regulamentul pentru controlarea șederii cetățenilor străini și apatrizilor pe teritoriul Republicii Moldova.⁷³⁰

Proiectul de lege antitrafic împreună cu legile și regulamentele imigraționale existente va permite Moldovei să se alinieze mai bine cu cerințele verificării stipulate în articolul 8(3) al Protocolului antitrafic.⁷³¹

Documentarea

Cînd cetățenii moldoveni sau persoanele care au dreptul legal la reședință permanentă în Moldova sunt traficate și le lipsesc documentele necesare de identificare sau de călătorie cînd se află pe teritoriul altui stat, ei au dreptul la documente noi. Prevederi generale existente în legislația națională obligă oficialii guvernamentali să înlocuiască pașapoartele pierdute.⁷³²

Proiectul de lege antitrafic este mai specific. Articolul 19(3) al proiectului de lege indică că oficialii moldoveni trebuie să emită documente de călătorie sau oricare alte autorizări necesare pentru a-și repatria cetățenii sau rezidenții permanenți care au fost traficați.⁷³³ Aceasta va fi făcut la cererea statului unde aceste persoane au fost găsite.⁷³⁴

Mai mult, proiectul de lege va cere oficialilor de la Ministerul de Externe să acorde ajutor victimelor străine găsite pe teritoriul Moldovei în procesul de cerere a documentelor de identificare sau oricare alte permise necesare pentru călătorie, de la țara lor de origine.⁷³⁵

Astfel, odată ce proiectul de lege antitrafic va intra în vigoare, Moldova va putea să respecte mai bine cerințele cu privire la documentare stipulate în articolul 8(4) al Protocolului antitrafic.⁷³⁶

⁷²⁸ *Vezi în general* Legea cu privire la ieșire și intrarea din 1994, supra nota 713.

⁷²⁹ *Vezi în general* Legea cu privire la statutul legal din 1994, supra nota 720.

⁷³⁰ *Vezi în general* Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova pentru măsurile adiționale de implementare a sistemului național de pașaportizare; Anexa Nr. 2: Regulamentul pentru controlarea șederii cetățenilor străini și apatrizilor pe teritoriul Republicii Moldova, Nr. 376, 06 iunie 1995 [în continuare Hotărîrea guvernului cu privire la sistemul național de pașaportizare din 1995].

⁷³¹ *Vezi* Protocolul antitrafic, supra nota 10, art 8(3).

⁷³² *Vezi* Hotărîrea guvernului cu privire la sistemul național de pașaportizare din 1995, supra nota 730, para. 21.

⁷³³ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, supra nota 21, art.19(3).

⁷³⁴ *Vezi id.*

⁷³⁵ *Vezi id.* art. 24(5).

⁷³⁶ *Vezi* Protocolul antitrafic, supra nota 10, art 8(4).

Protejarea victimelor sub legislația națională

După cum se menționează mai sus, Articolul 24(1) din proiectul de lege antitrafic asigură repatrierea voluntară și în siguranță a victimelor străine ale traficului și a persoanelor apatride traficate găsite pe teritoriul Moldovei.⁷³⁷ Astfel de victime sunt împuternicite cu aceleași drepturi ca și cetățenii Moldoveni care au fost traficați și se întorc în Moldova. Articolul 24(2) stipulează că victimele străine trebuie să fie plasate în centre de reabilitare unde ele pot să beneficieze de același nivel de protecția și asistența ca și victimele care sunt cetățeni.⁷³⁸ Centrele propuse de proiectul de lege sunt discutate în detaliu în secția intitulată „Reabilitare și reintegrare în societate” a analizei de jure a articolului 6 din Protocolul antitrafic.

Articolul 19(1) al proiectului de lege detaliază repatrierea cetățenilor moldoveni și a apatrizilor care au dreptul la reședință permanentă în Moldova.⁷³⁹ Articolul 19(4) menționează în mod explicit că măsurile propuse de repatriere nu trebuie să prejudicieze careva alt drept pe care victimele moldovene pot să dispună conform legislației țării de destinație.⁷⁴⁰

Articolul 24 și 19 ale proiectului de lege antitrafic vor ajuta Moldova să se alinieze cu articolul 8(5) al Protocolului antitrafic care specifică faptul că măsurile de repatriere „sunt înțelese fără prejudicierea oricărui drept acordat victimei prin orice lege internă a statului parte de primire.”⁷⁴¹ Prin statul parte de primire se înțelege țara de destinație a victimelor traficului.

Acordurile bilaterale și multilaterale în privința repatrierii

Articolul 24(1) din proiectului de lege antitrafic al Moldovei stabilește măsuri pentru repatrierea în siguranță a victimelor străine și apatride traficate care doresc să se reîntoarcă în țara de origine.⁷⁴² Articolul 24(1) stipulează că astfel de măsuri trebuie să fie implementate doar dacă nu sunt alte măsuri similare prevăzute de tratate internaționale existente.⁷⁴³ Acesta mimică articolul 8(6) al Protocolului antitrafic, care cere ca procedurile de repatriere a unui stat să fie „fără prejudicierea oricărui acord sau aranjament bilateral sau multilateral aplicabil susținând, în totalitate sau în parte, întoarcerea victimelor traficului de persoane.”⁷⁴⁴

Trebuie de menționat că articolul 19 al proiectului de lege, care va adresa repatrierea cetățenilor moldoveni și apatrizi traficați înapoi în Moldova, nu se referă în același mod la acordurile internaționale precum articolul 24 de mai sus.⁷⁴⁵ Poate că, această prevedere trebuie să fie revăzută. Cu toate acestea, odată ce proiectul de lege antitrafic va intra în vigoare, Moldova va fi pe drumul de concordanță legislativă cu Protocolul antitrafic.

⁷³⁷ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 24(1).

⁷³⁸ Vezi *id.* art. 24(2).

⁷³⁹ Vezi *id.* art. 19(1).

⁷⁴⁰ Vezi *id.* art. 19(4).

⁷⁴¹ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art 8(5).

⁷⁴² Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 24(1).

⁷⁴³ Vezi *id.*

⁷⁴⁴ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art 8(6).

⁷⁴⁵ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 19.

Copii

Cu toate că legile imigraționale actuale ale Moldovei recunosc dreptul la reîntoarcere în general, un expert a menționat că prevederile curente nu conferă protecție specială în timpul repatrierii copiilor traficați.⁷⁴⁶

În consecință, proiectul de lege antitrafic al Moldovei cuprinde prevederi cu privire la repatrierea victimelor minore în țara de origine.⁷⁴⁷ Articolul 28(1) al proiectului de lege indică faptul că un copil poate fi repatriat numai dacă un părinte, rudă, reprezentant legal, sau agenție guvernamentală în țara sa de origine a exprimat acordul în mod formal de a-și asuma responsabilitatea pentru copil și promite să-l protejeze și să acorde asistență acestuia.⁷⁴⁸ Nici o procedură judiciară sau de interogare de către organele de drept nu poate să rețină reunirea copilului traficat cu părinții sau repatrierea sale în general, dacă o astfel de repatriere este în cele mai bune interese ale copilului.⁷⁴⁹ Când repatrierea copilului în țara de origine nu este posibilă sau nu este în cele mai bune interese ale copilului victimă, el/ea trebuie să fie transferat spre o a treia țară.⁷⁵⁰ Un copil victimă nu trebuie să fie reunit cu familia sa dacă, urmînd o evaluare a riscurilor, se constată că este prea periculos să fie repatriat.⁷⁵¹ De aceea, victima minoră este îndreptățită la o viză temporară umanitară ceea ce îi garantează dreptul de a rămîne pe teritoriul Moldovei pînă cînd oficialii găsesc o soluție pe termen lung în privința repatrierii sale.⁷⁵² Articolul 28(4) a proiectului de lege stipulează că, dacă fostul copil traficat este mai mare de 10 ani, trebuie să-i fie luată în considerare opinia în cazul repatrierii sau relocării spre o a treia țară.⁷⁵³

Cu toate că aceste proceduri de repatriere noi cu privire la victimele minore ale traficului de persoane nu sunt explicit prevăzute de articolul 8 al Protocolului antitrafic,⁷⁵⁴ ele vor ajuta Moldova să corespundă mai bine cu standardele internaționale antitrafic odată ce vor intra în vigoare.

Apatrizia

Ambele articole 19 și 24 ale proiectului de lege antitrafic al Moldovei iau în considerație persoanele apatride cînd stabilesc măsuri de repatriere. Articolul 19(1) asigură reîntoarcerea în siguranță în Moldova a cetățenilor Moldovei și a *apatrizilor* traficați care au dreptul la reședință permanentă în Moldova.⁷⁵⁵ Articolul 24(1) deliniează măsuri pentru repatrierea voluntară și în siguranță a victimelor străine ale traficului și a persoanelor *apatride* traficate găsite pe teritoriul

⁷⁴⁶ Vezi Radu Foltea, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁷⁴⁷ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 28.

⁷⁴⁸ Vezi *id.* art. 28(1).

⁷⁴⁹ Vezi *id.* art. 28(2).

⁷⁵⁰ Vezi *id.* art. 28(3).

⁷⁵¹ Vezi *id.* art. 28(5).

⁷⁵² Vezi *id.* art. 28(6).

⁷⁵³ Vezi *id.* art. 28(4).

⁷⁵⁴ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art 8.

⁷⁵⁵ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 19(1).

Moldovei înapoi spre țara de origine.⁷⁵⁶ De aceea, potrivit noului proiect de lege persoanele apatride, în ambele cazuri, vor beneficia de aceeași protecție și aceleași modalități de asistență care sunt disponibile altor persoane traficate în timpul repatrierii. Cu toate că nu este cerut în mod specific de articolul 8 al Protocolului antitrafic,⁷⁵⁷ protejarea în timpul reîntoarcerii a persoanelor apatride traficate este importată și nevoile acestor persoane vor fi mai bine adresate odată ce proiectul de lege antitrafic va intra în vigoare.

Cheltuieli

Nici prevederile actuale cu privire la imigrare, nici proiectul de lege antitrafic nu desemnează o persoană, entitate, sau un guvern care să aibă responsabilitatea financiară pentru repatrierea victimelor adulte sau minore ale traficului spre și din Moldova. De fapt, nici prevederile existente, nici cele propuse nu identifică în mod clar ce presupun costurile repatrierii (transportul, cazarea, alimentarea, etc.).⁷⁵⁸ Poate că Parlamentul Moldovei ar trebui să revizuiască acest aspect înainte de a adopta proiectul de lege antitrafic nou propus.

Alinierea de facto:

Dreptul de a se reîntoarce

Cînd au fost întrebate despre numărul persoanelor traficate care au fost repatriate înapoi în Moldova, persoanele interviewate au menționat că sunt mai multe cifre adunate de diferite instituții. Aceste cifre variază din cauză că reprezintă numărul victimelor ajutate de acele instituții. La momentul actual nu există cifre uniforme totale. De exemplu, misiunea OIM din Chișinău raportează că între anii 2001-2003, 1140 de victime reîntoarse s-au înregistrat la azilul său.⁷⁵⁹ Direcția Antitrafic MAI raportează că 202 victime au fost repatriate pe durata primelor 8 luni ale anului 2004.⁷⁶⁰ Unele persoane interviewate au sugerat că toate cifrele existente cu privire la repatriere trebuie să fie centralizate și verificate sub auspiciile unui singur departament guvernamental.⁷⁶¹

Unele persoane interviewate au remarcat că cifrele existente pot să nu fie exacte deoarece există victime care reușesc să evadeze de la traficați prin forțe proprii și nu se reîntorc prin canale oficiale. De asemenea, există țări de destinație sau tranzit, precum Turcia, care repatriază victimele fără a notifica oficialitățile moldovene.⁷⁶² O persoană interviewată a explicat că, în alte cazuri, țări, ca Emiratele Arabe Unite, deportează victimele către țara care apare pe pașaportul lor fără a le verifica naționalitate adevărată. De exemplu, dacă pașaportul este fals și indică că o

⁷⁵⁶ *Vezi id.* art. 24(1).

⁷⁵⁷ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art 8.

⁷⁵⁸ *Vezi* Radu Foltea, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004); *vezi de asemenea* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 19, 24, 28.

⁷⁵⁹ *Vezi* Statistici OIM, *supra* nota 2.

⁷⁶⁰ *Vezi* Interviu cu Sergiu Purcică, Șeful Secției Analitice, Direcția pentru Combaterea Traficului de Persoane, Direcția Generală pentru Combaterea Crimei Organizate, Ministerul Afacerilor Interne (25 septembrie 2004).

⁷⁶¹ *Vezi* Interviu cu Olga Poalelungi, Director General, & Ion Moraru, Vice-Director General, Departamentul Migrațiune (02 octombrie 2004).

⁷⁶² *Vezi* Interviu cu Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, & Tatiana Cojocaru, Asistent Juridic, Misiunea din Moldova a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (07 octombrie 2004).

victimă original din Moldova este cetățean a Kazahstanului, oficialitățile EAU o repatriază spre Kazahstan în loc de Moldova, astfel, expunând-o la un risc mai mare.⁷⁶³

De obicei, guvernele țărilor de destinație sau ONG asigură siguranța victimele care se întorc în Moldova deoarece nu sunt alocate fonduri în bugetul național al Moldovei pentru repatrierea victimelor. Cu toate acestea, persoanele intervievate au menționat, că deși este lipsă de fonduri, se face tot posibilul pentru repatrierea victimelor fără rețineri nejustificate și nerezonabile. Dar o persoană intervievată a menționat, că au existat cazuri când repatrierea nu a fost făcută în timpul convenit.⁷⁶⁴

Siguranța, procedurile legale, și natura voluntară a repatrierii

După cum a fost menționat mai sus, guvernul Moldovei nu a alocat fonduri pînă acum pentru protecția victimelor traficului în timpul reîntoarcerii acestora în Moldova. De obicei, oficialii țărilor de destinație sau reprezentanții organizațiilor precum OIM, La Strada, și CPTF escortează victimele pe durata călătoriei, asigurînd că repatrierea nu interferează cu procese civile sau penale existente care solicită prezența victimelor.⁷⁶⁵

De fapt, persoanele intervievate au afirmat că în Moldova nu a fost fondat un program de repatriere susținut financiar în mod substanțial. Eforturile de repatriere sunt finanțate majoritar de organizațiile internaționale și ONG-urile pe bază ad hoc.⁷⁶⁶

Persoanele intervievate nu au putut da răspunsuri concrete când au fost întrebați despre procentul victimelor moldovene traficate care au fost repatriate în mod voluntar și ce procentaj a fost deportat în mod sumar.⁷⁶⁷ Reprezentanții Departamentului Migrațiune au reafirmat că este greu de a evalua un astfel de procentaj deoarece, la momentul actual, nu există date uniforme despre victimele care se reîntorc adunate de o entitate guvernamentală organizată.⁷⁶⁸

Pe o notă separată, reprezentanta de la La Strada a indicat că 15-20% din numărul total de victime ce au fost ajutate de organizația sa au fost re-traficate. Ea a subliniat că aceste cifre includ doar victimele pe care La Strada le-a ajutat prima dată când au fost traficate. Aceste cifre nu include victimele ce au fost re-traficate de cîteva ori. Ea a indicat că motivul pentru re-traficarea unui număr așa de mare de victime este că la întoarcere, ele nu au fost asistate și protejate de stat. Ele nu au putut găsi modalități de a obține un venit constant în Moldova, astfel că au acceptat când traficații le-au oferit posibilitatea de a câștiga mai mulți bani peste hotare.⁷⁶⁹

⁷⁶³ *Vezi* Interviu cu Sergiu Purcică, Șeful Secției Analitice, Direcția pentru Combaterea Traficului de Persoane, Direcția Generală pentru Combaterea Crimei Organizate, Ministerul Afacerilor Interne (25 septembrie 2004).

⁷⁶⁴ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁷⁶⁵ *Vezi id.*

⁷⁶⁶ *Vezi id.*

⁷⁶⁷ *Vezi id.*

⁷⁶⁸ *Vezi* Interviu cu Olga Poalelungi, Director General, & Ion Moraru, Vice-Director General, Departamentul Migrațiune (02 octombrie 2004).

⁷⁶⁹ *Vezi* Interviu cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004).

Verificarea

Dacă un cetățean moldovean trebuie să fie repatriat dintr-o țară de destinație sau de tranzit, un reprezentant al consulatului sau ambasadei Moldovene din țara respectivă este desemnat la cazul său și începe imediat procedura de verificare a datelor personale a individului pentru a putea emite o viză. Reprezentantul consulatului sau ambasadei contactează autoritățile corespunzătoare din Moldova și accesează Registrul de Stat al Populației prin calculator pentru a verifica numele și statutul victimei etc. Această procedură poate fi de mai lungă durată și este mai dificil de realizat dacă victima este găsită într-o țară în care Moldova nu are consulat sau ambasadă⁷⁷⁰ sau dacă această victimă oferă informații false autorităților.⁷⁷¹ Reprezentanta de la La Strada a indicat că procedura de verificare poate dura de la 2 zile pînă la 3 săptămîni.⁷⁷²

Cînd a fost întrebat despre cîte cereri de verificare au fost primite și cîte au fost acceptate pînă acum, o persoană intervievată a menționat că Ministerul Afacerilor Externe la momentul actual încearcă să compileze aceste cifre.⁷⁷³

Aceeași persoană a menționat că oficialii consulatelor și ambasadelor Moldovei sunt supuși unor seminare guvernamentale în domeniul celor mai noi legi imigraționale, acte normative, tehnologie, și documente de identificare și de călătorie. Dar, aceste seminare sunt organizate ad hoc și nu sunt destinate explicit pericolului traficului de persoane. El a sugerat ca guvernul să organizeze seminare de instruire antitrafic anual.⁷⁷⁴ La momentul actual, La Strada și OSCE organizează seminare cu privire la identificarea victimelor, modalitățile corespunzătoare de comportare cu aceste victime, și emiterea rapidă de documente.⁷⁷⁵

Documentarea

Dacă verificarea are succes, oficialii de la consulatele și ambasadele moldovene din țările de destinație emit toate documentele de călătorie necesare pentru ca victimele traficate să se reîntoarcă în Moldova. Dacă victima nu are pașaport, ea primește „Titlu de Călătorie,” mai mult cunoscut sub denumirea de pașaport alb, care este valabil doar pentru o călătorie desemnată (drumul spre casă).⁷⁷⁶ Se renunță la onorariu pentru emiterea acestor documente. Reprezentanții ONG au confirmat că oficialii moldoveni sunt prompti în emiterea pașapoartelor albe pentru victime. De fapt, astfel de documente sunt emise în localurile consulatelor și

⁷⁷⁰ *Vezi* Interviul cu Gheorghe Cucoș, Prim Secretar, Departamentul Consular General, Ministerul Afacerilor Externe (01 octombrie 2004).

⁷⁷¹ *Vezi* Interviul cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004).

⁷⁷² *Vezi id.*

⁷⁷³ *Vezi* Interviul cu Gheorghe Cucoș, Prim Secretar, Departamentul Consular General, Ministerul Afacerilor Externe (01 octombrie 2004).

⁷⁷⁴ *Vezi id.*

⁷⁷⁵ *Vezi* Interviul cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004); *vezi* Interviul cu Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, & Tatiana Cojocaru, Asistent Juridic, Misiunea din Moldova a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (07 octombrie 2004).

⁷⁷⁶ *Vezi* Interviul cu Gheorghe Cucoș, Prim Secretar, Departamentul Consular General, Ministerul Afacerilor Externe (01 octombrie 2004).

ambasadelor moldovene din țările de destinație.⁷⁷⁷ După cum sa menționat mai sus, informații despre cîte documente de călătorie au fost emise victimelor moldovene traficate nu sunt disponibile la momentul actual.⁷⁷⁸

Protejarea victimelor sub legislația națională

Persoanele intervievate au fost întrebate dacă faptul că victimele exercită dreptul de a se reîntoarce în țara de origine diminuează, schimbă sau modifică într-un fel capacitatea lor de a avea alte drepturi și imunități. Ei au răspuns că, în practică, cînd victima este repatriată în Moldova nu i se încalcă careva alte drepturi.⁷⁷⁹

Acorduri bilaterale și multilaterale în privința repatrierii

Persoanele intervievate au menționat că Moldova este parte la acorduri bilaterale și multilaterale pentru asistență juridică mutuală care includ prevederi ce se adresează repatrierii. Unii din intervievați au menționat că aceste prevederi sunt respectate.⁷⁸⁰ Un reprezentant ONG nu a fost de acord și a indicat că drepturile victimelor repatriate după cum sunt prevăzute în tratatele internaționale nu sunt întotdeauna respectate.⁷⁸¹

Copii

La momentul actual nu există măsuri speciale care sunt implementate de stat pentru a proteja copii traficați în timpul repatrierii.⁷⁸² OIM și alte ONG-uri care înfăptuiesc repatrierile oferă protecție specială. De exemplu, dacă o victimă are între 13-14 ani, un reprezentant OIM îl/o însoțește la toate etapele procesului de repatriere. Dacă victima are între 17-18 ani, reprezentantul OIM poate să nu fie întotdeauna prezent în timpul zborului spre Moldova.⁷⁸³

Unii intervievați au notat că un mecanism ar ajuta din punct de vedere preventiv. La momentul actual, copiii moldoveni sub 16 ani pot să călătorească doar cu propriul pașaport (în mod separat de părinți) și pot pleca din Moldova doar dacă *ambii* părinți și-au exprimat consimțămîntul în scris în fața unui notar.⁷⁸⁴ Dar, o altă persoană intervievată vede aceasta ca o restricție a libertății de deplasament a copilului.⁷⁸⁵

⁷⁷⁷ *Vezi* Interviul cu Olga Colomeeț, Coordonator Antitrafic, Organizația Internațională pentru Migrație (07 octombrie 2004); *vezi de asemenea* Interviul cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004).

⁷⁷⁸ *Vezi* Interviul cu Gheorghe Cucos, Prim Secretar, Departamentul Consular General, Ministerul Afacerilor Externe (01 octombrie 2004).

⁷⁷⁹ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁷⁸⁰ *Vezi id.*

⁷⁸¹ *Vezi* Interviul cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004).

⁷⁸² *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁷⁸³ *Vezi* Interviul cu Olga Colomeeț, Coordonator Antitrafic, Organizația Internațională pentru Migrație (07 octombrie 2004).

⁷⁸⁴ *Vezi* Interviul cu Olga Poalelungi, Director General, & Ion Moraru, Vice-Director General, Departamentul Migrațiune (02 octombrie 2004).

⁷⁸⁵ *Vezi* Interviul cu Nadeja Velicico, Direcția Protecției Copilului, Ministerul Educației (22 septembrie 2004).

Apatrizia

Intervievații au confirmat că ei nu cunosc nici un caz de repatriere a unui apatrid în Moldova.⁷⁸⁶ Un interviuat a menționat că, chiar dacă ar exista un asemenea caz, la momentul actual nu există proceduri pentru repatrierea persoanelor apatride.⁷⁸⁷

Cheltuieli

Printre intervievați a existat un consens total în privința faptului că guvernul Moldovei nu suportă costurile repatrierii victimelor traficate care se întorc în Moldova. În majoritatea cazurilor, țările de destinație sau organizațiile ca OIM acoperă cheltuielile. Unica contribuție financiară din partea Guvernului Moldovei constă în faptul că oficialii consulatelor și ambasadelor renunță la onorariu pentru emiterea noilor documente de călătorie.⁷⁸⁸

⁷⁸⁶ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁷⁸⁷ *Vezi* Interviul cu Gheorghe Cucuș, Prim Secretar, Departamentul Consular General, Ministerul Afacerilor Externe (01 octombrie 2004).

⁷⁸⁸ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

Articolul 9: Prevenirea traficului de persoane

1. Statele parte stabilesc politici, programe și alte măsuri cuprinzătoare pentru:
 - (a) Prevenirea și combaterea traficului de persoane; și
 - (b) Protecția victimelor traficului de persoane, în special a femeilor și copiilor, împotriva unei noi acțiuni ale cărei victime ar putea fi.
2. Statele parte depun eforturi pentru a lua măsuri, precum cercetări, campanii de informare și campanii prin mass-media, precum și inițiative sociale și economice, în scopul prevenirii și combaterii traficului de persoane.
3. Politicile, programele și alte măsuri stabilite conform prezentului articol includ, după cum este necesar, o cooperare cu organizațiile neguvernamentale, cu alte organizații competente și cu alte elemente ale societății civile.
4. Statele parte iau sau întăresc măsurile, pe calea unei cooperări bilaterale sau multilaterale, pentru remedierea factorilor care fac persoanele, în special femeile și copiii, vulnerabile în fața traficului, precum sărăcia, subdezvoltarea și inegalitatea oportunităților.
5. Statele parte adoptă sau întăresc măsurile legislative ori altele, precum măsuri de ordin educativ, social sau cultural, pe calea unei cooperări bilaterale ori multilaterale, pentru a descuraja cererea care favorizează orice formă de exploatare a persoanelor, în special a femeilor și a copiilor, care are ca scop traficul.

Recomandări:

- Guvernul Moldovei ar trebui să implementeze și să finanțeze mai multe măsuri preventive pe termen lung (campanii de informare, etc.).
- Adunarea și compararea, sub auspiciile unei entități guvernamentale, a tuturor datelor concrete de la toate entitățile care lucrează în prezent în domeniul traficului în Moldova (oficii guvernamentale, organizații internaționale, și ONG-uri).
- Departamentele de statisticii la nivel de guvern local din Moldova ar trebui să țină cont de victimele traficate după vîrstă (numărul copiilor comparat cu numărul femeilor și bărbaților), după perioada de timp (durata de timp în care au fost traficați), și după statut (persoane necăsătorite comparate cu familii).
- Încorporarea claselor și seminarelor de instruire antitrafic pentru profesioniști în cadrul drepturilor femeilor și a drepturilor copiilor.
- Oficialii guvernului Moldovei ar trebui să crească nivelul de participare la seminarele curente care sunt axate pe prevenirea traficului de persoane și sunt organizate de ONG-uri precum La Strada.
- Guvernul Moldovei ar trebui să finanțeze și să implementeze programe preventive îndreptate către grupurile de risc cum ar fi copiii orfani (după cum este prevăzut în Planul național de acțiune antitrafic).

- Guvernul Moldovei ar trebui să finanțeze și să implementeze programe preventive îndreptate către persoanele ce se află în pericol de a fi traficate din nou (retraficate).
- Abordarea problemei migrației ilegale în țările de destinație. Mai multe țări de destinație ar trebui să considere legalizarea statutului cetățenilor moldoveni care lucrează ilegal pe teritoriul lor prin emiterea de permise de lucru fie temporare sau permanente.
- Pregătirea unui proiect de lege cu privire la violența în familie (care este una din cauzele traficului).
- Abordarea problemei cererii în țările de destinație.

Alinierea de jure:

Politici preventive, programe și alte măsuri

Articolul 9(1) al Protocolului antitrafic solicită statelor parte să stabilească politici, programe, și alte măsuri multilaterale care să aibă ca scop prevenirea și combaterea traficului, precum și protejarea de la re-victimizare a persoanelor traficate.⁷⁸⁹ Din perspectiva legislativă, Moldova corespunde acestei prevederi din moment ce are un Plan național de acțiune antitrafic care descrie măsuri pentru prevenirea traficului, măsuri mai înaintate de arestare și supunere la judecată a traficantilor, măsuri pentru protejarea victimelor, măsuri de reformare a legilor existente, măsuri de antrenare a oficialilor, și măsuri de cooperare la nivel internațional.⁷⁹⁰ Proiectul de lege antitrafic reafirmă existența planului național de acțiune, stabilind un termen de 2 ani pentru reînnoirea sa,⁷⁹¹ și conferă un capitol întreg măsurilor preventive.⁷⁹² Măsurile preventive prevăzute în plan și în proiectul de lege vor fi discutate în secțiunile de mai jos.

Cercetare, informare, campanii mass media și alte inițiative

Planul național de acțiune antitrafic al Moldovei apelează la autoritățile statului să creeze un centru de cercetare, care va coopera cu toate agențiile guvernamentale și va petrece cercetări și studii sociologice relevante problemei traficului de persoane.⁷⁹³ Rezultatele eforturilor centrului de cercetare (statistice sau de alt fel) trebuie să fie publicate și distribuite anual.⁷⁹⁴ În continuare, planul accentuează necesitatea creării unei baze de date standard care va fi folosită de poliție, agențiile de asistență socială, agențiile forței de muncă, și instituțiile medicale pentru a putea urmări victimele traficate și fenomenul în general.⁷⁹⁵

⁷⁸⁹ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 9(1).

⁷⁹⁰ Vezi în general Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

⁷⁹¹ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 7(2).

⁷⁹² Vezi *id.* c. II.

⁷⁹³ Vezi Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

⁷⁹⁴ Vezi *id.*

⁷⁹⁵ Vezi *id.*

De asemenea, planul apelează la măsuri de creștere a conștientizării. Oficialitățile moldovene trebuie să organizeze campanii informaționale despre pericolele traficului și migrației ilegale, precum și să inițieze acoperirea media a problemei traficului, având ca țintă audiența potențialelor femei migrante începând de la vârsta de 14-15 ani.⁷⁹⁶ Guvernul este obligat să pregătească și răspîndească statistici antitrafic, broșuri, benzi video, afișe informaționale, și alte materiale la nivel național și regional.⁷⁹⁷ De asemenea, trebuie răspîndită informații cu privire la riscurile medicale cauzate de exploatarea sexuală.⁷⁹⁸ Pentru a educa persoane care fac parte din grupurile de risc cele mai mari, Planul național de acțiune instrucează oficialii guvernamentali să includă programe antitrafic în programul școlar.⁷⁹⁹ De asemenea, autoritățile competente sunt obligate să dezvolte programe speciale ce au drept țintă tineretul marginalizat și face apel la cei care nu fac parte din sistemul școlar de regulă (copiii cazați la orfelinate, etc.).⁸⁰⁰

În sfârșit, planul cere oficialităților moldovenești să întreprindă inițiative socio-economice care abordează nivelul înalt de șomaj și sărăcie din Moldova. De asemenea, oficialitățile trebuie să ofere consultații persoanelor care caută angajament despre pericolele traficului și să ofere informații de ajutorare în țările de destinație (adrese și numere de telefon a centrelor de recepție pentru victime etc.).⁸⁰¹

Proiectul de lege antitrafic desemnează autorităților publice, care reprezintă Comitetul Național Antitrafic,⁸⁰² comisiile de combatere a traficului locale din diferitele regiuni ale Moldovei,⁸⁰³ precum și alte ramuri de guvernământ corespunzătoare,⁸⁰⁴ variatele măsuri preventive menționate mai sus. Când proiectul de lege va intra în vigoare, va fi clar cine, din guvernul Moldovei, va fi responsabil pentru fiecare din măsurile preventive și aceste persoane vor fi obligați prin mod legal să își îndeplinească atribuțiile.

Din perspectiva legislativă, Moldova mai mult de cât probabil corespunde cu articolul 9(2) al Protocolului antitrafic care solicită ca statele să întreprindă „măsuri, precum cercetări, campanii de informare și campanii prin mass media, precum și inițiative sociale și economice în scopul prevenirii și combaterii traficului de persoane.”⁸⁰⁵

Cooperarea cu ONG-uri, alte organizații și elemente ale societății civile

Planul național de acțiune antitrafic al Moldovei implică ONG-urile în implementarea majorității măsurilor inclusiv campaniile preventive, distribuirea de materiale pentru combaterea traficului, și alte măsuri socio-economice.⁸⁰⁶ Proiectul de lege antitrafic asigură

⁷⁹⁶ *Vezi id.*

⁷⁹⁷ *Vezi id.*

⁷⁹⁸ *Vezi id.*

⁷⁹⁹ *Vezi id.*

⁸⁰⁰ *Vezi id.*

⁸⁰¹ *Vezi id.*

⁸⁰² *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 8.

⁸⁰³ *Vezi id.* art. 9.

⁸⁰⁴ *Vezi id.* art. 10, 11.

⁸⁰⁵ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 9(2).

⁸⁰⁶ *Vezi* Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

organizațiilor internaționale și ONG-urilor accesul liber și contribuția la crearea unei infrastructuri antitrafic și a campaniilor de prevenire în Moldova.⁸⁰⁷ Proiectul de lege menționează în mod explicit că organizațiile internaționale și ONG-urile pot colabora cu oficialitățile publice pentru a distribui informații antitrafic și pentru a preveni persoane despre pericolul traficării.⁸⁰⁸ De asemenea, proiectul de lege permite ONG-urilor să creeze centre pentru protecția și asistența victimelor traficate.⁸⁰⁹ În final, este recunoscută capacitatea ONG-urilor de a identifica victimele în țările de destinație, repatria victimele, și de a proteja și reprezenta victimele la proces.⁸¹⁰ Incorporarea ONG-urilor în Planul național de acțiune antitrafic precum și în noua lege antitrafic propusă recunoaște rolul important a acestora în combaterea traficului și permite Moldovei să se alinieze mai bine cu cerințele articolului 9(3) al Protocolului antitrafic.⁸¹¹

Cauzele principale

Planul național de acțiune antitrafic solicită oficialilor guvernamentali să promoveze programe care caută să îmbunătățească condițiile social-economice a persoanelor ce riscă să fie traficate.⁸¹² Potrivit acestui plan, astfel de programe include scheme de combatere a sărăciei și a șomajului, în special printre femei și tineret, programe speciale de asistență socială pentru a ajuta persoanele sărăcite, și programe de combatere a analfabetismului.⁸¹³ De fapt, Moldova are o strategie separată pentru combaterea sărăciei intitulată „Planul național de dezvoltare durabilă și reducere a sărăciei”⁸¹⁴ și o „Strategie de reformă a sistemului de asistență socială.”⁸¹⁵ Aceste instrumente caută să abordeze necesitățile a tuturor cetățenilor moldoveni, nu numai a victimelor traficului.

De asemenea, planul național de acțiune antitrafic recunoaște inegalitatea pe bază de gen ca un posibil motiv al traficării, și interzice expresii sexiste în presa moldovenească, la radio și la TV.⁸¹⁶ Mai mult, planul interzice orice publicații cu caracter violent, degradant, și pornografic.⁸¹⁷

Proiectul de lege antitrafic însărcinează Ministerul Economiei să colaboreze împreună cu alte ministere și departamente guvernamentale corespunzătoare pentru a dezvolta și implementa programe socio-economice care caută să abordeze cauzele și condițiile economice care favorizează migrația ilegală și traficul de persoane.⁸¹⁸ Proiectul de lege de asemenea însărcinează Ministerul Muncii și Protecției Sociale să distribuie informații de angajare și să

⁸⁰⁷ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 6(3).

⁸⁰⁸ Vezi *id.* art.12(1).

⁸⁰⁹ Vezi *id.* art.12(2).

⁸¹⁰ Vezi *id.* art. 12(3).

⁸¹¹ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 9(3).

⁸¹² Vezi Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

⁸¹³ Vezi *id.*

⁸¹⁴ Vezi în general Planul împotriva sărăciei, *supra* nota 18.

⁸¹⁵ Vezi în general Hotărîrea Parlamentului Republicii Moldova pentru aprobarea strategiei de reforma a sistemului de asistență socială, Nr. 416-XIV, 28 mai 1999 [în continuare Strategia de reformă a asistenței sociale].

⁸¹⁶ Vezi Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

⁸¹⁷ Vezi *id.*

⁸¹⁸ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 10(10).

organizeze seminare de instruire profesională pentru grupele de risc⁸¹⁹ și, împreună cu Ministerul Finanțelor, să creeze măsuri pentru stimularea angajatorilor de a le oferi locuri de muncă.⁸²⁰

Un expert subliniază că Planul național de acțiune antitrafic⁸²¹ și proiectul de lege antitrafic⁸²² pun accent pe cooperarea cu alte state pentru a preveni și a combate traficul de persoane, precum și pentru a proteja victimele traficate. El interpretează aceste eforturi cooperative să includă strategii inter-statale care adresează cauzele și condițiile ce favorizează traficul.⁸²³

Datorită eforturilor menționate mai sus, se poate susține că, teoretic, Moldova mai mult de cât probabil corespunde cu obligația de a aborda cauzele traficului prevăzută de articolul 9(4) al Protocolului antitrafic (sărăcia, subdezvoltarea, și lipsa de oportunități).⁸²⁴ Cu toate acestea, sunt multe alte cauze mai specifice care pot fi adresate dacă sunt într-adevăr aplicabile în contextul Moldovei. Astfel de cauze ar putea să includă:

- inegalitatea femeii pe piața muncii
- violența împotriva femeii
- lipsa accesului la educație
- globalizarea și efectele acesteia
- sporirea deplasării populației
- exploatarea economică
- avansarea tehnologiei și comunicațiilor și efectele lor
- crizele economice
- conflicte armate regionale
- creșterea crimei organizate.⁸²⁵

Cererea

Moldova este, în principal, o țară de origine pentru victimele traficului și nu este responsabilă în mod obligatoriu pentru abordarea problemei cererii. De aceea, legile sale nu enumeră în mod explicit măsurile pentru descurajarea cererii de victime după cum se cere în articolul 9(5) al Protocolului antitrafic.⁸²⁶ Dar un expert afirmă că eforturile prevăzute de Planul național de acțiune antitrafic și proiectul de lege antitrafic vor avea un efect indirect asupra cererii.⁸²⁷

⁸¹⁹ *Vezi id.* art. 10(4)(a).

⁸²⁰ *Vezi id.* art. 10(4)(c).

⁸²¹ *Vezi* Planul național de acțiune antitrafic, supra nota 8.

⁸²² *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, supra nota 21, c. V.

⁸²³ *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁸²⁴ *Vezi* Protocolul antitrafic, supra nota 10, art. 9(4).

⁸²⁵ *Vezi* John Cerone, *Cadrul normativ al drepturilor omului aplicabil traficului de persoane și incorporarea acestuia în Regulamentul 2001/4 UNMIK*, 7 Y.B. INT'L PEACE OPERATIONS 42 (2002), republicat în 11 HUM. RTS. BRIEF 20 (2003) (sumar); *vezi de asemenea* CENTRUL INTERNAȚIONAL PENTRU ELABORAREA POLITICILOR ÎN DOMENIUL MIGRAȚIEI ȘI MINISTERUL DE INTERNE AL AUSTRIEI, STANDARDE REGIONALE ÎN COMBATAREA TRAFICULUI; INSTRUIRE PENTRU POLIȚIȘTII DIN ESE 13 (2003), *disponibil la* http://www.undp.ro/governance/Best%20Practice%20Manuals/docs/Police_Manual_Final.pdf.

⁸²⁶ *Vezi* Protocolul antitrafic, supra nota 10, art. 9(5).

⁸²⁷ *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

Alinierea de facto:

Politici preventive, programe și alte măsuri

La momentul actual, organele guvernamentale principale care sunt împuternicite cu implementarea politicilor și programelor preventive ale Moldovei sunt Ministerul Educației și Departamentul Migrațiune. Cu toate acestea, majoritatea din persoanele intervievate au menționat că măsurile preventive existente sunt finanțate și implementate de organizații internaționale și ONG-uri precum OIM, La Strada, și CPTF. Oficialii guvernamentali cooperează în privința acestor eforturi dar fonduri de stat nu sunt donate pentru a susține programele și inițiativele preventive.⁸²⁸ Măsurile existente vor fi discutate în secțiunile corespunzătoare de mai jos.

Cînd intervievații au fost întrebați despre efectul total al eforturilor preventive în Moldova, ei au menționat că acestea au un impact limitat. Misiunea OIM și-a realizat 80% din scopurile sale preventive.⁸²⁹ Cu toate acestea, ținînd cont de magnitudinea problemei traficului, guvernul Moldovei trebuie să sponsorizeze din cont propriu mai multe măsuri pe termen lung.⁸³⁰ O intervievată a plasat problema traficului în perspectivă, menționînd nivelul înalt al vulnerabilității din provincia sa. Ea a indicat că în raionul Călărași, 668 de copii trăiesc fără părinți. Adică, ambii părinți au plecat în căutarea de lucru mai bine plătit și au lăsat copiii la rude sau la prieteni. În opinia sa, măsurile preventive existente nu sunt suficiente și nu vor putea să stopeze eforturile traficantilor de recrutare astfel de copii supuși riscului.⁸³¹

O persoană intervievată a menționat că unele măsuri preventive care sunt întreprinse în Moldova tind să încalce drepturile persoanelor. La momentul actual, copiii Moldoveni sub 16 ani nu pot să călătorească fără acordul ambilor părinți în scris și legalizat la notar. Ea vede acest lucru drept o restricție a libertății de deplasare a acestor copii.⁸³²

Cercetare, informare, campanii mass media și alte inițiative

Conform celor menționate mai sus, organizațiile ca OIM, La Strada, și CPTF conduc finanțarea și implementarea măsurilor preventive în Moldova. Din interviuarea elevilor liceului din Sipoteni (raionul Călărași), evaluatorul a ajuns la concluzia că campaniile informaționale și diferitele alte eforturi antitrafic au ajuns la audiența dorită. Elevii intervievați cunoșteau unele eforturi menționate mai jos și știau cum trebuie să se protejeze dacă sunt abordați de un traficant.⁸³³

⁸²⁸ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁸²⁹ *Vezi* Interviul cu Allan Freedman, Vice-Şef de Misiune, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale pentru Migrației (23 septembrie 2004).

⁸³⁰ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁸³¹ *Vezi*, Interviul cu Ludmila Timofte, Specialist Principal, Direcția Educație, Tineret și Sport, Sipoteni, Moldova (04 octombrie 2004).

⁸³² *Vezi* Interviul cu Nadeja Velicico, Direcția Protecția Copilului, Ministerul Educației (22 septembrie 2004).

⁸³³ *Vezi* Interviul cu elevii liceului din Sipoteni, Călărași (04 octombrie 2004).

În deosebit, OIM a conceput o campanie de informații și mass-media care are drept țintă atât tineretul de gen feminin cât și masculin. Bazându-se pe finanțarea din partea membrilor săi, OIM a elaborat și a distribuit afișe antitrafic, care sunt expuse pe panouri în Chișinău precum și în 20 de universități din întreaga Moldovă. În 2002, OIM împreună cu Departamentul de Stat SUA, Uniunea Europeană, La Strada, și entități private ca Lakarmissionen, Voxtel și SunTV, au sponsorizat vizionări gratuite la „Lilya 4-ever” („Pentru totdeauna Lilya”), un film de 2 ore despre experiența personală a unei tinere femei dintr-o țară ex-sovietică care a fost traficată în Suedia. 300.000 de oameni au vizionat filmul. De asemenea, o piesă teatrală a fost scrisă pentru copii despre problema traficului. OIM a stabilit o linie fierbinte pentru victime potențiale și pentru persoanele care au fost traficate, unde ei/ele pot suna gratuit și pot primi informații despre drepturile lor. La Strada supraveghează linia fierbinte și a raportat că în perioada 1 Septembrie 2001 și 1 Septembrie 2004, 11.027 de apeluri au fost primite, 28% dintre care au reprezentat cereri de informații specifice în privința lucrului peste hotare.⁸³⁴ Pe durata verii 2004, OIM a desfășurat o campanie informațională în toate regiunile Moldovei; campanie implementată în taberele de vară pentru copiii de la 10 ani în sus, în timpul căreia au fost distribuite materiale și cărți de vizită cu numărul de telefon al liniei fierbinți, și au fost informate autoritățile guvernamentale locale. De asemenea, OIM a antrenat vameșii să folosească inserții cu informație antitrafic în pașapoarte pentru grupurile de vârstă vizată. Vameșii moldoveni sunt obligați să distribuie aceste informații femeilor între 16 și 35 de ani și oricui alt cuiva care solicită acestea.⁸³⁵ Un reprezentant OIM a indicat că guvernul Moldovei nu contribuie financiar la eforturile menționate mai sus, dar participă cu personal.⁸³⁶

La Strada a efectuat cercetări în privința traficului de persoane în Moldova⁸³⁷ și a antrenat profesori, directori de școală, precum și oficiali guvernamentali în privința pericolului acestui fenomen. Între lunile februarie și iunie 2004, La Strada a organizat 208 seminare preventive, la care au participat 7.165 de oameni din toate regiunile majore ale Moldovei precum și din Transnistria.⁸³⁸ Participanții au primit un manual pentru combaterea traficului care include definiția traficului dată în Protocolul antitrafic, contextul său în cadrul drepturilor omului, baza națională și internațională pentru combaterea acestui fenomen, o descriere a statutului victimelor traficului, drepturile victimelor, și modalitățile pentru ajutorarea lor.⁸³⁹ De asemenea, participanții au primit un îndrumător legat de prevenirea traficului de persoane care vizează profesorii pre-universitari.⁸⁴⁰ Reprezentanta La Strada a menționat că în pofida tuturor eforturilor, rezultatele sunt limitate din diferite motive. În primul rând, guvernul Moldovei nu a studiat sau nu a aplicat rezultatele cercetării La Strada. Cu toate că la început seminarele de instruire erau frecventate des de către oficialii guvernamentali, acum prezența lor este mai rară. Mai mult, chiar dacă unele persoane participă la seminarele La Strada, rata schimbării personalului este mare, iar informația nu este transmisă persoanelor noi pe posturi (nu există

⁸³⁴ *Vezi* La Strada, Statisticile liniei fierbinți.

⁸³⁵ De fapt, un vameș a arătat, la cererea evaluatoarei, informația pe care o include în pașaportul moldovean, la ieșirea din Moldova.

⁸³⁶ *Vezi* Interviu cu Olga Colomeț, Coordonator Antitrafic, Organizația Internațională pentru Migrație (07 octombrie 2004).

⁸³⁷ *Vezi de ex.* La Strada, Studiu Sociologic pe Problemele Migrației și Traficului de Femei, 2003.

⁸³⁸ *Vezi* La Strada, Distribuirea Geografică a Seminarilor Preventive.

⁸³⁹ *Vezi în general* LA STRADA, GHID: COMBATEREA TRAFICULUI DE PERSOANE (2004).

⁸⁴⁰ *Vezi în general* LA STRADA, PREVENIREA TRAFICULUI DE FEMEI: CULEGERE DE MATERIALE ÎN AJUTORUL PROFESORULUI PREUNIVERSITAR (2003).

continuitate). În unele cazuri, profesorii distribuie informația primită de la La Strada fără a da explicații detaliate. O problemă în plus ar putea fi atitudinea conservativă a unor profesori, care limitează discuțiile despre relații sexuale, prostituție, și alte teme sensibile care sunt absolut necesar legate cu traficul. În sfârșit, La Strada nu primește contribuții financiare din partea guvernului Moldovei și nu are fonduri private suficiente pentru a-și desfășura programele de instruire în fiecare oraș și sat din Moldova. ⁸⁴¹

La momentul actual, alte măsuri preventive includ eforturile ONG-urilor locale precum CPTF care publică un buletin lunar ce include ultimele noutăți despre mișcările de trafic, scopurile de exploatare (raportînd o creștere recentă în traficul copiilor și traficul în scopul transplantului de organe), măsurile de combatere a traficului din Moldova și din regiune, precum și chestiuni legate de angajare și migrație.⁸⁴² De asemenea, CPTF distribuie materiale preventive în privința pericolelor traficului și tipul de informație pe care trebuie să-l poseze o persoană înainte de a cade de acord să lucreze peste hotare. ⁸⁴³

Departamentul Migrațiune întreține o linie fierbinte unde cetățenii Moldoveni pot să primească sfaturi despre migrația legală și documentele necesare pentru a lucra peste hotare. În plus, operatorii liniei fierbinți oferă informații cu privire la oferta de lucru legal vs. lucru ilegal și alte chestiuni legate de contractele de muncă.⁸⁴⁴ De asemenea, Departamentul Migrațiune a organizat seminare cu privire la pericolul migrației ilegale peste hotare, dar aceste seminare nu se concentrează neapărat asupra traficului de persoane. Astfel de eforturi sunt limitate de faptul că statul nu oferă un buget special pentru măsurile preventive. În opinia reprezentanților Departamentului Migrațiune, trebuie să se întreprindă mai mult în domeniul prevenirii.⁸⁴⁵

Un interviu a indicat că, începînd cu 1 septembrie 2005, se va include un curs obligatoriu intitulat „Deprinderi de viață” în programul școlar pentru clasele 1-12. Cursul va face parte permanent în programul școlar și va include un capitol despre pericolele legate de traficul de persoane. Fondul Investițional Global va acoperi cheltuielile asociate cu „Deprinderi de viață” (nu guvernul Moldovei).⁸⁴⁶ Acest curs va fi o îmbunătățire în comparație cu clasele ad hoc care sunt la momentul actual și care vizează elevii claselor a 10-a pînă la a 11-a (16–19 ani). Reprezentanta La Strada a indicat că majoritatea victimelor traficate care se reîntorc au o educație de 9 clase.⁸⁴⁷

⁸⁴¹ *Vezi* Interviul cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004).

⁸⁴² *Vezi* Buletin informativ al Centrului de Prevenire a Traficului de Femei, *la* http://www.antitraffice.md/materials/bulletins/information_bulletin_cptf/

⁸⁴³ *Vezi* Broșura traficul de femei: ce trebuie să știi, *la* http://www.antitraffice.md/materials/booklets/ce_trebuie_sa_stii/

⁸⁴⁴ *Vezi* Interviul cu Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, & Tatiana Cojocar, Asistent Juridic, Misiunea din Moldova a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (07 octombrie 2004).

⁸⁴⁵ *Vezi* Interviul cu Olga Poalelungi, Director General, și Ion Moraru, Vice-Director General, Departamentul Migrațiune (02 octombrie 2004).

⁸⁴⁶ *Vezi* Interviul cu Nadeja Velicico, Direcția Protecția Copilului, Ministerul Educației (22 septembrie 2004).

⁸⁴⁷ *Vezi* Interviul cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004).

Cooperarea cu ONG-uri, alte organizații și elemente ale societății civile

După cum a fost menționat mai sus, organizațiile internaționale și ONG-urile finanțează și implementează majoritatea măsurilor preventive din Moldova. Persoanele intervievate au indicat că reprezentanții guvernului se implică în diferite activități implementate de ONG-uri prin discursuri în cadrul campaniilor informaționale, participare la seminare și asistență în distribuirea informațiilor antitrafic. Guvernul Moldovei nu alocă, însă, fonduri pentru măsurile de prevenire.⁸⁴⁸

Cauzele principale

Cauza principală a traficului în Moldova este sărăcia. Conform statisticilor OIM, circa 81% din persoanele traficate (intervievate de OIM) au plecat peste hotare în scopul de a obține un loc de muncă.⁸⁴⁹ 52% din persoanele traficate provin din familii sărace și 22% provin din familii foarte sărace.⁸⁵⁰ Conform Băncii Mondiale, persoanele sărace și foarte sărace din Moldova au un venit de mai puțin de 202 lei (\$17 SUA) pe lună. Aceste cifre indică rezultatele interviurilor cu 1140 de victime ale traficului care au fost repatriate în Moldova în perioada 2001-2003. OIM folosește următoarea afirmație pentru a califica aceste date:

Traficanții continuă să țintească tinerii și săracii, preponderent fetele și femeile. Marea majoritate a grupurilor țintă au un venit de sub \$1 SUA pe zi și nu au absolvit clase de liceu sau de universitate. În mod consecvent, traficanții se folosesc de disperarea economică și situațiile nestabile în familii; marea majoritate a persoanelor traficate comunicând că au suferit de violență domestică anterior plecării peste hotare.⁸⁵¹

Guvernul a reacționat la condițiile economice drastice din Moldova elaborând o strategie de reducere a sărăciei.⁸⁵² Deși această strategie există pe hârtie, persoanele intervievate au menționat că puține eforturi sunt întreprinse pentru a identifica persoanele vulnerabile, dezvolta standarde, crea locuri de muncă, cataliza dezvoltarea și pentru a oferi oportunități economice viabile.⁸⁵³ O persoană intervievată a indicat că există câteva grupuri susceptibile care nu beneficiază de asistența necesară în cadrul prezentei strategii de reducere a sărăciei. De exemplu, orfanii trebuie să părăsească școlile de internat ale statului la vârsta de 16 ani. Ei nu se pot angaja permanent în câmpul muncii până la vârsta de 18 ani, deși pot semna contracte de angajare pe jumătate de normă. De astfel, copiii orfani între 16 și 18 ani prezintă un grad de vulnerabilitate sporită față de traficanți. Mai mult, mamele singure cu copii au dreptul la asistență socială de 54 lei (\$5 SUA) pe lună dacă pot atesta că venitul lor lunar constituie nu mai mult de 36 lei (\$3 SUA). Mamele cu copii handicapați au dreptul să primească asistență socială de 64 lei (\$5,41 SUA) pe lună, dacă pot atesta că venitul lor lunar constituie nu mai mult de 36 lei (\$3 SUA).⁸⁵⁴ Aceste sume sunt cu mult mai mici decât venitul cel mai mic din Moldova, care

⁸⁴⁸ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁸⁴⁹ Vezi Statistici OIM, *supra* nota 2.

⁸⁵⁰ Vezi *id.*

⁸⁵¹ Vezi *id.*

⁸⁵² Vezi Planul împotriva sărăciei, *supra* nota 18.

⁸⁵³ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁸⁵⁴ Vezi Interviu cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a

constituie 202 lei (\$17 SUA) pe lună și care „acoperă existența minimă, inclusiv o dietă de 2.100 calorii pe zi și puține necesități suplimentare cum ar fi săpun, șampon sau procurarea ocazională a unei cămeși sau pantofi.”⁸⁵⁵

Un alt factor care a contribuit la amplificarea traficului în Moldova a fost reacția întârziată a guvernului față de fenomenul migrației ilegale. O persoană interviuată a indicat că funcționarii publici moldoveni au început să se preocupe de problema migrației ilegale abia în 1994. Anterior, plecarea peste hotare era costisitoare (de la \$1.500 SUA la \$2.500 SUA de persoană), traficanții oferind alternative „mai ieftine” și constrângând pe această cale persoanele la exploatare.⁸⁵⁶

Unele persoane interviuate au identificat inegalitatea pe bază de gen și violența în familie drept factori care catalizează vulnerabilitatea femeilor față de traficanți. Una din interviuați a comunicat că există instruirii în problema de inegalitate pe bază de gen la locul de muncă, dar, în realitate, femeile încă sunt tratate în mode ne-egal.⁸⁵⁷ Mai mult, există și unele profesii considerate potrivite pentru femei, cum ar fi cele în învățământ și asistență medicală, dar salariile sunt însă mult mai joase decât cele oferite în profesiile tradițional rezervate bărbaților.⁸⁵⁸ Altă persoană interviuată a menționat apartenența potențialelor victime la familii în care predomină alcoolismul, abuzul sexual și violența.⁸⁵⁹ Poziția OIM este că traficul nu are doar cauze economice dar și determinante psihologice, 90% din victime avînd experiența violenței în familie anterior plecării peste hotare. Există o comisie parlamentară pentru problema violenței în familie, care la moment elaborează acte normative în domeniu, dar activitățile sale sunt limitate.⁸⁶⁰

Unele persoane interviuate au menționat că mai există unele cauze asupra cărora ar trebui să se concentreze guvernul, cum ar fi potențialul de erupere a unui conflict armat în Transnistria și securitatea frontierelor Moldovei.⁸⁶¹ Una din persoanele interviuate și-a expus părerea că persoanele din Transnistria sunt mai vulnerabile traficului pentru că nu au acces la linia fierbinte menținută de OIM, la materialele de prevenire sau la orice alt tip de asistență. Ea a remarcat creșterea recentă a numărului de femei traficate din Transnistria.⁸⁶²

Muncii (05 octombrie- 06 octombrie 2004).

⁸⁵⁵ *Vezi* Statistici OIM, *supra* nota 2.

⁸⁵⁶ *Vezi* Interviul cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii (05 octombrie- 06 octombrie 2004).

⁸⁵⁷ *Vezi* Interviul cu Ludmila Timofte, Specialist Principal, Direcția Educație, Tineret, și Sport, Sopoteni, Moldova (4 octombrie 2004).

⁸⁵⁸ *Vezi* Interviul cu Natalia Lazareva, reprezentanta unui ONG din Găgăuzia, Moldova (decembrie 2004).

⁸⁵⁹ *Vezi* Interviul cu Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale a Muncii (05 octombrie- 06 octombrie 2004).

⁸⁶⁰ *Vezi* Interviul cu Olga Colomeet, Coordonator Antitrafic, Organizația Internațională pentru Migrație (07 octombrie 2004).

⁸⁶¹ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁸⁶² *Vezi* Interviul cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004).

Cererea

După cum a fost menționat mai sus, Moldova este în principal o țară de origine pentru victimele traficului și nu este nemijlocit responsabilă pentru abordarea cererii. Oficialii din Moldova au apelat însă la autoritățile din țările de destinație solicitându-le să se preocupe de problema cererii.⁸⁶³

⁸⁶³ *Vezi* Interviul cu Allan Freedman, Vice-Şef de Misiune, Misiunea din Moldova a Organizației Internaționale pentru Migrație (23 septembrie 2004).

Articolul 10: Schimb de informații și formare

1. Instituțiile de aplicare a legii, emigrare sau alte servicii competente ale statelor parte cooperează între ele, după cum este necesar, făcând schimb, conform dreptului intern al acestor state, de informații care le permit să stabilească:
 - (a) Dacă persoanele care trec sau încearcă să treacă o frontieră internațională cu documente de călătorie aparținând unor alte persoane ori fără documente de călătorie sunt autori sau victime ale traficului de persoane;
 - (b) Tipurile de documente de călătorie pe care persoanele le-au folosit sau au încercat să le folosească pentru trecerea unei frontiere internaționale în scopul traficului de persoane; și
 - (c) Mijloacele și metodele folosite de grupurile infracționale organizate pentru traficul de persoane, inclusiv recrutarea și transportul victimelor, itinerariile și legăturile între persoanele și grupurile care se ocupă de acest trafic, precum și măsurile care permit descoperirea acestora.
2. Statele parte asigură sau întăresc formarea oficialilor instituțiilor de aplicare a legii, imigrare și a altor servicii competente pentru prevenirea traficului de persoane. Această formare ar trebui să pună accentul pe metodele folosite pentru prevenirea unui astfel de trafic, trimiterea în judecată a traficanților și respectarea drepturilor victimelor, mai ales protejarea acestora împotriva traficanților. Această formare ar trebui să țină cont, în egală măsură, de necesitatea de a lua în considerare drepturile omului și problemele specifice ale femeilor și ale copiilor și să favorizeze cooperarea cu organizațiile neguvernamentale, cu alte organizații competente și cu alte elemente ale societății civile.
3. Un stat parte care primește informații se conformează oricărei cereri din partea statului parte care le-a comunicat, supunând folosirea acestora la restricții.

Recomandări:

- Modificarea proiectului de lege antitrafic pentru a include mai multe măsuri conform stipulațiilor articolului 10(1) al Protocolului antitrafic. Articolul 10(1) prescrie statelor cooperarea pentru identificarea persoanelor traficate și a traficanților acestora, documentelor de călătorie utilizate, și mișcărilor grupurilor infracționale organizate și a altor persoane.
- Modificarea articolului 34 al proiectului de lege antitrafic pentru a conferi explicit funcționarilor moldoveni atribuțiile de a pune anumite restricții pe schimbul de informații sau date efectuat în cadrul cercetărilor de trafic transfrontaliere. În acest mod, ei vor avea capacitatea de a proteja mai eficient confidențialitatea și identitatea victimelor traficului sau a altor persoane implicate.
- Sporirea numărului acordurilor bilaterale și multilaterale pentru a îmbunătăți sistemul de anticipare și prevenire a acțiunilor ilicite cu caracter transfrontalier întreprinse de traficanți. Aceste acorduri trebuie să prevadă un schimb de informații și probe constant între organele moldovenești și autoritățile respective din țările de tranzit și destinație.
- Crearea unei baze de date comune împreună cu alte state pentru a facilita schimbul de informații și probe privind cazurile de trafic cu caracter transfrontalier.

Alinierea de jure:

Respectarea drepturilor omului

Una din preocupările principale în spatele diferitelor măsuri de identificare a victimelor și a traficantilor lor la hotarele internaționale, precum solicitate de articolul 10(1) al Protocolului antitrafic,⁸⁶⁴ este corespunderea acestor măsuri cu respectarea drepturilor omului. Asemenea drepturi, deși nu sunt descrise în articolul 10 al Protocolului,⁸⁶⁵ includ dreptul la libertatea deplasării, dreptul de a nu fi supus discriminării și dreptul la confidențialitate.

Codul de procedură penală al Moldovei garantează aceste drepturi la toate etapele procesului penal. Articolul 10(1) solicită tuturor oficialilor și părților implicate într-un proces penal să respecte drepturile și libertățile fundamentale și demnitatea.⁸⁶⁶ Astfel, când un traficant este identificat și interceptat la granițele Moldovei, drepturile lui/ei sunt garantate pe toată durata cercetării, judecării, ședinței de condamnare și orice altă etapă procedurală conexasă. Orice victimă care acceptă să depună mărturie beneficiază de aceeași protecție. Articolul 10(4) al codului prevede că *orice persoană* poate să își apere drepturile, libertățile și demnitatea dacă acestea au fost încălcate sau limitate în orice mod în timpul procesului penal.⁸⁶⁷

Proiectul de lege antitrafic se axează mai preponderent pe drepturile victimelor traficului. Legea prevede că la întreprinderea oricărei măsuri de combatere a traficului, organele respective urmează să respecte drepturile și libertățile fundamentale ale omului,⁸⁶⁸ să nu aplice tratamente discriminatorii,⁸⁶⁹ și să asigure siguranța și tratamentul echitabil al victimelor traficului.⁸⁷⁰ În special, articolul 5 al proiectului de lege stipulează obligația organelor respective, în cadrul oferirii protecției victimelor, de a nu discrimina pe baza genului, rasei, culorii, limbii vorbite, religiei, afiliației politice, altor opinii, originii sociale sau naționale, etniei sau oricărui alt statut.⁸⁷¹ Astfel, drepturile victimei traficului care este identificată la granițele Moldovei sunt automat protejate (odată cu intrarea în vigoare a legii).

Cooperarea și schimbul de informații / identificarea

Planul național de acțiune antitrafic prevede cooperarea internațională și schimbul de informații cu alte state pentru a intercepta traficanții care trec frontierele Moldovei și pentru a proteja persoanele traficate.⁸⁷² Proiectul de lege antitrafic conferă Departamentului Trupelor de Grăniceri atribuția de a întreprinde măsuri pentru prevenirea, detectarea și stoparea trecerii frontierelor Moldovei de către traficanți și trecerea licită sau ilicită a frontierelor de către victime.⁸⁷³ Aceste stipulații reglementează trecerea frontierelor în mod general și nu corespund

⁸⁶⁴ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 10(1).

⁸⁶⁵ Vezi *id.* art. 10.

⁸⁶⁶ Vezi CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C. P. PENALĂ] art. 10(1) (Mold.).

⁸⁶⁷ Vezi *id.* art. 10(4).

⁸⁶⁸ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 4(1).

⁸⁶⁹ Vezi *id.* art. 4(5).

⁸⁷⁰ Vezi *id.* art. 4(7).

⁸⁷¹ Vezi *id.* art. 5.

⁸⁷² Vezi Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

⁸⁷³ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 10(3).

totalmente cerințelor articolului 10(1) al Protocolului antitrafic care obligă statele să coopereze pentru a identifica:

- persoanele traficate și traficanții acestora
- documentele de călătorie utilizate
- mișcările grupurilor infracționale organizate și a altor operațiuni de talie mai mică.⁸⁷⁴

Deși impunând obligații generale, nici Planul național de acțiune antitrafic curent, nici proiectul de lege antitrafic nu prevede, în mod clar, *cum* oficialii moldoveni trebuie să coopereze cu autoritățile respective din alte state pentru a preveni traficul la hotarele Moldovei. Articolul 10(1) al protocolului solicită măsuri detaliate și asemenea măsuri nu sunt stabilite în planul actual sau în proiectul de lege antitrafic. Proiectul de lege ar trebui să fie modificat pentru a introduce stipulații mai detaliate în acest sens.

Formarea

Planul național de acțiune antitrafic prevede câteva tipuri de instruire pentru autoritățile moldovenești. Planul prevede seminare de instruire pentru asistenții sociali, agențiile de plasament, angajații din sistemul de asistență medicală, și profesorii, pentru a-i instrui în domeniul cooperării cu sistemul judiciar pentru combaterea efectivă a traficului.⁸⁷⁵ De asemenea, planul prevede elaborarea unor programe de instruire menite să consolideze cooperarea între funcționarii care lucrează în domeniul combaterii traficului și ONG-urile.⁸⁷⁶

Proiectul de lege antitrafic conferă forță juridică obligației de efectuare a instruirilor prevăzute de plan mai sus. Articolul 14(1) al proiectului de lege prevede obligația statului de a asigura formarea și instruirea profesională a organelor de drept, serviciilor de imigrare și a altor autorități competente în așa fel încât ei vor învăța cum să prevină și să combată traficul de ființe umane.⁸⁷⁷ Aceste seminare urmează să instruiască participanții în utilizarea

- tehnicilor cele mai avansate de cercetare penală pentru a le utiliza în cazurile de trafic de adulți și copii
- măsurile de garantare a drepturilor și intereselor victimelor traficului
- măsurile cele mai avansate pentru protecția victimelor traficului.⁸⁷⁸

În cele din urmă, proiectul de lege subliniază importanța includerii organizațiilor internaționale și regionale, ONG-urilor și a altor membri ai societății civile în efectuarea instruirilor descrise mai sus și importanța cooperării transnaționale cu alte state pentru efectuarea instruirilor în comun.⁸⁷⁹

Legislația Moldovei deja prevede anumite tehnici de cercetare penală care sunt utilizate în urmărirea tuturor infracțiunilor (nu numai în cazul crimei de trafic de ființe umane). De exemplu, articolele 109-112 ale Codului de procedură penală prevăd tehnici speciale de intervievare a martorilor, părților vătămate și a persoanelor civile implicate într-un proces

⁸⁷⁴ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 10(1).

⁸⁷⁵ *Vezi* Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

⁸⁷⁶ *Vezi id.*

⁸⁷⁷ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 14(1).

⁸⁷⁸ *Vezi id.* art. 14(2).

⁸⁷⁹ *Vezi id.* art. 14(3).

penal, accentuând protejarea drepturilor lor.⁸⁸⁰ Legea investigațiilor din 1994 stipulează metode de efectuare a cercetărilor sub acoperire în cauzele penale.⁸⁸¹ Legea din 1994 de asemenea prevede proceduri de interceptare a conversațiilor și alte măsuri de implicare licită în comunicații în cazurile în care viața, sănătatea sau proprietatea unei persoane sunt în pericol.⁸⁸² Aceste măsuri, la fel ca și altele prevăzute în Legea investigațiilor din 1994 urmează să respecte drepturile și libertățile persoanelor implicate în cauze penale.⁸⁸³

La intrarea în vigoare a proiectului de lege antitrafic, aceasta va consolida actele normative existente și Planul național de acțiune antitrafic și va asigura respectarea mai apropiată a cerințelor privind instruirea detaliată în articolul 10(2) al Protocolului antitrafic.⁸⁸⁴

Restricții

Articolul 10(3) al Protocolului antitrafic indică că, atunci când guvernele cooperează și fac schimb de informații între ele pentru interceptarea traficantilor și identificarea victimelor, statul care oferă informația poate impune anumite restricții pe modul de utilizare a acestei informații.⁸⁸⁵ Acest lucru este întreprins preponderent ca să se protejeze confidențialitatea și identitatea victimelor traficului.

Nici legislația în vigoare a Moldovei, nici proiectul de lege antitrafic nu prevăd expres asemenea restricții în cazurile de trafic. Articolul 34 al proiectului de lege desemnează reprezentanți speciali la Ministerul Afacerilor Interne și la Procuratura Generală ca să efectueze schimbul de date și informații cu autoritățile respective din alte state.⁸⁸⁶ Acest articol nu stipulează expres dreptul oficialilor moldoveni de a impune anumite restricții pe utilizarea datelor și informațiilor pentru a proteja confidențialitatea și identitatea victimelor sau a altor persoane implicate.⁸⁸⁷ Ar putea fi indicată modificarea articolului 34 al proiectului de lege pentru asigurarea alinierii mai exacte cu articolul 10(3) al Protocolului antitrafic.⁸⁸⁸

Alinierea de facto:

Respectarea drepturilor omului

În cadrul interviurilor efectuate nu a fost clar determinată măsura în care autoritățile moldovene garantează drepturile fundamentale ale indivizilor atunci când ei aplică măsuri punitive la frontieră (identificarea traficantilor și a victimelor acestora etc.). Persoanele intervievate au confirmat totuși încadrarea noțiunilor de respectare a drepturilor omului și informarea în problemele specifice ale copilului și femeii în instruirile antitrafic. Ofițerii

⁸⁸⁰ *Vezi* CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ [C. P. PENALĂ] art. 109-12 (Mold.).

⁸⁸¹ *Vezi* Legea investigațiilor din 1994, *supra* nota 132, art. 1(2).

⁸⁸² *Vezi id.* art. 8(2).

⁸⁸³ *Vezi id.* art. 5.

⁸⁸⁴ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 10(2).

⁸⁸⁵ *Vezi id.* art. 10(3).

⁸⁸⁶ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 34.

⁸⁸⁷ *Vezi id.*

⁸⁸⁸ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 10(3).

organelor de drept, oficialii serviciilor de imigrare și alte autorități, care participă la asemenea instruire, sunt învățați să protejeze drepturile și libertățile victimelor traficului și să respecte drepturile procedurale ale traficantilor reținuți.⁸⁸⁹ O persoană interviuată a constatat că autoritățile publice referă, din ce în ce mai mult, victimele traficului la ONG-uri pentru protecție și asistență specială, acesta indicând că instruirile au efect bun asupra participanților.⁸⁹⁰

Cooperarea și schimbul de informații / identificarea

Cînd au fost întrebați dacă oficialii moldoveni cooperează și fac schimb de informații pentru a identifica victimele traficului și traficantii, documentele lor de călătorie și mișcările grupurilor infracționale organizate sau a altor operațiuni de talie mai mică, un interviuat a indicat că această cooperare și schimb de informații există pe scară redusă. Datorită absenței multor acorduri bilaterale și multilaterale cu alte state, Moldova nu se poate implica în modul convenit în eforturi transfrontaliere pentru a anticipa și a preveni realizarea scopurilor ilicite ale traficantilor. Există unele tratate cu țări precum Macedonia și Serbia, dar acestea nu sunt suficiente. Mai mult, nu există mecanisme de detectare și identificare a mișcărilor traficantilor. În sfîrșit, interviuatul a menționat că nu există o bază de date comună cu alte state care ar facilita schimbul de informații și evidențe peste hotare.⁸⁹¹

Unele persoane interviuate au menționat că Moldova sa încadrat în eforturi colective de urmărire penală prin intermediul Inițiativei Europene de Cooperare Sud-est („SECI”), care are sediul general în București, România, și prin Interpol. Persoanele interviuate nu au putut însă să ofere informații privind numărul cazurilor de cooperare a Moldovei cu alte state prin intermediul SECI, prin Interpol, sau pe bază independentă.⁸⁹²

Formarea

Persoanele interviuate au menționat că ofițerii organelor de drept, oficialii serviciilor de imigrație și alte autorități competente din Moldova beneficiază de instruire regulate în problema traficului de persoane. Trebuie de constatat, însă, că lucrătorii organelor de control vamal nu sunt invitați să participe la asemenea instruire. Există cursuri de combatere a traficului obligatorii în cadrul Academiei de Poliție, și instruire profesionale recomandate care au loc săptămînal în cadrul Ministerului Afacerilor Interne și în toate provinciile Moldovei cu excepția la două. Seminarele de instruire profesională includ două ore rezervate pentru problema traficului. Reprezentanți de la Ministerul Afacerilor Interne, Procuratura Generală și de la Ministerul Justiției conduc aceste instruire recomandate împreună cu reprezentanți ai organizațiilor internaționale și ONG-urilor. Aceste seminare sunt finanțate de organizațiile internaționale (nu de guvernul Moldovei).⁸⁹³

⁸⁸⁹ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁸⁹⁰ *Vezi* Interviul cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004).

⁸⁹¹ *Vezi* Interviul cu Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală (6 octombrie 2004).

⁸⁹² *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁸⁹³ *Vezi id.*

Curricula instruirilor este elaborată conform recomandărilor comunității internaționale și a ONG-urilor și include următoarele componente de instruire:

- metode de prevenire
- mijloace de a tragere la răspundere traficantii
- măsuri de protecție a drepturilor victimelor
- măsuri de protecție a victimelor traficului
- măsuri pentru identificarea victimelor și a traficantilor.⁸⁹⁴

O persoana intervievată a consemnat faptul că participanții la seminare (în special ofițerii de drept) sunt deja instruiți în domeniul tehnicilor generale de cercetare penală, cum ar fi colectarea evidenței, păstrarea intactă a locului comiterii infracțiunii, tehnici de lucru sub acoperire, tehnici de interceptare a conversațiilor, tehnici de securizare, evaluare și diseminare a informației, procedurile de arest, procedurile de percheziție și ridicare, protecția martorilor, tehnici de interviu și tehnici de înregistrare a proceselor verbale. Toate aceste proceduri sunt predate în cadrul Academiei de Poliție și nu sunt replicate în cadrul seminarelor axate pe problemele traficului.⁸⁹⁵

La întrebarea dacă persoanele instruite sunt expuse informației despre drepturile omului și despre problemele copilului și femeii, persoanele intervievate au indicat că organizațiile internaționale și ONG-urile au încorporat aceste noțiuni în componentele instructive ale seminarului. De asemenea, participanții primesc informații privind organizațiile care acordă asistență victimelor traficului și privind azilul OIM din Chișinău pentru victimele traficului.⁸⁹⁶

Reprezentanta organizației La Strada, implicată direct în seminarele de instruire menționate mai sus, și-a expus unele preocupări. Ea a indicat că, în ultimul timp, numărul participanților sa redus. Mai mult, există o fluctuație mare a lucrătorilor organelor de drept și a altor organe competente care lucrează zilnic asupra fenomenului traficului. Persoanele nou-angajate nu primesc informația necesară și instructorii se văd nevoiți să înceapă iarăși de la zero.⁸⁹⁷

Este necesar de menționat că pe lângă instruirile descrise mai sus, care au drept grup țintă ofițerii de urmărire penală și alte persoane care pot avea contact direct inițial cu victimele și traficantii lor, au loc și instruirii pentru judecători și procurori. Organizațiile internaționale (OSCE, OIM etc.) au organizat câteva instruirii generale, cu o sesiune special dedicată traficului de persoane, în Chișinău și în alte provincii ale Moldovei.⁸⁹⁸ La Strada împreună cu CPTF au efectuat instruirii despre reprezentarea gratuită și sensibilizarea „gender” pentru procurorii și judecătorii la Centrul pentru Perfecționare a Cadrelor Judiciare al Curții Supreme de Justiție. Scopul acestor seminare a fost să se sublinieze obligația legală a procurorilor de a reprezenta

⁸⁹⁴ *Vezi id.*

⁸⁹⁵ *Vezi* Interviu cu Ghenadie Astrahan, Șef, Punct Focal Antitrafic SECI, Ministerul Afacerilor Interne (23 septembrie 2004).

⁸⁹⁶ *Vezi* Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁸⁹⁷ *Vezi* Interviu cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004).

⁸⁹⁸ *Vezi* Interviu cu Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, și Tatiana Cojocaru, Asistent Juridic, Misiunea din Moldova a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (07 octombrie 2004).

gratuit victimele infracțiunilor precum traficul și să se sensibilizeze audiența față de anumite probleme nemijlocit legate de vulnerabilitatea victimelor femei.⁸⁹⁹

Restricții

Cînd au fost întrebați dacă oficialii moldoveni impun, în practică, anumite restricții asupra utilizării informației transmise în cadrul unei cercetări transfrontaliere de trafic sau în cadrul unor măsuri de prevenire, o persoană interviuată a răspuns că identitatea victimei nu este divulgată. Mai mult, informațiile despre traficant nu sunt divulgate pînă la începerea unei anchete oficiale. Diversi funcționari din cadrul Ministerului Afacerilor Interne și a Procuraturii Generale autorizează asemenea restricții.⁹⁰⁰

⁸⁹⁹ *Vezi* Interviul cu Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (28 septembrie 2004).

⁹⁰⁰ *Vezi* Interviul cu Sergiu Purcică, Șeful Secției Analitice, Direcția pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, Direcția Generală pentru Combaterea Crimei Organizate, Ministerul Afacerilor Interne (25 septembrie 2004).

Articolul 11: Măsuri la frontiera

1. Fără să aducă atingere angajamentelor internaționale referitoare la libera circulație a persoanelor, statele parte întăresc, în măsura în care este posibil, controalele la frontieră necesare pentru prevenirea și descoperirea traficului de persoane.
2. Fiecare stat parte adoptă măsurile legislative sau altele corespunzătoare pentru prevenirea, pe cât este posibil, a folosirii mijloacelor de transport exploatate de transportatorii comerciali pentru comiterea infracțiunilor stabilite conform art. 5 al prezentului Protocol.
3. Atunci când este cazul și fără a aduce atingere convențiilor internaționale aplicabile, aceste măsuri constau mai ales în prevederea obligației pentru transportatorii comerciali, inclusiv orice companie de transport sau orice proprietar sau exploatator al oricărui mijloc de transport, de a verifica dacă toți pasagerii sunt în posesia documentelor de călătorie cerute pentru intrarea în statul de primire.
4. Fiecare stat parte ia măsurile necesare, conform dreptului său intern, pentru a impune sancțiuni în cazul obligației precizate la paragraful 3 al prezentului articol.
5. Fiecare stat parte intenționează să ia măsuri care să permită, conform dreptului său intern, refuzarea intrării persoanelor implicate în comiterea infracțiunilor stabilite conform prezentului articol sau anularea vizei acestora.
6. Fără să aducă atingere art. 27 al Convenției, statele parte intenționează să întărească cooperarea între serviciile lor de control la frontieră, stabilind și menținând căi de comunicare directă.

Recomandări:

- Modificarea articolului 13 al proiectului de lege antitrafic și definirea termenilor „agențiile și structurile respective din domeniul transportului internațional.”
- Modificarea articolului 13 al proiectului de lege antitrafic și includerea răspunderii civile, administrative sau, dacă se aplică, penale, pentru agențiile și companiile internaționale de transport care nu respectă obligația sa nouă de verificare a documentelor pasagerilor. Includerea respectivelor sancțiuni va permite respectarea articolelor 11(3) și 11(4) ale Protocolului antitrafic.
- Modificarea proiectului de lege antitrafic pentru a include stipulații detaliate referitor la cooperarea între organele de control a frontierelor din Moldova și cele din țările de tranzit și destinație. Stipulațiile de acest gen ar trebui să stabilească canale directe de comunicare și alte măsuri specifice pentru identificarea traficantilor și a victimelor lor, precum și pentru a proteja și asista victimele.
- Perfecționarea măsurilor de securitate a frontierelor la *toate* punctele de trecere pentru a abilita grănicerii să identifice mai bine traficantii și victimele acestora.
- Echiparea grănicerilor moldoveni, la *toate* punctele de trecere, cu tehnologiile necesare pentru detectarea documentelor de identificare și de călătorie false.

Alinierea de jure:

Controalele la frontieră

Legea migrațiunii a Moldovei prescrie “[o]rganelor administrației publice centrale, în limita competențelor acestora în domeniul migrației”⁹⁰¹ să întreprindă, *printre altele*, “măsuri de reducere a cazurilor de migrare ilegală și de trafic de ființe umane și de prevenire a acestora”⁹⁰² și “de identificare a persoanelor implicate în . . . traficul de ființe umane . . . și de a lua măsuri pentru a interzice intrarea acestora pe teritoriul țării sau pentru a-i deporta de pe teritoriul țării.”⁹⁰³ Obligația mai specifică a organelor administrației publice este de a “asigura controlul asupra punctelor de trecere a frontierei de stat și de a înregistra persoanele care trec frontiera de stat.”⁹⁰⁴ De asemenea, funcționarii competenți sunt obligați să introducă datele referitor la persoanele care trec hotarele Moldovei în noul sistem național informațional integrat,⁹⁰⁵ care va fi examinat în detaliu la analiza articolelor 12 și 13 ale Protocolului Antitrafic expusă mai jos. Legea migrațiunii prevede că toate măsurile de securitate la frontiere urmează să respecte drepturile și libertățile fundamentale ale omului, stipulate în constituția Moldovei, actele normative relevante și tratatele internaționale la care Moldova este parte.⁹⁰⁶

Proiectul de lege antitrafic de asemenea prevede respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului⁹⁰⁷ și stipulează clar care organe ale guvernului sunt responsabile pentru măsurile preventive efectuate la frontiera statului. Articolul 10(1)(3) al proiectului de lege prevede că Departamentul Trupelor de Grăniceri va fi obligat să elaboreze și să implementeze măsuri de prevenire, detectare și stopare a traficantilor în tentativele lor de a trece frontierele Moldovei, și de prevenire a trecerii licite sau ilicite a hotarelor de către victime.⁹⁰⁸ Mai mult, proiectul de lege obligă Ministerul Afacerilor Externe, Serviciul de Informații și Securitate, Departamentul Trupelor de Grăniceri și Departamentul Migrațiune să refuze accesul pe teritoriu a cetățenilor străini și apatrizilor suspectați de fi implicați în activități de trafic.⁹⁰⁹

Odată cu intrarea în vigoare a proiectului de lege antitrafic, acesta va completa obligațiile prevăzute în legislația existentă pentru securizarea frontierelor Moldovei și pentru prevenirea activităților de trafic. Drept rezultat, Moldova va putea să se alinieze mai bine cu obligațiile prevăzute în articolul 11(1) al Protocolului antitrafic, care prevede “[f]ără să aducă atingere angajamentelor internaționale referitoare la libera circulație a persoanelor, statele parte întăresc, în măsura în care este posibil, controalele la frontieră necesare pentru prevenirea și descoperirea traficului de persoane.”⁹¹⁰

⁹⁰¹ Legea migrațiunii din 2002, *supra* nota 715, art. 9(1).

⁹⁰² *Id.* art. 9(1)(d).

⁹⁰³ *Id.* art. 9(1)(f).

⁹⁰⁴ *Id.* art. 9(1)(k).

⁹⁰⁵ *Vezi id.* art. 9(1)(1).

⁹⁰⁶ *Vezi id.* art. 3(a).

⁹⁰⁷ *Vezi* Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 4(1).

⁹⁰⁸ *Vezi id.* art. 10(1)(3).

⁹⁰⁹ *Vezi id.* art. 10(1)(2).

⁹¹⁰ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 11(1).

Transportatorii comerciali

Legislația Moldovei în vigoare nu prevede obligații legale pentru transportatorii comerciali în contextul specific al traficului de persoane. Proiectul de lege antitrafic va prescrie agențiilor și companiilor de transport internaționale să verifice documentele de identificare ale pasagerilor necesare pentru intrare într-o țară de tranzit sau destinație.⁹¹¹ Aceasta verificare va avea loc la eliberarea biletelor.⁹¹² Proiectul de lege nu definește exact termenul de „agenții și structuri respective din domeniul transportului internațional,” dar va constitui o măsură de corespundere mai adecvată cu stipulațiile articolului 11(2)⁹¹³ și, la minim, articolului 11(3) al Protocolului antitrafic care prevede obligația „pentru transportatorii comerciali, inclusiv orice companie de transport sau orice proprietar sau exploatator al oricărui mijloc de transport, de a verifica dacă toți pasagerii sunt în posesia documentelor de călătorie cerute pentru intrarea în statul de primire.”⁹¹⁴

Sanțiuni

Proiectul de lege antitrafic nu stipulează sancțiunile care vor fi aplicate dacă obligația prevăzută pentru agențiile și companiile de transport internaționale de a verifica documentația pasagerilor nu este îndeplinită.⁹¹⁵ Proiectul de lege trebuie să fie modificat în vederea includerii răspunderii civile, administrative sau, dacă se aplică, penale, pentru a sancționa agențiile și companiile respective și pentru a corespunde cu articolul 11(4) al Protocolului antitrafic.⁹¹⁶

Refuzul intrării și revocarea vizei

După cum a fost menționat mai sus, Legea migrațiunii din Moldova impune organelor competente ale statului obligația „de identificare a persoanelor implicate în . . . traficul de ființe umane . . . și de a lua măsuri pentru a interzice intrarea acestora pe teritoriul țării sau pentru a-i deporta de pe teritoriul țării.”⁹¹⁷

Proiectul de lege antitrafic prevede mai multe detalii și obligă Ministerul Afacerilor Externe, Serviciul de Informații și Securitate, Departamentul Trupelor de Grăniceri și Departamentul Migrațiune să refuze accesul pe teritoriu a cetățenilor străini și apatrizilor dacă au informații că aceștia sunt suspecți de activități de trafic.⁹¹⁸ Mai mult, articolul 30(4) al proiectului de lege indică faptul că oricărui persoană implicată în trafic i se va refuza intrarea în Moldova sau i se va anula viza.⁹¹⁹

Cînd proiectul de lege antitrafic va intra în vigoare, legislația existentă se va completa și se va asigura respectarea mai exactă a articolului 11(5) al Protocolului antitrafic care recomandă

⁹¹¹ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 13.

⁹¹² Vezi *id.*

⁹¹³ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 11(2).

⁹¹⁴ Vezi *id.* art. 11(3).

⁹¹⁵ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 13.

⁹¹⁶ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 11(4).

⁹¹⁷ Legea migrațiunii din 2002, *supra* nota 715, art. 9(1)(f).

⁹¹⁸ Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 10(1)(2).

⁹¹⁹ Vezi *id.* art. 30(4).

statelor membre să întreprindă măsuri pentru a refuza admiterea sau pentru a revoca vizele indivizilor suspecți de a fi traficanți.⁹²⁰

Cooperarea

Planul național de acțiune antitrafic cere, în general, negocierea acordurilor bilaterale și multilaterale cu statele de destinație, sau cel puțin a unor memorandum între ministerele de resort, pentru a preveni și combate traficul și pentru a asigura repatrierea persoanelor traficate.⁹²¹

Proiectul de lege antitrafic reafirmă necesitatea acestei cooperări internaționale⁹²² și desemnează persoane responsabile în cadrul Ministerului Afacerilor Interne și a Procuraturii Generale care vor comunica direct cu organele de drept și procuraturile din alte state pentru a identifica traficanții, vor coordona anchetele penale în cazurile traficantilor, și vor proteja și asista victimele traficului pe toată durata procesului penal.⁹²³ Aceleași persoane au atribuția de a supraveghea schimbul de date și informații (evidențe) necesare în cadrul cercetării cazurilor de trafic.⁹²⁴ Dacă aceste stipulații vor intra în vigoare, Moldova se va alinia cu prevederile articolului 27 al Convenției împotriva criminalității transnaționale organizate, care descrie cooperarea polițienească.⁹²⁵

Nici un alt act normativ în vigoare sau în curs de elaborare nu prevede o asemenea cooperare strânsă în problemele traficului între grănicerii moldoveni și grănicerii din alte state. Legea migrațiunii din 2002 conferă Departamentului Migrațiune atribuția de a încheia acorduri internaționale în probleme de migrație, însă nu prescrie eforturi de cooperare specifice în combaterea traficului, și nu implică Departamentul Trupelor de Grăniceri în această cooperare.⁹²⁶ Astfel, Moldova nu satisface cerințele articolului 11(6) al Protocolului antitrafic, care încurajează statele parte să „întărească cooperarea între serviciile lor de control la frontieră, stabilind și menținând căi de comunicare directă.”⁹²⁷ Posibil ar fi indicată modificarea proiectului de lege antitrafic pentru a include stipulații detaliate privind cooperarea grănicerilor în problemele traficului.

Alinierea de facto:

Controalele la frontieră

OIM indică faptul că, la ora actuală, 1200 de grăniceri păzesc hotarele Moldovei.⁹²⁸ Un reprezentat al Departamentului Trupelor de Grăniceri a menționat că traficanții utilizează toate

⁹²⁰ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 11(5).

⁹²¹ Vezi Planul național de acțiune antitrafic, *supra* nota 8.

⁹²² Vezi Proiectul de lege antitrafic, *supra* nota 21, art. 33.

⁹²³ Vezi *id.* art. 34(1).

⁹²⁴ Vezi *id.* art. 34(2).

⁹²⁵ Vezi Convenția împotriva criminalității transnaționale organizate, *supra* nota 15, art. 27.

⁹²⁶ Vezi Legea migrațiunii din 2002, *supra* nota 715, art. 8(2)(g).

⁹²⁷ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 11(6).

⁹²⁸ Vezi Organizația Internațională pentru Migrație, Hotare sigure: programul de management a hotarului, Leușeni.

punctele de trecere pentru a-și transporta victimele în afara hotarelor Moldovei sau pentru a trafica victime în Moldova. Circumstanțele în care au fost stabilite hotarele actuale ale Moldovei perpetuează fenomenul traficului. Persoana interviuată a explicat că atunci când Moldova făcea parte din Uniune Sovietică nu exista o graniță oficială cu Ucraina. Exista doar graniță de vest cu România. Punctele de trecere a frontierei de vest sunt numeroase și bine echipate. În 1991 a fost stabilit un hotar oficial cu Ucraina. Însă punctele de trecere de la frontiera de est nu sunt la fel de numeroase ca cele de la frontiera de vest și sunt echipate mai slab. Mai mult, este dificil de a monitoriza traficanții care trec hotarul natural al Moldovei, așa-numită „frontiera verde,” în partea de vest unde râul Prut demarchează graniță cu România. Un ultim factor demn de menționat este absența controlului asupra hotarului cu Transnistria de către autoritățile moldovenești.⁹²⁹

Mișcările traficanților depind de forțele punctelor respective de trecere. În 2004, Departamentul Trupelor de Grăniceri a reținut 7 sau 8 victime care au fost traficate din Moldova și care nu aveau documentele de călătorie necesare. Victimele au fost reținute în aeroportul din Chișinău, precum și în orașele: Leușeni, Sculeni, Costești, și Palanca. Palanca este un oraș din Moldova amplasat pe ruta de trafic din Moldova în Rusia. De asemenea, persoana interviuată a menționat că o altă metodă de traficare este stabilită prin care victimele din Moldova călătoresc în România în baza pașapoartelor lor naționale, neavând nevoie de viză. În România, traficanții dau victimelor pașapoarte false sau plasează vize false în pașapoartele acestora, și le trimit către alte țări. Astfel, nu există prea multe cazuri când victimele ies din Moldova în baza pașapoartelor false. Din punctul de vedere al unui grănicer care are sarcina de a verifica documentarea, victimele părăsesc Moldova în mod legitim. Persoana interviuată a mai indicat creșterea numărului de victime traficate în Moldova din Ucraina. Grupurile sunt aduse din Odesa prin Transnistria, trecând frontiera cu Ucraina prin punctele de trecere mai slabe.⁹³⁰

Atunci când au de a face cu un caz de trafic, procedura urmată de grănicerii moldoveni este următoarea:

- grănicerii determină că este un caz posibil de trafic de persoane
- grănicerii informează organele de drept
- pînă la venirea ofițerilor de drept, victimele sunt deținute la hotar
- ofițerii de drept preiau competența asupra cazului și încep cercetarea arestînd traficanții, confiscîndu-le mijloacele de transport și alte bunuri utilizate la comiterea infracțiunii, etc.

Dacă victimele traficului au asupra lor pașapoarte false, ele sunt transferate în competența Unității Operative a Departamentului Trupelor de Grăniceri.⁹³¹ Lucrătorii Departamentului Vamal, competenți în a inspecta bunurile și fondurile bănești trecute peste hotare, informează grănicerii despre persoanele care călătoresc peste hotare fără bani sau despre pachetele care conțin lucruri suspicioase și care au fost confiscate (cum ar fi o geantă plină cu pașapoarte false etc.).⁹³²

⁹²⁹ *Vezi* Interviul cu Adrian Mânzatu, Șef, Direcția Protecția Frontierei, Departamentul Trupelor de Grăniceri (29 septembrie 2004).

⁹³⁰ *Vezi id.*

⁹³¹ *Vezi id.*

⁹³² *Vezi* Interviul cu Grigore Ciubuc, Șeful Direcției Urmărire Penală, & Alexandru Vdovii, Specialist al Direcției Urmărire Penală, Departamentul Vamal (5 octombrie 2004).

Răspunsurile la întrebarea dacă procedurile de control la frontieră descrise mai sus sunt eficiente au fost neuniforme. Unele persoane intervievate susțineau că grănicerii sunt bine instruiți, capabili de a identifica victimele traficului, și cu competențe formate în detectarea pașapoartelor false. Însă, după cum a fost menționat mai sus, nu atât de multe victime părăsesc Moldova cu documente false. Alte persoane intervievate au menționat că nu există proceduri consacrate de identificare a victimelor și că grănicerii moldoveni nu au tehnologia necesară pentru a detecta documente false. De fapt, la frontiera verde a Moldovei nu se utilizează nici o tehnologie de acest gen. OIM în parteneriat cu Ambasada SUA din Moldova au donat resurse financiare pentru renovarea unui centru în Ungheni pentru instruirea grănicerilor. Dar, conform unei persoane intervievate, asemenea eforturi reprezintă însă abia un început de cale, fiind necesare mai multe alte măsuri.⁹³³

Unele persoane intervievate au indicat că măsurile existente de securitate a frontierelor au fost consolidate pentru a preveni activitățile de trafic. Conform părerii lor, aceste măsuri sunt aplicate echitabil și fără a încălca drepturi fundamentale cum ar fi libertatea deplasării persoanei. Alte persoane intervievate nu au fost de acord cu aceste afirmații, specificând că au existat cazuri când drepturile și libertățile persoanelor au fost încălcate.⁹³⁴

Au existat cazuri când grănicerii au fost implicați în activități de trafic. Aceste persoane au fost concediate, dar ele nu au fost supuse urmăririi penale pentru implicarea lor ilicită.⁹³⁵

Transportatorii comerciali

După cum a fost menționat mai sus, la prezent, legislația moldovenească nu conferă obligații legale pentru transportatorii comerciali (avioane, trenuri, etc.) în contextul prevenirii traficului de persoane. Astfel, în practică, transportatorii comerciali nu întreprind nici o măsură de prevenire a traficului, de verificare a pasagerilor suspectați de a fi victime, sau de informare a tuturor pasagerilor despre pericolele traficului.⁹³⁶

Sancțiuni

Datorită faptului că lipsesc anumite obligații prevăzute de legislația Moldovei pentru transportatorii comerciali în contextul fenomenului traficului, nici un fel de sancțiune este impusă pentru nerespectarea acestora.⁹³⁷

Refuzul intrării și revocarea vizei

În cazurile când cetățenii străini sau apatrizii sunt suspectați de trafic de persoane, Interpolul și alte organe de drept cercetează activitățile acestora și informează organele respective de control la frontieră pentru ca aceștia să nu emită vize suspectilor. Persoanele intervievate nu au putut însă oferi informații concrete privind numărul de traficanti cărora le-a fost refuzat accesul pe

⁹³³ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

⁹³⁴ Vezi *id.*

⁹³⁵ Vezi *id.*

⁹³⁶ Vezi *id.*

⁹³⁷ Vezi *id.*

teritoriul Moldovei sau cazurile cînd vizele acestora au fost revocate după intrarea pe teritoriul țării. Mai mult, persoanele intervievate nu au putut să spună dacă obținerea ilicită a vizelor de intrare pentru Moldova este dificilă sau nu pentru traficanți.⁹³⁸

Cooperarea

Deși reprezentanții Ministerului Afacerilor Interne și Interpolului au indicat că există un anumit nivel de cooperare între organele de drept din Moldova cu cele din alte state,⁹³⁹ una dintre persoanele intervievate a menționat că aceste eforturi de cooperare nu sunt suficiente. El a menționat că ofițerii de poliție cooperează doar sub auspiciile comisiilor rogatorii pentru a efectua schimburi de informații și evidențe în scopurile cercetării cazurilor specifice de trafic. Asemenea comisii rogatorii sunt constituite ad hoc și nu există o altă formă de cooperare întru mod continuu pentru combaterea traficului peste hotare. Mai mult, nu există un schimb de lucrători din organele de drept, cum ar fi experții și persoanele responsabile de relații externe, între Moldova și alte state. Lucrătorii organelor de poliție și a procuraturilor din Moldova au efectuat vizite în alte state pentru a studia mijloacele de contracarare a fenomenului traficului, dar nu există o comunicare transfrontalieră permanentă despre anumite elemente specifice, cum ar fi mișcările grupurilor criminale organizate și a altor traficanți. Pînă acum, organele de poliție din Moldova nu și-au coordonat eforturile cu cele ale colegilor lor din alte state în scopul detectării timpurii a infrațiuilor de trafic. Combaterea traficului prin utilizarea tehnologiilor moderne (calculatoare, rețele de telecomunicații, etc.) este o metodă nouă care este rar pusă în practică. În sfîrșit, Moldova nu a stabilit canale directe de comunicare între grănicerii săi și cei din alte state.⁹⁴⁰ OIM a inițiat recent o „Inițiativă de consolidare a hotarelor,” care are scopul de a facilita cooperarea între unitățile de grăniceri din Moldova cu cele din țările din vecinătate și de a stimula consolidarea standardelor de păzire a hotarelor. Această inițiativă este finanțată de o coaliție de state și de alți donatori (nu de guvernul Moldovei).⁹⁴¹

⁹³⁸ *Vezi id.*

⁹³⁹ *Vezi* Interviu cu Sergiu Purcică, Șeful Secției Analitice, Direcția pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, Direcția Generală de Combatere a Crimei Organizate, Ministerul Afacerilor Interne (25 septembrie 2004); *vezi de asemenea* Interviu cu Valentina Litvinov, Director, Interpol, Ministerul Afacerilor Interne (1 octombrie 2004).

⁹⁴⁰ *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁹⁴¹ *Vezi* Organizația Internațională pentru Migrație, Hotare sigure: programul de management a hotarului, Leușeni.

Articolul 12: Securitatea și controlul documentelor

Fiecare stat parte ia măsurile necesare, în funcție de mijloacele disponibile:

- (a) Pentru a face astfel încât documentele de călătorie sau de identitate pe care le eliberează să fie de o astfel de calitate încât să nu poată fi folosite cu ușurință în mod impropriu, să fie falsificate ori modificate, reproduse sau eliberate în mod ilicit; și
- (b) Pentru a asigura integritatea și securitatea documentelor de călătorie sau de identitate eliberate de acesta ori în numele său și pentru a împiedica faptul de a fi create, eliberate și folosite în mod ilicit.

Recomandări:

- Intensificarea măsurilor de securitate existente pentru pașapoarte și documente de identitate, prin introducerea unui sistem de urmărire biometric, introducerea amprentelor digitale în pașapoarte, și crearea aptitudinilor de analiză a semnăturii proprietarului documentului.
- Participarea în măsurile de securitate a aviației prin intermediul Organizației Internaționale de Aviație Civilă („OIAAC”).

Alinierea de jure:

Calitatea documentelor de călătorie și identitate

Legea Republicii Moldova privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte din 1994 („Legea privind actele de identitate din 1994”) expune criteriile față de pașapoarte, buletine de identitate naționale, permise de ședere, și documente de călătorie pentru cetățenii Moldovei, cetățenii străini, refugiații și apatrizii.⁹⁴² Acest rezumat se referă exclusiv la pașapoartele și buletinele de identitate naționale ale cetățenilor Moldovei, dar este important de reținut că legea prevede măsuri de securitate și control și pentru celelalte documente enumerate mai sus.

Legea privind actele de identitate din 1994 prevede că cetățenii Moldovei au nevoie de pașapoarte pentru a călători în alte state, cu excepția Comunității Statelor Independente („CSI”), și pentru a se reîntoarce în Moldova.⁹⁴³ Legea indică mai departe că cetățenii Moldovei pot să călătorească în statele CSI și să se reîntoarcă în Moldova în baza buletinelor naționale de identitate.⁹⁴⁴ Pașapoartele și buletinele de identitate sunt definite la general drept documente de identitate.⁹⁴⁵

⁹⁴² *Vezi în general* Legea Republicii Moldova privind actele de identitate din sistemul național de pașapoarte, No. 273-XIII, 09 noiembrie, 1994 [în continuare Legea privind actele de identitate din 1994].

⁹⁴³ *Vezi id.* art. 2(1); *vezi de asemenea* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁹⁴⁴ *Vezi* Legea privind actele de identitate din 1994, *supra* nota 942, art. 3(1); *vezi de asemenea* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁹⁴⁵ *Vezi* Legea privind actele de identitate din 1994, *supra* nota 942, art. 1(1).

Legea privind actele de identitate din 1994 prevede anumite măsuri de asigurare a calității pașapoartelor pentru ca acestea să nu poată fi folosite în mod impropriu, să fie falsificate ori modificate, reproduse sau eliberate în mod ilicit de infractori cum ar fi traficanții. De exemplu, legea prevede alocarea unui număr fiecărui pașaport, care face parte dintr-o anumită serie,⁹⁴⁶ și care se referă la codul statului care a emis documentul (Moldova).⁹⁴⁷ Pașapoartele de asemenea conțin fotografia persoanei,⁹⁴⁸ numele acesteia,⁹⁴⁹ semnătura,⁹⁵⁰ naționalitatea,⁹⁵¹ numărul de identificare,⁹⁵² și bio-datele relevante cum ar fi data nașterii,⁹⁵³ locul nașterii,⁹⁵⁴ genul⁹⁵⁵ și grupa de sânge.⁹⁵⁶

Legea din 1994 are de asemenea scopul de a asigura calitatea buletinelor naționale de identitate, prin prevederea necesității fotografiei deținătorului,⁹⁵⁷ numelui său,⁹⁵⁸ semnăturii,⁹⁵⁹ naționalității,⁹⁶⁰ numărului de identificare,⁹⁶¹ și bio-datele necesare cum ar fi data nașterii,⁹⁶² locul nașterii,⁹⁶³ genul,⁹⁶⁴ grupa de sânge,⁹⁶⁵ înălțimea,⁹⁶⁶ și culoarea ochilor.⁹⁶⁷ Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la măsurile suplimentare de realizare a sistemului național de pașapoarte din 1995 conține mai multe detalii referitor la buletinele naționale de identitate.⁹⁶⁸

Stipulațiile legislației Moldovei menționate mai sus asigură respectarea măsurilor minime prevăzute de articolul 12(a) din Protocolul antitrafic.⁹⁶⁹ Adică, pe hîrtie, Moldova a stabilit anumite criterii menite să prevină folosirea în mod impropriu, falsificarea sau modificarea, reproducerea sau eliberarea în mod ilicit a documentelor de călătorie și identitate.⁹⁷⁰

⁹⁴⁶ *Vezi id.* art. 2(7)(a).

⁹⁴⁷ *Vezi id.* art. 2(7)(c).

⁹⁴⁸ *Vezi id.* art. 2(7)(e).

⁹⁴⁹ *Vezi id.* arts. 2(7)(g), 2(7)(h).

⁹⁵⁰ *Vezi id.* art. 2(7)(f).

⁹⁵¹ *Vezi id.* art. 2(7)(i).

⁹⁵² *Vezi id.* art. 2(7)(k).

⁹⁵³ *Vezi id.* art. 2(7)(j).

⁹⁵⁴ *Vezi id.* art. 2(7)(m).

⁹⁵⁵ *Vezi id.* art. 2(7)(l).

⁹⁵⁶ *Vezi id.* art. 2(7)(r).

⁹⁵⁷ *Vezi id.* art. 3(5)(e).

⁹⁵⁸ *Vezi id.* arts. 3(5)(g), 3(5)(h).

⁹⁵⁹ *Vezi id.* art. 3(5)(f).

⁹⁶⁰ *Vezi id.* art. 3(5)(i).

⁹⁶¹ *Vezi id.* art. 3(5)(k).

⁹⁶² *Vezi id.* art. 3(5)(j).

⁹⁶³ *Vezi id.* art. 3(5)(m).

⁹⁶⁴ *Vezi id.* art. 3(5)(l).

⁹⁶⁵ *Vezi id.* art. 3(5)(s).

⁹⁶⁶ *Vezi id.*

⁹⁶⁷ *Vezi id.*

⁹⁶⁸ *Vezi în general* Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova cu privire la măsurile suplimentare de realizare a sistemului național de pașapoarte, No. 376, 06 iunie 1995, disponibil la http://www.registru.md/act_md/.

⁹⁶⁹ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 12(a).

⁹⁷⁰ *Vezi id.*

Integritatea și securitatea documentelor de călătorie și identitate

Departamentul Tehnologiei Informaționale este organul central al guvernului care emite pașapoarte și care supraveghează emiterea tuturor tipurilor de acte de identitate în Moldova.⁹⁷¹ Departamentul a fost creat în baza unei hotărâri a guvernului din 2001.⁹⁷²

La emitere, documentele sunt înregistrate într-un sistem informațional național integrat, numit „Registrul de stat al populației.” Guvernul a înființat Registrul de Stat al Populației în 2002 drept unica sursă de informații personale despre populație care este accesibilă tuturor organelor administrative din Moldova.⁹⁷³ Articolul 13(1) al Legii Republicii Moldova cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat („Legea cu privire la informatizare din 2003”) prevede că Registrul de stat al populației este un sistem automatizat care integrează informația privind cetățenii Moldovei care locuiesc în Moldova și peste hotare, precum și informația despre cetățenii străini și apatrizii care au reședința permanentă sau temporară în Moldova.⁹⁷⁴ Articolul 13(2) stipulează scopul Registrului de Stat al Populației, care este de a colecta, păstra, implementa și analiza informațiile privind persoanele fizice, inclusiv datele lor personale.⁹⁷⁵ La moment, grănicerii moldoveni și alte persoane responsabile pentru verificarea pașapoartelor și a altor acte, pot să le scandeze în calculator conectându-se imediat la Registrul de stat al populației, și astfel confirmându-le valabilitatea.⁹⁷⁶

Articolul 10(1) al Legii cu privire la informatizare din 2003 impune o obligație afirmativă funcționarilor din organele administrației publice de a asigura securitatea informației din pașaport și a altei informații de identificare introdusă în Registrul de stat al populației.⁹⁷⁷ Sunt prevăzute și sancțiuni penale pentru tentativa de falsificare a pașapoartelor și actelor de identificare. Articolul 361 al Codului penal pedepsește crearea, posesia, vânzarea sau utilizarea actelor falsificate cu o amendă de până la 300 de unități convenționale (o unitate este egală la moment cu circa 20 lei) sau cu închisoare de până la 2 ani.⁹⁷⁸ Sancțiunile cresc, prevăzând o amendă de la 200 la 600 de unități convenționale (o unitate este egală la moment cu circa 20 lei) sau închisoare pe un termen de la 1 an la 5 ani, dacă infracțiunea de mai sus este comisă repetat, de două sau mai multe persoane, dacă documentele falsificate sunt de o mare importanță, sau dacă infracțiunea încalcă interesele publice sau drepturile și interesele persoanelor fizice și juridice.⁹⁷⁹ Documentele la care se referă articolul 361 sunt definite drept documente care

⁹⁷¹ *Vezi* Legea Republicii Moldova cu privire la informatizare și la resursele informaționale de stat, art. 25, No. 467-XV, 21 noiembrie, 2003, *disponibil la* http://www.registru.md/legi_md/ [în continuare Legea cu privire la informatizare din 2003].

⁹⁷² *Vezi* Hotărârea Guvernului Republicii Moldova cu privire la Departamentul Tehnologiei Informaționale, No. 398, 06 iunie 2001, *disponibil la* http://www.registru.md/act_md/.

⁹⁷³ *Vezi* Hotărârea Guvernului Republicii Moldova pentru aprobarea concepției sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al populației” și Regulamentului cu privire la Registrul de stat al populației, No. 333, 28 martie 2002, *disponibil la* http://www.registru.md/act_md/.

⁹⁷⁴ *Vezi* Legea cu privire la informatizare din 2003, *supra* nota 971, art. 13(1).

⁹⁷⁵ *Vezi id.* art. 13(2).

⁹⁷⁶ *Vezi* Eugen Rusu, Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: analiza de jure (septembrie 2004).

⁹⁷⁷ *Vezi* Legea cu privire la informatizare din 2003, *supra* nota 971, art. 10(1).

⁹⁷⁸ *Vezi* CODUL PENAL [C. PENAL] art. 361(1) (Mold.).

⁹⁷⁹ *Vezi id.* art. 361(2).

conferă drepturi sau scutesc de obligații.⁹⁸⁰ Un pașaport sau un buletin de identitate pot fi considerate drept documente în sensul acestui articol.

Ținând cont de toate eforturile legislative descrise mai sus, Moldova se aliniează, în mod de jure, cu articolul 12(b) din Protocolul antitrafic care solicită statelor parte să asigure „integritatea și securitatea documentelor de călătorie sau de identitate eliberate de statul membru ori în numele său și să împiedice faptul de a fi create, eliberate și folosite în mod ilicit.”⁹⁸¹

Alinierea de facto:

Calitatea documentelor de călătorie și identitate

După cum a fost menționat mai sus, una din multele responsabilități ale Departamentului Tehnologii Informaționale este de a planifica și de a emite toate tipurile de acte de identitate în Moldova (inclusiv pașapoarte).⁹⁸² Pașapoartele sunt însă produse în afara Moldovei la cererea Departamentului.⁹⁸³ Până acum, au fost emise 1.500.399 de pașapoarte și 3.649.656 buletine de identitate. Numărul documentelor falsificate este mic prin comparație. Departamentul Tehnologii Informaționale a identificat până acum circa 20 pașapoarte falsificate, modificate ilegal, replicate sau emise în mod ilicit.⁹⁸⁴

Pașapoartele moldovenești și alte acte de identitate au anumite trăsături care le asigură aspectul unic și siguranța, cum ar fi seria și numărul, fotografiile, semnăturile originale și bio-datele specifice ale deținătorilor. Pozele nu sunt lipite în pașaport, ci scandate pe prima pagina.⁹⁸⁵ Totuși, unele persoane intervievate au indicat necesitatea întreprinderii a mai multor măsuri de securitate. O sugestie a fost instituirea de către guvern a unui sistem de urmărire biometric.⁹⁸⁶ Acest sistem ar face posibilă introducerea în pașapoarte a „identificatorilor biometrici care caracterizează trăsăturile fizice unice, cum ar fi trăsăturile feței, amprentele digitale, sau scandarea irisului, și le reduc în algoritmi numerici digitizați.”⁹⁸⁷ Aceleași persoane intervievate au sugerat includerea amprentelor digitale digitizate în pașapoarte și crearea abilității de a analiza semnătura deținătorului.⁹⁸⁸ Directorul General al Departamentului Tehnologii Informaționale a menționat că cipii electronici, amprentele digitale și caracterele irisului urmează să fie introduse în pașapoartele moldovenești începând cu anul 2006.⁹⁸⁹

⁹⁸⁰ *Vezi id.* art. 361(1).

⁹⁸¹ *Vezi* Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 12(b).

⁹⁸² *Vezi* Funcțiile Departamentului Tehnologii Informaționale, la http://www.registru.md/function_dit_md/.

⁹⁸³ *Vezi* Interviul cu Olga Poalelungi, Director General, & Ion Moraru, Vice-Director General, Departamentul Migrațiune (02 octombrie 2004).

⁹⁸⁴ *Vezi* Interviul cu Vladimir Molojen, Director General, Departamentul Tehnologii Informaționale, (10 octombrie 2004).

⁹⁸⁵ *Vezi id.*

⁹⁸⁶ *Vezi* Interviul cu Olga Poalelungi, Director General, & Ion Moraru, Vice-Director General, Departamentul Migrațiune (02 octombrie 2004).

⁹⁸⁷ RAPORTUL COMISIEI 9/11 386 (2004), disponibil la <http://www.9-11commission.gov/report/index.htm>.

⁹⁸⁸ *Vezi* Interviul cu Olga Poalelungi, Director General, & Ion Moraru, Vice-Director General, Departamentul Migrațiune (02 octombrie 2004).

⁹⁸⁹ *Vezi* Interviul cu Vladimir Molojen, Director General, Departamentul Tehnologii Informaționale, (10 octombrie 2004).

Integritatea și securitatea documentelor de călătorie și identitate

Toate pașapoartele și actele de identitate care aparțin cetățenilor Moldovei, cetățenilor străini și apatrizilor care au reședința în Moldova pentru o perioadă mai mare de 3 luni sunt introduse în Registrul de Stat al Populației. Astfel, atunci când grănicerii sau alți oficiali competenți efectuează controale de rutină, pe lângă utilizarea metodelor tradiționale, ei pot scanda documentele în calculator și pot controla instantaneu dacă informația corespunde Registrului de stat al populației.⁹⁹⁰

Directorul General al Departamentului Tehnologii Informaționale a explicat unele detalii ale Registrului de Stat al Populației. Registrul funcționează în 3 limbi, rusa, româna și engleza, și conține înregistrări referitor la toate actele existente și expirate ale persoanei care a fost introdusă în sistem. Astfel, dacă un pașaport expiră Registrul evidențiază acest fapt în mod automat prevenind trecerea frontierei de către o persoană pe baza documentului expirat. De asemenea, sistemul conține informații referitor la vehicule și afaceri și le verifică autenticitatea în același mod. Alte date personale care sunt conținute în Registru includ serviciile persoanelor, posturile lor în companiile respective și partenerii de peste hotare ale acestor companii. Copiii sunt introduși în sistem la naștere. În cazurile în care mamele amână înregistrarea copiilor cu mai mult de 3 zile, datorită bolii sau a altor motive, poliția locală este obligată să contacteze familia și să înregistreze copiii. Registrul are capacitatea de a detecta falsificarea pașapoartelor și a buletinelor de identitate prin scoaterea pozelor. De asemenea, sistemul are capacitatea de a indica dacă deținătorul documentului respectiv este căutat de autorități conectându-se automat cu bazele de date Interpol. Fiecare persoană are un număr de identificare unic care apare în buletinul național de identitate, pașaport și alte documente cum ar fi formularele de impozitare.⁹⁹¹

Acestea sunt unele din modalitățile impuse de Registrul de Stat al Populației pentru a asigura securitatea pașapoartelor, buletinelor de identitate și a altor informații personale ale cetățenilor Moldovei și a altora. Unele persoane intervievate au sugerat că acest sistem de protecție ar putea fi fortificat dacă Moldova ar participa în măsurile de securitate a aviației propuse de Organizația Internațională de Aviație Civilă („OIAAC”).⁹⁹² „Comunitatea internațională stabilește anumite standarde internaționale referitor la pașapoarte prin intermediul . . . OIAAC. Standardul global pentru identificare este fotografia digitală; amprentele digitale sunt un component facultativ.”⁹⁹³ În iunie 2002, OIAAC a inițiat un Program universal de audit a securității, care inspectează regulat statele participante și le acordă asistență în asigurarea securității sistemelor naționale de aviație. „Auditul efectuat elucidează lacunele sistemelor naționale de securitate a aviației și oferă recomandări pentru a le remedia sau elimina.”⁹⁹⁴

⁹⁹⁰ *Vezi id.*

⁹⁹¹ *Vezi id.*

⁹⁹² *Vezi în general* Organizația Internațională de Aviație Civilă, la <http://www.icao.int/>.

⁹⁹³ *Vezi* RAPORTUL COMISIEI 9/11, *supra* nota 987, at 389.

⁹⁹⁴ *Vezi* Organizația Internațională de Aviație Civilă: Programul universal de audit al securității, la <http://www.icao.int/icao/en/atb/asa/index.html>.

Articolul 13: Legitimitatea și valabilitatea documentelor

La cererea unui stat parte, un alt stat parte verifică, conform dreptului său intern și într-un termen rezonabil, legitimitatea și valabilitatea documentelor de călătorie sau de identitate eliberate ori considerate că au fost eliberate în numele său și despre care se bănuiește că sunt utilizate pentru traficul de persoane.

Alinierea de jure:

Legitimitatea și valabilitatea documentelor

Articolul 13 al Protocolului antitrafic prevede dreptul unui stat de a solicita altui stat verificarea valabilității și legitimității documentelor de călătorie și de identitate emise în numele acestuia.⁹⁹⁵ Articolul 20(1) al Legii Republicii Moldova cu privire la registre din 1997 obligă persoanele care administrează sistemele de înregistrare din Moldova, cum ar fi Registrul de Stat al Populației recent creat, să ofere informații privind cetățenii Moldovei și alte persoane înregistrate în sistem la cererea oficială a „oricărei persoane.”⁹⁹⁶ Această obligație trebuie privită în concordanță cu obligația de a asigura securitatea informației introdusă în Registrul de Stat al Populației.⁹⁹⁷ Astfel, dacă o persoană oficială dintr-un stat ar adresa o cerere prin canale oficiale unui funcționar din organele administrației publice din Moldova, cerându-i verificarea unui pașaport sau buletin de identitate care a fost înregistrat în Registrul de Stat al Populației, el/ea va fi obligat să răspundă la cerere, efectuând verificarea în limitele măsurilor de securitate existente. În acest domeniu, Moldova corespunde cerințelor stipulate în articolul 13 al Protocolului antitrafic.⁹⁹⁸

Alinierea de facto:

Legitimitatea și valabilitatea documentelor

Procedura de verificare a legitimității și valabilității pașapoartelor și a buletinelor de identitate înregistrate în Registrul de Stat al Populației începe cu o cerere oficială adresată prin intermediul ambasadelor Moldovei funcționarilor respectivi care administrează sistemul. Cererea poate veni de la funcționarii altor state sau de la organizații cum ar fi Interpol. Dacă există o ambasadă a Moldovei în statul care solicită verificarea, procedura este rapidă funcționarii având doar 3 zile pentru a formula răspunsul.⁹⁹⁹ Dacă Moldova nu are reprezentanță diplomatică în acel stat, procedura este mai îndelungată.¹⁰⁰⁰

⁹⁹⁵ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 13.

⁹⁹⁶ Vezi Legea Republicii Moldova cu privire la registre, art. 20(1), No. 1320-XIII, 25 septembrie 1997 [în continuare Legea cu privire la registre din 1997].

⁹⁹⁷ Vezi Legea cu privire la informatizare din 2003, *supra* nota 971, art. 10(1).

⁹⁹⁸ Vezi Protocolul antitrafic, *supra* nota 10, art. 13.

⁹⁹⁹ Vezi Legea cu privire la registre din 1997, *supra* nota 996, art. 20(1).

¹⁰⁰⁰ Vezi Raportul ABA/CEELI Moldova cu privire la evaluarea traficului de ființe umane: interviuri de facto (septembrie-octombrie 2004).

ANEXA 1

Surse suplimentare

1. Broșura traficul de femei: ce trebuie să știi, *la*
http://www.antitraffic.md/materials/booklets/ce_trebuie_sa_stii/.
2. Buletin informativ al Centrului de Prevenire a Traficului de Femei, *la*
http://www.antitraffic.md/materials/bulletins/information_bulletin_cptf/.
3. John Cerone, *Cadrul normativ al drepturilor omului aplicabil traficului de persoane și incorporarea acestuia în Regulamentul 2001/4 UNMIK [The Human Rights Framework Applicable to Trafficking in Persons and Its Incorporation into UNMIK Regulation 2001/4]*, 7 Y.B. INT'L PEACE OPERATIONS 42 (2002), republicat în 11 HUM. RTS. BRIEF 20 (2003) (sumar).
4. RAPORTUL COMISIEI 9/11 [THE 9/11 COMMISSION REPORT] (2004), *disponibil la*
<http://www.9-11commission.gov/report/index.htm>.
5. Funcțiile Departamentului Tehnologiei Informaționale, *la*
http://www.registru.md/function_dit_md/.
6. IMAS-INC, BAROMETRUL OPINIEI PUBLICE DIN MOLDOVA (2004), *disponibil la*
<http://www.ipp.md>.
7. CENTRUL INTERNAȚIONAL PENTRU ELABORAREA POLITICILOR ÎN DOMENIUL MIGRAȚIEI ȘI MINISTERUL DE INTERNE AL AUSTRIEI, STANDARDE REGIONALE ÎN COMBATEREA TRAFICULUI; INSTRUIRE PENTRU POLIȚIȘTII DIN ESE [INTERNATIONAL CENTRE FOR MIGRATION POLICY DEVELOPMENT & THE AUSTRIAN MINISTRY OF INTERIOR, REGIONAL STANDARD FOR ANTI-TRAFFICKING; POLICE TRAINING IN SEE] (2003), *disponibil la*
http://www.undp.ro/governance/Best%20Practice%20Manuals/docs/Police_Manual_Final.pdf.
8. Organizația Internațională de Aviație Civilă: Programul universal de audit al securității [International Civil Aviation Organization: Universal Security Audit Programme], *la*
<http://www.icao.int/icao/en/atb/asa/index.html>.
9. Organizația Internațională pentru Migrație, Hotare sigure: program de management a hotarului, Leușeni.
10. ORGANIZAȚIA INTERNAȚIONALĂ PENTRU MIGRAȚIE, TRAFICUL ÎN FORMA SA ACTUALĂ; PROFIL STATISTIC.
11. La Strada, Distribuția geografică a seminarelor de prevenire.
12. LA STRADA, GHID: COMBATEREA TRAFICULUI DE PERSOANE (2004).

13. La Strada, Statisticile liniei fierbinți [La Strada, Hot Line Statistics].
14. LA STRADA, PREVENIREA TRAFICULUI DE FEMEI: CULEGERE DE MATERIALE IN AJUTORUL PROFESORULUI PREUNIVERSITAR (2003).
15. La Strada, Studiu sociologic pe problemele migrației și traficului de femei, 2003.
16. BARBARA LIMANOWSKA, TRAFICUL DE FIINȚE UMANE ÎN EUROPA DE SUD EST: EVALUAREA SITUAȚIEI ÎN 2003 ȘI ACȚIUNILE DE CONTRACARARE A TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE ÎN ALBANIA, BOSNIA ȘI HERZEGOVINA, BULGARIA, CROAȚIA, FOSTA REPUBLICĂ IUGOSLAVĂ MACEDONIA, MOLDOVA, SERBIA ȘI MONTENEGRO, INCLUSIV PROVINCIA KOSOVO ADMINISTRATĂ DE ONU, ROMÂNIA [BARBARA LIMANOWSKA, TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS IN SOUTH EASTERN EUROPE: 2003 UPDATE ON SITUATION AND RESPONSES TO TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS IN ALBANIA, BOSNIA AND HERZEGOVINA, BULGARIA, CROATIA, THE FORMER YUGOSLAV REPUBLIC OF MACEDONIA, MOLDOVA, SERBIA AND MONTENEGRO, INCLUDING THE UN ADMINISTERED PROVINCE OF KOSOVO, ROMANIA] (2003), *disponibilă la* www.seerights.org.
17. TRANSPARENCY INTERNATIONAL, MOLDOVA, CORUPȚIA ȘI ACCESUL LA JUSTIȚIE (2002), *disponibil la* <http://www.transparency.md/documents.htm>.
18. TRANSPARENCY INTERNATIONAL, MOLDOVA, CORUPȚIA ÎN MOLDOVA: FAPTE, ANALIZĂ, PROPUNERI (2002).
19. DEPARTAMENTUL DE STAT SUA, 2004 RAPORTUL PRIVIND TRAFICUL DE PERSOANE [U.S. DEPARTMENT OF STATE, 2004 TRAFFICKING IN PERSONS REPORT] (2004), *disponibil la* <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2004/>.

ANEXA 2

Lista persoanelor intervievate

1. Ghenadie Astrahan, Punct Focal Antitrafic SECI, Ministerul Afacerilor Interne
1. Valentina Bodrug, Directorul unui ONG local susținut de UNIFEM
2. Otilia Bologan-Vieru, Asistent Juridic, Misiunea OSCE în Moldova
3. Raisa Botezatu, Judecător, Colegiul Penal, Curtea Supremă de Justiție
4. Grigore Ciubuc, Șeful Direcției Urmărire Penală, Departamentul Vamal
5. Tatiana Cojocar, Asistent Juridic, Misiunea OSCE în Moldova
6. Olga Colomeeț, Coordonator, Misiunea OIM în Moldova
7. Jana Costachi, Coordonator Național de Proiect, Misiunea ILO în Moldova
8. Gheorghe Cucos, Prim Secretar, Departamentul General Consular, Ministerul Afacerilor Externe
9. Nicolae Doboș, Șeful Direcției Misiuni Speciale, Ministerul Afacerilor Interne
10. Allan Freedman, Vice-Șef de Misiune, Misiunea OIM în Moldova
11. Lilia Ioniță, Director, Direcția Drept Public, Departamentul Legislație, Ministerul Justiției
12. Natalia Lazareva, membră a unui ONG din Găgăuzia, Moldova
13. Oxana Lipcanu, Asistent de Program, Misiunea ILO/IPEC în Moldova
14. Valentina Litvinov, Director, Interpol, Ministerul Afacerilor Interne
15. Adrian Mânzatu, Șeful Direcției Protecția Frontierei, Departamentul Trupelor de Grăniceri
16. Irina Martiniuc, Director, Inițiativa Civică (ONG)
17. Ala Mîndîcanu, Președinte, Consiliul Național al Femeilor (ONG)
18. Vladimir Molojen, Director General, Departamentul Tehnologii Informaționale
19. Ion Moraru, Vice-Director General, Departamentul Migrațiune
20. Ion Nedelcov, Șeful Secției pentru Protecția Martorilor, Ministerul Afacerilor Interne
21. Efim Obreja, Transparency International Moldova
22. Olga Poalelungi, Director General, Departamentul Migrațiune
23. Lidia Pogrebnyaya, Șeful Direcției Problemele Copilului și Egalitatea Femeii, Ministerul Muncii și Protecției Sociale
24. Lidia Popescu, Director, „Dăruire” (asociație de caritate)
25. Galina Precup, Director, Centrul Național de Studii și Informare pentru Problemele Femeii (ONG)
26. Mariana Prodan, Manager, Misiunea Salvați Copiii în Moldova
27. Sergiu Purciță, Șeful Secției Analitice, Direcția pentru Combaterea Traficului de Ființe Umane, Direcția Generală de Combatere a Criminalității Organizate, Ministerul Afacerilor Interne
28. Eugen Rusu, Șeful Direcției Ecologie și Minori, Procuratura Generală
29. Viorelia Rusu, Manager de Asistență Socială, Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada”
30. Vladimir Soltanici, Șeful Direcției Documentare, Departamentul Tehnologii Informaționale
31. Liliana Sorrentino, Coordonator Probleme Antitrafic, Misiunea OSCE în Moldova
32. Nina Stratulat, Șefa Direcției Sociale, Umanitare și Interetnice, Primăria Chișinău
33. Ludmila Timofte, Specialist Principal, Direcția Educație, Tineret, și Sport (Sipoteni)
34. Alexandru Vdovii, Specialist Superior al Biroului Național SECI, Direcția Urmărire Penală, Departamentul Vamal
35. Nadeja Velicico, Direcția Protecția Copilului, Ministerul Educației

36. Ion Vizdoaga, Director, Centrul de Prevenire a Traficului de Femei (ONG)
37. Angelina Zaporojan, Coordonator - Proiecte Antitrafic, Misiunea UNICEF Moldova

ANEXA 3

Lista completă a recomandărilor

Articolul 1:

- Autoritățile moldovenești trebuie să suporte toate cheltuielile legate de protecția martorilor.
- Sporirea capacităților financiare și tehnologice ale Secției pentru Protecția Martorilor din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, care în prezent acordă protecție victimelor în toate cazurile penale, prin stabilizarea bugetului său și prin furnizarea unor aparate video pentru monitorizare, telefoane și alt echipament.
- Crearea unei unități guvernamentale speciale care să se axeze în mod specific asupra protecției victimelor traficate și a familiilor lor și stabilizarea unei proceduri concrete pe termen lung pentru o astfel de unitate.
- Desfășurarea unor cursuri de instruire privind ultimele măsuri pentru protecția martorilor.
- Luarea unor măsuri economice drastice pentru a descuraja oficialitățile publice de a se implica în acte de corupție (de exemplu, mărirea salariilor lor), pentru că simpla tragere la răspundere penală pentru asemenea acte nu este suficientă.
- Implementarea măsurilor de preîntâmpinare a corupției și, doar când aceste măsuri au eșec, *atunci* trebuie supuse persoanele suspectate de corupție urmării penale. Măsurile preventive includ desfășurarea campaniilor de educație publică, impunerea obligației de a declara periodic veniturile și bunurile asupra oficialităților publice, și executare legilor și regulamentelor cu privire la conflictul de interes.
- Asigurarea faptului că persoanele care se ocupă de combatere corupției (ofițeri de drept, procurori și judecători) sunt independenți. Asigurarea faptului că personalul Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției (organ guvernamental) este independent.
- Modificarea infracțiunilor de trafic de persoane, care sunt definite în legea Moldovei, astfel încât să includă corupția drept o circumstanță agravantă.

Articolul 2:

- Combinarea tuturor eforturilor ad hoc de prevenire, urmărire penală, protecție și cooperare care se întreprind la ora actuală de către autoritățile moldovenești, organizațiile internaționale și ONG-urile locale pentru ca aceste entități să fie mai efective și să combată traficul de persoane împreună.

- Continuarea tuturor programelor inițiate de către organizațiile internaționale în Moldova (cînd organizațiile internaționale vor părăsi Moldova, activitățile lor trebuie continuate).
- Guvernul moldovenesc trebuie să contribuie financiar la măsurile de prevenire, urmărire penală, protecție și cooperare. Bugetul național trebuie să includă un capitol aparte legat direct de combaterea traficului de persoane.
- Combinarea fondurilor care se donează ONG-urilor locale (nu autorităților) din Moldova pentru a administra măsurile antitrafic și elaborarea unui plan general conform căruia anumite ONG-uri vor fi însărcinate cu administrarea măsurilor de prevenire și alte măsuri de protecție etc. (astfel eforturile guvernamentale vor fi complimentate mai bine).
- Finanțarea unor studii care să măsoare impactul campaniilor preventive, eforturilor de urmărire penală, protecției și măsurilor de asistență, precum și al eforturilor de cooperare generală din Moldova.
- Prezentarea tuturor rapoartele scrise despre problemele legate de trafic autorităților moldovenești, nu numai donatorilor internaționali (acest lucru se referă atît la organizațiile internaționale care desfășoară evaluări, cît și la ONG-urile locale).
- Încheierea mai multor tratate bilaterale și multilaterale pentru a preveni mai eficient fenomenul transnațional de trafic, a trage mai eficient la răspundere penală persoanele bănuite de a fi traficanți, de-a lungul granițelor, și a proteja mai bine victimele traficului. Țările de origine (cum este Moldova) *împreună* cu țările de destinație trebuie să întreprindă măsuri cuprinzătoare de combatere a traficului prin semnarea unor tratate bilaterale și stabilirea unor resurse financiare comune.
- Crearea unei inițiative regionale în vederea combaterii traficului de persoane prin stabilirea unor centre informaționale pentru victime actuale și potențiale în Moldova și în țările vecine, și instituirea unor canale clare de comunicare între aceste centre.

Articolul 3:

- Modificarea prevederilor Codului penal moldovenesc care califică drept infracțiune penală traficul de ființe umane (articolul 165) și traficul de copii (articolul 206) astfel încît ele să corespundă definiției cuprinzătoare a traficului care este inclusă în proiectul de lege antitrafic și să se alinieze mai bine cu Protocolul antitrafic.

Articolul 4:

- Studiarea, mai departe, a problemei traficului intern. Programe trebuie stabilite pentru a aborda traficul de persoane în cadrul hotarelor Moldovei.

Articolul 5:

- Modificarea prevederilor Codului penal și Codului de procedură penală ale Moldovei astfel încât bunurile care sunt confiscate de la traficanți și nu sunt folosite primordial pentru a compensa victimele, pot fi colectate într-un fond creat pentru ajutarea organelor interguvernamentale în eforturile lor de combatere a traficului de persoane. Crearea și menținerea unui astfel de fond.
- Modificarea Codului penal al Moldovei în vederea includerii unei prevederi care să stabilească responsabilitatea penală a persoanelor juridice. Proiectul de lege antitrafic impune numai responsabilitate administrativă și civilă asupra acestor entități.
- Stabilirea unor proceduri care permit autorităților să confişte bunurile afacerilor care acționează drept „paravan” pentru activitățile de trafic.

Articolul 6:

- Elaborarea unor prevederi mai detaliate stabilind un proces pentru identificarea victimelor. Aceste prevederi trebuie să asigure modalități mai cuprinzătoare de identificare a victimelor traficate decât cele propuse în proiectul de lege antitrafic.
- Crearea în cadrul Ministerului de Interne a unei unități responsabile în mod direct de identificarea persoanelor traficate și distingerea între martorii care sunt victime și cei care nu sunt victime într-un caz de trafic.
- Modificarea articolelor 165(4) și 206(4) al Codului penal moldovenesc, astfel încât acestea să nu fi ușor de contestat în practică, iar victimele să nu fie expuse la riscul de a fi trase la răspundere penală.
- Stabilirea unor proceduri pentru apărarea confidențialității din momentul în care o persoană este definită drept victimă a traficului și menținerea acestei confidențialități pe parcursul procesului judiciar asupra traficantului acesteia, precum și după încheierea procesului. Proiectul de lege antitrafic asumă că toate persoanele sunt victime ale traficului, indiferent dacă depun sau nu mărturii, astfel încât ele nu sunt definite drept victime numai atunci când este inițiată o anchetă oficială. Dar, proiectul de lege menține confidențialitatea datelor de identificare și personale doar pe durata procesului asupra traficantului.
- Elaborarea unor prevederi mai cuprinzătoare care să asigure siguranța fizică a victimelor traficate, indiferent dacă doresc sau nu să depună mărturii sau să coopereze în alt mod cu organele de drept. Deși proiectul de lege antitrafic asigură paza de către poliție a centrelor propuse pentru cazarea victimelor care vor să coopereze și a celor care nu vor să coopereze, o asemenea protecție este temporară și nu cuprinde membrii familiei victimelor sau apropiații acestora.

- Crearea unei unități guvernamentale speciale pentru asigurarea protecției fizice a victimelor traficului și a familiilor lor, și stabilirea unor proceduri concrete și durabile pentru această unitate.
- Sporirea asistenței gratuite pentru victimele traficului care participă sau nu în procesele judiciare.
- Guvernul Moldovei trebuie să își asume, în viitorul apropiat, responsabilitatea administrării azilului OIM pentru victimele traficului din Chișinău și trebuie să creeze aziluri similare în teritoriu, acordând o atenție specială necesităților copiilor traficați.
- Guvernul Moldovei trebuie să aloce mijloace financiare ONG-urilor locale privind eforturile de reabilitare și reintegrare.
- Elaborarea unui manual privind reabilitarea psiho-socială a copiilor anterior traficați, care să fie folosit de toate autoritățile implicate din Moldova.
- Crearea unui fond interstatal între Moldova, care este o țară de origine pentru victimele traficului, și țările de destinație, și folosirea fondului numai pentru compensarea victimelor.

Articolul 7:

- Concluderea acordurilor regionale și internaționale privind statutul legal și domiciliul victimelor traficului, în așa fel încât Moldova și alte țări să adere la standarde uniforme.

Articolul 8:

- Modificarea articolul 19 al proiectului de lege antitrafic pentru a include o referință la acorduri internaționale existente care ar putea să fie aplicabile, total sau parțial, la întoarcerea victimelor traficate. La momentul actual, articolul 24 al proiectului de lege antitrafic ține cont de astfel de acorduri internaționale, dar articolul 19 nu ține cont. Articolul 24 descrie măsurile pentru repatrierea în siguranță și voluntară a victimelor străine sau apatride a traficului găsite pe teritoriul Moldovei pe când articolul 19 asigură repatrierea în siguranță a cetățenilor Moldoveni traficați și a persoanelor apatride care au dreptul legal de reședință în Moldova.
- Modificarea proiectului de lege antitrafic astfel încât să se adreseze problema costurilor repatrierii, atât pentru adulți cât și pentru minori. Crearea unui buget pentru repatrieri.
- Colectarea și verificarea a tuturor datelor referitoare la numărul victimelor repatriate în Moldova și centralizarea acestor date sub auspiciile unui departament guvernamental.

- Guvernul Moldovei ar trebui să organizeze seminare de instruire anuale pentru oficialii ambasadelor și consulatelor moldovene axate pe identificarea victimelor traficate, procedurile de verificare, și emiterea rapidă de documente.
- Încheierea acordurilor bilaterale și multilaterale cu alte țări, precum Turcia, care în mod specific controlează repatrierea victimelor adulte și minore traficate înapoi în Moldova.
- Încheierea acordurilor bilaterale și multilaterale cu țări de origine, precum Pakistan, India, China etc., pentru a repatria victimele adulte și minore care sunt transportate prin Moldova către alte state.
- Oficialii guvernului moldovean ar trebui să implementeze măsuri speciale în timpul repatrierii pentru protecția copiilor care sunt victime de trafic.

Articolul 9:

- Guvernul Moldovei ar trebui să implementeze și să finanțeze mai multe măsuri preventive pe termen lung (campanii de informare, etc.).
- Adunarea și compararea, sub auspiciile unei entități guvernamentale, a tuturor datelor concrete de la toate entitățile care lucrează în prezent în domeniul traficului în Moldova (oficii guvernamentale, organizații internaționale, și ONG-uri).
- Departamentele de statistici la nivel de guvern local din Moldova ar trebui să țină cont de victimele traficate după vîrstă (numărul copiilor comparat cu numărul femeilor și bărbaților), după perioada de timp (durata de timp în care au fost traficați), și după statut (persoane necăsătorite comparate cu familii).
- Incorporarea claselor și seminarelor de instruire antitrafic pentru profesioniști în cadrul drepturilor femeilor și a drepturilor copiilor.
- Oficialii guvernului Moldovei ar trebui să crească nivelul de participare la seminarele curente care sunt axate pe prevenirea traficului de persoane și sunt organizate de ONG-uri precum La Strada.
- Guvernul Moldovei ar trebui să finanțeze și să implementeze programe preventive îndreptate către grupurile de risc cum ar fi copiii orfani (după cum este prevăzut în Planul național de acțiune antitrafic).
- Guvernul Moldovei ar trebui să finanțeze și să implementeze programe preventive îndreptate către persoanele ce se află în pericol de a fi traficate din nou (retraficate).
- Abordarea problemei migrației ilegale în țările de destinație. Mai multe țări de destinație ar trebui să considere legalizarea statutului cetățenilor moldoveni care lucrează ilegal pe teritoriul lor prin emiterea de permise de lucru fie temporare sau permanente.

- Pregătirea unui proiect de lege cu privire la violența în familie (care este una din cauzele traficului).
- Abordarea problemei cererii în țările de destinație.

Articolul 10:

- Modificarea proiectului de lege antitrafic pentru a include mai multe măsuri conform stipulațiilor articolului 10(1) al Protocolului antitrafic. Articolul 10(1) prescrie statelor cooperarea pentru identificarea persoanelor traficate și a traficantilor acestora, documentelor de călătorie utilizate, și mișcărilor grupurilor infracționale organizate și a altor persoane.
- Modificarea articolului 34 al proiectului de lege antitrafic pentru a conferi explicit funcționarilor moldoveni atribuțiile de a pune anumite restricții pe schimbul de informații sau date efectuat în cadrul cercetărilor de trafic transfrontaliere. În acest mod, ei vor avea capacitatea de a proteja mai eficient confidențialitatea și identitatea victimelor traficului sau a altor persoane implicate.
- Sporirea numărului acordurilor bilaterale și multilaterale pentru a îmbunătăți sistemul de anticipare și prevenire a acțiunilor ilicite cu caracter transfrontalier întreprinse de traficanti. Aceste acorduri trebuie să prevadă un schimb de informații și probe constant între organele moldovenești și autoritățile respective din țările de tranzit și destinație.
- Crearea unei baze de date comune împreună cu alte state pentru a facilita schimbul de informații și probe privind cazurile de trafic cu caracter transfrontalier.

Articolul 11:

- Modificarea articolului 13 al proiectului de lege antitrafic și definirea termenilor „agențiile și structurile respective din domeniul transportului internațional.”
- Modificarea articolului 13 al proiectului de lege antitrafic și includerea răspunderii civile, administrative sau, dacă se aplică, penale, pentru agențiile și companiile internaționale de transport care nu respectă obligația sa nouă de verificare a documentelor pasagerilor. Includerea respectivelor sancțiuni va permite respectarea articolelor 11(3) și 11(4) ale Protocolului antitrafic.
- Modificarea proiectului de lege antitrafic pentru a include stipulații detaliate referitor la cooperarea între organele de control a frontierelor din Moldova și cele din țările de tranzit și destinație. Stipulațiile de acest gen ar trebui să stabilească canale directe de comunicare și alte măsuri specifice pentru identificarea traficantilor și a victimelor lor, precum și pentru a proteja și asista victimele.

- Perfecționarea măsurilor de securitate a frontierelor la *toate* punctele de trecere pentru a abilita grănicerii să identifice mai bine traficanții și victimele acestora.
- Echiparea grănicerilor moldoveni, la *toate* punctele de trecere, cu tehnologiile necesare pentru detectarea documentelor de identificare și de călătorie false.

Articolul 12:

- Intensificarea măsurilor de securitate existente pentru pașapoarte și documente de identitate, prin introducerea unui sistem de urmărire biometric, introducerea amprentelor digitale în pașapoarte, și crearea aptitudinilor de analiză a semnăturii proprietarului documentului.
- Participarea în măsurile de securitate a aviației prin intermediul Organizației Internaționale de Aviație Civilă („OIAAC”).

Articolul 13: [nu există recomandări].